

Hallituksen esitys eduskunnalle tupakkalaksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi tupakkalaki. Lisäksi esityksessä ehdotetaan teknisiä muutoksia lääkelakiin, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annettuun lakiin, terveydenhuoltolakiin, ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annettuun lakiin, oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettuun lakiin, tupakkaverosta annettuun lakiin, Kainuun hallintokokeilusta annettuun lakiin, kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettuun lakiin ja tietoyhteiskuntakaareen.

Tupakkalailla ja sen nojalla annettavilla säädöksillä pantaisiin täytäntöön Euroopan unionin uusi tupakkatuotedirektiivi. Lisäksi toteutettaisiin useita muita uudistuksia, joilla pyritään ehkäisemään tupakkatuotteiden käytön aloittamista ja nikotiiniriippuvuuden syntymistä, edistämään tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden käytön lopettamista sekä suojelemaan väestöä altistumiselta tupakansavulle.

Tupakkatuotedirektiivistä johtuvia muutoksia olisivat muun muassa tiettyjen lisäaineiden kieltäminen tupakkatuotteista sekä savukkeita ja kääretupakkaa koskeva tunnusomaisten tuoksujen ja makujen, kuten mentolin, kieltö. Tupakkapakkauksiin vaadittaisiin tupakkatuotedirektiivin mukaiset yhdistetyt terveysvaroitukset, jotka koostuvat varoitustekstistä ja sitä vastaavasta kuvasta. Pakkausten jäljitettävyyttä parannettaisiin tupakkatuotteiden laittoman kaupan ehkäisemiseksi.

Sähkösavukkeiden avulla höyrystettävien nikotiininesteiden myyntiin ei enää pääsääntöisesti vaadittaisi lääkelaiassa tarkoitettua myyntilupaa, vaan sähkösavukkeet ja niissä käytettävät nikotiini- ja muut nesteet otettaisiin kattavasti tupakkalain sääntelyn piiriin. Tuotteiden olisi täytettävä tupakkatuotedirektiivin mukaiset tiukat laatu- ja turvallisuusvaatimukset, ja niiden tuominen markkinoille edellyttäisi ennakoilmoitusta. Pakkauksiin vaadittaisiin nikotiinia koskeva varoitusmerkintä.

Tupakkatuotedirektiivistä johtuvien muutosten lisäksi esityksessä ehdotetaan esimerkiksi kaikkien savuttomien tupakkatuotteiden myynnin ja maahantuonnin kieltöä, aikarajaa Euroopan talousalueen ulkopuolisista maista tapahtuvalle maahantuonnille, tiettyjen tuotteiden etämyynnin kieltöä ja tukkumyynnin säätämistä ilmoituksenvaraiseksi. Asuntoyhteisöjen mahdollisuuksia suojella asukkaita tupakansavulta parvekkeilla ja muissa ulkotiloissa sekä sisätiloissa lisättäisiin.

Myös sähkösavukkeille ja nikotiininesteille ehdotetaan kansallista sääntelyä, johon kuuluisivat esimerkiksi ostoikäraja, myynnin luvanvaraistaminen, markkinointi-, esilläpito- ja etämyyntikiellot, tunnusomaisten tuoksujen ja makujen kieltö, maahantuonnin rajoittaminen sekä käyttökiellot tiloissa, joissa ei saa tupakoida. Myös tupakan vastikkeille, kuten niin sanotulle energianuskalle, ehdotetaan nykyistä tiukempaa sääntelyä.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 20 päivänä toukokuuta 2016, jolloin tupakkatuotedirektiivi on viimeistään pantava täytäntöön. Ehdotetussa tupakkalaissa on useita siirtymäaikaa koskevia säännöksiä.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	5
1 JOHDANTO.....	5
2 NYKYTILA.....	6
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	6
2.1.1 Tupakkalainsäädäntö.....	6
2.1.2 Sähkösavukkeet ja niitä koskeva lainsäädäntö.....	19
2.1.3 Tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden käyttö.....	22
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.....	23
2.2.1 Tupakkatuotedirektiivi.....	23
2.2.2 Tupakkamainontadirektiivi ja AV-direktiivi.....	34
2.2.3 Tupakoinnin torjuntaa koskeva Maailman terveysjärjestön puitesopimus.....	35
2.2.4 Neuvoston suositukset.....	35
2.2.5 Ulkomaiden lainsäädäntö.....	36
2.3 Nykytilan arviointi.....	39
2.3.1 Tupakkapolitiikan tavoitteiden saavuttaminen.....	39
2.3.2 Tuotteen sääntely.....	40
2.3.3 Pakkaukset.....	42
2.3.4 Saatavuuden rajoitukset.....	43
2.3.5 Markkinointi- ja esilläpitokiellot.....	46
2.3.6 Tupakointikiellot ja -rajoitukset.....	48
2.3.7 Viranomaistoiminta.....	50
2.3.8 Seuraamukset.....	51
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	52
3.1 Tavoitteet.....	52
3.2 Keskeiset ehdotukset.....	54
3.2.1 Tupakkatuotedirektiivistä johtuvat ehdotukset.....	54
3.2.2 Muut ehdotukset.....	58
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	66
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	66
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	68
4.3 Ihmisiin kohdistuvat vaikutukset.....	70
4.4 Ympäristövaikutukset.....	73
5 ASIAN VALMISTELU.....	73
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	75
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	76
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	76
1.1 Tupakkalaki.....	76
1 luku Yleiset säännökset.....	76
2 luku Viranomaiset.....	82
3 luku Tupakkatuotteita koskevat vaatimukset ja ilmoitukset.....	85
4 luku Eräitä muita tuotteita koskevat vaatimukset ja ilmoitukset.....	90
5 luku Vähittäismyyntipakkaukset.....	95
6 luku Tupakkatuotteiden jäljitettävyys.....	99

HE 15/2016 vp

7 luku	Myynti ja muu luovuttaminen	101
8 luku	Maahantuonti ja hallussapito	107
9 luku	Markkinointi- ja esilläpitokiellot	110
10 luku	Tupakointikiellot ja -rajoitukset	113
11 luku	Ohjaus ja valvonta	116
12 luku	Kiellot ja vähittäismyyntiluvan peruuttaminen	122
13 luku	Muutoksenhaku	127
14 luku	Rangaistussäännökset	129
15 luku	Erinäiset säännökset	132
16 luku	Voimaantulo	132
1.2	Lääkelaki	135
1.3	Laki Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta	135
1.4	Terveydenhuoltolaki	136
1.5	Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä	136
1.6	Laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa	136
1.7	Laki tupakkaverosta	136
1.8	Laki Kainuun hallintokokeilusta	136
1.9	Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta	136
1.10	Tietoyhteiskuntakaari	136
2	TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	137
3	VOIMAANTULO	137
4	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	138
4.1	Yleistä	138
4.2	Henkilökohtainen vapaus	138
4.3	Yksityiselämän suoja	139
4.4	Sananvapaus	140
4.5	Omaisuuksien suoja	141
4.6	Oikeus työhön ja elinkeinovapaus	142
4.7	Kunnan verotusoikeus	143
	LAKIEHDOTUKSET	144
	Tupakkalaki	144
	Laki lääkelain 54 b §:n muuttamisesta	182
	Laki Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta	183
	Laki terveydenhuoltolain 21 §:n muuttamisesta	184
	Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetun lain 5 §:n muuttamisesta	185
	Laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 6 §:n muuttamisesta	186
	Laki tupakkaverosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	187
	Laki Kainuun hallintokokeilusta annetun lain 21 §:n muuttamisesta	188
	Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	189
	Laki tietoyhteiskuntakaaren 217 §:n muuttamisesta	190
	LIITE	191
	RINNAKKAISTEKSTIT	191
	Laki lääkelain 54 b §:n muuttamisesta	191
	Laki Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta	192
	Laki terveydenhuoltolain 21 §:n muuttamisesta	193
	Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetun lain 5 §:n muuttamisesta	194

HE 15/2016 vp

Laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 6 §:n muuttamisesta	195
Laki tupakkaverosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	196
Laki Kainuun hallintokokeilusta annetun lain 21 §:n muuttamisesta	197
Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta.....	198
Laki tietoyhteiskuntakaaren 217 §:n muuttamisesta	199

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Suomi on ollut tupakkapolitiikan edelläkävijämaita vuodesta 1976, jolloin säädettiin laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi (693/1976, *tupakkalaki*). Siitä asti tupakkalainsäädäntöä on kehitetty vähitellen, mutta johdonmukaisesti edeten. Suuret tupakkapoliittiset lainsäädäntötoimet, kuten työpaikkatupakoinnin rajoittaminen, ravintolatupakoinnin kieltäminen ja tupakatuotteiden esilläpitokieltäminen, ovat toteututtuaan saaneet kansan enemmistön kannatuksen. Samalla tupakoinnin sosiaalinen hyväksyttävyyden on vähentynyt.

Tupakkapolitiikalle asetettiin tupakkalakia säädettäessä neljä keskeistä toteuttamisaluetta: terveyskasvatus, hintapolitiikka, rajoitukset sekä tutkimus ja kehitys. Tupakkalain lukuisista muutoksista huolimatta tupakkapolitiikan perusasetelma on säilynyt alkuperäisen kaltaisena. Uutena painopistealueena on terveydenhuollon rooli vieroituspalvelujen järjestämisessä. Tupakkalain sääntelyn lisäksi tupakkapolitiikassa on keskeinen merkitys tupakkaverolla, josta säädetään erikseen tupakkaverosta annetussa laissa (1470/1994, *tupakkaverolaki*).

Tupakointi on etenkin 2000-luvun vaihteesta lähtien vähentynyt sekä nuorten että aikuisten keskuudessa. Myönteinen kehitys ei ole tapahtunut itsestään, vaan se on seurausta useista merkittävistä tupakkapoliittisista uudistuksista. Tupakointi on maassamme silti edelleen keskeinen kansanterveyden ongelma, joka aiheuttaa vuosittain noin 4 400 ennenikäistä kuolemaa. Tutkimusten mukaan joka toinen tupakoitsija kuolee ennenikäisesti tupakasta johtuviin sairauksiin. Tupakoitsijat kuolevat keskimäärin 10 vuotta nuorempina kuin tupakoimattomat, ja noin 10 prosenttia kaikista kuolemista johtuu tupakoinnista. Tupakointi selittää sosioekonomisista kuolleisuuseroista miehillä 25 prosenttia ja naisilla 13 prosenttia.

Tupakkapolitiikan näkökulma on muuttunut 40 vuodessa. Lähtökohtana 1970-luvulla oli ennen kaikkea se, että tupakka on vaarallista tupakoitsijalle itselleen ja aiheuttaa tälle sairauksia, kuten syöpää. Ympäristön tupakansavuun alettiin 1980-luvulla kiinnittää enemmän huomiota, sillä tutkimustulokset vahvistivat myös niin sanotun passiivisen tupakoinnin vaarallisuuden. Vuonna 2010 tupakkapolitiikassa alkoi uusi aikakausi, kun tupakkalain tavoitteeksi muutettiin haittojen vähentämisen sijasta tupakkatuotteiden käytön loppuminen. Viime vuosina huolenaiheiksi ovat kuitenkin nousseet uudenlaiset tavat käyttää nikotiinia, kuten sähkösavukkeet.

Tupakkapolitiikkaa on kehitetty pitkään myös Euroopan unionissa (EU). Tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden valmistamista, esittämistä ja myyntiä koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä sekä direktiivin 2001/37/EY kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/40/EU (*tupakkatuotedirektiivi*) tuli voimaan 19 päivänä toukokuuta 2014. Tupakkatuotedirektiivillä tiukennetaan tupakkatuotteiden valmistamista ja pakkauksia koskevia säännöksiä sekä laajennetaan sääntelyn alaa kattamaan esimerkiksi sähkösavukkeet. Tupakkatuotedirektiivin säännökset on saatettava osaksi jäsenvaltioiden kansallista lainsäädäntöä viimeistään 20 päivänä toukokuuta 2016.

Esityksen mukaan tupakkatuotedirektiivi pantaisiin täytäntöön uudella tupakkalalla ja sen nojalla annettavilla säädöksillä. Tupakkatuotedirektiivin ulkopuolisina uudistuksina tupakkalakiin ehdotetaan myös muun muassa savuttomien tupakkatuotteiden maahantuonnin ja myynnin kieltä, matkustajatuonnin rajoittamista, etämyynnin kieltä ja tupakointikieltojen laajentamista. Suurin osa näistä kansallisista ehdotuksista on esitetty sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2014 julkaisemassa tupakkapoliittisessa toimenpideohjelmassa ”Tie savuttomaan Suomeen” (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2014:10). Lisäksi esityksessä ehdotetaan

sähkösavukkeille ja niiden nikotiininesteille kansallista lisäsääntelyä, kuten ostoikäräjä, esiläpitolakia, etämyynnin kieltoa sekä käyttökieltoa tiloissa, joissa tupakointi on kielletty.

Ehdotetun lain tavoitteena on paitsi tupakkatuotteiden, myös muiden nikotiinutuotteiden käytön loppuminen. Tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan kokonaan uusia toimia, mutta myös olemassa olevien toimenpiteiden tehostamista. Ehdotettujen säännösten avulla voidaan vähentää tupakka- ja nikotiinutuotteiden houkuttelevuutta ja niiden aiheuttamaa riippuvuutta, ehkäistä lasten ja nuorten tupakoinnin aloittamista sekä suojella väestöä altistumiselta tupakansavulle.

Tupakkalakia on lain voimassaolon aikana muutettu yhteensä lähes 40 kertaa, mikä on johtanut kokonaisuuden pirstaloitumiseen. Jotkin voimassa olevan tupakkalain säännökset eivät myöskään täytä nykyisen perustuslain vaatimuksia. Mainittujen syiden sekä tupakkatuotedirektiivin edellyttämien laajojen muutosten ja kansallisten muutostarpeiden vuoksi ehdotetaan, että tupakkalaki uudistetaan kokonaisuudessaan. Sisällöllisten uudistusten lisäksi lain rakenne muutettaisiin selkeämmäksi ja vastaamaan paremmin nykyaikaiselle lainsäädännölle asetettuja vaatimuksia.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Tupakkalainsäädäntö

Tupakkalain tavoite, käsitteet ja soveltamisala

Tupakkalain 1 §:n 1 momentin mukaan tupakkalaissa säädetään toimenpiteistä, joilla ehkäistään tupakkatuotteiden käytön aloittamista, edistetään niiden käytön lopettamista ja suojellaan väestöä tupakansavulle altistumiselta. Vuodesta 2010 tupakkalain tavoitteena on 1 §:n 2 momentin mukaan ollut ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden käytön loppuminen. Suomi on ensimmäinen maa maailmassa, jossa tällaisesta tavoitteesta on säädetty laissa.

Tupakkalain 2 § sisältää laissa käytettävien käsitteiden määrittelyt. Pykälän 1 kohdan mukaan tupakalla tarkoitetaan tupakkakasvien (nicotiana) lehdistä, varsista ja rungoista valmistettua tai niitä sisältävää nautintoainetta, ja tupakkatuotteella 3 kohdan mukaan tupakasta kokonaan tai osittain valmistettuja, poltettavaksi, sieräimiin vedettäväksi, imeskeltäväksi tai pureskeltäväksi tarkoitettuja tuotteita, riippumatta siitä, onko tupakka geneettisesti muunnettua vai ei. Tupakkatuotteen määritelmä perustuu tupakkatuotteiden valmistamista, esittämistä ja myyntiä koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2001/37/EY (*vanha tupakkatuotedirektiivi*).

Tupakkatuotteita ovat esimerkiksi suussa käytettäväksi tarkoitettu tupakka, savukkeet, sikarit ja pikkusikarit, jotka määritellään pykälän 3 a—3 d kohdassa. Suussa käytettäväksi tarkoitettun tupakan määritelmä perustuu vanhaan tupakkatuotedirektiiviin, ja sillä tarkoitetaan kaikkia suussa käytettäväksi tarkoitettuja, kokonaan tai osittain tupakasta valmistettuja tuotteita, jauheena tai pieninä paloina tai jonakin näiden muotojen yhdistelmänä, varsinkin annospusseissa tai huokoisissa pusseissa tarjottavia, tai elintarvikkeita muistuttavassa muodossa olevia tuotteita, lukuun ottamatta poltettavaksi tai pureskeltäväksi tarkoitettuja tuotteita. Esimerkiksi

nuuska on suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa. Purutupakka ei sen sijaan täytä tätä määritelmää, koska se on tarkoitettu pureskeltavaksi.

Tupakkalaki koskee myös eräitä sellaisia tuotteita, jotka eivät sisällä tupakkakasvia mutta liittyvät muutoin läheisesti tupakointiin. Tupakkalain 2 §:n 2 kohdan mukaan tupakan vastikkeella tarkoitetaan käyttötarkoitukseltaan tupakkaa vastaavaa, tupakkaa sisältämättömää nautintoainetta. Tupakan vastikkeita ovat esimerkiksi niin sanottu energianuuska, yrttisavukkeet ja vesipiipuissa käytettävät yrttiseokset. Niitä ovat myös nikotiinittomat makunesteet, joita voidaan höyryttää kertakäyttöisillä, sähkösavukkeen kaltaisilla laitteilla. Näitä viime vuosina markkinoille tulleita tuotteita kutsutaan esimerkiksi nimillä ”sähköinen vesipiippu”, ”e-shisha” ja ”e-karkki”.

Tupakkalain 2 §:n 4 ja 5 kohdassa määritellään tupakointivälineet ja tupakkajäljitelmät. Tupakointivälineitä ovat tupakoinnissa tai sen valmistelussa pääasiassa käytettäväksi tarkoitettut välineet tai tarvikkeet, kuten savukepaperit ja piiput. Tupakointivälineet on lueteltu tupakointivälineistä annetussa sosiaali- ja terveysministeriön päätöksessä (1158/1999). Tupakkajäljitelmiä ovat puolestaan muodoltaan tupakkatuotetta tai tupakointivälinettä läheisesti muistuttavat, tupakkaa tai sen vastiketta sisältämättömät tuotteet. Esimerkiksi savukkeiden näköiset suklaamakeiset ja jotkin sähkösavukkeet täyttävät tupakkajäljitelmän määritelmän.

Tupakkalain 2 §:n 6 ja 10—17 kohta koskevat tupakointia, sisätilaa, tupakointitilaa ja muita tupakointikieltoihin ja -rajoituksiin liittyviä käsitteitä. Pykälän 7—9 kohdassa määritellään terva, nikotiini ja ainesosat vastaavalla tavalla kuin vanhassa tupakkatuotedirektiivissä. Lisäksi pykälän 18 kohdassa määritellään tupakkasponsorointi sellaiseksi julkiseksi tai yksityiseksi tapahtumalle, toiminnalle tai henkilölle annettavaksi tueksi, jonka tavoitteena taikka suorana tai epäsuorana vaikutuksena on tupakkatuotteen myynnin edistäminen. Määritelmä perustuu tupakkatuotteiden mainontaa ja sponsorointia koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2003/33/EY (*tupakkamainontadirektiivi*).

Tupakkalain 3 §:ssä viitataan lainsäädäntöön, jota tupakkalain lisäksi sovelletaan tupakkalaisa tarkoitettuihin tuotteisiin. Tupakkalain 4 § koskee tupakkalain soveltamisalan rajoituksia. Pykälän mukaan tupakkalakia ei sovelleta lääkevalmisteena tai myrkkynä pidettävään tupakan vastikkeeseen. Esimerkiksi nikotiinia sisältävät lääkkeet ja torjunta-aineet jäävät siis tupakkalain soveltamisalan ulkopuolelle.

Tuotteiden ainesosien, haitta-aineiden ja paloturvallisuuden sääntely

Tupakkatuotteiden käyttö vahingoittaa ihmisten terveyttä monilla tavoilla. Terveyshaittojen vähentämiseksi tupakkatuotteille on säädetty tiettyjä vaatimuksia, joilla pyritään vähentämään tuotteiden vaarallisuutta. Vaatimusten täyttymisestä vastaa valmistaja tai maahantuojaja, jonka on toimitettava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle (*Valvira*) tiettyjä tupakkalaisissa säädettyjä tietoja edustamiensa tuotteiden ainesosista ja paloturvallisuudesta sekä tuotteista poltettaessa syntyvistä haitta-aineista eli päästöistä.

Savukkeet sisältävät tupakkakasvin lisäksi satoja muita ainesosia. Niitä käytetään esimerkiksi maustamiseen, palamistavan säätelyyn ja kuivumisen ehkäisemiseen. Joillakin ainesosilla pyritään lisäksi tekemään savusta helpommin hengitettävää ja peittämään sen kitkerää makua, parantamaan tupakkatuotteen ulkonäköä tai lisäämään tuotteen houkuttelevuutta muulla tavoin.

Tupakkalain 2 §:n 9 kohdan mukaan ainesosalla tarkoitetaan kaikkia tupakkatuotteen valmistuksessa käytettäviä aineita tai muita ainesosia, mukaan luettuna paperi, suodatin, musteet ja liimat, joita on valmiissa tuotteessa joko sellaisenaan tai muuttuneessa muodossa, lukuun ottamatta tupakkakasvin lehteä ja sen muita luonnollisia tai käsittelemättömiä osia. Toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun asetuksen (225/1977, *tupakka-asetus*) 2 §:ssä säädetään yleisluontoisesti ainesosista, joita tupakkatuotteiden valmistuksessa saadaan käyttää. Lisäksi tupakkalain 5 §:n 1 momentissa on valtuutettu valtioneuvosto säätämään asetuksella sellaisista terveysvaaroista tai -haittoista aiheuttavista aineista, joita tupakkatuote tai tupakointiväline ei saa sisältää ja joita tupakkatuotetta poltettaessa ei saa syntyä.

Tupakansavu sisältää noin 4 000 yksittäistä yhdistettä, joista ainakin 250 on ihmiselle haitallisia ja yli 70 aiheuttaa tunnetusti syöpää. Tupakkalainsäädännössä on asetettu raja-arvoja eräille savukkeista poltettaessa syntyville haitta-aineille: tupakkalain 5 §:n 3 momentin nojalla annetussa asetuksessa (641/2002, *pakkausmerkintä- ja haitta-aineasetus*) haitta-aineiden enimmäismääräksi on säädetty tervan osalta 10 mg, nikotiinin osalta 1 mg ja hiilimonoksidin osalta 10 mg savuketta kohden. Raja-arvot perustuvat vanhaan tupakkatuotedirektiiviin.

Tupakkalain 6 §:n 2 momentin mukaan savukkeen valmistajan tai maahantuojaan on huolehdittava, että savukkeesta poltettaessa syntyvän tervan, nikotiinin ja hiilimonoksidin määrät on mitattu ja pakkausissa olevien tervaa ja nikotiinia koskevien merkintöjen paikkansapitävyys on varmistettu ennen tuotteen luovuttamista vähittäismyyntiin. Pakkausmerkintä- ja haitta-aineasetus sisältää tarkemmat säännökset mittauksissa, varmistamisessa ja todentamisessa käytettävistä menetelmistä. Haitta-ainemittaukset suorittavan testauslaboratorion on tupakkalain 6 a §:n mukaan oltava Valviran hyväksymä ja valvoma, ja lain 6 b §:n mukaan Valvira voi tietyin edellytyksin keskeyttää laboratorion toiminnan tai peruuttaa sitä koskevan hyväksynnän. Testauslaboratorion ja testausmenetelmien valvonnassa Valviraa avustaa Turvallisuus- ja kemikaaliviraston akkreditointiyksikkö (*FINAS-akkreditointipalvelu*).

Savukkeiden paloturvallisuutta koskevaa sääntelyä lisättiin tupakkalakiin vuonna 2008 säädetyllä muutoksella (984/2008). Tupakkalain 5 §:n 2 momentin mukaan savukkeen palamisominaisuuksien on täytettävä itsestään sammumista koskevat riittävät paloturvallisuusvaatimukset. Tarkempia säännöksiä paloturvallisuusvaatimuksista on annettu savukkeiden paloturvallisuudesta annetulla sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella (1064/2008, *paloturvallisuusasetus*), jota on muutettu asetuksella 1141/2011. Tupakkalain 6 §:n 1 momentin mukaan tupakkatuotteen valmistaja tai maahantuoja vastaa elinkeinotoiminnassa myyntiin tai muuhun luovuttamiseen tarkoitettujen tupakkatuotteen paloturvallisuusvaatimusten todentamisesta. Savukkeiden paloturvallisuusstandardit yhdenmukaistettiin EU:ssa vuonna 2011 standardin EN 16156:2010 ”Savukkeet — Palamisalttiuden arvioiminen — Turvallisuusvaatimukset” ja standardin EN ISO 12863:2010 ”Koemenetelmä savukkeiden palamisalttiuden arvioimiseen” mukaisuudesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/95/EY yleisen turvallisuusvaatimuksen kanssa sekä standardin EN 16156:2010 ”Savukkeet — Palamisalttiuden arvioiminen — Turvallisuusvaatimukset” ja standardin EN ISO 12863:2010 ”Koemenetelmä savukkeiden palamisalttiuden arvioimiseen” viitetietojen julkaisemisesta Euroopan unionin virallisessa lehdessä annetulla komission täytäntöönpanopäätöksellä 2011/496/EU (*paloturvallisuuspäätös*).

Tupakkalain 6 c §:ssä säädetään ainesosia, haitta-aineita ja paloturvallisuutta koskevien tietojen toimittamisesta Valviralle. Tupakkatuotteen valmistajan tai maahantuojaan tulee kerran vuodessa toimittaa virastolle luettelot haitta-ainemittausten tuloksista ja tupakkatuotteissa käytetyistä ainesosista sekä paloturvallisuusvaatimusten täyttymistä osoittavat tutkimusselosteet ja lausunnot. Luetteloiden rakenteesta, luetteloihin liitettäviä ainesosia koskevista selvityksistä, toksikologisista ja muista tiedoista sekä luetteloiden toimittamisesta Valviralle ja komissi-

HE 15/2016 vp

olle säädetään tarkemmin pakkausmerkintä- ja haitta-aineasetuksessa. Valviran velvollisuutena on tiedottaa haitta-aine- ja ainesosatiedoista kuluttajille.

Tuotepakkausten sääntely

Tupakkatuotteiden pakkausten koko- ja merkintävaatimuksista säädetään voimassa olevan tupakkalain 7 ja 7 a §:ssä. Sääntely on lähtökohdiltaan osittain kansallista ja osittain vanhaan tupakkatuotedirektiiviin perustuvaa.

Tupakkalain 7 §:n 1 momentti koskee tupakkatuotteiden vähimmäispakkauskokoa, ja sen mukaan pakkauksessa on oltava vähintään 30 grammaa irtotupakkaa, 20 savuketta tai 10 pikkusikaria. Sikareita saadaan kuitenkin myydä irrallisina edellyttäen, että sikari on varustettu asianmukaisilla merkinnöillä. Tupakkatuotteita ei lain 7 §:n 2 momentin mukaan saa, sikareita lukuun ottamatta, myydä vähittäismyyntipakkauksessa, joka sisältää pienempiä pakkauksia tai joka voidaan jakaa pienempiin pakkauksiin. Pakkauskokoa koskeva sääntely tuli voimaan vuonna 2009, ja sen tarkoituksena on estää pienten, edullisten pakkausten käyttäminen nuorten suosimina tupakoinnin kokeilu- ja aloituspakkausina.

Pakkausiin vaadittavista merkinnöistä säädetään tupakkalain 7 §:n 3 momentissa, ja sääntely perustuu vanhaan tupakkatuotedirektiiviin. Valmistajan tai maahantuojan on ennen tupakkatuotteen elinkeinotoiminnassa tapahtuvaa myyntiä tai muuta luovuttamista merkittävä tuotteen vähittäismyyntipakkaukseen suomeksi ja ruotsiksi varoitukset tupakan aiheuttamista terveyshaitoista ja haitta-aineiden määrästä sekä tuotteen tunnistamista ja jäljittämistä varten tarvittavat tiedot. Merkintöjen pinta-alasta, sijainnista, tekstistä, vuorottelemisesta, kehystämisestä ja muusta määrittelystä säädetään pakkausmerkintä- ja haitta-aineasetuksessa, ja kyseisen asetuksen 7 §:n mukaan tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkaus on merkittävä eränumerolla tai vastaavalla tiedolla siten, että tuotteen valmistuspaikka ja -aika voidaan selvittää.

Tupakkalain 7 a §:ssä on vanhaan tupakkatuotedirektiiviin perustuen kielletty pakkauksista ilmaisut, nimitykset, tavaramerkit ja kuvalliset tai muut merkit, jotka luovat vaikutelman, että tupakkatuote on vähemmän haitallinen kuin muut. Kiellettyjä ovat siis esimerkiksi sellaiset ilmaisut kuin ”light” ja ”mild”, koska ne voisivat johtaa kuluttajaa harhaan antamalla vaikutelman, että tuotteet olisivat vähemmän vahingollisia ja tällä tavoin kannustaa tuotteiden runsaampaan käyttöön. Pakkauksessa ei saa myöskään väittää tupakkatuotetta paloturvalliseksi tai muuten luoda mielikuvaa tuotteen vaarattomuudesta. Tällaiset merkinnät voisivat olla harhaanjohtavia ja antaa kuluttajille väärän turvallisuudentunteen, koska kyse on tuotteesta, joka on tarkoitettu poltettavaksi ja johon siksi liittyy joka tapauksessa tietty tulipalon vaara.

Tupakkalain 7 b §:ssä on vuodesta 2009 rajoitettu sellaisten tupakkatuotteiden maahantuontia, joissa ei ole suomen- ja ruotsinkielisiä varoitusmerkintöjä. Säännöksen mukaan omaa käyttöä varten Suomeen ei saa tuoda tupakkatuotteita, joiden merkinnät poikkeavat 7 §:n 3 momentissa säädetystä, enempää kuin 200 savuketta, 50 sikaria, 100 pikkusikaria ja 250 grammaa piippu- tai savuketupakkaa. Rajoitusten tarkoituksena on ennen kaikkea turvata pakkausten varoitusmerkintöjen vaikuttavuus väestötasolla.

Saatavuuden rajoitukset

Tupakkalaissa on lain säätämistä alkaen rajoitettu tupakkatuotteiden myyntiä ostajan iän perusteella. Alkujaan tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden elinkeinotoiminnassa tapahtuva myynti ja muu luovuttaminen oli kielletty henkilölle, joka ilmeisesti on kuuttatoista vuotta

nuorempi. Ikäraja nostettiin 18 vuoteen vuonna 1995, ja vuonna 2010 kiellettiin myös muu kuin elinkeinotoiminnassa tapahtuva tupakkatuotteiden myynti ja muu luovuttaminen alaikäisille.

Tupakkalain 10 §:n mukaan tupakkatuotteita ei saa myydä eikä muutoin luovuttaa alle 18-vuotiaalle, ja myös tupakkatuotteita myyvän henkilön tulee pääsäännön mukaan olla täysi-ikäinen. Lisäksi tupakointivälineiden myyminen alaikäisille on kiellettyä elinkeinotoiminnassa. Elinkeinonharjoittajan, joka myy tupakkatuotteita tai tupakointivälineitä, on laadittava omavalvontasuunnitelma näiden myyntikieltojen noudattamiseksi. Tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden vähittäismyynnistä annetulla sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella (99/2009, *vähittäismyyntiasetus*) säädetään tarkemmin omavalvontasuunnitelman laatimisesta, sisällöstä ja toteuttamisesta.

Suussa käytettäväksi tarkoitetun tupakan, kuten nuuskan, elinkeinotoiminnassa tapahtuva myynti ja muu luovuttaminen kiellettiin vuonna 1995, kun Suomi liittyi EU:hun. Suussa käytettävään tupakkaan liittyvää sääntelyä on sittemmin kiristetty, ja voimassa olevan tupakkalain 10 a §:n 1 momentin mukaan tällaisen tupakan maahantuonti sekä myynti ja muu luovuttaminen on kielletty muutoinkin kuin elinkeinotoiminnassa. Maahantuontikielto koskee myös suussa käytettäväksi tarkoitetun tupakan hankkimista ja vastaanottamista postitse tai muulla vastaavalla tavalla Suomen ulkopuolelta. Poikkeuksena maahantuontikiellosta yksityishenkilö saa kuitenkin tuoda omaa henkilökohtaista käyttöään varten maahan suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa matkatavarana mukanaan enintään 30 rasiaa edellyttäen, että rasia sisältää enintään 50 grammaa mainittua tupakkaa. Pykälän 2 momentin mukaan suussa käytettäväksi tarkoitetun tupakan maahantuontikielto ei koske kansainvälisessä liikenteessä käytettävän vesitai ilma-aluksen suljetussa myyntitilassa tai varastossa olevaa tuotetta.

Tupakkalain 10 a §:n 3 momentin mukaan tupakkatuotteiden myynti automaattisesta myyntilaitteesta on kielletty. Kielto on ollut voimassa vuoden 2015 alusta, ja sen tarkoituksena on ennen kaikkea estää alaikäisiä hankkimasta tupakkatuotteita. Automaattisia myyntilaitteita ovat esimerkiksi tupakanmyyntiautomaatit, jotka olivat aiemmin yleisiä hotellien auloissa.

Tupakkalain 10 a §:n 4 momentin mukaan tupakkatuotteiden myynti tullihuutokaupalla ja 12 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa mainituissa paikoissa, eli esimerkiksi päiväkodeissa ja kouluissa, on kielletty.

Tupakkatuotteiden vähittäismyynti säädettiin luvanvaraiseksi vuonna 2008. Tupakkalain 10 b §:n mukaan tupakkatuotteiden myynti ja muu luovuttaminen edellyttää lupaa, jonka pääsäännön mukaan myöntää myyntipaikan sijaintikunta. Tupakkatuotteiden myyjän on voitava jatkuvasti valvoa ostotilannetta.

Vähittäismyyntiluvan saamisen edellytyksenä on, että hakija esittää hyväksyttävän tupakkatuotteiden myynnin omavalvontasuunnitelman ja säännökset täyttävän selvityksen tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden sijoittelusta tupakkatuotteiden myyntipisteessä sekä osoittaa kykenevänsä vastaamaan valvontajärjestelyjen riittävydestä. Valvira ja kunnat pitävät tupakkalain 10 c §:n mukaan rekisteriä elinkeinonharjoittajista, joille on myönnetty tupakkalaissa tarkoitettu lupa tai jotka ovat hakeneet tällaista lupaa.

Tupakkatuotteiden tukkumyynti ei ole luvan- tai ilmoituksenvaraista elinkeinotoimintaa. Tupakkalain 10 d §:n mukaan tupakkatuotteita saa kuitenkin myydä tukkumyynnissä ilman vähittäismyyntilupaa vain toiselle tukkukaupalle jälleenmyyntiä varten ja sille, jolla on 10 b §:n mukainen vähittäismyyntilupa.

Tupakkalain 11 §:n mukaan tupakkatuotteiden maahantuonti ja hallussapito on kielletty alle 18-vuotiaalta. Kiellot tulivat voimaan vuonna 2010 ja ne ovat osa kokonaisuutta, jonka avulla pyritään tehokkaasti rajoittamaan tupakan saatavuutta alaikäisiltä. Tupakkatuotteen 11 §:n vastainen maahantuonti on lain 31 e §:ssä kriminalisoitu tupakkatuoterikkomuksena, mutta 11 §:n vastainen hallussapito ei ole rangaistava teko. Hallussapitokiellolla on kuitenkin asenteita muokkaava vaikutus, ja se toimii esimerkiksi urheiluseurojen ja rippileirien tupakoimattomuutta koskevan päätöksenteon tukena.

Myynninedistämisen- ja esilläpitokiellot

Tupakkalain 8 §:n 1 momentissa säädetään tupakkatuotteiden ja muiden tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden mainonnan, epäsuoran mainonnan, tupakkasponsoroinnin ja muun myynninedistämistoiminnan kiellosta. Tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden mainonta ja kuluttajiin kohdistuva muu myynninedistämistoiminta on ollut kiellettyä jo vuodesta 1977, ja vuonna 1994 säädettiin piilomainonnan ehkäisemiseksi myös epäsuoran mainonnan kiellosta. Epäsuorana mainontana pidetään erityisesti tupakkatuotteen myynnin edistämistä muun hyödykkeen mainonnan yhteydessä siten, että muun hyödykkeen tunnuksena käytetään tupakkatuotteelle vakiintunutta tunnusta sellaisenaan tai tunnistettavasti muunnettuna tai että muutoin välittyy mielikuva tietystä tupakkatuotteesta.

Vuonna 2010 tupakkalakiin säädettiin tupakkamainontadirektiivin täytäntöönpanemiseksi nimellinen tupakkasponsoroinnin kiellosta. Tuolloin mainonnan ja muun myynninedistämisen kiellosta otettiin lisäksi tupakan vastikkeisiin, kuten yritysavukkeisiin ja energianuuskseen.

Tupakkalain 8 §:n 1 momenttia ei saman pykälän 2 momentin mukaan sovelleta mainontaan julkaisussa, joka on painettu ja julkaistu EU:n ulkopuolella ja jota ei ole ensisijaisesti suunnattu EU:n markkinoille ja jonka pääasiallinen tarkoitus ei ole tupakan, tupakkatuotteen, tupakan vastikkeen, tupakkajäljitelmän tai tupakointivälineen mainonta. Lisäksi tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden valmistaja tai maahantuojaja voi tupakkalain 8 §:n 3 momentin mukaan antaa tuotetta markkinoissaan sen myyntiin osallistuville tietoa tuotteensa hinnasta, koostumuksesta, ominaisuuksista ja valmistamisesta sekä muuta vastaavaa tuotetietoa. Tupakkasetuksessa säädetään tarkemmin sallitun tuotetiedon sisällöstä.

Vuoden 2012 alussa voimaan tuli tupakkatuotteiden niin sanottua esilläpitokielloa koskeva tupakkalain 8 a §. Sen mukaan tupakkatuotteita tai niiden tavaramerkkejä ei saa pitää esillä tupakan, tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakkajäljitelmiä eikä tupakointivälineiden vähittäismyynnissä. Säännöksen tarkoituksena on rajoittaa tupakkatuotteiden markkinointia erityisesti lasten ja nuorten arkielämän ympäristöön kuuluvissa tupakkatuotteiden vähittäismyymintapaikoissa. Esilläpitokiello ei koske erillisellä sisäankäynnillä varustettuja pääosin tupakkatuotteita tai tupakointivälineitä myyviä myyntipaikkoja, jos myytäviä tupakkatuotteita tai niiden tavaramerkkejä ei voida nähdä myyntipaikan ulkopuolelta. Myös kansainvälisessä meriliikenteessä käytettäviä aluksia koskee poikkeus esilläpitokiellosta.

Tupakkalain 8 b §:n mukaan tupakkatuotteiden vähittäismyyjä saa esittää tupakkatuotteiden ostajalle tämän pyynnöstä myyntipaikassa vähittäismyynnissä myytävänä olevien tupakkatuotteiden pakkauksia esittävän painetun kuvaston. Vähittäismyyjä saa myös luovuttaa ostajalle tämän pyynnöstä tupakkatuotteista ja niiden hinnoista painetun luettelon. Kuvaston ja luettelon sisällöstä ja ulkoasusta säädetään tarkemmin edellä mainitulla vähittäismyymintäasetuksella.

Tupakkalain 9 §:n mukaan tupakan, tupakkatuotteen, tupakan vastikkeen ja tupakkajäljittelmän sekä tupakointivälineen kytkeminen muiden tuotteiden myyntiin tai luovutukseen taikka palvelujen antamiseen on kielletty.

Tupakointikiellot ja -rajoitukset

Tupakkalain tärkeimpiä tavoitteita on suojella väestöä ympäristön tupakansavun aiheuttamilta terveyshaitoilta. Tupakointikieltojen tavoitteena on, ettei kukaan joudu vastoin tahtoaan altistumaan tupakansavulle.

Tupakkalaissa säädettyjen kieltojen lisäksi tupakointia rajoitetaan myös muun lainsäädännön, kuten työturvallisuuslain (738/2002), terveydensuojelulain (763/1994) ja vankeuslain (767/2005), nojalla. Lisäksi tupakointi voidaan kieltää tai sitä voidaan rajoittaa omistuksen tai sopimuksen perusteella esimerkiksi asuinyhteisön yhtiöjärjestyksessä ja asuinhuoneiston vuokrasopimuksessa sekä työsuhteissa työantajan direktio-oikeuden nojalla.

Vuonna 1977 voimaan tulleen tupakkalain 12 ja 13 §:ssä kiellettiin osittain tupakointi muun muassa julkisissa tiloissa, yleisissä kulkuneuvoissa sekä niissä päiväkotien ja koulujen tiloissa, jotka ovat lasten käytössä.

Kieltoja on jatkuvasti kiristetty. Voimassa olevan tupakkalain 12 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan tupakointi on kielletty perhepäivähoidon sisätiloissa perhepäivähoidon aikana, päiväkotien sisätiloissa ja ulkoalueilla sekä lastensuojelulain (417/2007) tai mielenterveyslain (1116/1990) nojalla hoitoa antavien laitosten alle 18-vuotiaille tarkoitetuissa sisätiloissa ja heille tarkoitetuilla ulkoalueilla. Tupakointi on 2 kohdan mukaan kielletty myös perusopetusta, ammatillista koulutusta ja lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisätiloissa ja oppilasasuntoiloissa sekä niiden käytössä olevilla ulkoalueilla. Momentin 6 kohdan mukaan tupakointi on kielletty yleisten kulkuneuvojen sisätiloissa.

Mainitun momentin 3 ja 4 kohdan mukaan tupakointi on kielletty myös virastojen ja viranomaisten sekä niihin verrattavien laitosten yleisölle ja asiakkaille tarkoitetuissa sisätiloissa sekä sisätiloissa järjestettävissä yleisissä tilaisuuksissa.

Vuonna 2010 voimaan tullessa tupakkalain uudistuksessa tupakointi kiellettiin myös ulkoalueilla järjestettävien yleisten tilaisuuksien katoksissa ja katsomoissa sekä muissa tilaisuuden seuraamiseen välittömästi tarkoitetuissa tiloissa, joissa osallistujat oleskelevat paikoillaan (momentin 8 kohta). Yleisellä tilaisuudella tarkoitetaan tupakkalain 2 §:n mukaan kokoontumislaissa (530/1999) tarkoitettua yleistä kokousta ja yleisötilaisuutta.

Tupakkalainsäädännössä ei alun perin kielletty tupakointia työpaikoilla. Vuonna 1995 tupakkalain uudistettiin siten, että työpaikat tulivat pääsääntöisesti savuttomiksi. Poikkeuksena olivat esimerkiksi ravintoloiden asiakastilat, joissa tupakointia saatiin jatkaa. Ravintolatupakointia koskevia rajoituksia lisättiin myöhemmin vähitellen.

Vuonna 2000 tupakansavu määriteltiin tupakkalain 11 a §:ssä syöpävaaraa aiheuttavaksi aineeksi. Tämän vuoksi työntekijöiden suojaamiseksi työperäiseltä altistumiselta tulee noudattaa työturvallisuuslainsäädännön säännöksiä.

Vuodesta 2007 lukien tupakointi on ollut kiellettyä myös ravintoloissa. Niihin voidaan kuitenkin 13 b §:n mukaan rakentaa tupakointiin hyväksytty erillinen tupakointitila, josta savu ei saa kulkeutua savuttomiin tiloihin ja jossa ruoan ja juoman tarjoilu ja nauttiminen on kielletty.

Voimassa olevan tupakkalain 12 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan tupakointi on lähtökohtaisesti kielletty työyhteisöjen yhteisissä ja yleisissä sekä asiakkaille tarkoitetuissa sisätiloissa. Tupakkalain 2 §:n 14 kohdan mukaan työyhteisön yhteisellä tilalla tarkoitetaan työyhteisössä työntekijöille tarkoitettua tai heidän yhteisessä käytössään olevaa lepo-, ruokailu-, saniteetti- ja muuta henkilöstötilaa, heidän käytössään olevaa käytävä-, aula- ja porrastilaa sekä heille yhteiseen kokoontumiseen tarkoitettua sisätilaa.

Tupakkalain 13 §:n 4 momentin mukaan työnantaja on velvollinen neuvoteltuaan asiasta työntekijöiden tai näiden edustajan kanssa kieltämään tupakoinnin tai rajoittamaan sitä siten, etteivät työntekijät tahattomasti altistu tupakansavulle niissä työyhteisön työtiloissa, joissa tupakointi ei ole 12 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan kielletty. Säännös koskee esimerkiksi sellaisia työntekijöiden työhuoneita, jotka eivät ole yleisiä tai asiakkaille tarkoitettuja tiloja.

Käytännössä tupakkalain 12 ja 13 §:ssä säädetty jako laissa säädettyyn ja työnantajan määräämään tupakointikieltoon on menettänyt merkityksensä, sillä tupakoinnin edellytetään nykyisin olevan kiellettyä kaikissa työpaikan sisätiloissa.

Tupakkalain 13 §:n 5 momentin mukaan edellä mainittuja työpaikkojen tupakointikieltoja ja -rajoituksia ei sovelleta työtilaan, joka on työntekijän tai elinkeinon- tai ammatinharjoittajan kodissa tai joka on yksinomaan saman perheen jäsenten tai samassa taloudessa asuvien käytössä.

Tupakkalain 13 §:n 1 momentin mukaan sisätilan ja yleisen kulkuneuvon omistaja tai haltija sekä yleisen tilaisuuden järjestäjä voi sallia tupakoinnin tähän tarkoitukseen varatussa huoneessa tai tilassa siten, ettei tupakansavu pääse kulkeutumaan niihin sisätiloihin, joissa tupakointi on kielletty. Tupakointi voidaan myös sallia hotellin ja muun majoitusliikkeen asiakkaiden majoitushuoneissa tietyin määrällisin rajoituksin. Kansainvälisessä meriliikenteessä käytettävien alusten ravintolatilojen tupakointikiellosta säädetään 13 §:n 3 momentissa.

Tupakointikieltoa ja tupakointiin tarkoitettua tilaa osoittavien opasteiden tulee 13 §:n 6 momentin mukaan olla näkyvillä työpaikoilla, julkisissa tiloissa, yleisissä kulkuneuvoissa ja muissa tupakkalain mainitsemisissa tiloissa. Opasteiden tulee olla sisällöltään yksiselitteisiä sekä kooltaan ja sijoittelultaan sellaisia, että ne ovat tiloihin saapuvien tai niissä oleskelevien helposti havaittavissa.

Tupakkalain tupakointikiellot eivät ennen vuotta 2010 koskeneet lainkaan asuinkiinteistöjä. Tuolloin tupakointi kiellettiin tupakkalain 12 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaisesti asunto-osakeyhtiön ja muun asuinyhteisön asuinkiinteistön yhteisissä ja yleisissä sisätiloissa. Samalla asuinyhteisöille säädettiin 12 §:n 3 momentissa oikeus kieltää tupakointi hallitsemallaan yhteisellä ulkoalueella rakennuksen ilmanottoaukkojen läheisyydessä, lasten leikkialueella ja yhteisillä parvekkeilla. Uudistuksessa tupakointikieltoja ei laajennettu asukkaiden hallinnassa oleviin osakehuoneistoihin tai niihin kuuluville parvekkeille.

Terveydensuojelulaissa säädetään asunnon terveydellisistä vaatimuksista. Jos asunnossa tai muussa oleskelutilassa ilmenee tupakan hajua tai -savua siten, että siitä voi aiheutua terveyshaittaa asunnossa tai muussa tilassa oleskelevalle, kunnan terveydensuojeluviranomainen voi lain 27 §:n mukaan velvoittaa sen, jonka menettely tai toimenpide on syynä epäkohtaan, ryhtymään toimenpiteisiin terveyshaitan poistamiseksi tai rajoittamiseksi. Taloyhtiö on kiinteistön omistajana yleensä velvollinen huolehtimaan siitä, ettei tupakansavu pääse asuntoihin puutteellisen ilmanvaihdon taikka puutteellisten korvausilmaventtiilien tai rakenteiden kautta. Jos muut keinot eivät estä tupakansavun kulkeutumista asuntoon, kunta voi periaatteessa kieltää tupakoinnin myös asuinhuoneistossa tai parvekkeella terveydensuojelulain nojalla.

Viranomaistoiminta

Valtion viranomaisten tehtävänjaosta tupakkalain ohjauksessa ja valvonnassa säädetään tupakkalain 14 §:ssä. Tupakkalain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen yleinen johto ja ohjaus kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Valvira puolestaan ohjaa aluehallintovirastoja ja kuntia niille tupakkalain perusteella kuuluvien tehtävien hoitamisessa ja lisäksi valvoo tupakkatuotteiden koostumusta, laadunvalvontaa, testauslaboratorioita sekä myyntiä ja mainontaa koskevien 5, 6, 6 a—6 c, 7, 7 a, 8 ja 9 §:n säännösten noudattamista. Testauslaboratorioiden pätevyyden ja testausmenetelmien pätevyyden valvonta tapahtuu FINAS-akkreditointipalvelun avustuksella.

Tupakkalain valvonnan toimeenpanon ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi Valvira laatii valtakunnallisen tupakkalain valvontaohjelman, joka on tarkistettava vähintään kolmen vuoden välein. Tupakkalain valvontaohjelma on osa ympäristöterveydenhuollon valtakunnallista valvontaohjelmaa.

Tupakkalain 14 a §:n mukaan kunta valvoo alueellaan tupakkalain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista. Kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva tupakkalain valvontasuunnitelma siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittona ehkäisevää. Valvontasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon 14 §:ssä tarkoitettu valtakunnallinen valvontaohjelma, ja se on tarkistettava vähintään kolmen vuoden välein.

Tupakkalain 14 §:n mukaan aluehallintovirasto ohjaa kuntia tupakkalain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten toimeenpanossa toimialueellaan sekä sen lisäksi arvioi 14 a §:ssä tarkoitettujen kuntien tupakkalain valvontasuunnitelmat ja niiden toteutumista.

Tupakkalain 14 b §:n mukaan työsuojeluviranomaiset valvovat tupakoinnin kieltämistä ja rajoittamista koskevien säännösten noudattamista työyhteisössä. Tulli valvoo tupakkalain 7 b §:ssä tarkoitettujen tuontirajoitusten sekä 10 a §:n 1 momentissa ja 11 §:ssä tarkoitettujen maahantuontikieltojen noudattamista. Poliisi puolestaan valvoo tupakkalain 12 §:n 1 momentin 4, 5 ja 8 kohdan noudattamista.

Tupakkalain 15 §:n mukaan lausuntojen antamista ja aloitteiden tekemistä varten tupakoinnin vähentämistä koskevista periaatteellisista ja laajakantoisista kysymyksistä voi olla sosiaali- ja terveysministeriön apuna neuvottelukunta.

Tupakkalain 17 §:ssä säädetään tarkemmin kunnan tehtävistä ja toimivallasta. Pykälän 1 momentin mukaan kunnan tulee omasta aloitteestaan tai tehtyjen ilmoitusten perusteella suorittaa tupakkatuotteiden varastointi- ja myyntipaikkojen tarkastuksia sekä valvoa tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myyntiä ja esilläpitoa myyntipisteessä, tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myynnin omavalvontaa, tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden mainontaa ja muuta myynninedistämistoimintaa samoin kuin tupakointikieltojen ja rajoitusten noudattamista toimialueellaan.

Jos tarkastuksessa tai muutoin havaitaan säännösten vastaista toimintaa, kunnan tulee 17 §:n 2 momentin mukaan kieltää säännösten vastainen toiminta. Kunta voi myös ilmoittaa tapauksesta riippuen syyttäjälle tai Valviralle.

Tupakkalain 18 § koskee Valviran kieltoja. Pykälän 1 momentin mukaan Valvira voi kieltää toimijaa jatkamasta ja uudistamasta tupakkalaissa tarkoitettua tuotteen mainostamista tai muuta myynninedistämistä. Pykälän 2 momentissa säädetään Valviran toimivallasta kieltää tupakkatuotteen tai tupakointivälineen elinkeinotoiminnassa tapahtuva myynti tai muu luovuttaminen.

Kielto on mahdollinen esimerkiksi silloin, jos vähittäismyyntipakkauksessa ei ole vaadittuja varoitusmerkintöjä tai savukkeen terva-, nikotiini- ja hiilimonoksidipitoisuuksia ei ole tutkittu 6 §:n 2 momentissa edellytetyllä tavalla. Pykälän 4 momentin mukaan Valvira voi myös asettamassaan määräajassa velvoittaa valmistajan tai maahantuojan ottamaan tupakkatuotteen tai tupakointivälineen pois markkinoilta. Tupakkalain 18 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetut kiellot voidaan 19 §:n mukaan antaa myös väliaikaisesti, jos säännösten vastaisen menettelyn jatkaminen tai uudistaminen on menettelyn laadun tai merkityksen johdosta tarpeen kiireellisesti estää.

Tupakkalain 20 §:n mukaan Valvira voi kiellosta tai markkinoilta poistamisesta päättäessään velvoittaa kiellon tai määräyksen saaneen suorittamaan asetetussa määräajassa ja viraston määräämällä tavalla oikaisu-toimen, jos sitä säännösten vastaisesta menettelystä aiheutuvien ilmeisten haittojen vuoksi on pidettävä tarpeellisenä. Lisäksi Valvira tai kunta voi tehostaa kieltoa tai määräästä uhkasakolla tai uhalla, että asetetun määräajan jälkeen tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella. Uhkasakkoon ja teettämisuhkaan sovelletaan lähtökohtaisesti uhkasakkolain (1113/1990) säännöksiä.

Tupakkalain 21 §:n 4 momentin mukaan kunnan tai Valviran 1 momentissa tarkoitetussa asiassa asettaman uhkasakon tuomitsee ja teettämisuhan täytäntöönpanosta päättää uhkasakon tai teettämisuhan asettajan hakemuksesta markkinaoikeus.

Valviran tai kunnan 5, 6, 6 a—6 c §:n taikka kunnan 10, 10 a tai 12 §:n taikka 13 §:n 1—3 tai 6 momentin säännösten vastaisesti toimineelle asettaman uhkasakon tuomitsee ja teettämisuhan määrää täytäntöön pantavaksi tupakkalain 21 §:n 5 momentin mukaan uhkasakon tai teettämisuhan asettajan hakemuksesta hallinto-oikeus.

Tupakkalain 21 a §:n mukaan se, joka rikkoo uhkasakolla tehostettua tupakkalaissa tarkoitettua kieltoa tai velvoitetta, voidaan jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta. Säännöksen tarkoituksena on ehkäistä sanktiokumulaatiota.

Tupakkalain 7 luku koskee tutkimusta, seurantaa ja toimintaa tupakoinnin vähentämiseksi. Lain 22 §:n mukaan Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (THL) on seurattava ja tutkittava tupakkalaissa säädettyjen toimenpiteiden sekä tupakkavalmisteiden vähittäismyyntihintojen muutosten vaikutusta tupakoinnin yleisyyteen sekä tehtävä ja tuettava tupakoinnista aiheutuvien terveysvaarojen ja -haittojen vähentämiseen liittyvää tutkimus-, seuranta- ja kehittämistyötä.

Lain 23 §:n mukaan THL:n ja sen kanssa yhteistyössä aluehallintoviraston on huolehdittava valtakunnallisesta ja alueellisesta toiminnasta tupakoinnin vähentämiseksi, järjestettävä muille valtion viranomaisille ja kunnille terveyskasvatusohjelmia sekä muuta aineistoa tupakoinnin aiheuttamista terveysvaaroista ja -haitoista sekä annettava ohjeita tupakoinnin välttämiseksi ja vähentämiseksi suositeltavista menettelytavoista. Kunta huolehtii 24 §:n mukaan paikallisesta toiminnasta tupakoinnin vähentämiseksi.

Tupakkalain 8 luvussa säädetään kustannuksista ja maksuista. Lain 25 §:n mukaan tupakkatuotteen valmistaja tai maahantuoja vastaa tupakkatuotteen terveysvaaroja ja -haittoja aiheuttavien aineiden tutkimisesta sekä tupakkatuotteen laadun valvonnasta aiheutuvista ja tupakkatuotteen markkinoilta poistamisen kustannuksista. Tupakkalain mukaisen asian käsittelystä valtion viranomaisessa voidaan periä maksu, jonka suuruutta määrättäessä noudatetaan, mitä valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädetään. Tarkemmat säännökset maksuista annetaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Tupakkalain 25 a § koskee kunnan valvontatoimien ja vähittäismyynnin valvonnan maksullisuutta. Pykälän 1 momentin mukaan kunnan on perittävä elinkeinonharjoittajalta hyväksymänsä taksan mukainen maksu kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista ja näyteenotosta tupakkatuotteiden myynnin valvontaa lukuun ottamatta. Lisäksi kunnan on perittävä toiminnanharjoittajalta maksu valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvonnasta silloin, kun määräysten antaminen perustuu tupakkalain säännösten noudattamatta jättämiseen.

Kunnan on tupakkalain 25 a §:n 2 momentin mukaan perittävä tupakkatuotteiden myyntiluvan hakijalta myyntiluvasta hyväksymänsä taksan mukainen maksu. Lisäksi kunnan on perittävä myyntiluvan haltijalta myynnin valvonnasta ja valvontaan liittyvistä toimenpiteistä vahvistamansa taksan mukainen vuosittainen myyntipistekohtainen valvontamaksu.

Kunnan tulee määrätä suoritteistaan perimänsä maksut siten, että ne vastaavat suuruudeltaan enintään suoritteen tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia. Lain 25 b §:ssä säädetään korosta ja maksujen perinnästä.

Tupakkalain 9 luku koskee tietojen saantia. Lain 28 §:n mukaan Valviralla ja kunnalla on tupakkalain noudattamisen valvontaa varten oikeus esimerkiksi päästä tarkastamaan tupakkatuotteiden varastointi- ja myyntipaikkoja sekä ottaa tutkimuksia varten korvauksetta näytteitä tupakkatuotteista. Tiedonsaantioikeus koskee myös valvontaa varten tarvittavia tietoja yksityisestä liike- tai ammattisalaisuudesta. Lisäksi tietoja voidaan salassapitovelvollisuuden estämättä luovuttaa eteenpäin tietyille viranomaisille.

Kunta ja aluehallintovirasto ovat tupakkalain 28 a §:n mukaan velvollisia pyydettyä toimitamaan korvauksetta Valviralle tarkastuksia, valvontatoimenpiteitä, valvontahenkilöstöä, maksuja sekä valvontaa koskevia muita tietoja tupakkalain mukaisen valvonnan ohjausta, seuranta, raportointia ja tilastointia varten.

Tupakkalain 30 a §:n mukaan Valviralla ja kunnalla on oikeus saada muilta viranomaisilta virka-apua tupakkalain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi ja päätösten täytäntöön panemiseksi.

Seuraamukset

Tupakkalain 10 luvussa säädetään tupakkalain vastaiseen toimintaan sovellettavista rikosoikeudellisista seuraamuksista, joista osaan liittyy vankeusuhka, sekä tupakkatuotteiden vähittäismyynnin peruuttamisesta.

Joka mainostaa tupakkaa, tupakkatuotetta, tupakan vastiketta, tupakkajäljitelmää tai tupakointivälinettä tai harjoittaa näiden muuta myynninedistämistoimintaa taikka muutoin menettelee 7 a §:n 3 momentin taikka 8, 8 a tai 9 §:n säännösten vastaisesti, on tupakkalain 31 §:n mukaan tuomittava tupakan markkinointirikkomuksesta sakkoon. Sama koskee mainonta- ja myynninedistämistoimen ja muun toimen tilaajaa, sen toimeenpanijaa sekä näiden palveluksessa olevaa.

Joka mainostaa tupakkaa, tupakkatuotetta, tupakan vastiketta, tupakkajäljitelmää tai tupakointivälinettä tai harjoittaa niiden muuta myynninedistämistoimintaa taikka muutoin toimii 7 a §:n 3 momentin taikka 8 tai 9 §:n säännösten vastaisesti siten, että sitä on pidettävä sen toteuttamistapa, kohderyhmän ikä tai koko taikka menettelystä saatu taloudellinen hyöty huomioon ottaen myös kokonaisuutena arvostellen törkeänä, on tupakkalain 31 a §:n mukaan tuo-

mittava tupakan markkinointirikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Sama koskee mainonta- ja myyinnedistämis-toimen ja muun toimen tilaajaa, sen toimeenpanijaa sekä näiden palveluksessa olevaa.

Tupakkalain 31 b §:n mukaan ennen 31 ja 31 a §:ään perustuvaa tupakan markkinointirikkomusta tai markkinointirikosta koskevan syytteen nostamista syyttäjän on varattava Valviralle tilaisuus antaa lausuntonsa ja tuomioistuimen on käsitellessään tällaista asiaa varattava Valviralle tilaisuus tulla kuulluksi.

Tupakan myyntirikoksena on kriminalisoitu tupakkalain 31 c §:ssä tupakkatuotteiden myynti, muu vastikkeellinen luovuttaminen ja välittäminen alaikäiselle, suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakan myynti, muu vastikkeellinen luovuttaminen ja välittäminen, tupakkatuotteiden elinkeinotoiminnassa ilman vähittäismyyntilupaa tapahtuva myynti ja muu luovuttaminen sekä tupakkatuotteiden tukkumyynnissä 10 d §:n vastaisesti tapahtuva myynti ja muu luovuttaminen. Rangaistusasteikko on sakkoo tai enintään kuusi kuukautta vankeutta.

Joka elinkeinotoiminnassa myy tai muutoin luovuttaa tupakkatuotteita, joita ei ole testattu 6 a §:n mukaisessa hyväksytyssä testauslaboratoriossa tai joista ei ole toimitettu 6 c §:ssä tarkoitettuja tietoja tai jonka pakkausmerkinnät eivät ole 7 §:n 1—3 momentin taikka 7 a §:n 1 ja 2 momentin mukaisia, on tupakkalain 31 d §:n mukaan tuomittava tupakkalain vastaisen tuotteen myynnistä sakkoon.

Joka tuo maahan tupakkatuotteita 7 b tai 11 §:n vastaisesti tai suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa 10 a §:n 1 momentin vastaisesti, on tupakkalain 31 e §:n mukaan tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, tupakkatuoterikkomuksesta sakkoon.

Joka yleisen kulkuneuvon, sisätilan tai ulkoalueen haltijan tai hänen edustajansa taikka yleisen tilaisuuden järjestäjän tai siellä järjestysmiehenä toimivan taikka valvontaviranomaisen huomautuksesta huolimatta jatkaa tupakointia sisätilassa tai ulkoalueella, jossa tupakointi on 12 §:n mukaan kielletty, on tupakkalain 32 §:n mukaan tuomittava tupakointirikkomuksesta sakkoon.

Tupakkalain suojaamistoimenpiteiden rikkomisesta on tupakkalain 33 §:n mukaan tuomittava yleisen kulkuneuvon, sisätilan tai ulkoalueen haltija tai hänen edustajansa taikka yleisen tilaisuuden järjestäjä, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta sallii tupakoinnin 12 §:n vastaisesti sisätilassa tai ulkoalueella, jossa se on kiellettyä. Sama koskee toimijaa, joka laiminlyö kunnan antaman kiellon tai määräyksen edellyttämät toimenpiteet tupakansavun kulkeutumisen estämiseksi sisätiloihin, joissa tupakointi on kielletty, taikka sallii tupakointitilan käyttämisen muuhun kuin 13 b §:ssä mainittuun tarkoitukseen.

Kunta voi tupakkalain 33 a §:n mukaan peruuttaa vähittäismyyntiluvan määrääjäksi, jos luvanhaltija kunnan tai muun valvontaviranomaisen kirjallisesta huomautuksesta, varoituksesta tai sakkorangaistuksesta huolimatta esimerkiksi mainostaa tupakkatuotteita tai pitää niitä esillä taikka myy tupakkatuotteita alaikäisille. Myyntilupa voidaan peruuttaa pysyvästi, jos annettu kirjallinen huomautus tai varoitus ei ole johtanut toiminnassa esiintyneiden epäkohtien poistamiseen ja lain rikkominen on toistuvaa tai tahallista tai se on myös kokonaisuutena arvostellen törkeää. Lisäksi kunta voi peruuttaa myyntiluvan pysyvästi, jos luvanhaltija esimerkiksi myy suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa tai tupakkatuotteita, joiden pakkauksissa ei ole vaadittavia varoitus- ja muita merkintöjä. Pysyvästi peruutettu vähittäismyyntilupa voidaan myöntää uudelleen hakemuksesta aikaisintaan vuoden kuluttua vähittäismyyntiluvan peruuttamisesta.

HE 15/2016 vp

Tupakkalain 33 b §:n mukaan poliisin on ilmoitettava sille ilmoitetuista myyntirikkomuksista ja poliisin toimista asiassa myyntiluvan myöntäneelle kunnalle.

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta tupakkalain nojalla tehtyihin päätöksiin säädetään tupakkalain 21 ja 35 §:ssä. Pykälää on muutettu tupakkalain 21 ja 35 §:n muuttamisesta annetulla lailla (1043/2015), joka tuli voimaan vuoden 2016 alusta.

Tupakkalain 35 §:n 1 momentista ilmenevän pääsäännön mukaan tupakkalain nojalla tehtyyn päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Poikkeuksia tästä ovat ensinnäkin 35 §:n 3 momentissa säädetty tilanteet, eli valvontasuunnitelmaa ja taksoja koskevat päätökset, joihin saa hakea muutosta siten kuin kuntalaissa (365/1995) säädetään. Hallintovalitus on siis nykyään muutoksenhakukeinona myös tupakkatuotteiden vähittäismyyntilupia koskevissa asioissa, joihin on aiemmin voinut hakea muutosta kuntalain mukaisessa järjestyksessä.

Tupakkalain 35 §:n 2 momentissa säädetään uutena asiana valitusluvasta tupakkalain nojalla tehtyihin päätöksiin. Pääsäännön mukaan hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Valituslupasäännöksen piiriin kuuluvat esimerkiksi tupakkatuotteiden vähittäismyyntiluvan myöntämistä ja testauslaboratorion hyväksymistä koskevat asiat. Valituslupasääntelyn ulkopuolelle jäävät sen sijaan asiat, jotka ovat asianosaisen oikeusturvan ja elinkeinon harjoittamisen kannalta erityisen merkittäviä. Näitä ovat testauslaboratorion toiminnan keskeyttämistä ja sen hyväksymisen peruuttamista, säännösten vastaisten toiminnan kieltämistä, myyntikieltoa, velvoitetta poistaa tuote markkinoilta ja suorittaa oikaisutoimi sekä vähittäismyyntiluvan peruuttamista koskevat asiat.

Tupakkalain 21 §:n 1 momentissa säädetään muutoksenhakukiellosta osaan Valviran kieltoja. Jos kieltopäätös tai väliaikaista kieltoa koskeva määräys perustuu 7 a §:n 3 momentin taikka 8 tai 9 §:n vastaiseen mainontaan tai muuhun myyninedistämiseen taikka siihen, että tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkaus on 7 §:n 1—3 momentin taikka 7 a §:n 1 tai 2 momentin vastainen, päätökseen tai määräykseen taikka näiden tehosteeksi asetettuun uhkasakkoon tai teettämisuhaan ei saa hakea valittamalla muutosta. Se, jolle Valvira on antanut tällaisen kieltopäätöksen tai väliaikaista kieltoa koskevan määräyksen taikka asettanut sen tehosteeksi uhkasakon tai teettämisuhan, voi kuitenkin 21 §:n 3 momentin mukaan hakemuksella saattaa asian markkinaoikeuden käsiteltäväksi 30 päivän kuluessa päätöksen tai määräyksen tiedoksi saamisesta.

Tupakkalain 21 §:n 2 momentin mukaan myöskään kunnan vastaavanlaisten päätösten tehosteeksi asetettuun uhkasakkoon tai teettämisuhaan ei saa hakea muutosta valittamalla. Se, jolle uhkasakko tai teettämisuha on asetettu, voi saattaa asian hakemuksella Valviran käsiteltäväksi 14 päivän kuluessa ohjeiden tiedoksisaannista. Valviran päätöksen saanut asianomainen voi saattaa asian edelleen markkinaoikeuden käsiteltäväksi.

Tupakkalain 35 §:n 4 momentin mukaan tupakkalaissa tarkoitetut hallintoviranomaisen päätökset voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Muutoksenhakuviranomaisilla on kuitenkin oikeus kieltää tai keskeyttää päätöksen täytäntöönpano enintään siihen saakka, kunnes muutoksenhaku on lainvoimaisesti ratkaistu.

Tupakkalain 35 §:n 5 momentin mukaan tupakkalaissa tarkoitettu kiellon määräämistä koskeva asia voidaan ottaa uudelleen käsiteltäväksi, jos siihen on erityisistä syistä perusteltua aihetta.

2.1.2 Sähkösavukkeet ja niitä koskeva lainsäädäntö

Sähkösavukkeista yleisesti

Sähkösavukkeissa on kyse nikotiinin uudesta käyttötavasta, joka on tullut nopeasti markkinoille. Sähkösavuke on sähköllä toimiva laite, jonka avulla nikotiinipitoista nestettä höyrystetään keuhkoihin hengitettäväksi. Samaan tarkoitukseen markkinoidaan myös nikotiinittomia nesteitä ja kertakäyttöisiä sähköisiä vesipiippuja eli ”e-shishoja”, joista etenkin jälkimmäiset on usein maustettu karkin tai hedelmien makuisiksi.

Sähkösavukkeissa käytettävät nesteet koostuvat yleensä nikotiinista, pohjanesteestä eli propyleeniglykolista tai glyserolista taikka näiden yhdistelmästä sekä vedestä ja mahdollisista makuaineista. Nikotiinia sisältävien nesteiden nikotiinipitoisuus on tyypillisesti enintään 36 milligrammaa millilitrassa. Kuten jäljempänä käy ilmi, nikotiinia sisältäville nesteille ei kuitenkaan ole Suomessa myyntilupia.

Osa sähkösavukkeista on kertakäyttöisiä, osan taas voi ladata ja täyttää uudelleen. Jotkin sähkösavukkeet muistuttavat läheisesti esimerkiksi savukkeita, sikareita tai piippuja, kun taas toiset laitteet eivät jäljittele muodoltaan perinteisiä tupakkatuotteita taikka tupakointivälineitä. Lisäksi ”e-shishat” ovat makujensa, värikkään ulkomuotonsa sekä koristelujensa puolesta omiaan vetoamaan etenkin alaikäisiin.

Paitsi nikotiinia, sähkösavukkeiden avulla on mahdollista annostella nestemäisiä huumausaineita. Suomen Tullilla on muutamia havaintoja sähkösavukkeisiin tarkoitetuista liuoksista, jotka ovat sisältäneet synteettistä kannabinoideja. Yhdysvaltojen joissakin osavaltioissa tuotetaan ja myydään jo kannabiskasvista uutettua tetrahydrokannabinolia eli THC:tä sisältäviä liuoksia, jotka on tarkoitettu höyrystettäväksi sähkösavukkeiden avulla. THC on kannabiksen pääasiallinen psykoaktiivinen yhdiste. Kuvausten mukaan ”sähkökannabiksen” etuja ovat nopeampi huumausaineen vaikutus sekä hajuttomuus.

Tupakkalaki

Tupakkalaissa ei ole nimenomaista sääntelyä sähkösavukkeista tai niissä käytettäväksi tarkoitetuista nesteistä. Sähkösavukkeet voidaan kuitenkin tapauksesta riippuen katsoa tupakkalain 2 §:n 5 kohdassa tarkoitetuiksi tupakkajäljitelmiksi eli tuotteiksi, jotka muistuttavat muodoltaan läheisesti tupakkatuotetta tai tupakointivälinettä, mutta eivät sisällä tupakkaa tai sen vastiketta. Kuten edellä on tuotu esiin, osa sähkösavukkeista muistuttaa muodoltaan läheisesti esimerkiksi savuketta, sikaria tai piippua.

Sähkösavukkeissa käytettävää nikotiinitonta nestettä pidetään puolestaan tupakkalain 2 §:n 2 kohdassa tarkoitettuina tupakan vastikkeena, eli käyttötarkoitukseltaan tupakkaa vastaavana, tupakkaa sisältämättömänä nautintoaineena. Lääkevalmisteina pidettävät tupakan vastikkeet, eli tässä tapauksessa sähkösavukkeissa käytettäväksi tarkoitettut nikotiininesteet, on sen sijaan rajattu tupakkalain soveltamisalan ulkopuolelle lain 4 §:ssä.

Nykyisen tupakkalain säännöksistä sähkösavukkeisiin ja nikotiinittomiin nesteisiin sovelletaan lähinnä 8 §:n myyminenestämiskieltoa. Lisäksi kyseisiä tuotteita koskee osin myös 8 a §:ssä säädetty esilläpitokielto.

Muilta kuin edellä mainituilta osin sähkösavukkeet ja niissä käytettävät nesteet jäävät tällä hetkellä tupakkalain soveltamisalan ulkopuolelle. Siten niihin ei sovelleta esimerkiksi myynnin ja hallussapidon ikärajaa eikä käyttökieltoja koskevia säännöksiä. Käytännössä esimerkiksi monet yleisten kulkuneuvojen, ravintoloiden ja työpaikkojen omistajat ja haltijat ovat silti valvonnallisista syistä päättäneet kieltää sähkösavukkeiden käytön niissä tiloissa, joissa tupakointikin on kielletty. Viranomaisvalvonta tai tupakkalain rangaistussäännökset eivät kuitenkaan koske tällaisia kieltoja.

Läkelainsäädäntö

Suomessa sähkösavukkeiden nikotiininesteiden katsotaan kuuluvan lääkelain (395/1987) soveltamisalaan. Läkelain 3 §:n 1 momentin mukaan lääkkeellä tarkoitetaan valmistetta tai ainetta, jonka tarkoituksena on sisäisesti tai ulkoisesti käytettynä parantaa, lievittää tai ehkäistä sairautta tai sen oireita ihmisessä tai eläimessä. Pykälän 2 momentin mukaan lääkkeeksi katsotaan myös sisäisesti tai ulkoisesti käytettävä aine tai aineiden yhdistelmä, jota voidaan käyttää ihmisen tai eläimen elintoimintojen palauttamiseksi, korjaamiseksi tai muuttamiseksi farmakologisen, immunologisen tai metabolisen vaikutuksen avulla taikka terveydentilan tai sairauden syyn selvittämiseksi.

Läkelain 6 §:n mukaan Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus (*Fimea*) tarvittaessa päättää, onko ainetta tai valmistetta pidettävä lääkkeenä. Nikotiini on luokiteltu lääkkeeksi lääkeluettelosta annetun Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen päätöksen (207/2015) liitteessä.

Fimea ei ole kategorisesti luokitellut sähkösavukkeissa käytettäviä nikotiininesteitä lääkkeiksi vaan on arvioinut tuotteet valmistekohtaisesti päätyen kuitenkin aina lääkeluokitteluun. Luokittelu on perustunut nikotiininesteen kykyyn muuttaa farmakologisten vaikutustensa avulla ihmisen elintoimintoja: nikotiinilla on vaikutuksia keskushermostoon, ja se lisää sydämen lyöntinopeutta ja supistaa verisuonia. Sen haittavaikutuksia ovat esimerkiksi huimaus, päänsärky, sydämentykytys, pahoinvointi ja riippuvuuden aiheutuminen. Lisäksi nikotiini on erittäin myrkyllinen aine, vaikkakin arviot sen tappavasta kerta-annoksesta suun kautta otettuna vaihtelevat. Joidenkin arvioiden mukaan hengenvaarallinen annos olisi 6,5—13 milligrammaa painokiloa kohden. Näin arvioituna yksi 10 millilitran pullo sähkösavukkeessa käytettäväksi tarkoitettua nikotiininestettä, jonka nikotiinipitoisuus on 20 milligrammaa millilitrassa, riittäisi juotuna tappamaan jopa 30-kiloisen lapsen.

Joissain tapauksissa sähkösavukkeiden nikotiininesteitä voitaisiin pitää lääkkeinä paitsi koostumuksensa ja vaikutuksensa, myös esitystapansa perusteella. Jos valmistaja ilmoittaisi nikotiininesteen käyttötarkoitukseksi tupakasta vieroituksen eli nikotiiniriippuvuuden hoidon, kyse olisi lääkelain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua lääkkeellisestä käyttötarkoituksesta. Tällaisessa tapauksessa tuotetta olisi pidettävä lääkkeenä myös esitystapansa perusteella.

Lääkevalmisteella tarkoitetaan lääkelain 4 §:n mukaan lääketta, joka on valmistettu tai maa-hantuotu lääkelain mukaisesti, tarkoitettu lääkkeenä käytettäväksi ja jota myydään tai muutoin kulutukseen luovutetaan myyntipakkauksessa. Fimea on katsonut, että sähkösavukkeiden nikotiininesteet ovat lääkevalmisteita.

HE 15/2016 vp

Lääkevalmisteen myynti väestölle tai muu kulutukseen luovuttaminen edellyttää läkelain 20 a §:n mukaan, että Fimea on myöntänyt valmisteelle luvan tai rekisteröinyt sen läkelain mukaisesti tai että sillä on EU:n toimielimen myöntämä myyntilupa. Lääkeluvan myöntämisen edellytyksistä säädetään läkelain 21 §:ssä.

Lääkevalmisteiden maahantuonnista säädetään läkelaisissa sekä lääkevalmisteiden henkilökohtaisesta tuonnista Suomeen annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1088/2002, *lääketuontiasetus*). Mainitun asetuksen 4 §:n mukaan yksityishenkilö voi tuoda mukanaan Euroopan talousalueeseen (ETA) kuuluvasta valtiosta lääkevalmisteita korkeintaan yhden vuoden ja vastaanottaa postitse korkeintaan kolmen kuukauden käyttöä vastaavan määrän. ETA:n ulkopuolisesta valtiosta yksityishenkilö voi tuoda mukanaan lääkevalmisteita henkilökohtaiseen käyttöönsä korkeintaan kolmen kuukauden käyttöä vastaavan määrän. Lääkevalmisteita ei siis saa ollenkaan vastaanottaa postitse ETA:n ulkopuolisista maista. Lisäksi lääkemääräystä eli reseptiä edellyttävän lääkevalmisteen vastaanottaminen postitse on kiellettyä ETA:sta ja sen ulkopuolelta, jos tilaajalla ei ole reseptiä valmisteeseen.

Se, rinnastetaanko sähkösavukkeessa käytettävä nikotiinineste maahantuonnin osalta reseptivalmisteeseen vai ei, riippuu nesteen nikotiinipitoisuudesta. Suomen markkinoilla on tupakasta vieroittamiseen tarkoitettuja, nikotiinia sisältäviä itsehoitolääkkeitä, joilla on läkelain mukainen myyntilupa ja jotka käyttötarkoituksensa, vaikuttavan aineensa ja annostustapansa puolesta muistuttavat sähkösavukkeiden nikotiinivalmisteita. Tällä hetkellä suurin sallittu nikotiinipitoisuus tällaisessa myyntiluvallisessa itsehoitolääkepakkauksessa on 0,84 grammaa tai kerta-annoksessa 10 milligrammaa.

Fimea on katsonut, että sähkösavukkeissa käytettävät nikotiinivalmisteet rinnastuvat maahantuonnin osalta myyntiluvallisiin itsehoitolääkkeisiin, jos nikotiinivalmisteen nikotiinipitoisuus on koko lääkkeessä enintään 0,84 grammaa tai kerta-annoksessa enintään 10 milligrammaa. Tätä suurempien nikotiinipitoisuuksien kohdalla nikotiininesteet on rinnastettu reseptilääkkeisiin. Kerta-annoksella tarkoitetaan Fimean näkemyksen mukaan yhtä patruunaa.

Edellä sanotusta johtuen sähkösavukkeessa käytettävän nikotiininesteen ulkomailta tilaamisen sallittuus riippuu siitä ensinnäkin siitä, toimitetaanko tuote ETA:sta vai sen ulkopuolelta. ETA:n ulkopuolelta nikotiininesteitä ei saa ollenkaan vastaanottaa postitse. ETA:sta tilaamisen sallittuus määräytyy puolestaan sen mukaan, mikä nesteen nikotiinipitoisuus on ja onko tilaajalla reseptiä tuotteeseen. Yksityishenkilö saa ilman reseptiä vastaanottaa sellaisia nesteitä, joiden nikotiinipitoisuus koko lääkkeessä on enintään 0,84 grammaa tai kerta-annoksessa enintään 10 milligrammaa. Reseptin kanssa myös tätä vahvempien nikotiininesteiden vastaanottaminen on sallittua. Lisäksi rajoituksena on, että nikotiininestettä saa vastaanottaa korkeintaan kolmen kuukauden käyttöä vastaavan määrän. Tähän ei vaikuta se, onko tilaajalla valmisteeseen reseptiä vai ei.

Kemikaalilainsäädäntö

Siltä osin kuin kyseessä ei ole lääke, sähkösavukkeessa käytettävään nikotiininesteeseen soveltuvat kemikaalien rekisteröinnistä, arvioinnista, lupamenettelyistä ja rajoituksista (REACH), Euroopan kemikaaliviraston perustamisesta, direktiivin 1999/45/EY muuttamisesta sekä neuvoston asetuksen (ETY) N:o 793/93, komission asetuksen (EY) N:o 1488/94, neuvoston direktiivin 76/769/ETY ja komission direktiivien 91/155/ETY, 93/67/ETY, 93/105/EY ja 2000/21/EY kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1907/2006 (*REACH-asetus*) sekä aineiden ja seosten luokituksesta, merkinnöistä ja pakkaamisesta sekä direktiivien 67/548/ETY ja 1999/45/EY muuttamisesta ja asetuk-

HE 15/2016 vp

sen (EY) N:o 1907/2006 muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1272/2008 (*CLP-asetus*).

REACH-asetus ja CLP-asetus soveltuvat lähtökohtaisesti myös sellaisiin sähkösavukkeissa käytettäviin nesteisiin, jotka eivät sisällä nikotiinia. Tällaiset nesteet eivät kuitenkaan yleensä luokitua vaarallisiksi, joten CLP-asetuksen pakkausmerkintävaatimukset eivät tule sovellettaviksi.

Sähköturvallisuuslaki ja laki vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on sähköturvallisuuslain (410/1996) ja vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa annetun lain (387/2013) nojalla vetänyt markkinoilta pois sähkösavukelaitteita, joiden turvallisuudessa se on havainnut puutteita. Puutteet ovat liittyneet etenkin sähkösavukkeiden latauslaitteisiin.

2.1.3 Tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden käyttö

Suomalaisten miesten tupakointi on vähentynyt jo vuosikymmeniä, naisilla taas väheneminen alkoi 2000-luvun alussa. Vuonna 2000 päivittäin tupakoivia miehiä oli 15—64-vuotiaista 27 prosenttia ja vuonna 2014 enää 17 prosenttia. Naisilla vastaavat osuudet olivat 20 ja 14 prosenttia. Suomessa, kuten muissakin Pohjoismaissa, tupakoidaan maailmanlaajuisessa vertailussa hyvin vähän.

Myös nuorison tupakointi on vähentynyt huomattavasti 2000-luvun alusta. Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan 14—18-vuotiaista nuorista 25 prosenttia tupakoi päivittäin vuonna 2001. Vuonna 2015 vastaava osuus oli enää 10 prosenttia.

Tupakoinnin koulutusryhmittäiset erot ovat suuret: korkeammin koulutetut tupakoivat muita vähemmän. Vuonna 2014 alimman koulutusryhmän miehistä tupakoi päivittäin 21 prosenttia ja korkeimman koulutusryhmän miehistä 13 prosenttia. Naisilla vastaavat osuudet olivat 21 ja 11 prosenttia. Koulutusryhmittäiset erot näkyvät erityisen selvästi myös nuorilla. Nuorten tupakointi on yleisempää koulussa huonosti menestyvien keskuudessa verrattuna koulussa hyvin menestyviin. Myös kouluryhmien väliset tupakointierot ovat suuria: Kouluterveyskyselyn mukaan vuonna 2015 ammatillisissa oppilaitoksissa päivittäin tupakoivia oli 30 prosenttia, yläkouluissa 9 prosenttia ja lukioissa taas 6 prosenttia.

Suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa eli nuuskaa käytti 15—64-vuotiaista miehistä päivittäin 2,4 prosenttia vuonna 2014. Nuuskan käyttö on lisääntynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana erityisesti pojilla ja nuorilla miehillä. Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan vuonna 2015 nuuskaa oli kokeillut 18-vuotiaista pojista joka toinen ja tytöistä joka neljäs. Vuoden 2015 kouluterveyskyselyn mukaan peruskoulussa päivittäin nuuskaa käytti pojista 8 prosenttia, lukioissa 9 prosenttia ja ammatillisissa oppilaitoksissa 13 prosenttia. Päivittäin nuuskaa käyttävien poikien osuus on kaksinkertaistunut vuosiin 2010—2011 verrattuna. Tyttöillä päivittäinen nuuskan käyttö oli puolestaan hyvin harvinaista, alle 1 prosentti. Matkustajatuonnista tehdyn selvityksen mukaan nuuskan matkustajatuonti on lisääntynyt yli 68 prosenttia vuosien 2009 ja 2015 välillä.

Muiden savuttomien tupakkatuotteiden kuin suussa käytettäväksi tarkoitettun tupakan käyttö Suomessa on ollut vähäistä. Tarkkoja lukuja esimerkiksi purutupakan ja nenänuuskan käytöstä ei ole, mutta koko EU:n alueella näiden tuotteiden markkinaosuus on ollut arviolta alle 0,1

prosenttia. Viime aikoina on kuitenkin ollut viitteitä siitä, että etenkin purutupakan suosio olisi kasvamassa. Osittain on kysymys myös siitä, että suussa käytettäväksi tarkoitetun tupakan kieltoa on yritetty kiertää tuomalla maahan nuuskaa, jota markkinoidaan purutupakkana.

Väestön altistuminen tupakansavulle on vähentynyt. Vuonna 2014 muista kuin päivittäin tupakoivista miehistä kaksi prosenttia ja naisista yksi prosentti työskenteli tupakansavuisissa työtiloissa vähintään tunnin päivittäin. Kotona tupakansavulle ilmoitti altistuvansa 14 prosenttia 15—64-vuotiaista vastaajista.

Sähkösavukkeen käyttö on yleistynyt viime vuosina. Vuosina 2012—2014 Suomessa tehtyjen väestötutkimusten perusteella aikuisista noin 2 prosenttia käyttää sähkösavuketta päivittäin tai satunnaisesti. Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan sähkösavukkeita oli kokeillut kerran tai pari 17 prosenttia 12—18-vuotiaista nuorista vuonna 2015. Kokeilut yleistyvät nuorilla iän myötä, mutta päivittäinen tai nykyinen käyttö on toistaiseksi ollut vähäistä. Vuonna 2015 sähkösavukkeita käytti 18-vuotiaista pojista päivittäin 3,5 prosenttia ja tytöistä 0,6 prosenttia. Nuorista puolet oli käyttänyt nimenomaan nikotiinipitoisia sähkösavukkeita.

Energianuuskaa oli Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan vuonna 2015 kokeillut 14—18-vuotiaista pojista 9 prosenttia ja tytöistä 1 prosentti.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

2.2.1 Tupakkatuotedirektiivi

Yleistä

Uudella tupakkatuotedirektiivillä lähennetään tupakkatuotteita koskevaa EU:n jäsenvaltioiden lainsäädäntöä ja tiukennetaan sääntelyä vanhaan tupakkatuotedirektiiviin nähden. Tupakkatuotedirektiivissä on säännöksiä ensinnäkin tupakkatuotteiden ainesosista ja päästöistä eli haitta-aineista sekä niihin liittyvistä ilmoitusvelvollisuuksista. Sääntely koskee myös pakkausmerkintöjä ja pakkausten muita ominaisuuksia, rajat ylittävää etämyyntiä sekä tiettyjen tupakkatuotteita vastaavien tuotteiden markkinoille saattamista. Tupakkatuotedirektiivissä säädetään lisäksi kiellosta saattaa markkinoille suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa sekä ilmoitusvelvollisuudesta, joka koskee uusia tupakkatuotteita.

EU:n jäsenvaltiot voivat pitää voimassa tai ottaa käyttöön tiukempaa kansallista lainsäädäntöä kuin tupakkatuotedirektiivissä edellytetään, kunhan kyseinen lainsäädäntö on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen mukaista eikä sillä vaaranneta tupakkatuotedirektiivin toteutumista. Lisäksi tietyt kysymykset, kuten tupakointikiellot, kotimaiset myyntijärjestelyt ja kotimainen mainonta sekä ikärajoitukset, jäävät kokonaan tupakkatuotedirektiivin ulkopuolelle. Tupakkatuotedirektiivin johdanto-osan 48 kappaleessa kannustetaan jäsenvaltioita säätämään tällaisista asioista oman lainkäyttövaltansa rajoissa.

Ainesosat ja päästöt sekä viranomaisille tehtävät ilmoitukset

Vanha tupakkatuotedirektiivi ei ole edellyttänyt jäsenvaltioita harmonisoimaan tupakkatuotteiden ainesosia koskevaa sääntelyä. Eräät jäsenvaltiot ovat kuitenkin hyväksyneet lainsäädäntöä tai tehneet tupakkateollisuuden kanssa sopimuksia, joissa sallitaan tai kielletään tietyt ainesosat. Tämän seurauksena ainesosien sääntely EU:ssa ei ole ollut yhdenmukaista, mikä on vaikuttanut sisämarkkinoiden moitteettomaan toimintaan ja tavaroiden vapaaseen liikkuvuu-

teen. Näiden ongelmien korjaamiseksi ja väestön, etenkin nuorison, terveyden suojelemiseksi tupakkatuotedirektiivissä on harmonisoitu ainesosia koskevaa sääntelyä.

Tupakkatuotedirektiivin 7 artiklan 1 kohdassa veloitetaan jäsenvaltiot kieltämään sellaiset tupakkatuotteet, joissa on jokin tunnusomainen maku. Tunnusomaisella maulla tarkoitetaan tupakkatuotedirektiivin 2 artiklan 25 kohdan mukaan selvästi havaittavaa muuta kuin tupakan tuoksua tai makua, joka on tulosta lisäaineesta tai lisäaineiden yhdistelmästä, mukaan lukien mutta ei yksinomaisesti hedelmän, mausteen, yrttien, alkoholin, makeisen, mentolin tai vaniljan tuoksu tai maku, joka on havaittavissa ennen tupakkatuotteen käyttöä tai sen aikana. Muut tupakkatuotteet kuin savukkeet ja kääretupakka on kuitenkin vapautettu tästä kiellosta, koska nuoret käyttävät enimmäkseen juuri savukkeita ja kääretupakkaa. Tupakkatuotedirektiivin mukaan tunnusomaisen maun kieltoa sovelletaan sellaisiin tupakkatuotteisiin, joiden myyntimäärät ovat EU:n laajuisesti vähintään kolme prosenttia myynnistä tietyssä tuoteluokassa, vasta 20 päivästä toukokuuta 2020. Tällaisia tuotteita ovat ennen kaikkea mentolisavukkeet.

Komissio määrittää täytöntöönpanosäädöksillä, onko tupakkatuotteessa tunnusomaista makua ja hyväksyy täytöntöönpanosäädöksiä, joilla vahvistetaan yhtenäisiä menettelysääntöjä tunnusomaisen maun määrittämiseen. EU:n tasolla myös perustetaan riippumaton neuvoa-antava paneeli avustamaan komissiota ja jäsenvaltioita tunnusomaisen maun arvioimisessa.

Tupakkatuotedirektiivin 7 artiklan 6 kohdassa edellytetään tiettyjä lisäaineita sisältävien tupakkatuotteiden markkinoille saattamisen kieltämistä. Kiellettäviä ovat muun muassa lisäaineet, jotka luovat vaikutelman tuotteen terveysvaikutuksista tai sen muita alhaisemmasta terveysriskistä sekä energiaan ja elinvoimaan yhdistettävät lisäaineet ja piristeet. Tupakkatuotedirektiivin 7 artiklan 7 kohdassa veloitetaan jäsenvaltiot kieltämään tupakkatuotteiden komponenteissa sellaiset makuaineet, jotka mahdollistavat tuotteen tuoksun, maun tai savun voimakkuuden muuttamisen. Muut tupakkatuotteet kuin savukkeet ja kääretupakka on kuitenkin vapautettu tästä kiellosta.

Tupakkatuotedirektiivin 7 artiklan 9 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on lisäksi tieteellisen näytön perusteella kiellettävä sellaisten tupakkatuotteiden saattaminen markkinoille, joissa on lisäaineita sellaisia määriä, että ne lisäävät merkittäväällä tai mitattavissa olevalla tavalla tupakkatuotteen toksisia tai riippuvuutta aiheuttavia vaikutuksia tai käyttövaiheessa sellaisia ominaisuuksia, jotka aiheuttavat syöpää, vaurioittavat perimää tai ovat lisääntymisen kannalta vaarallisia (*CMR-ominaisuudet*). Komissio määrittää täytöntöönpanosäädöksellä, kuuluuko tupakkatuote 7 artiklan 9 kohdan soveltamisalaan. Komissiolla on myös tietyin edellytyksin valta antaa delegoituja säännöksiä tällaisten lisäaineiden enimmäismääristä.

Tupakkatuotedirektiivin 3 artikla koskee tupakkatuotteiden enimmäispäästötasoja. Artiklan 1 kohdan mukaan savukkeiden enimmäispäästötasot ovat 10 milligrammaa tervaa, 1 milligramma nikotiinia ja 10 milligrammaa hiilimonoksidia savuketta kohden, mikä vastaa vanhassa tupakkatuotedirektiivissä säädettyä. Uudessa tupakkatuotedirektiivissä siirretään komissioille valta antaa delegoituja säädöksiä näiden päästötasojen vähentämiseksi sekä savukkeiden muiden päästöjen ja muiden tupakkatuotteiden kuin savukkeiden päästöjen enimmäistasoihin liittyvien tupakoinnin torjuntaa koskevan puitesopimuksen (Framework Convention on Tobacco Control, FCTC) tai Maailman terveysjärjestön (WHO) osapuolten hyväksymien standardien sisällyttämiseksi EU:n lainsäädäntöön. Lisäksi jäsenvaltiot voivat itse asettaa enimmäistasoja savukkeiden muille päästöille sekä muiden tupakkatuotteiden kuin savukkeiden päästöille.

Tupakkatuotedirektiivin 4 artiklassa säädetään päästöjen mittaamenetelmistä, ja sääntely vastaa pääosin vanhaa tupakkatuotedirektiiviä. Käytännössä merkittävin muutos vanhaan tupakkatuotedirektiiviin nähden on se, että laboratoriot, jotka varmistavat päästömäärien mittaukset,

eivät saa olla suoraan tai välillisesti tupakkateollisuuden omistuksessa tai määräysvallassa. Lisäksi komissiolle siirretään valta antaa delegoituja säädöksiä tervan, nikotiinin ja hiilimonoksidin mittausten menetelmien mukauttamiseksi sekä mittausten menetelmiin liittyvien, FCTC:n tai WHO:n osapuolten hyväksymien standardien sisällyttämiseksi EU:n lainsäädäntöön.

Ainesosista ja päästöistä ilmoittamisesta säädetään tupakkatuotedirektiivin 5 artiklassa pääosin vanhaa tupakkatuotedirektiiviä vastaavalla tavalla. Uutta on, että valmistajan tai maahantuojan on ilmoitettava jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle sellaisesta tuotteen koostumuksen muutoksesta, joka vaikuttaa artiklan mukaisesti toimitettaviin tietoihin. Lisäksi uuden tai muutetun tupakkatuotteen osalta artiklan mukaiset tiedot on toimitettava viranomaisille ennen tuotteen saattamista markkinoille. Valmistajan tai maahantuojan on myös toimitettava savukkeiden ja kääretupakan osalta tekninen asiakirja, jossa annetaan yleinen kuvaus käytetyistä lisäaineista ja niiden ominaisuuksista, sekä toimitettava kaikkien tupakkatuotteiden osalta ainesosiin ja päästöihin liittyviä tutkimuksia ja markkinatutkimusten tiivistelmiä sekä ilmoitettava tuotteiden myyntimääristä. Artiklan mukaiset tiedot on toimitettava sähköisessä muodossa.

Tupakkatuotedirektiivin 6 artiklassa säädetään tärkeimpien lisäaineiden luettelosta ja tiukennetusta ilmoitusvelvollisuudesta. Sääntely on uutta, ja se koskee tiettyjä savukkeiden ja kääretupakan lisäaineita, jotka sisältyvät komission vahvistamaan ja päivittämään tärkeimpien lisäaineiden luetteloon. Jäsenvaltioiden on vaadittava tällaista lisäaineita sisältävien savukkeiden ja kääretupakan valmistajia ja maahantuojia toteuttamaan kattavia tutkimuksia lisäaineen tietyistä ominaisuuksista. Tutkimustuloksista on laadittava raportti, ja komissio ja jäsenvaltiot voivat pyytää raporteista vertaisarviointia riippumattomalta tieteelliseltä elimeltä.

Tupakkatuotedirektiivin mukaan jäsenvaltiot voivat veloittaa tupakkatuotteiden valmistajilta ja maahantuojilta oikeasuhteisia maksuja tietyistä viranomaisille aiheutuvista uusista tehtävistä. Näitä ovat terva-, nikotiini- ja hiilimonoksidimittausten varmistaminen (4 artiklan 6 kohta), ainesosa- ja päästöilmoitusten sekä muiden 5 artiklan mukaisesti toimitettavien tietojen vastaanottaminen, tallettaminen, käsittely, analysointi ja julkaiseminen (5 artiklan 8 kohta), vertaisarviointien teettäminen tärkeimpiä lisäaineita koskevista tutkimusraporteista (6 artiklan 4 kohta) sekä sen arvioiminen, onko tupakkatuotteessa tunnusomainen maku, onko siinä käytetty kiellettyjä lisä- tai makuaineita ja sisältääkö tupakkatuote lisäaineita sellaisessa määrin, että se lisää merkittävästi ja mitattavissa olevalla tavalla kyseisen tupakkatuotteen toksisia tai riippuvuutta aiheuttavia vaikutuksia taikka CMR-ominaisuuksia (7 artiklan 13 kohta).

Pakkaukset

Tupakkatuotteiden pakkausmerkinnöistä ja pakkauksista säädetään tupakkatuotedirektiivin II luvussa. Pyrkimyksenä on yhdenmukaistaa pakkausmerkintöjä koskevia kansallisia säännöksiä, joissa on ollut vanhan tupakkatuotedirektiivin vaatimuksista huolimatta eroavaisuuksia, ja tällä tavoin poistaa kaupan esteitä ja tuoda EU:n kansalaisille näiden asuinmaasta riippumatta tasavertaista tietoa tupakkatuotteiden terveysriskeistä. Lisäksi pakkausmerkintöjä koskevalla sääntelyllä saatetaan EU:n tasolla sovellettavat säännöt vastaamaan kansainvälistä kehitystä, kuten FCTC:tä.

Tupakkatuotedirektiivin 8 artikla sisältää pakkausmerkintöjä koskevat yleiset säännökset. Terveysvaroitukset on pääsäännön mukaan painettava pysyvästi, niiden on oltava täysin näkyvissä eivätkä ne saa rikkoutua vähittäismyyntipakkausta avattaessa. Terveysvaroitukset eivät myöskään saa millään tavoin peittää vähittäismyyntipakkauksen veromerkkejä, hintamerkintöjä, paikannus- ja jäljitelymerkintöjä tai turvaominaisuuksia eivätkä häiritä niiden lukemista.

Tupakkatuotedirektiivin 9 artiklassa säädetään poltettavaksi tarkoitettuja tupakkatuotteita koskevista yleisvaroituksista ja tiedotusviestistä. Kussakin poltettavaksi tarkoitettun tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkauksessa ja mahdollisessa myyntipäällyksessä on oltava tupakkatuotedirektiivin mukainen yleisvaroitusta ja tiedotusviesti. Tiedotusviesti koskee tupakoinnin haitallisia aineita, ja se korvaa vanhan tupakkatuotedirektiivin vaatimuksen terva-, nikotiini- ja hiilimonoksidimäärien ilmoittamisesta vähittäismyyntipakkauksessa. Artiklassa säädetään yksityiskohtaisesti yleisvaroitusta ja tiedotusviestin sijoittelusta, koosta ja ulkoasusta.

Tupakkatuotedirektiivin 10 artikla koskee poltettavaksi tarkoitettujen tupakkatuotteiden yhdistettyjä terveysvaroituksia, eli teksti- ja kuvavaroitusten yhdistelmiä. Kussakin poltettavaksi tarkoitettun tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkauksessa ja mahdollisessa myyntipäällyksessä on oltava ensinnäkin jokin tupakkatuotedirektiivin liitteessä I lueteltu tekstivaroitus. Tekstivaroitukset korvaavat vanhan tupakkatuotedirektiivin liitteessä I luetellut niin sanotut erityisvaroitukset. Vähittäismyyntipakkauksessa ja myyntipäällyksessä on lisäksi oltava tekstivaroitusta vastaava värivalokuva, joka on täsmennetty tupakkatuotedirektiivin liitteessä II olevassa kuva-arkistossa. Yhdistettyihin terveysvaroituksiin on myös sisällytettävä tupakoinnin lopettamista koskevia tietoja. Artiklassa on yksityiskohtaista sääntelyä yhdistettyjen terveysvaroitusten sijoittelusta, koosta ja vuorottelusta.

Tupakkatuotedirektiivin 10 artiklan 3 kohdan b alakohdassa on siirretty komissiolle valtaa antaa delegoituja säädöksiä kuva-arkiston hyväksymiseksi ja mukauttamiseksi tieteen ja markkinoiden kehitykseen. Tämän säännöksen nojalla on annettu komission delegoitu direktiivi 2014/109/EU Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/40/EU liitteen II muuttamisesta hyväksymällä tupakkatuotteissa käytettävien kuvavaroitusten arkisto (*kuvavaroitusedirektiivi*), jonka on oltava täytäntöönpannuna viimeistään 20 päivänä toukokuuta 2016.

Tupakkatuotedirektiivin 11 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat vapauttaa muut poltettavaksi tarkoitettun tupakkatuotteet kuin savukkeet, käretpakan ja vesipiipputupakan velvoitteesta, joka koskee tiedotusviestin ja yhdistettyjen terveysvaroitusten esittämistä. Tässä tapauksessa vähittäismyyntipakkauksessa ja mahdollisessa myyntipäällyksessä on esitettävä 9 artiklassa tarkoitettun yleisvaroitusta lisäksi jokin liitteessä I luetelluista tekstivaroituksista. Artiklassa säädetään yksityiskohtaisesti yleisvaroitusta ja tekstivaroitusta sijoittelusta, koosta ja ulkoasusta.

Savuttomien tupakkatuotteiden pakkausmerkinnöistä säädetään tupakkatuotedirektiivin 12 artiklassa. Vähittäismyyntipakkauksessa ja mahdollisessa myyntipäällyksessä on oltava artiklan mukainen terveysvaroitusta, jonka sijoittelusta ja koosta säädetään yksityiskohtaisesti.

Tupakkatuotedirektiivin 13 artikla koskee tupakkatuotteen esittämistapaa. Pakkausmerkinnöissä ei saa olla mitään tekijää tai ominaisuutta, joka edistäisi tupakkatuotteen myyntiä tai kannustaisi sen kulutukseen antamalla väärän vaikutelman tuotteen ominaisuuksista, eivätkä merkinnät saa sisältää mitään tietoja tupakkatuotteen sisältämästä tervasta, nikotiinista tai hiilimonoksidista. Ne eivät saa antaa ymmärtää, että tuote olisi vähemmän haitallinen kuin muut tai että sillä olisi terveyteen tai elämäntapoihin liittyviä hyötyjä. Pakkausmerkinnöissä ei saa myöskään viitata makuun, tuoksuun, aromi- tai makuaineisiin tai muihin lisäaineisiin taikka niiden puutteeseen, eivätkä ne saa muistuttaa elintarviketta tai kosmeettista tuotetta tai antaa ymmärtää, että tuotteella on ympäristöetuja. Myös taloudellisen edun tarjoaminen vähittäismyyntipakkauksessa ja myyntipäällyksissä on kiellettyä.

Vähittäismyyntipakkauksen ulkonäöstä ja sisällöstä säädetään tupakkatuotedirektiivin 14 artiklassa. Savukkeiden vähittäismyyntipakkauksen on oltava muodoltaan suorakulmainen särmiö, ja siinä on oltava vähintään 20 savuketta. Savukepakkaus voi olla kartonkia tai pehmeää

materiaalia, minkä lisäksi sen avausmekanismia on rajoitettu. Kääretupakan vähittäismyyntipakkauksen on puolestaan oltava muodoltaan suorakulmainen särmiö, lieriömäinen tai pussimainen, ja siinä on oltava tupakkaa vähintään 30 grammaa.

Jäljitettävyys ja turvaominaisuudet

Tupakkatuotedirektiivin 15 artiklassa säädetään uutena asiana tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten jäljitettävydestä. Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkaukset on merkittävä yksilöllisellä ja turvallisella tavalla ja niiden liikkeet on rekisteröitävä niin, että tuotteet voidaan paikantaa ja jäljittää koko EU:ssa. Sääntelyn avulla pyritään torjumaan laittomien tupakkatuotteiden, mukaan lukien laittomasti EU:hun tuotujen tuotteiden, tuomista markkinoille.

Tupakkatuotedirektiivin 15 artiklan mukaan vähittäismyyntipakkaukset on merkittävä yksilöllisellä tunnisteella, jonka avulla on voitava määrittää esimerkiksi valmistuspäivä ja -paikka, tarkoitetut vähittäismyyntimarkkinat sekä tarkoitettu ja tosiasiallinen kuljetusreitti. Kaikkien tupakkatuotteiden kauppaan osallistuvien taloudellisten toimijoiden on pidettävä kirjaa vähittäismyyntipakkausten liikkeistä. Valmistajien on annettava tupakkatuotteiden kauppaan osallistuvien talouden toimijoiden käyttöön laitteet, joita tarvitaan tupakkatuotteiden kirjaamiseen. Kyseisillä laitteilla on pystyttävä lukemaan ja siirtämään kirjatut tiedot sähköisesti tiedontallennusjärjestelmään, ja valmistajien ja maahantuojien on tehtävä tiedontallennussopimus riippumattoman kolmannen osapuolen kanssa, jotta tämä huolehtii kaikkien merkityksellisten tietojen tiedontallennusjärjestelmästä.

Komissio vahvistaa täytäntöönpanosäädöksillä paikannus- ja jäljitysjärjestelmien sekä yksilöllisten tunnisteiden tekniset standardit. Komissio voi myös antaa delegeoituja säädöksiä tiedontallennussopimuksen keskeisten tekijöiden määrittelemiseksi. Artiklan mukaisia vaatimuksia sovelletaan savukkeisiin ja kääretupakkaan 20 päivästä toukokuuta 2019 ja muihin tupakkatuotteisiin 20 päivästä toukokuuta 2024. Tupakkatuotedirektiivin johdanto-osan 30 kappaleen mukaan paikannus- ja jäljitysjärjestelmän sekä seuraavassa selostettavan turvaominaisuuden porrastettu soveltaminen antaisi muiden tupakkatuotteiden kuin savukkeiden ja kääretupakan valmistajille mahdollisuuden hyödyntää saatuja kokemuksia ennen kuin säännökset tulevat sovellettaviksi myös näihin tuotteisiin.

Tupakkatuotedirektiivin 16 artikla koskee tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten turvaominaisuutta, joka auttaa tuotteiden aitouden varmistamisessa. Vähittäismyyntipakkauksessa on oltava näkyvistä ja näkymättömistä tekijöistä koostuva, väärinkäytöltä suojaava turvaominaisuus. Myös veromerkkiä tai verotustarkoituksessa käytettävää kansallista tunnistemerkkiä voidaan tietyin edellytyksin käyttää turvaominaisuutena. Komissio määrittelee täytäntöönpanosäädöksillä turvaominaisuuksia koskevat tekniset standardit ja niiden mahdollisen vuorottelun sekä mukauttaa ne tieteen, markkinoiden ja tekniikan kehitykseen. Turvaominaisuutta koskevaa vaatimusta sovelletaan savukkeisiin ja kääretupakkaan 20 päivästä toukokuuta 2019 ja muihin tupakkatuotteisiin 20 päivästä toukokuuta 2024.

Suussa käytettäväksi tarkoitettu tupakka

Suussa käytettäväksi tarkoitettulla tupakalla tarkoitetaan tupakkatuotedirektiivin 2 artiklan 8 kohdassa kaikkia suussa käytettäväksi tarkoitettuja, kokonaan tai osittain tupakasta valmistettuja tupakkatuotteita, jauheena tai pieninä paloina tai jonakin näiden muotojen yhdistelmänä,

varsinkin annospusseissa tai huokoisissa pusseissa tarjottavia, lukuun ottamatta hengitettäviksi tai pureskeltavaksi tarkoitettuja tuotteita.

Vanhaa tupakkatuotedirektiiviä vastaavalla tavalla tupakkatuotedirektiivin 17 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on kiellettävä suussa käytettäväksi tarkoitettun tupakan markkinoille saattaminen. Ruotsilla on kuitenkin poikkeus tästä velvoitteesta.

Rajat ylittävä etämyynti

Rajat ylittävä etämyynti määritellään tupakkatuotedirektiivin 2 artiklan 34 kohdassa sellaiseksi etämyynniksi kuluttajalle, jossa kuluttaja on tuotetta vähittäismyyntiliikkeestä tilatessaan muussa jäsenvaltiossa kuin siinä jäsenvaltiossa tai kolmannessa maassa, johon vähittäismyyntiliike on sijoittautuneena. Luonnollisen henkilön tapauksessa vähittäismyyntiliikkeen katsotaan olevan sijoittautuneena jäsenvaltiossa, jos liiketoimipaikka on kyseisessä jäsenvaltiossa. Muussa tapauksessa vähittäismyyntiliikkeen katsotaan olevan sijoittautuneena jäsenvaltiossa, jos vähittäismyyntiliikkeellä on kyseisessä jäsenvaltiossa sääntömääräinen kotipaikka, hallinnollinen päätoimipaikka tai liiketoimipaikka, mukaan luetteluna sivutoimipaikka, edustaja tai jokin muu toimipaikka.

Tupakkatuotedirektiivin johdanto-osan 33 kappaleessa todetaan, että tupakkatuotteiden rajat ylittävä etämyynti voi helpottaa sellaisten tupakkatuotteiden saantia, jotka eivät ole tupakkatuotedirektiivin mukaisia. Se myös lisää riskiä tupakkatuotteiden saattamisesta nuorten ulottuville. Näin ollen on vaarana, että tupakoinnin valvomista koskeva lainsäädäntö heikkenisi.

Tupakkatuotedirektiivin 18 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jäsenvaltiot voivat kieltää tupakkatuotteiden rajat ylittävän etämyynnin kuluttajille. Tällöin rajat ylittävää etämyyntiä harjoittavat vähittäismyyntiliikkeet eivät saa toimittaa tupakkatuotteita näiden jäsenvaltioiden kuluttajille. Jos jäsenvaltio ei kiellä rajat ylittävää etämyyntiä, sen on velvoitettava vähittäismyyntiliikkeet ilmoittautumaan toimivaltaisten viranomaisten rekisteriin siinä jäsenvaltiossa, johon vähittäismyyntiliike on sijoittautunut, sekä siinä jäsenvaltiossa, jossa tosiasialliset tai mahdolliset asiakkaat sijaitsevat.

Tupakkatuotedirektiivin 18 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten on varmistettava, että kuluttajien saatavilla on luettelo kaikista vähittäismyyntiliikkeistä, jotka ovat ilmoittautuneet niiden rekisteriin. Vähittäismyyntiliikkeet saavat aloittaa tupakkatuotteiden rajat ylittävän etämyynnin vasta, kun ne ovat saaneet vahvistuksen rekisteröinnistään asianomaisessa toimivaltaisessa viranomaisessa.

Tupakkatuotedirektiivin 18 artiklan 3 kohdan mukaan rajat ylittävää etämyyntiä käyttäen myytyjen tupakkatuotteiden määräjäsenvaltiot voivat vaatia, että toimituksen suorittava vähittäismyyntiliike nimeää luonnollisen henkilön, joka ennen kuin kuluttaja saa tupakkatuotteen vastaa sen varmistamisesta, että kuluttajalle lähetetyt tupakkatuotteet ovat tupakkatuotedirektiivin mukaisesti annettujen kansallisten säännösten mukaisia määräjäsenvaltiossa. Tällainen henkilö voidaan vaatia nimeämään, jos se on tarpeen säännösten noudattamisen varmistamiseksi ja täytäntöönpanon valvonnan helpottamiseksi.

Tupakkatuotedirektiivin 18 artiklan 4 kohdan mukaan rajat ylittävää etämyyntiä harjoittavien vähittäismyyntiliikkeiden on käytettävä iänvarmistusmenetelmää, jolla varmistetaan myyntihetkellä, että ostava kuluttaja täyttää vähimmäisikää koskevan vaatimuksen, josta säädetään määräjäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä. Vähittäismyyntiliikkeen tai 18 artiklan 3

kohdan mukaisesti nimetyn luonnollisen henkilön on annettava jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille kuvaus iänvarmistusmenetelmän yksityiskohdista ja toiminnasta.

Tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 6 kohdan mukaan 18 artiklaa sovelletaan myös savukkeiden ja täyttösäiliöiden rajat ylittävään etämyyntiin. Lähtökohtana on sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden rajat ylittävän etämyynnin kieltäminen, ja jäsenvaltioiden on tehtävä yhteistyötä tällaisen etämyynnin ehkäisemiseksi. Jos rajat ylittävää etämyyntiä ei kielletä, käyttöön on otettava edellä kuvatut rekisteröinti- ja iänvarmistusmenettelyt.

Uudet tupakkatuotteet

Tupakkatuotedirektiivin 2 artiklan 14 kohdassa tarkoitetaan uudella tupakkatuoteryhmällä tupakkatuotetta, joka ei ole savuke, kääretupakka, piipputupakka, vesipiipputupakka, sikari, pikkusikari, purutupakka, nenänuuska tai suussa käytettäväksi tarkoitettu tupakka. Lisäksi edellytyksenä on, että tuote on saatettu markkinoille 19 päivän toukokuuta 2014 jälkeen.

Tupakkatuotedirektiivin johdanto-osan 34 kappaleessa todetaan, että kaikki tupakkatuotteet voivat aiheuttaa kuolleisuutta, sairastavuutta ja toimintarajoitteisuutta. Sen vuoksi on tärkeää seurata uusiin tupakkatuoteryhmiin liittyvää kehitystä. Valmistajille ja maahantuojuille olisi asetettava uusia tupakkatuoteryhmiä koskeva ilmoitusvelvollisuus, sanotun kuitenkin rajoittamatta jäsenvaltioiden valtuuksia kieltää tai sallia tällaiset uudet tuoteryhmät.

Tupakkatuotedirektiivin 19 artikla koskee uusista tupakkatuoteryhmistä ilmoittamista. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on vaadittava uusien tupakkatuoteryhmien valmistajia ja tuojia ilmoittamaan jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille mahdollisista sellaisista tuotteista, joita ne aikovat saattaa markkinoille. Tämä ilmoitus on toimitettava sähköisessä muodossa kuusi kuukautta ennen aiottua markkinoille saattamista. Siihen on liitettävä yksityiskohtainen kuvaus kyseisestä uudesta tupakkatuoteryhmästä sekä sen käyttöohjeet ja tiedot ainesosista ja päästöistä 5 artiklan mukaisesti. Artiklan 1 kohdan a–c alakohdan mukaan uudesta tupakkatuoteryhmästä ilmoittavien valmistajien ja maahantuojujen on myös toimitettava toimivaltaisille viranomaisille tutkimuksia uuden tupakkatuoteryhmän toksisuudesta, riippuvuutta aiheuttavista ominaisuuksista, houkuttelevuudesta ja eri kuluttajaryhmien mieltymyksistä sekä muita käytettävissä olevia ja asiaankuuluvia tietoja.

Tupakkatuotedirektiivin 19 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on vaadittava valmistajia ja maahantuojuja toimittamaan uudet tai päivitettyt tutkimukset ja muut tiedot, joita tarkoitetaan 19 artiklan 1 kohdan a–c alakohdassa. Jäsenvaltiot voivat vaatia valmistajia tai maahantuojuja tekemään lisätestejä tai toimittamaan lisätietoja, ja jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle kaikki 19 artiklan nojalla saamansa tiedot.

Tupakkatuotedirektiivin 19 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat ottaa käyttöön uuden tupakkatuoteryhmien lupajärjestelmän. Jäsenvaltiot voivat periä valmistajilta ja maahantuojuilta oikeasuhtaisia maksuja kyseisen luvan myöntämisestä.

Tupakkatuotedirektiivin 19 artiklan 4 kohdan mukaan uusien markkinoille saatettavien tupakkatuoteryhmien on täytettävä tupakkatuotedirektiivin vaatimukset. Se, mitä tupakkatuotedirektiivin säännöksistä sovelletaan uusiin tupakkatuoteryhmiin, riippuu siitä, kuuluvatko tuotteet savuttomien tupakkatuotteiden määritelmään vai poltettavaksi tarkoitettujen tupakkatuotteen määritelmään.

Sähkösavukkeet ja täyttösäiliöt

Sähkösavukkeella tarkoitetaan tupakkatuotedirektiivin 2 artiklan 16 kohdan mukaan tuotetta, jonka avulla voidaan kuluttaa nikotiinipitoista höyryä suukappaleen kautta, tai kyseisen tuotteen komponenttia, mukaan lukien patruunat, säiliö ja patruunaton tai säiliötön osa. Sähkösavukkeet voivat olla joko kertakäyttöisiä taikka täyttösäiliöllä ja säiliöllä tai kertakäyttöisillä patruunoilla uudelleentäytettäviä. Tupakkatuotedirektiivin 2 artiklan 17 kohdan mukaan täyttösäiliöllä taas tarkoitetaan nikotiinipitoista nestettä sisältävää astiaa, jota voidaan käyttää sähkösavukkeen täyttämiseen.

Sähkösavukkeita koskevista vaatimuksista säädetään tupakkatuotedirektiivin 20 artiklassa. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että sähkösavukkeita ja täyttösäiliöitä saatetaan markkinoille ainoastaan, jos ne ovat tupakkatuotedirektiivin ja kaiken muun asiaankuuluvan EU:n lainsäädännön mukaisia. Tupakkatuotedirektiiviä ei kuitenkaan sovelleta sähkösavukkeisiin ja täyttösäiliöihin, joita koskevat ihmisille tarkoitettuja lääkkeitä koskevista yhteisön säännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/83/EY (*lääkediirektiivi*) mukainen lupavaatimus tai lääkinnällisistä laitteista annetussa neuvoston direktiivissä 93/42/ETY (*TLT-direktiivi*) säädetty vaatimukset.

Tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 2 kohta koskee sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden valmistajien ja maahantuojien velvollisuutta ilmoittaa jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille kaikista tuotteista, joita ne aikovat saattaa markkinoille. Ilmoitus on toimitettava sähköisessä muodossa kuusi kuukautta ennen aiottua markkinoille saattamista, ja siinä on annettava tietoja muun muassa valmistajasta, tuotteen sisältämistä ainesosista, nikotiinin annostuksesta ja imeytymisestä sekä tuotteen komponenteista. Kohdassa säädetään myös, että jäsenvaltiot voivat veloittaa valmistajilta ja maahantuojilta oikeasuhteisia maksuja niille toimitettujen tietojen vastaanottamisesta, tallentamisesta, käsittelystä ja analysoinnista.

Tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 3 kohdassa säädetään nikotiininesteen ominaisuuksista ja turvallisuudesta. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että nikotiinineste saatetaan markkinoille vain sitä varten tarkoitetuissa tilavuudeltaan enintään 10 millilitran täyttösäiliöissä, kertakäyttöisissä sähkösavukkeissa tai tilavuudeltaan enintään 2 millilitran kertakäyttöisissä patruunoissa tai säiliöissä. Nikotiininesteen nikotiinipitoisuus saa olla enintään 20 milligrammaa millilitrassa, eikä se saa sisältää 7 artiklan 6 kohdassa tarkoitettuja lisäaineita, eli esimerkiksi vitamiineja tai piristeitä. Nikotiininesteen valmistuksessa saa käyttää vain puhtaita ainesosia, eikä siinä pääsäännön mukaan saa esiintyä sellaisia ainesosia, joista ei ole tehty ennakkoilmoitusta. Nesteen ainesosat eivät saa — nikotiinia lukuun ottamatta — aiheuttaa riskiä ihmisen terveydelle kuumennetussa tai kumentamattomassa muodossa. Lisäksi sähkösavukkeille on säädetty vaatimukseksi, että nikotiini vapautuu niistä tasaisesti tavanomaisissa käyttöolosuhteissa. Sähkösavukkeet ja täyttösäiliöt pitää suojata lapsilta ja väärinkäytöltä sekä rikkoutumiselta ja vuodoilta, ja niissä on oltava vuotamattoman täytön varmistava mekanismi.

Tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 4 kohdan a alakohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkauksissa on lehtinen, jossa annetaan tietoa muun muassa tuotteen käyttö- ja varastointiohjeista, mahdollisista haittavaikutuksista sekä riippuvuuden aiheuttamisesta ja toksisuudesta. Saman artiklan 4 kohdan b alakohdan mukaan vähittäismyyntipakkauksissa ja mahdollisissa myyntipäällysteissä on oltava luettelo kaikista tuotteen sisältämistä ainesosista alenevassa painojärjestyksessä, maininta tuotteen nikotiinipitoisuudesta ja annostuksesta, valmistajan eränumero sekä suositus tuotteen pitämisestä lasten ulottumattomissa. Vähittäismyyntipakkauksessa ja mahdollisissa myyntipäällysteissä ei saa olla tupakkatuotedirektiivin 13 artiklassa tarkoitettuja tekijöitä tai ominaisuuksia lukuun ottamatta nikotiinipitoisuutta sekä aromi- tai makuaineita koskevia tietoja. Li-

säksi sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkauksissa ja mahdollisissa myyntipäällysteissä on oltava jompikumpi tupakkatuotedirektiivin mukaisista terveysvaroituksista, ja varoituksen on oltava 12 artiklan 2 kohdassa säädettyjen vaatimusten mukainen.

Tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 5 kohta koskee sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden myyninedistämistä. Kohdan mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden myyninedistämisen kieltämisestä tietoyhteiskunnan palveluissa, lehdistössä ja muissa painotuotteissa, radiossa ja audiovisuaalisessa kaupallisessa viestinnässä. Kielto koskee myös sponsorointia. Tupakkatuotedirektiivin johdanto-osan 43 kappaleen mukaan sähkösavukkeet voivat johtaa nikotiiniriippuvuuteen ja viime kädessä lisätä perinteisen tupakan kulutusta, koska niitä käyttämällä imitoidaan tupakointia ja saadaan se näyttämään normaalilta. Tämän vuoksi on asianmukaista omaksua tiukka lähestymistapa sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden mainontaan.

Tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 6 kohdan mukaan 18 artiklaa sovelletaan sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden rajat ylittävään etämyyntiin. Jäsenvaltiot voivat siis kieltää sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden rajat ylittävän etämyynnin, ja niiden on vähintään tehtävä yhteistyötä tällaisen etämyynnin ehkäisemiseksi vaatimalla vähittäismyyntiliikkeitä ilmoittautumaan toimivaltaisten viranomaisten rekisteriin siinä jäsenvaltiossa, johon vähittäismyyntiliike on sijoittautunut, sekä siinä jäsenvaltiossa, jossa tosiasialliset tai mahdolliset asiakkaat sijaitsevat.

Tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 7 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on vaadittava, että sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden valmistajat ja maahantuojat toimittavat toimivaltaisille viranomaisille vuosittain tietoja myyntimääristä, eri kuluttajaryhmien mieltymyksistä, myyntitavoista sekä tiivistelmiä englanninkielisine käännöksineen edellä mainittuja seikkoja koskevista mahdollisista markkinatutkimuksista. Lisäksi jäsenvaltioiden on seurattava sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden markkinoiden kehitystä, mukaan lukien mahdollista näyttöä siitä, että tuotteiden käyttö houkuttelee nuoria ja tupakoimattomia nikotiiniriippuvuuteen ja lopulta kuluttamaan perinteistä tupakkaa.

Tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 8 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava 20 artiklan 2 kohdan nojalla saatujen ennakoilmoitusten asettaminen saataville verkkosivustolla. Jäsenvaltioiden on kiinnitettävä asianmukaista huomiota liikesalaisuuksien suojeluun saattaessaan tiedot julkisesti saataville. Jäsenvaltioiden on pyynnöstä toimitettava komissiolle ja muille jäsenvaltioille kaikki 20 artiklan nojalla saadut tiedot.

Tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 9 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on vaadittava, että sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden valmistajat, maahantuojat ja jakelijat perustavat järjestelmän, jonka avulla ne keräävät tietoja kaikista näiden tuotteiden epäillyistä haittavaikutuksista ihmisten terveydelle, ja pitävät sitä yllä. Taloudellisen toimijan on ryhdyttävä korjaaviin toimiin, jos se katsoo tai sillä on syytä uskoa, että markkinoille saatettavaksi tarkoitettut tai jo saatetut sähkösavukkeet tai täyttösäiliöt eivät ole turvallisia tai laadukkaita tai muuten tupakkatuotedirektiivin mukaisia.

Tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 10 kohdan mukaan komissio raportoi täytettäviin sähkösavukkeisiin liittyvistä mahdollisista kansanterveysriskeistä viimeistään 20 päivänä toukokuuta 2016 ja sen jälkeen tarpeen mukaan.

Jos sähkösavukkeet ja täyttösäiliöt ovat 20 artiklan vaatimusten mukaiset ja silti toimivaltainen viranomainen toteaa tai sillä on perusteltua syytä uskoa, että tietty sähkösavuke tai täyttösäiliö tai tietyn tyyppinen sähkösavuke tai täyttösäiliö voisi muodostaa vakavan riskin ihmis-

terveydelle, se voi tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 11 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan toteuttaa asianmukaisia tilapäisiä toimenpiteitä. Sen on ilmoitettava välittömästi komissiolle ja muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille toteutetut toimenpiteet ja mahdolliset niitä tukevat tiedot. Komissio päättää mahdollisimman pian nämä tiedot saatuaan, onko tilapäinen toimenpide perusteltu. Komissio ilmoittaa kyseiselle jäsenvaltiolle päätelmistään, jotta tämä voi varmistaa asianmukaiset jatkotoimet.

Jos 20 artiklan 11 kohdan ensimmäistä alakohtaa sovellettaessa vähintään kolme jäsenvaltiota kieltää perustellusti tiettyjen sähkösavukkeiden tai täyttösäiliöiden markkinoille saattamisen tai tiettytyyppiset sähkösavukkeet tai täyttösäiliöt, komissiolle siirretään 20 artiklan 11 kohdan toisen alakohdan mukaan valta antaa delegoituja säädöksiä 27 artiklan mukaisesti kiellon ulottamiseksi kaikkiin jäsenvaltioihin, jos sellainen laajentaminen on perusteltu ja oikeasuhteinen.

Tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 12 kohdassa siirretään komissiolle valta antaa delegoituja säädöksiä sähkösavukkeille ja täyttösäiliöille säädetyn terveysvaroituksen sanamuodon muuttamiseksi.

Tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 13 kohdan mukaan komissio antaa täytäntöönpanosäädöksen, jolla vahvistetaan 2 kohdan mukaisen ilmoituksen yhteinen malli sekä täyttömekanismien tekniset standardit.

Poltettavaksi tarkoitetut kasviperäiset tuotteet

Poltettavaksi tarkoitetulla kasviperäisellä tuotteella tarkoitetaan tupakkatuotedirektiivin 2 artiklan 15 kohdassa kasveihin, yrtteihin tai hedelmiin perustuvaa tuotetta, joka ei sisällä tupakkaa ja joka on tarkoitettu poltettavaksi. Tällaisia tuotteita ovat esimerkiksi tupakkakasvia sisältämättömät yrttisavukkeet ja vesipiipuissa käytettävät yrttiseokset.

Tupakkatuotedirektiivin johdanto-osan 49 kappaleen mukaan kasviperäisiä tuotteita koskevassa sääntelyssä on eroja jäsenvaltioiden välillä, ja kuluttajat monesti pitävät tuotteita vaarattomina tai vähemmän haitallisina huolimatta niiden polttamisen aiheuttamista terveysriskeistä. EU:n tasoisen sääntelyn on katsottu olevan tarpeen sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan ja kuluttajille annettavan tiedotuksen parantamiseksi.

Poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden pakkausmerkinnöistä säädetään tupakkatuotedirektiivin 21 artiklassa. Tuotteen vähittäismyyntipakkauksessa ja mahdollisessa myyntipäällyksessä on oltava tupakkatuotedirektiivin mukainen terveysvaroitusta, eikä niissä saa esimerkiksi kannustaa tuotteen kulutukseen tai väittää tuotetta vähemmän haitalliseksi. Myös elintarvikkeita ja kosmeettista tuotetta muistuttavat pakkausmerkinnät ovat kiellettyjä.

Tupakkatuotedirektiivin 22 artikla koskee ainesosien poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden ainesosien ilmoittamista. Jäsenvaltioiden on vaadittava valmistajia ja maahantuojia toimittamaan toimivaltaiselle viranomaiselle luettelo kaikista tällaisten tuotteiden valmistamisessa käytetyistä ainesosista ja niiden määrästä sekä ilmoittamaan tuotteen koostumuksen muutoksen vaikutuksesta toimitettuihin tietoihin. Lisäksi jäsenvaltioiden on varmistettava ainesosatietojen asettaminen saataville verkkosivustolla.

Yhteistyö ja täytäntöönpano

Tupakkatuotedirektiivin 23 artiklan 1 kohta koskee valmistajan ja maahantuojan välistä vastuunjakoja tupakkatuotedirektiivin mukaisten tietojen toimittamisessa. Velvoite toimittaa vaaditut tiedot on ensisijaisesti valmistajalla, jos tämä on sijoittautunut EU:hun, ja maahantuojalla, jos valmistaja on sijoittunut EU:n ulkopuolelle ja maahantuoja EU:hun. Jos sekä valmistaja että maahantuoja ovat sijoittautuneet EU:n ulkopuolelle, velvoite toimittaa vaaditut tiedot on yhteisesti valmistajalla ja maahantuojalla.

Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että tupakkatuotedirektiivin vastaisia tupakkatuotteita ja vastaavia tuotteita ei saateta markkinoille. Samoin on varmistettava, ettei tupakkatuotteita ja vastaavia tuotteita saateta markkinoille, jos tupakkatuotedirektiivissä säädettyjä ilmoitusvelvollisuuksia ei ole noudatettu.

Artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä tehokkaista, oikeasuhteisista ja varoittavista seuraamuksista, joita sovelletaan tupakkatuotedirektiivin nojalla annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen. Artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisien on toimittava yhteistyössä keskenään ja komission kanssa varmistaakseen tupakkatuotedirektiivin asianmukaisen soveltamisen ja täytäntöönpanon sekä toimitettava toisilleen kaikki tarvittavat tiedot, jotka ovat tarpeen tupakkatuotedirektiivin yhdenmukaista soveltamista varten.

Vapaa liikkuvuus

Vapaa liikkuvuus koskevan tupakkatuotedirektiivin 24 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltiot eivät saa kieltää tai rajoittaa tupakkatuotedirektiivin mukaisten tupakkatuotteiden tai vastaavien tuotteiden markkinoille saattamista perusteiden, jotka liittyvät tupakkatuotedirektiivin soveltamisalaan kuuluviin näkökohtiin. Poikkeuksena tästä 24 artiklan 2 kohdassa säädetään, että tupakkatuotedirektiivi ei vaikuta jäsenvaltion oikeuteen pitää voimassa tai ottaa käyttöön muita vaatimuksia, joita sovelletaan kaikkiin sen markkinoille saatettuihin tuotteisiin tupakkatuotteiden pakkausten standardoinnin osalta, jos se on kansanterveydellisesti perusteltua. Näitä toimenpiteitä ei kuitenkaan saa käyttää mielivaltaisen syrjinnän keinona eikä jäsenvaltioiden välisen kaupan peiteltyyn rajoittamiseen, ja näistä toimenpiteistä sekä niiden voimassa pitämisen tai käyttöönoton perusteista on ilmoitettava komissiolle.

Lisäksi tupakkatuotedirektiivin 24 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltio voi myös kieltää tietyn tupakkatuotteiden tai vastaavien tuotteiden luokan kyseisen jäsenvaltion erityistilanteeseen liittyvistä syistä ja edellyttäen, että säännökset ovat perusteltuja kansanterveyden suojelemisen kannalta. Tällaisista kansallisista säännöksistä ja niiden käyttöönoton perusteista on ilmoitettava komissiolle, joka hyväksyy tai hylkää kansalliset säännökset kuuden kuukauden kuluessa. Jos komissio ei tee päätöstä kuuden kuukauden määräajassa, kansalliset säännökset katsotaan hyväksytyiksi.

Komiteamenettely ja siirretyn säädösvallan käyttäminen

Tupakkatuotedirektiivin 25 artikla koskee komiteamenettelyä. Artiklan 1 kohdan mukaan komissiota avustaa komitea, joka on yleisistä säännöistä ja periaatteista, joiden mukaisesti jäsenvaltiot valvovat komission täytäntöönpanovallan käyttöä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 182/2011 tarkoitettu komitea. Komission täytäntöönpanosäädökset hyväksytään 25 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua tarkastelumenettelyä noudattaen.

HE 15/2016 vp

Säännöksessä viitataan yleisistä säännöistä ja periaatteista, joiden mukaisesti jäsenvaltiot valvovat komission täytäntöönpanovallan käyttöä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) N:o 182/2011 5 artiklassa tarkoitettuun tarkastusmenettelyyn.

Tammikuun 2016 loppuun mennessä komissio on antanut yhteensä neljä täytäntöönpanosäädöstä. Ne ovat komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2015/1735 yleisvaroituksen ja tiedotusviestin täsmällisestä paikasta pussimaisissa pakkauksissa markkinoidun kääretupakan osalta, komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2015/1842 poltettavaksi tarkoitettuja tupakkatuotteita koskevien yhdistettyjen terveysvaroitusten teknisistä eritelmistä ulkoasun, suunnittelun ja muodon osalta, komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2015/2183 sähkösavukkeiden ja täytösäiliöiden ilmoittamista koskevan yhteisen mallin vahvistamisesta ja komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2015/2186 tupakkatuotteita koskevien tietojen toimittamista ja saataville asettamista koskevan mallin vahvistamisesta.

Tupakkatuotedirektiivin 27 artiklassa säädetään siirretyn säädösvallan käyttämisestä, eli komission toimivallasta antaa delegoituja säädöksiä. Artiklan 2 kohdassa luetellaan ne kysymykset, joissa komissiolle on siirretty säädösvaltaa. Tätä hallituksen esitystä annettaessa komissio on antanut yhden delegoidun säädöksen, joka on edellä mainittu kuvavaroitusedirektiivi. Lisäksi komission on tarkoitus antaa vuoden 2017 toisen vuosineljänneksen aikana delegoitu säädös tupakkatuotedirektiivin 15 artiklan 8 kohdassa tarkoitettua tiedontallennussopimuksen keskeisten tekijöiden määrittämiseksi. Komissiolla on myös mahdollisuus antaa tarpeen vaatiessa delegoituja säädöksiä esimerkiksi terveystietojen ja tiedotusviestin sanamuodon sekä päästöjen mittausmenetelmien mukauttamiseksi.

2.2.2 Tupakkamainontadirektiivi ja AV-direktiivi

Tupakkamainontadirektiivi tuli voimaan vuonna 2005. Siinä kielletään rajat ylittävä tupakkamainonta ja -sponsorointi painetuissa tiedotusvälineissä, radiossa ja internetissä. Televisiossa tapahtuva, rajat ylittävä tupakkamainonta on puolestaan kielletty televisiotoimintaa koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annetun neuvoston direktiivin 89/552/EY muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2007/65/EY (*AV-direktiivi*). Tupakkamainontadirektiivin ja AV-direktiivin säännökset on pantu kansallisesti täytäntöön tupakkalaille sekä tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) 219 ja 221 §:llä.

Tupakkamainontadirektiivin 2 artiklan mukaan mainonnalla tarkoitetaan kaikenlaista kaupallista viestintää, jonka tavoitteena taikka suorana tai epäsuorana vaikutuksena on tupakkatuotteen myynnin edistäminen. Sponsoroinnilla puolestaan tarkoitetaan kaikkea sellaista julkista tai yksityistä tapahtumalle, toiminnalle tai henkilölle annettavaa tukea, jonka tavoitteena taikka suorana tai epäsuorana vaikutuksena on tupakkatuotteen myynnin edistäminen.

Tupakkamainontadirektiivin 3 artiklassa kielletään tupakkatuotteiden mainonta lehdistössä ja muissa painetuissa julkaisuissa. Poikkeuksena kiellosta ovat sellaiset julkaisut, jotka on tarkoitettu yksinomaan tupakka-alan ammattilaisille tai jotka on painettu ja julkaistu kolmansissa maissa ja joita ei ole ensisijaisesti suunnattu yhteisön markkinoille. Mainonta, joka ei ole sallittua lehdistössä ja muissa painetuissa julkaisuissa, ei ole sallittua tietoyhteiskunnan palveluissa.

Tupakkamainontadirektiivin 4 artiklan mukaan tupakkatuotteiden radiomainonta on kielletty. Radio-ohjelmia eivät saa sponsoroida yritykset, joiden pääasiallisena toimintana on tupakkatuotteiden valmistus tai myynti.

Tupakkamainontadirektiivin 5 artiklassa kielletään sellaisten tapahtumien tai toimintojen sponsorointi, joihin liittyy useampia jäsenvaltioita tai jotka tapahtuvat useassa jäsenvaltiossa tai joilla on muutoin valtioiden rajat ylittäviä vaikutuksia. Kaikenlainen sponsoroitujen tapahtumien yhteydessä tapahtuva tupakkatuotteiden ilmaisjakelu, jonka tarkoituksena taikka suorana tai epäsuorana vaikutuksena on tupakkatuotteiden myynnin edistäminen, on artiklan mukaan kielletty.

AV-direktiivin 3 e artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaan kaikenlainen savukkeita ja muita tupakkatuotteita koskeva audiovisuaalinen kaupallinen viestintä on kielletty.

AV-direktiivin 3 g artiklan 3 kohdan mukaan direktiivissä tarkoitetut ohjelmat eivät saa missään tapauksessa sisältää tupakkatuotteiden tai savukkeiden tuotesijoittelua tai sellaisten yritysten harjoittamaa tuotesijoittelua, joiden pääasiallisena toimintana on savukkeiden tai muiden tupakkatuotteiden valmistus tai myynti.

2.2.3 Tupakoinnin torjuntaa koskeva Maailman terveysjärjestön puitesopimus

FCTC, joka on ensimmäinen kansanterveyteen keskittyvä kansainvälinen sopimus, hyväksyttiin WHO:n 56. yleiskokouksessa vuonna 2003. Sen tavoitteena on suojella nykyisiä ja tulevia sukupolvia tupakoinnin ja ympäristön tupakansavun aiheuttamilta haitoilta. Tähän pyritään vähentämällä tupakkatuotteiden kysyntää ja tarjontaa. FCTC tuli kansainvälisesti voimaan ja Suomea sitovaksi vuonna 2005. Se on saatettu Suomessa voimaan lailla ja asetuksella (SopS 26—27/2005).

FCTC on maailmanlaajuisesti merkittävä työkalu tupakoinnin vastaisessa toiminnassa. Vuonna 2015, eli kymmenen vuotta sopimuksen voimaantulon jälkeen, yli 90 prosenttia maailman väestöstä asuu maissa, jotka ovat ratifioineet FCTC:n. Sopimuspuolina on 180 maata ja Euroopan unioni.

FCTC on kehyssoopimus, jota täydennetään lisäpöytäkirjoilla ja toimeenpano-ohjeilla. Toistaiseksi on hyväksytty lisäpöytäkirja tupakkatuotteiden laittoman kaupan estämiseksi sekä kahdeksan toimeenpano-ohjetta. Lisäpöytäkirjan, joka velvoittaa sekä EU:ta että jäsenvaltioita, voimaantuloon tarvitaan 40 maan ratifiointi. Vuoden 2015 lopussa lisäpöytäkirjan oli ratifioinut yhteensä 13 maata, joista neljä on EU-maita. Suomi on allekirjoittanut lisäpöytäkirjan mutta ei ole vielä ratifioinut sitä. Lisäksi EU valmistelee lisäpöytäkirjan ratifiointia.

Lisäpöytäkirja ja tupakkatuotedirektiivi kattavat osittain samoja asioita, kuten tupakkatuotteiden jäljitettävyyteen liittyviä vaatimuksia. Internetmyynnin kieltä suositellaan harkittavaksi lisäpöytäkirjassa, ja myös tupakkatuotedirektiivissä sallitaan rajat ylittävän etämyynnin kieltäminen. Lisäpöytäkirjan ratifioinnin jälkeen sen tupakkalakiin mahdollisesti edellyttämät muutokset käydään vielä yksityiskohtaisesti läpi.

FCTC:n toimeenpano-ohjeita on hyväksytty yhteensä kahdeksan kappaletta. Ne koskevat esimerkiksi väestön suojelemista ympäristön tupakansavulta sekä tupakkatuotteiden ainesosien ja tuotetietojen sääntelyä. Toimeenpano-ohjeita käsitellään jäljempänä asianomaisissa kohdissa.

2.2.4 Neuvoston suositukset

Euroopan unionin neuvosto on antanut kaksi suositusta koskien ihmisten suojelemista altistumiselta tupakansavulle. Savuttomista ympäristöistä annetussa neuvoston suosituksessa

(2009/C 296/02) kehoitetaan EU-maita muun muassa säätämään lakeja kansalaisten suojelemiseksi tupakansavulta sisätiloissa sijaitsevilla työpaikoilla, julkisissa paikoissa ja julkisissa liikennevälineissä sekä tehostamaan savuttomuuslainsäädäntöä tukitoimin, kuten suojelemalla lapsia, kannustamalla tupakoijia tupakoinnin lopettamiseen ja lisäämällä savukepakkauksiin kuvallisia varoituksia.

Myös tupakoinnin ehkäisemisestä ja aloitteista tupakoinnin torjunnan tehostamiseksi annetussa neuvoston suosituksessa (2003/54/EY) kehoitetaan EU:n jäsenvaltioita hyväksymään lainsäädäntöä, jolla ihmisiä voidaan suojella asianmukaisesti passiiviselta tupakoinnilta työpaikoilla, suljetuissa julkisissa tiloissa ja julkisissa kulkuvälineissä. Lisäksi mainitussa suosituksessa kehoitetaan jäsenvaltioita esimerkiksi ehkäisemään tupakan myyntiä lapsille ja nuorille muun muassa rajoittamalla tupakkatuotteiden etämyyntiä.

2.2.5 Ulkomaiden lainsäädäntö

Yleistä

Terveystavoitteinen tupakkapolitiikka on yleistynyt eri puolilla maailmaa etenkin viimeisen kymmenen vuoden aikana, mikä on erityisesti FCTC:n ansiota. Yhä useammassa maassa on hyväksytty tiukkaa tupakkalainsäädäntöä liittyen etenkin tupakointikieltoihin. Lisäksi mainonnan rajoittaminen, tupakan verotus, pakkausten ja tuotteiden sääntely, myynnin luvanvaraisuus ja esilläpitokiellot ovat yleistyneet maailmanlaajuisesti.

Tupakkapoliittiset uudistukset, kuten ravintolatupakoinnin kieltäminen, leviävät usein nopeasti muihin maihin, kun yksi maa on ottanut ne käyttöön. Suomi on ensimmäinen maa maailmassa, jonka lainsäädännön tavoitteeksi on säädetty tupakkatuotteiden käytön loppuminen. Tämä niin sanottu endgame-ajattelu on sittemmin omaksuttu myös Uudessa-Seelannissa, Irlannissa ja Skotlannissa. Tupakoinnin loppumiseen tähtäävä tavoite suuntaa tupakkapolitiikkaa selkeämmin kuin pelkästään tupakoinnin vähentämiseen tähtäävä politiikka.

Toistaiseksi tupakkatuotedirektiivin täytäntöönpano on kesken useimmissa EU:n jäsenvaltioissa, ja vasta Portugali, Liettua ja Italia ovat panneet tupakkatuotedirektiivin kokonaan täytäntöön. Tupakkatuotedirektiivi edellyttää muutoksia kaikkien EU:n jäsenvaltioiden lainsäädäntöön, minkä lisäksi useat maat ovat ilmoittaneet aikovansa toteuttaa samassa yhteydessä myös kansallisia uudistuksia tupakkalainsäädäntöönsä. Virallista tietoa siitä, millaisiin ratkaisuihin eri jäsenvaltioissa ollaan päätyvässä, on kuitenkin toistaiseksi vain rajoitetusti saatavilla.

Varoitusmerkinnät ja muu pakkausta koskeva sääntely

Tupakkatuotedirektiivin 10 artiklan lähtökohtana on, että kaikkien poltettavaksi tarkoitettujen tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksissa on oltava yhdistetty terveysvaroitusta, joka koostuu tekstivaroituksesta ja sitä vastaavasta värivalokuvasta. Jäsenvaltiot voivat 11 artiklan mukaan kuitenkin vapauttaa muut poltettavaksi tarkoitetut tupakkatuotteet kuin savukkeet, kääretupakan ja vesipiipputupakan velvoitteesta, joka koskee yhdistetyn terveysvaroituksen esittämistä. Tällöin näissä tuotteissa on oltava 11 artiklan mukaiset varoitusmerkinnät, jotka koostuvat pelkästä tekstistä.

Isossa-Britanniassa, Latviassa, Unkarissa, Slovakiassa ja Romaniassa on tarkoituksena noudattaa tupakkatuotedirektiivin 10 artiklasta ilmenevää pääsääntöä, eli vaatia yhdistetyt terve-

ysvaroitukset kaikkien poltettavaksi tarkoitettujen tupakkatuotteiden pakkauksiin. Tanskassa ja Norjassa yhdistetyt terveystarvitukset ovat jo nyt käytössä kaikkien poltettavaksi tarkoitettujen tupakkatuotteiden pakkauksissa. Tupakkatuotedirektiivin 11 artiklan mukaisen poikkeuksen myöntämistä suunnitellaan sen sijaan suurimassa osassa EU:n jäsenvaltioita, muun muassa Ruotsissa ja Virossa.

Kansainvälisessä tupakkapolitiikassa suurimpana kiinnostuksen aiheena on tällä hetkellä tupakkapakkausten yhdenmukaistaminen (niin sanottu plain packaging). Tällä tarkoitetaan käytännössä sitä, että lainsäädännössä kielletään pakkauksista logot ja muut tupakkamerkin brändiin liittyvät elementit. Tutkimusten mukaan tämä parantaa pakkauksen terveystarvitusten tehoa ja vähentää tuotteen houkuttelevuutta. Tupakkatuotedirektiivin 24 artiklassa sallitaan jäsenvaltioiden ottaa yhdenmukaiset tupakkapakkaukset käyttöön. Myös FCTC:ssä suositellaan harkittavaksi niiden käyttöönottoa.

Australiassa on vuodesta 2012 saanut myydä vain yhdenmukaisia tupakkapakkauksia. Hiljattain Irlanti, Iso-Britannia ja Ranska ovat päättäneet tupakkapakkausten yhdenmukaistamisesta. Lisäksi asiaa valmistellaan ainakin Norjassa, Unkarissa ja Uudessa-Seelannissa.

Etämyynti

Tupakkatuotedirektiivin 18 artikla koskee tupakkatuotteiden rajat ylittävää etämyyntiä, jonka jäsenvaltiot voivat kieltää. Jäsenvaltioiden, jotka eivät kiellä rajat ylittävää etämyyntiä, on puolestaan otettava käyttöön vähittäismyyjien rekisteröitymismenettely. Tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 6 kohta koskee vastaavalla tavalla sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden rajat ylittävää etämyyntiä.

Ranskassa sekä maan sisäinen että rajat ylittävä tupakkatuotteiden etämyynti on jo kiellettyä. Irlannissa aiotaan kieltää tupakkatuotteiden rajat ylittävä etämyynti ja harkitaan myös maan sisäisen etämyynnin kieltämistä. Sähkösavukkeiden rajat ylittävän ja maan sisäisen etämyynnin kieltämistä suunnitellaan ainakin Kroatiassa ja Sloveniassa. Virossa, Latviassa, Unkarissa, Belgiassa ja Itävallassa on tarkoitus kieltää sekä tupakkatuotteiden että sähkösavukkeiden rajat ylittävä ja maan sisäinen etämyynti. Sen sijaan Isossa-Britanniassa, Ruotsissa tai Tanskassa ei ole tarkoitus kieltää tupakkatuotteiden tai sähkösavukkeiden etämyyntiä.

Sähkösavukkeet ja nikotiininesteet sekä tupakan vastikkeet

Sähkösavukkeiden ja niiden nikotiininesteiden sääntely EU:n eri jäsenvaltioissa on tähän asti vaihdellut melko paljon. Suomen lisäksi esimerkiksi Ruotsi, Norja, Tanska, Viro, Hollanti, Itävalta ja Unkari ovat katsoneet, että nikotiininesteisiin sovelletaan lääkelainsäädäntöä, jolloin niiden myynti edellyttää myyntilupaa. Sen sijaan esimerkiksi Iso-Britanniassa ja Ranskassa nikotiinia sisältäviä sähkösavukkeita on huomattavasti vapaammin myynnissä.

Tupakkatuotedirektiivillä yhdenmukaistetaan sähkösavukkeita ja niiden nikotiininesteitä koskevaa sääntelyä EU:ssa, ja tuotteet luultavasti tulevat nykyistä laajemmin EU:n markkinoille. Tupakkatuotedirektiivissä ei kuitenkaan säädetä esimerkiksi ikärajaista ja muista sähkösavukkeiden myyntiä koskevista keskeisistä kysymyksistä, vaan ne jäävät jäsenvaltioiden omaan harkintaan, kuten tupakkatuotedirektiivin johdanto-osan 48 kappaleessa todetaan. Lisäksi Ruotsissa on tarkoitus soveltaa sähkösavukkeiden nikotiininesteisiin jatkossakin lääkelainsäädäntöä.

HE 15/2016 vp

Useat maat ovat ilmoittaneet aikovansa esittää kansallista lisäsäätelyä sähkösavukkeille ja nikotiininesteille. Ainakin Tanskassa, Hollannissa, Latviassa, Unkarissa ja Kroatiaassa aiotaan kieltää kyseisten tuotteiden myynti alle 18-vuotiaille. Norjassa, Virossa, Isossa-Britanniassa, Ranskassa, Espanjassa, Italiassa, Maltalla, Tšekin tasavallassa ja Slovakiassa tällainen kieltö on jo voimassa.

Sähkösavukkeiden käyttö tiloissa, joissa ei saa tupakoida, on tarkoitettu kieltää ainakin Norjassa, Islannissa, Liettuassa, Itävallassa, Unkarissa, Espanjassa, Kroatiaassa, Sloveniassa ja Kyproksella. Hollannissa, Belgiassa, Latviassa ja Portugalissa tällainen kieltö on jo voimassa. Virossa ja Romaniassa sähkösavukkeiden käyttö on kiellettyä kouluissa ja päiväkodeissa. Tanskassa suunnitellaan sähkösavukkeiden käytön kieltämistä kouluissa, päiväkodeissa, julkisessa liikenteessä ja takseissa.

Bulgariassa ei puolestaan aiota lainsäädännöllä rajoittaa sähkösavukkeiden käyttöä. Isossa-Britanniassa suunnitelmat vaihtelevat maittain: Englannissa ja Skotlannissa käyttöä ei ole tarkoitettu rajoittamaan, kun taas Walesissa käyttö suunnitellaan kiellettäväksi tiloissa, joissa tupakointi on kielletty.

Unkarissa aiotaan kieltää sähkösavukkeista kaikki makuaineet. Lisäksi Saksassa suunnitellaan tiettyjen sähkösavukkeiden makuaineiden, kuten mentolin, kieltämistä.

Sähkösavukkeiden mainonta on kielletty tai sitä on rajoitettu Ruotsissa, Norjassa, Virossa ja Kroatiaassa. Kattava mainontakieltö aiotaan säätää Tanskassa, Belgiassa, Liettuassa ja Unkarissa. Norjassa sähkösavukkeiden esilläpito vähittäismyynnissä on jo kiellettyä tupakan vastikkeiden esilläpitoa. Lisäksi tupakan vastikkeiden myynti alle 18-vuotiaille on kiellettyä Norjassa ja Virossa.

Savuttomat tupakkatuotteet

Suussa käytettäväksi tarkoitettujen tupakan, eli käytännössä suunuuskan, saattaminen markkinoille on kiellettyä kaikissa EU:n jäsenvaltioissa Ruotsia lukuun ottamatta. Lisäksi purutupakan myynti ja maahantuonti on kielletty Virossa, ja Irlannissa ja Puolassa on kielletty kaikkien savuttomien tupakkatuotteiden myynti ja maahantuonti. Islannissa ja Itävallassa harkitaan purutupakan kieltoa.

Tupakointikiellot

Tupakointikieltojen säätäminen on yleisesti käytetty tupakkapoliittinen keino eri puolilla maailmaa. Savuttomia ympäristöjä koskeva FCTC:n toimeenpano-ohje hyväksyttiin vuonna 2007. Siinä suositellaan kattavaa savuttomuuslainsäädäntöä, jollainen on voimassa noin 50 maassa. Tämä tarkoittaa sitä, että tupakointi on kielletty julkisissa sisätiloissa ja liikennevälineissä, työpaikoilla ja osittain myös ulkona sijaitsevilla julkisilla paikoilla.

Samalla, kun julkisten alueiden ja tilojen tupakointikiellot ovat yleistyneet, yksityisiin asuntoihin kulkeutuva tupakansavu koetaan ongelmaksi useissa maissa. Myös yksityisiä parvekkeita ja asuntoja koskevia tupakointikielloja on otettu jo käyttöön eri maissa, mutta kehitys on vasta alussa.

Naapurin asunnosta tai parvekkeelta kulkeutuva tupakansavu koetaan isoksi ongelmaksi paitsi Suomessa, myös etenkin muissa Pohjoismaissa. Savuttomien taloyhtiöiden perustaminen on

yleistynyt eri puolilla maailmaa, mutta toistaiseksi missään ei ole pystytty lainsäädännöllä kattavasti takaamaan asuinyhteisöjen savuttomuutta.

2.3 Nykytilan arviointi

2.3.1 Tupakkapolitiikan tavoitteiden saavuttaminen

Tupakkalain tavoitteena on edellä selostetusti vuodesta 2010 ollut tupakkatuotteiden käytön loppuminen. Tavoitteeseen pyritään ennen kaikkea ehkäisemällä nuorten tupakoinnin aloittamista ja tukemalla tupakoinnin lopettamista. Lisäksi halutaan taata kaikille savuton elinympäristö.

Tutkimusten mukaan tupakkalain toteutus on kokonaisuutena ollut onnistunutta ja vaikuttanut tupakoinnin huomattavaan vähenemiseen väestössä. Kuten edellä on kuvattu, nuorten tupakointi on vähentynyt yli puolella ja aikuisten tupakointi noin kolmanneksella 2000-luvun alusta. Vuonna 2001 valtioneuvosto asetti Terveys 2015 -kansanterveysohjelmassa tavoitteeksi, että vuonna 2015 alle 15 prosenttia 16—18-vuotiaista nuorista tupakoisi. Tavoite on saavutettu, sillä vuonna 2015 tässä ikäryhmässä tupakoi päivittäin tytöistä 13 prosenttia ja pojista 14 prosenttia. Ohjelmasta päätettäessä vuonna 2001 sekä tytöistä että pojista peräti 31 prosenttia tupakoi päivittäin.

Sen sijaan suussa käytettäväksi tarkoitetun tupakan, eli nuuskan, käyttö on lisääntynyt erityisesti tietyillä alueilla sekä tietyissä poikien ja nuorten miesten ryhmissä. Suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa ei saa myydä Suomessa, mutta sitä saa tuoda matkustajatuontina omaan käyttöön rajallisen määrän. Nuuskan matkustajatuonti on lisääntynyt merkittävästi, kuten edellä on kuvattu.

Suussa käytettäväksi tarkoitetun tupakan käytön lisääntyminen asettaa Terveys 2015 -ohjelman tavoitteen saavuttamisen uuteen valoon. Kun suussa käytettäväksi tarkoitettu tupakka otetaan huomioon, päivittäin tupakkatuotteita käyttää 16—18-vuotiaista pojista 18 prosenttia ja tytöistä 14 prosenttia. Valtaosa nuorista käyttäjistä on hankkinut tuotetta kavereiltaan. Ilmeisesti tuotteella on laittomat välityskanavat ja välittäjät Suomessa.

Terveyseroihin vaikuttavat koulutusryhmittäiset erot tupakoinnin osalta ovat edelleen suuret. Tupakointi on vähentynyt kaikissa koulutusryhmissä, mutta muutos on ollut suurin korkeasti koulutettujen ryhmässä. Viimeisimmissä tutkimustuloksissa on kuitenkin sekä aikuisten että nuorten osalta viitteitä siitä, että koulutusryhmittäiset tupakointierot olisivat alkaneet kaventua.

Tupakansavulle altistuminen sekä kodeissa että työpaikoilla on vähentynyt merkittävästi. Työpaikoilla altistuminen väheni erityisesti vuoden 1995 tupakkalain muutoksen toteuduttua. Yhä useampi nuori kasvaa perheessä, jossa vanhemmat eivät ole heidän elinaikanaan tupakoineet ja jossa tupakointi kotona ja perheen autossa on kokonaan kiellettyä. Kuitenkin joka viidennessä kodissa saa edelleen tupakoida joko jossain paikassa tai joskus.

Suomalaiset suhtautuvat yhä myönteisemmin tupakan sääntelyyn ja tupakkarajoitteisiin. Suhtautuminen on muuttunut myönteisemmäksi ajan myötä ja tupakkalainsäädännön kiristyttyä. Tupakoimattomat henkilöt kannattavat rajoituksia selvästi enemmän kuin tupakoivat. Esimerkiksi parveketupakoinnin kieltämistä lailla kannatti vuonna 2012 tupakoimattomista 66 prosenttia, kun päivittäin tupakoivilla vastaava osuus oli 11 prosenttia. Nuorten tupakoinnin rajoittamista kannattaa kuitenkin yli yhdeksän kymmenestä, riippumatta omasta tupakoinnista.

Lisäksi suurin osa tupakoijista on huolissaan tupakoinnin vaikutuksista terveyteen. Yli puolet haluaisi lopettaa tupakoinnin ja noin 40 prosenttia on yrittänyt lopettaa tupakoinnin viimeksi kuluneen vuoden aikana.

Euroopan maiden tupakkapolitiikkaa vertailevassa selvityksessä Suomi sijoittui vuonna 2013 tehdyssä arvioinnissa yhdeksänneksi. Mukana oli kaikkiaan 34 maata. Suomen sijoitus oli hyvä kattavan mainontakiellon ja julkisten tilojen savuttomuuden osalta mutta huono tiedotuskampanjoiden, tupakkapakkausten terveysvaroitusten ja tupakkatuotteiden hinnan suhteen. Selvityksessä todetaan, että Suomella on kunnianhimoinen tavoite tupakkapolitiikassa, mutta toimenpiteitä vaadittaisiin paljon nykyistä enemmän, jotta lain tavoite todella voitaisiin saavuttaa.

Monet sähkösavukkeiden käyttäjät kokevat päässeensä sähkösavukkeiden avulla eroon tupakoinnista. Sähkösavukkeiden, joita myös tupakkateollisuus valmistaa, tuotekehittelyssä, markkinoinnissa ja käytössä on kuitenkin piirteitä, jotka liittyvät pikemminkin nikotiiniriippuvuuden ylläpitoon kuin siitä parantumiseen. Sähkösavukkeet nostavat nopeasti veren nikotiinipitoisuutta, mikä vaikuttaa aivojen nikotiinireseptorien toimintaan ja ylläpitää nikotiiniriippuvuutta. Nikotiinikorvaushoitotuotteet eivät puolestaan vaikuta nikotiinireseptoreihin samalla tavalla, jos niitä käytetään oikein.

Vaikka väestön tupakointi vähenee jatkuvasti, nikotiinin kulutus saattaa jopa lisääntyä nuuskan ja sähkösavukkeiden käytön yleistymisen myötä. Mainitut tuotteet uhkaavat siten tupakkalain tavoitteen saavuttamista.

WHO:n kehittämässä International Classification of Diseases -tautiluokituksessa tupakka- ja nikotiiniriippuvuuden diagnoosikoodi on F17.2. Suomessa tautiluokitusta ylläpitää ja päivittää Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Suomessa diagnoosikoodi F17.2 kattaa vain tupakkariippuvuuden, mutta Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksessa on parhaillaan esillä diagnoosikoodin suomenkielisen version korjaaminen niin, että se kattaisi kaiken nikotiiniriippuvuuden eikä vain tupakasta aiheutuvaa riippuvuutta.

2.3.2 Tuotteen sääntely

Tupakkatuotteet

Vanha tupakkatuotedirektiivi ei ole edellyttänyt ainesosien sääntelyn harmonisointia, ja kuten edellä on selostettu, Suomessa säännökset ovat tältä osin varsin yleisluontoisia. Tupakkalainsäädäntöön ei esimerkiksi sisälly lainkaan makuaineita koskevaa sääntelyä. Tupakkatuotedirektiivissä sen sijaan kielletään savukkeista ja kääretupakasta niin sanotut tunnusomaiset tuoksut ja maut, kuten Suomessa suosittu mentoli, ja rajoitetaan muutoinkin voimakkaasti lisäainesten käyttöä tupakkatuotteissa.

Voimassa oleva tupakkalainsäädäntö vastaa savukkeista poltettaessa syntyvän tervan, nikotiinin ja hiilimonoksidin enimmäispäästötasojen osalta tupakkatuotedirektiivin vaatimuksia. Sama koskee mittauksissa ja mittauserkintöjen paikkansapitävyyden määrittämisessä käytettäviä ISO-standardia. Tupakkatuotedirektiiviin kuitenkin sisältyy uusia ja kattavia velvollisuuksia liittyen ainesosien ja päästöjen ilmoittamiseen ja tutkimiseen, ja tältä osin kansallinen lainsäädäntö ei ole uuden EU-sääntelyn mukaista. Toisin kuin tupakkatuotedirektiivissä, voimassa olevassa tupakkalainssa ei myöskään edellytetä esimerkiksi ennakoilmoituksen tekemistä uusista tupakkatuotteista.

Tupakkalaissa olevat ja sen nojalla annetut paloturvallisuussäännökset, joiden mukaan savukkeiden on oltava itsestään sammuvia, ovat varsin uusia ja vastaavat EU-sääntelyä. Niiden muuttamiseen ei ole tarvetta. Itsestään sammuvien savukkeiden ansiosta tulipaloissa menehtyneiden määrä on vähentynyt. Savukkeiden paloturvallisuusvaatimuksista säätäminen on merkittävin yksittäinen toimenpide, jolla palokuolemia on viime vuosikymmenten aikana saatu vähennettyä. Itsestään sammuvat savukkeet eivät kuitenkaan ole täysin paloturvallisia, ja niiden huolimaton käsittely saattaa joissakin olosuhteissa sytyttää tulipalon.

Tupakan vastikkeet

Tupakkalakiin ei sisälly tupakan vastikkeiden, kuten yrttisavukkeiden, energianuuskan tai ”e-shishojen” ainesosien tai päästöjen sääntelyä, vaikka tällaiset tuotteet vastaavat käyttötarkoitukseltaan ja -tavaltaan tupakkatuotteita. Tuotteet saavat muun muassa sisältää makuaineita, ja esimerkiksi ”e-shishojen” karkki- ja hedelmämaut houkuttelevat lapsia kokeilemaan tuotteita.

Toisin kuin tupakkatuotteiden valmistajien ja maahantuojien, tupakan vastikkeiden valmistajien tai maahantuojien ei voimassa olevan tupakkalain mukaan tarvitse ilmoittaa Valviralle tuotteissa käytettyjä ainesosia. Tupakkatuotedirektiivin 22 artiklassa sen sijaan edellytetään, että poltettavaksi tarkoitetuista kasviperäisistä tuotteista toimitetaan jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle tuotenimi- ja tuotetyyppikohtaiset luettelot kaikista tällaisten tuotteiden valmistamisessa käytetyistä ainesosista ja niiden määristä.

Sähkösavukkeet ja nikotiininesteet

Tupakkatuotteita ja nikotiinikorvaustuotteita säädellään tiukasti, kun taas nimenomaista sähkösavukkeita ja niiden nikotiininesteitä koskevaa sääntelyä ei ole laisinkaan tupakkalaissa eikä muuallakaan kansallisessa lainsäädännössä. Tätä voidaan pitää epätyydyttävänä ottaen huomioon, että sähkösavukkeiden käyttöön liittyy erilaisia terveysriskejä. Kuten edellä on tuotu esiin, nikotiini itsessään on voimakkaasti riippuvuutta aiheuttava ja myrkyllinen aine. Monien sähkösavukkeenesteiden sisältämät propyleeniglykoli ja glyseroli on luokiteltu turvallisiksi kemikaaleiksi elintarvike- ja hygieniatuotteissa, mutta systemaattista tietoa niiden vaikutuksista sähkösavukekäytössä eli höyrystettynä ja hengitettynä ei ole.

Sähkösavukkeenesteistä ja niistä muodostuvasta höyrystä on löytynyt haitta-aineita, joita syntyy myös savukkeita poltettaessa. Näitä ovat esimerkiksi asetaldehydi, formaldehydi ja akroleiini. Höyrystä on löydetty lisäksi muun muassa metalleja, kuten kadmiumia, nikkeliä ja lyijyä, polysyklisiä aromaattisia hiilivetyjä eli PAH-yhdisteitä, haihtuvia orgaanisia yhdisteitä sekä nitrosamiineja ja dietyleeniglykolia. Haitallisia aineita on löytynyt myös höyrystettäväksi tarkoitetuista nikotiinittomista nesteistä. Joidenkin sähkösavukkeiden höyryllä on havaittu olevan myrkyllisiä vaikutuksia soluille. Nikotiinin ja makuaineiden määrä voi olla yhteydessä haitallisten aineiden määrään: esimerkiksi makeita elintarvikemakuja sisältävistä nesteistä muodostetun höyryn on esitetty sisältävän terveydelle haitallisia määriä diasetyyliä ja asetyylipropionyyliä.

Sähkösavukkeen käyttäjien itsensä raportoimia haittavaikutuksia ovat olleet muun muassa rintakipu, nopeutunut syke, pää- ja kurkkukipu, huimaus, nielun ja suun alueen ärsytys tai kuumuminen sekä matala verenpaine. Toisaalta eräiden tutkimusten mukaan käyttäjät ovat raportoineet terveytensä parantuneen, kun he ovat siirtyneet savukkeista sähkösavukkeisiin. Käytön pitkäaikaisvaikutuksista ei ole tietoa, koska tuotteet ovat olleet markkinoilla vasta lyhyen aikaa. Sähkösavukkeen käyttö voi vaikuttaa kielteisesti ihmisen hengitysjärjestelmään, vaikka-

kin vähemmän kuin oikean savukkeen polttaminen. Sähkösavukkeen käyttäjien virtsasta on löytynyt samoja myrkyllisiä ja syöpää aiheuttavia aineenvaihduntatuotteita kuin savukkeen polttajilla, mutta pienempiä määriä.

Tupakkalaki tulee nykyisellään sovellettavaksi vain tupakkajäljitelmiksi katsottaviin sähkösavukelaitteisiin. Näin ollen laitteet, jotka eivät muistuta muodoltaan läheisesti jotakin tupakkatuotetta tai tupakointivälinettä, jäävät sääntelyn ulkopuolelle, vaikka ne käyttötavaltaan ja tarkoitukseltaan vastaisivat esimerkiksi oikean savukkeen näköisiä sähkösavukkeita. Saata-villa onkin lukemattomia erimallisia sähkösavukelaitteita, ja vain osaa niistä voidaan pitää selvinä tupakkajäljitelinä. Nykyisellään sääntely on siten kohdentumiseltaan ja vaikutuksiltaan epäyhtenäistä, ja tupakkatuotedirektiivin täytäntöönpanemiseksi tupakkalakiin on otettava nimenomaista sähkösavukkeita koskevaa sääntelyä.

Kuten edellä on mainittu, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on vetänyt markkinoilta pois sähkösavukelaitteita, joiden turvallisuudessa se on havainnut puutteita. Ennakovalvontaa laitteiden turvallisuudelle ei kuitenkaan ole, joten kuluttajien käyttöön voi päätyä laitteita, jotka eivät ole turvallisia. Voimassa olevat säännökset eivät ylipäätään mahdollista sellaista sähkösavukkeiden turvallisuuden valvontaa, jota tupakkatuotedirektiivi edellyttää, kuten vaatimusta nikotiinin tasaisesta annostuksesta.

Sähkösavukkeissa käytettäviin nikotiininesteisiin sovelletaan lääkelakia, kuten edellä jaksossa 2.1.2 on selostettu. Yhdelläkään sähkösavukkeissa käytettäväksi tarkoitettulla nikotiininesteellä ei kuitenkaan ole lääkelain mukaista myyntilupaa, eikä lupia ole edes haettu. Tämän vuoksi niitä ei ole ainakaan laillisesti myynnissä Suomessa. Ainoa tapa hankkia nikotiininesteitä on siis tuoda niitä maahan joko matkustajatuontina tai ulkomailta tilaamalla, jolloin Suomen lääkeviranomaisten valvonta ei toteudu. Etämyynnin ongelmia kuvataan jäljempänä jaksossa 2.3.4.

2.3.3 Pakkaukset

Tupakkatuotteet

Voimassa olevan tupakkalainsäädännön pakkauksia ja pakkausmerkintöjä koskevat säännökset poikkeavat monilta osin tupakkatuotedirektiivin vaatimuksista. Suomessa kuvavaroitukset eivät ole vielä käytössä, kun taas tupakkatuotedirektiivissä edellytetään poltettavaksi tarkoitettujen tupakkatuotteiden pakkauksiin yhdistettyjä terveysvaroituksia, eli teksti- ja kuvavaroitusten yhdistelmiä. Tutkimusten mukaan kuvavaroitukset lisäävät tietoa tupakoinnin aiheuttamista haitoista ja motivoivat tupakoinnin lopettamiseen. Tupakkalaki ja sen nojalla annettu sääntely poikkeaa tupakkatuotedirektiivistä myös siltä osin kuin on kysymys varoitusmerkintöjen koosta ja sijoittelusta sekä muista teknisluontoisista kysymyksistä.

Tupakkalain 7 §:n 3 momentissa edellytetään tervan, nikotiinin ja hiilimonoksidin määrien merkitsemistä vähittäismyyntipakkaukseen, kun taas tupakkatuotedirektiivin 13 artiklassa tämä kielletään. Samassa artiklassa kielletään vähittäismyyntipakkauksista eräät muutkin merkinnät, joista vain osa on nimenomaisesti kielletty tupakkalain 7 a §:ssä.

Vähimmäispakkauskokoa koskeva tupakkalain sääntely vastaa tupakkatuotedirektiivin 14 artiklan vaatimuksia. Toisin kuin tupakkatuotedirektiivissä, pakkauksen muodosta tai avausmekanismista ei kuitenkaan ole tupakkalaissa tai sen nojalla säännelty.

Tupakkatuotedirektiivin 15 ja 16 artiklassa säädetään uutena asiana tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten jäljitettävyydestä ja turvaominaisuudesta, eikä vastaavaa sääntelyä ole tupakkalaissa, vaikkakin voimassa olevan tupakkalain 7 §:n 3 momentissa edellytetään tuotteen tunnistamista ja jäljittämistä varten tarvittavien tietojen merkitsemistä vähittäismyyntipakkaukseen. Lisäksi pakkausmerkintä- ja haitta-aineasetuksen 7 §:n mukaan tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkaus on merkittävä eränumerolla tai vastaavalla tiedolla siten, että tuotteen valmistuspaikka ja -aika voidaan selvittää.

Tupakan vastikkeet

Tupakkalaki ei sisällä nimenomaista sääntelyä tupakan vastikkeiden vähittäismyyntipakkauksista. Tupakkatuotedirektiivissä sen sijaan vaaditaan poltettavaksi tarkoitettujen kasviperaisten tuotteiden, jotka ovat tupakkalain näkökulmasta tupakan vastikkeita, pakkauksiin terveystarvikkeet ja kielletään pakkauksista tietyntyyppiset merkinnät.

Elintarvikkeiksi katsottavien tupakan vastikkeiden, kuten energianuuskan, vähittäismyyntipakkauksissa on oltava elintarvikelainsäädännön mukaiset merkinnät. Tupakkalaki tai käytännössä mikään muukaan laki ei sen sijaan edellytä pakkausmerkintöjä höyrystettäväksi tarkoitettulla nikotiinittomalla nesteellä valmiiksi täytettyihin ”e-shishoihin”, paitsi jos ne täyttävät vaarallisen kemikaalin luokituksen kriteerit, jolloin niissä on oltava kemikaalilainsäädännön mukaiset merkinnät. ”E-shishat” voivat kuitenkin sisältää herkistäviä aineita, vaikka niiden sisältämä neste ei täyttäisikään vaarallisen kemikaalin luokituksen kriteereitä.

Sähkösavukkeet

Sähkösavukkeiden tai muiden tupakkajäljitelmiä vähittäismyyntipakkauksista ei säädetä tupakkalaissa tai sen nojalla, vaikkakin mainonnallisiin pakkausmerkintöihin on mahdollista puuttua voimassa olevan tupakkalain 8 §:n nojalla. Tupakkatuotedirektiivissä sen sijaan vaaditaan sähkösavukkeiden vähittäismyyntipakkauksiin varoitusmerkinnät ja kielletään pakkauksista tietyntyyppiset merkinnät.

Voimassa oleva tupakkalaki ei sovellu nikotiininesettä sisältävien täytösäiliöiden pakkausmerkintöihin, vaan niitä koskee lääkelainsäädäntö.

2.3.4 Saatavuuden rajoitukset

Ikäraajat ja muu alaikäisiä koskeva sääntely

Tupakkalain 10 §:n ikärajasääntely ei koske tupakan vastikkeita, kuten yritys- ja energianuuskaa tai höyrystettäväksi tarkoitettua nikotiinittomaa nestettä sisältäviä ”e-shishoja”. Ikärajan puuttuminen on ongelmallista ensinnäkin sen vuoksi, että tupakan vastikkeissa on kysymys käyttötarkoitukseltaan tupakkatuotteita vastaavista tuotteista, joiden avulla jopa hyvin nuoret lapset voivat jäljitellä oikean tupakkatuotteen käyttämistä. Tällaiset ”harjoittelutuotteet” ovat omiaan madaltamaan tupakoinnin aloittamiskynnystä. Esimerkiksi energianuuska on piristäviä aineita sisältävä tuote, jossa ei ole tupakkaa tai nikotiinia. Valmistajien mukaan tuote on tarkoitettu nuuskankäyttäjille ja tupakasta eroon pyrkiville, mutta Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan 9 prosenttia 14–18-vuotiaista pojista on kokeillut sitä. On esitetty asiantuntija-arvioita, joiden mukaan energianuuska saattaa houkuttaa lapsia käyttämään oikeaa nuuskaa.

Joihinkin tupakan vastikkeisiin liittyy lisäksi vastaavanlaisia terveystriskejä kuin oikeisiin tupakkatuotteisiin. Esimerkiksi yrttisavukkeissa on havaittu olevan jopa suurempia määriä ter-
vaa, hiilimonoksidia ja eräitä muita syöpävaarallisia aineita kuin tupakkakasvia sisältävissä savukkeissa. Lisäksi höyrystettäväksi tarkoitetut nikotiinittomat nesteet sisältävät usein maku-
aineita, joiden hengittämiseen saattaa tutkimusten mukaan liittyä terveyshaittoja. Voidaan pi-
tää epäjohdonmukaisena, että tällaisten tuotteiden myynti alaikäisille on sallittua. Erilaisten
tupakan vastikkeiden myynnin kieltämistä alaikäisille onkin toivottu useissa kirjallisissa ky-
symyksissä (KK 898/2013 vp, KK 924/2014 vp, KK 1092/2014 vp ja KK 174/2015 vp).

Tupakkatuotteiden myyjän on tupakkalain pääsäännön mukaan oltava 18 vuotta täyttänyt. Sääntelyllä suojataan alaikäistä myyjää joutumasta tilanteeseen, jossa hän painostettuna joutuu myymään tupakkatuotteita ikäoverilleen tupakkalain vastaisesti. Tupakointivälineiden, kuten piippujen ja tupakansytyttimien, myyjältä ei kuitenkaan edellytetä täysi-ikäisyyttä. Tämä ei ole perusteltua siihen nähden, että tupakointivälineitäkään ei saa elinkeinotoiminnassa myydä alle 18-vuotiaalle ja myös tupakointivälineiden myynnissä alaikäiseen myyjään voi kohdistua mainitun kaltaista painostusta.

Tupakkatuotteiden hallussapito on kiellettyä alle 18-vuotiailta, mutta alaikäiset saavat pitää hallussaan nikotiininesteitä. Tämä on epäjohdonmukaista, koska myös nikotiininesteet ovat myrkyllisiä ja aiheuttavat voimakasta riippuvuutta, minkä lisäksi niiden käyttötapa vastaa läheisesti tupakointia.

Savuttomat tupakkatuotteet

Suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa lukuun ottamatta savuttomien tupakkatuotteiden myyntiä, muuta luovuttamista tai maahantuontia ei ole Suomessa kielletty. Esimerkiksi puru-
tupakka ja nenänuuska ovat siis laillisia tuotteita Suomessa, eikä niihin liity erityisiä rajoituk-
sia myöskään EU:n tasolla. Suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakan myyntiä kiellettiin EU:ssa
vuonna 1992 tupakkatuotteiden merkintöjä koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hal-
linnollisten määräysten lähentämisestä annetun direktiivin 89/622/ETY muuttamisesta ane-
tulla neuvoston direktiivillä 92/41/ETY. Tuolloin ruotsalaistyyppinen kostea nuuska oli EU:n
markkinoilla uusi tuote, ja se houkutteli erityisesti nuoria. Kieltoa ei sen sijaan haluttu ulottaa
purutupakkaan tai nenänuuskaan, joita olivat perinteisesti käyttäneet lähinnä tietyt ammatti-
ryhmät, kuten merenkulkijat ja kaivostyöläiset.

Viime vuosina purutupakan ja nenänuuskan myynti on kuitenkin jonkin verran lisääntynyt EU:ssa, ja tuotteiden kohderyhmä on laajentunut erityisesti nuoriin. Tuotteisiin on lisätty ma-
kuaineita nuorten makumieltymysten mukaisesti, ja myös pakkausten ulkoasua on muutettu
nuoria houkutteleviksi.

Nykytilanne, jossa muut savuttomat tupakkatuotteet kuin suussa käytettäväksi tarkoitettu tu-
pakka ovat sallittuja, on valvonnan kannalta vaikea, koska suussa käytettäväksi tarkoitettua tu-
pakan maahantuonnin rajoituksia on yritetty kiertää esittämällä tuote purutupakkana. Vanhaan
tupakkatuotedirektiiviin perustuvien määritelmien mukaan tuotteen käyttötarkoitus — ei siis
tuotteen koostumus tai sen valmistusprosessi — erottaa suussa käytettäväksi tarkoitettua tu-
pakan purutupakasta ja nenänuuskasta. Tämä mahdollistaa väärinkäytökset, sillä valmistaja tai
maahantuoja saattaa väittää tuotettaan esimerkiksi purutupakaksi, vaikka tosiasiallisesti kyse on-
kin suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakasta. Tällaiset yritykset kiertää suussa käytettäväksi
tarkoitettua tupakan kieltä työllistävät viranomaisia, sillä näiden on selvitettävä, vastaako
valmistajan tai maahantuojan ilmoittama tai pakkaukseen merkitty käyttötarkoitus tuotteen to-
dellista käyttötarkoitusta, joka on pääteltävissä tuotteen ominaisuuksista. Joissakin tapauksissa

suussa käytettäväksi tarkoitetun tupakan ja purutupakan ero on lisäksi niin keinotekoinen, että tällaisia tuotteita on hyvin vaikea erottaa toisistaan. Tämä saattaa johtaa siihen, että suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa pääsee Suomen markkinoille.

Valviralta on viimeisen kahden vuoden aikana pyydetty kantaa ainakin viiteen eri tuotteeseen, joita elinkeinotoiminnassa tuotu tai suunniteltu tuotavan maahan purutupakkana. Lausuntoja ovat pyytäneet sekä Tulli että elinkeinonharjoittajat. Valvira on katsonut kaikissa tapauksissa, että kysymys on tosiasiallisesti ollut suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakasta. Arviot ovat perustuneet pääosin siihen, että tuotteen käyttö ei edellytä pureskelemistä ja että tuote soveltuu käytettäväksi nuuskan tavoin. Joissakin tapauksissa tuotteen valmistajan tai vähittäismyyjän internetsivuilta on lisäksi käynyt ilmi, että valmistaja ei suosittele tuotteen pureskelemistä huolimatta siitä, että tuotetta markkinoidaan purutupakkana.

Tullilta saatujen tietojen mukaan viime aikoina myös matkustajatuonnissa on jonkin verran yritetty tuoda maahan suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa purutupakkana. Tarkkaa tietoa tällaisten tapausten määrästä ei kuitenkaan ole.

Muiden savuttomien tupakkatuotteiden kuin suussa käytettäväksi tarkoitetun tupakan jäämistä myynti- ja maahantuontikieltojen ulkopuolelle ei voida perustella myöskään terveyssyillä, sillä eräiden tutkimusten mukaan esimerkiksi purutupakka sisältää enemmän karsinogeenia kuin suussa käytettäväksi tarkoitettu tupakka. Savuttomien tupakkatuotteiden käyttö aiheuttaa riippuvuutta ja lisää sydän- ja verisuonisairauksien ja syövän riskiä.

Valtioneuvosto on tupakkatuotedirektiiviä koskevassa U-kirjelmässään (U 6/2013 vp) todennut kantanaan, että suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa lisäksi myös muut savuttomat tupakkatuotteet, kuten purutupakka ja nenänuuska, tulisi kieltää. Suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa ja muiden savuttomien tupakkatuotteiden välinen jako on keinotekoinen ja helpottaa suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa kiellon kiertämistä.

Maahantuonti

Tupakkalain 10 a §:n 1 momentissa on yksityishenkilöiden matkustajatuontia koskeva poikkeus suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa maahantuontikiellosta. Maahantuonnin sallittu enimmäismäärä, enintään 1 500 grammaa mainittua tupakkaa, vastaa noin kolmen kuukauden keskimääräistä kulutusta ja on omaan käyttöön tarkoitettuna varsin paljon. Lisäksi sallittu enimmäismäärä ilmoitetaan säännöksessä rasioiden määrän ja painon perusteella, vaikka suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa myydään paljon myös pusseissa. Tulli ei käytännössä olekaan puuttanut esimerkiksi pusseihin pakatun suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa maahantuontiin, kunhan tupakan yhteismäärä ei ole ylittänyt 1 500 grammaa.

Tupakkalaissa ei ole säädetty rajoituksia sille, kuinka usein yksityishenkilö saa tuoda maahan suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa. Nykytilanteessa tällaista tupakkaa on siis mahdollista tuoda maahan jopa useita kertoja päivässä tekemällä lyhyitä ostosmatkoja esimerkiksi Ruotsiin tai Venäjälle. Toisin kuin alkoholilainsäädännössä, tupakkalaissa ei myöskään ole säädetty aikarajaa ETA:n ulkopuolisista maista tapahtuvalle tupakkatuotteiden tuonnille. Alkoholijuomien osalta aikarajoituksen perusteita on tarkasteltu lähemmin alkoholilain 10 §:n muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 11/1996 vp). Tullin mukaan 90 prosenttia Venäjällä käyvistä matkailijoista tuo mukanaan tupakkatuotteita, ja suuri osa niistä päätyy oletettavasti muuhun kuin omaan käyttöön. Venäjältä tuodut savukkeet saattavat olla erityisen haitallisia terveydelle, koska tupakkatuotedirektiivin mukaiset päästörajat eivät koske niitä.

Tupakkatuotteiden tuontia Ahvenanmaalta muualle Suomeen ei katsota tupakkalaissa maahan- tuonniksi. Tämä saattaa johtaa ongelmallisiin tilanteisiin, koska Ahvenanmaalla on oma tu- pakkalakinsa, tobakslagen (1978:52) för landskapet Åland (*Ahvenanmaan tupakkalaki*). Ah- venanmaan tupakkalaissa ei esimerkiksi kielletä suussa käytettäväksi tarkoitettun tupakan maahantuontia. Siten tällaista tupakkaa saa tuoda Ahvenanmaalle, mistä sen voi tuoda lailli- sesti muualle Suomeen, jossa se voi lopulta päätyä laittomaan kauppaan.

Vähittäis- ja tukkumyynti

Tupakkalain 10 b §:n 2 momentin mukaan kunta myöntää vähittäismyyntiluvan tupakkatuot- teiden myyntiin, jos hakija on esittänyt hyväksyttävän omavalvontasuunnitelman ja säännök- set täyttävän selvityksen tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden sijoittelusta tupakkatuot- teiden myyntipisteessä ja osoittaa kykenevänsä vastaamaan valvontajärjestelyjen riittävydes- tä. Kunnan harkinta on siten varsin sidottua, eikä lupaa voida jättää myöntämättä esimerkiksi sillä perusteella, että suunniteltu toiminta olisi ilmeisesti lainvastaista.

Tupakkalain 10 b §:ssä säädetään tupakkatuotteiden myyjän velvollisuudeksi valvoa jatkuvasti ostotilannetta. Ostotilanteeksi on vakiintuneesti katsottu tupakkatuotteen valitsemisen, mak- samisen ja vastaanottamisen yhdistelmä. Myyjä ei voi sopimuksin siirtää tupakkatuotteen vas- taanottamisen valvontavelvollisuuttaan esimerkiksi postille tai kuljetuspalvelulle. Lisäksi tu- pakkalain 8 §:ssä säädetystä mainonnan ja muun myynninedistämisen kiellosta johtuu, että tu- pakkalaissa tarkoitettuja tuotteita ei saa esitellä esimerkiksi postimyyntikuvastoissa tai interne- tin verkkokaupoissa.

Edellä kuvattujen syiden vuoksi tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden etämyyntiä on käytän- nössä hyvin vaikeaa toteuttaa niin, että toiminta olisi tupakkalain säännösten mukaista. Tu- pakkatuotteiden verkkokauppa Suomessa onkin jäänyt marginaaliseksi. Yksittäiset kauppiat ovat pitäneet myynnissä lähinnä sikareita ja muita sellaisia tuotteita, joiden käyttäjäkunta on verraten suppea.

Sen sijaan sellaisia sähkösavukkeita, jotka kuuluvat tupakkalain nykysääntelyn piiriin, myy- dään ja mainostetaan internetissä laajalti. Lisäksi tupakkalain soveltamisalan ulkopuolelle ny- kyisellään jääviä nikotiininesteitä ostetaan paljon ulkomaisista verkkokaupoista: esimerkiksi vuonna 2013 ulkomailta tilattiin Suomeen 1,7 miljoonaa ja vuonna 2014 jo 2,8 miljoonaa ni- kotiininestesäiliötä. Nikotiininesteiden internetmyynnin ongelmat liittyvät etenkin siihen, että ulkomailla myytävien tuotteiden ominaisuuksia ei voida käytännössä lainkaan valvoa, sekä siihen, että esimerkiksi ostajan ikää ei voida internetmyynnissä luotettavasti varmistaa. On- gelmallista on myös, että edellä jaksossa 2.1.2 kuvattujen maahantuontiin liittyvien määrällis- ten rajoitusten valvonta jää heikoksi.

Tupakkatuotteiden tukkumyynti ei ole luvan- eikä ilmoituksenvaraista toimintaa. Tämä on on- gelmallista etenkin siitä näkökulmasta, että kaikki tukkumyyjät eivät välttämättä tule kunnan tietoon, vaikka kunnan tehtävänä on valvoa tupakkalain säännösten noudattamista myös tuk- kumyynnissä.

2.3.5 Markkinointi- ja esilläpitokiellot

Tupakkatuotteiden varsinaista mainontaa esiintyy nykyisin enää varsin vähän. Tupakkatuot- teiden myyntiä on kuitenkin pyritty edistämään muilla keinoilla kuin suoranaisin mainoksin,

kuten erilaisilla mainonnallisilla myyntijärjestelyillä sekä mainontakiellon vastaisilla pakkausmerkinnöillä. Valvira on puuttunut tällaisiin menettelyihin tupakkalain 18 §:n nojalla.

Tupakkatuotteiden kattavasta mainontakiellosta huolimatta päivittäistavarakauppojen etuohjelmat mahdollistavat sen, että kuluttaja saa hintahyvitystä tupakkatuotteiden ostoista. Etuohjelmissa voivat olla mukana myös ulkomailla tapahtuvat tupakkatuotteiden ostot.

Kuten edellä jaksossa 2.1.2 on todettu, sähkösavukkeet voidaan tapauksesta riippuen katsoa tupakkalaissa tarkoitetuiksi tupakkajäljitelmiksi, joiden markkinointi ja muu myynninedistäminen on kiellettyä. Näin on silloin, jos laite muistuttaa muodoltaan läheisesti esimerkiksi oikeaa savuketta tai piippua. Tupakkatuotedirektiivissä kuitenkin edellytetään kaikkien sähkösavukkeiden myynninedistämisen ja sponsoroinnin kieltämistä, eikä tupakkatuotedirektiivin mukainen sähkösavukkeen määritelmä ole sidoksissa laitteen muotoon. Tupakkalain mukainen tupakkajäljitelmien mainonnan ja muun myynninedistämisen kieltö ei siis ole yhtä laaja kuin tupakkatuotedirektiivin edellyttämä kieltö.

Sähkösavukkeissa käytettävien nikotiinittomien nesteiden mainonta on kiellettyä tupakan vastikkeen mainontaa. Nikotiininesteiden mainontaan soveltuvat puolestaan lääkelain säännökset. Lääkelain 91 §:n mukaan lääkemarkkinoinnissa on kannustettava lääkkeen asianmukaiseen käyttöön. Sellaisen lääkevalmisteen markkinointi, jolla ei ole Suomessa voimassa olevaa myyntilupaa tai rekisteröintiä, on kiellettyä. Tupakkatuotedirektiivissä puolestaan edellytetään sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden useiden myynninedistämisen muotojen sekä näiden tuotteiden rajat ylittävän sponsoroinnin kieltämistä.

Käytännössä sähkösavukelaitteita ja niissä käytettäväksi tarkoitettuja nesteitä mainostetaan laajasti myynninedistämiskiellosta huolimatta, kuten edellä on kuvattu. Yksittäisiä lehti- ja jopa radiomainoksia on esiintynyt, mutta pääasiassa mainonta ja muu markkinointi tapahtuu internetissä toimivissa verkkokaupoissa. Niissä tuotenimet ja -kuvat ovat myynninedistämiskiellon vastaisesti esillä ja tuotteiden esittelyihin on liitetty mainonnallisia tuotekuvia.

Valvira on puuttunut sähkösavukkeiden lainvastaiseen myynninedistämistoimintaan asettamalla mainostajille kieltoja tupakkalain 18 §:n nojalla ja tehostamalla kieltoja uhkasakoilla. Valvontatoimintaa on kuitenkin käytännössä hankaloittanut se, että useat sähkösavukkeita internetissä myyvät ja mainostavat tahot ovat pyrkineet välttämään tupakkalain mukaisia seuraamuksia siirtämällä toimintaansa ainakin näennäisesti ulkomaille. Suomalaisiin kohdistuvaa tupakkalain vastaista mainontaa on jatkettu uudesta verkko-osoitteesta ja uudella toiminimellä.

EU:n tuomioistuimen vakiintuneen ratkaisukäytännön mukaan (muun muassa asia 33/74, van Binsbergen, ECR 1974, s. 1299) jäsenvaltio säilyttää oikeuden toteuttaa toimenpiteitä sellaista palvelun tarjoajaa vastaan, jonka toiminta kohdistuu joko kokonaisuudessaan tai suurimmaksi osaksi kyseiseen jäsenvaltioon, mutta joka on jäsenvaltion lainsäädännön kiertämiseksi sijoitautunut toiseen jäsenvaltioon. Tämä periaate on vahvistettu tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2000/31/EY (*sähkökauppadirektiivi*).

Ulkomailta käsin toteutettavaan, suomalaisiin kohdistuvaan tupakkalain vastaiseen mainontaan on sinänsä mahdollista puuttua tupakkalain nojalla, jos mainonnan rajoittaminen on tietoyhteiskuntakaaren 174 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla tarpeen kansanterveyden suojelemiseksi. Käytännössä puuttuminen kuitenkin edellyttää yhteistyötä Suomen ja mainostajan sijoittautumisvaltion viranomaisten kesken, mihin on ollut resurssisyyistä hyvin ra-

jalliset mahdollisuudet. Vastaavasti mainontakiellon täytäntöönpanoa on vaikeuttanut mainostajien sijoittautuminen ulkomaille.

Tupakkatuotteiden ja niiden tavaramerkkien esilläpitokielto on tehokkaasti vähentänyt tupakkatuotteiden näkyvyyttä etenkin lasten ja nuorten arkielämässä. Esilläpitokielto koskee kuitenkin vain tupakkatuotteita sekä muita sellaisia tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita, joissa on tupakkatuotteen tavaramerkki. Esimerkiksi sähkösavukkeet sekä tupakan vastikkeet, kuten energianuuska ja höyrystettäväksi tarkoitettua nikotiinitonta nestettä sisältävät ”e-shishat”, saavat siis lähtökohtaisesti olla esillä. Niiden hankkiminen on siten helppoa alaikäisille, joille kyseiset tuotteet on usein myös suunnattu. Lisäksi joitakin tällaisia tuotteita on myyty erityisesti lasten ja nuorten suosimissa myyntipaikoissa, kuten elokuvavuokraamoissa.

2.3.6 Tupakointikiellot ja -rajoitukset

Passiivisella tupakoinnilla tarkoitetaan sitä, että tupakoimattomat henkilöt altistuvat ympäristön tupakansavun ärsyttävälle ja myrkyllisille aineille toisten ihmisten tupakoinnin vuoksi. Ympäristön tupakansavu koostuu pääosin savukkeen sivuvirran savusta eli savusta, joka vapautuu ympäristöön savukkeen palavasta päästä. Tämän lisäksi ympäristön tupakansavussa on mukana myös savua, jonka tupakoitsija hengittää ulos.

On vahvaa näyttöä siitä, että passiivinen tupakointi aiheuttaa ja pahentaa useita kansanterveydellisesti merkittäviä sairauksia. Lapsilla passiivinen tupakointi lisää keskikorvainfektioita, alempia hengitystieinfektioita, astmaa ja kätkykuolemia; aikuisilla se lisää astmaa, keuhkoah-
taumatautia, keuhkosityöpää sekä sydän- ja verisuonisairauksia. Raskaana olevien naisten altistuminen passiiviselle tupakoinnille voi johtaa sikiön kasvuhäiriöön ja häiritä tämän elimistön kehitystä.

Tupakansavun jäämiä löytyy muun muassa pintamateriaaleista, tekstiileistä ja huonepölystä vielä pitkään sen jälkeen, kun tupakkatuotteita on poltettu. Pintamateriaalien jäämät vapautuvat myöhemmin uudestaan ilmaan aiheuttaen altistumista haitallisille aineille. Tätä altistusta on alettu kutsua savujäämäksi tai kolmannen asteen tupakoinniksi (niin sanottu third-hand smoke).

Voimassa olevan tupakkalain 12 §:ssä on kahdeksankohtainen lain voimassaoloaikana vähitellen kasvatettu luettelo tiloista ja tilanteista, joissa tupakointi on kielletty. Tupakointitiloja koskevat tupakkalain säännökset jakautuvat kahteen osaan: 13 a—d §:n mukaan ravintoloissa tupakointi voidaan sallia ainoastaan tähän tarkoitukseen hyväksytyssä tupakointitilassa, mutta 13 §:ssä tarkoitetuissa muissa sisätiloissa ei ole mitään hyväksymisvaatimusta tupakointitiloille.

Lain 12 §:n mukaan tupakointi on kielletty asunto-osakeyhtiön ja muun asuinyhteisön asuin-
kiinteistöjen yhteisissä ja yleisissä sisätiloissa. Asunto-osakeyhtiö ja muu asuinyhteisö voi myös säännöksen mukaan kieltää tupakoinnin hallitsemillaan yhteisillä ulkoalueilla rakennuksen ilmanottoaukkojen läheisyydessä, lasten leikkialueilla ja yhteisillä parvekkeilla.

Sen sijaan tupakkalain nojalla ei voida puuttua tupakointiin omassa asunnossa tai parvekkeella siinäkään tapauksessa, että siitä aiheutuisi haittaa naapureille. Kodeissa tapahtuva altistuminen naapureiden tupakansavulle onkin muodostunut yhteiskunnallisesti merkittäväksi ongelmaksi. Asunto-osakeyhtiöllä on sinänsä mahdollisuus rajoittaa tupakointia kiinteistön alueella esimerkiksi asunto-osakeyhtiölain (1599/2009) mukaisilla järjestysmääräyksillä. Parveketupakoinnin osalta oikeuskäytännössä on kuitenkin katsottu, että asunto-osakeyhtiön yhtiökokous

ei voi yksinkertaisella äänen enemmistöllä kieltää tupakointia osakehuoneistojen parvekkeilla, ellei tupakoinnista ole odotettavissa kohtuutonta ympäristöhaittaa (KKO 2008:7). Yksittäisessä asunto-osakeyhtiössä ei käytännössä voitane kieltää tupakointia osakehuoneistoissa tai niiden parvekkeilla muutoin kuin osakkaiden yksimielisellä päätöksellä — esimerkiksi yhtiöjärjestyksellä. Vuokrataloyhtiöissä ja vuokra-asunnoissa ratkaisevaa on, onko vuokrasopimuksessa sovittu tupakoinnin kieltämisestä.

Viranomaiset voivat puuttua tupakansavun aiheuttamiin ongelmiin asunnoissa terveydensuojelulain 27 ja 51 §:n nojalla. Kyseisen lain mukaan viranomaiset voivat käyttää jopa pakkokeinoja terveyshaittojen torjumiseen asuntojen sisäilmasta. Terveyshaitalla tarkoitetaan pitkäaikaista tai lyhytaikaista altistumista terveydelle vaaralliselle kemialliselle aineelle siinä määrin, että sairauden tai muun terveyshaitan syntyminen on mahdollista (HE 42/1994 vp).

Terveydensuojelulain mukaisen valvonnan tekee ongelmalliseksi se, että tarkastuksessa havaitun tupakansavun on kussakin yksittäistapauksessa vaikea osoittaa aiheuttavan terveyshaittaa. Käytännössä terveydensuojelulaissa tarkoitetun terveyshaitan osoittaminen viranomaistarkastuksin on ollut vaikeaa, vaikka tarkastuksissa on noudatettu Valviran ohjeistusta (Parveke- ja ulkotupakoinnin aiheuttaman terveyshaitan arviointi, dnro 2675/11.02.02.00/2009). Oikeuskäytännössä ei ole esimerkiksi hyväksytty aistinvaraista arviointia tupakansavun ilmenemisestä, minkä vuoksi tupakoinnin kieltämiseen asunnon parvekkeella ei katsottu olleen oikeudellisia edellytyksiä (KHO 29.2.2012 T 431 ja T 432). Toisin sanoen korkein hallinto-oikeus ei ole pitänyt terveyshaitan toteen näyttämistä riittävänä, vaikka haitta on osoitettu niin hyvin kuin se on viranomaisten käytettävissä olevilla keinoilla mahdollista.

Tupakointikieltojen laajentamisen yhteydessä vuonna 2009 hallituksen esityksessä todettiin, että parveketupakointia ei rajoiteta, sillä asunto-osakeyhtiöillä ja terveystervanomaisilla on mahdollisuus puuttua tilanteeseen omilla päätöksillään. Esityksen perustelujen mukaan asuin-yhteisön ja terveystervanomaisien tupakointia rajoittavat päätökset voidaan aina valmistella kyseisen rakennuksen ominaisuuksien ja myös ongelmana olevan tupakansavuallistuksen erityispiirteiden mukaisesti. Hallitus katsoi, että jos näiden keinojen tehostamisellakaan ei käytännössä voida suojella kansalaisia tupakansavulta, lainsäädännön mahdollisuuksia on arvioidava uudelleen (HE 180/2009 vp).

Asunto-osakeyhtiöillä ei nykyisin käytännössä ole oikeudellisesti tehokkaita keinoja puuttua naapureita häiritsevään tupakointiin. Oikeudellinen tila terveydensuojelulain soveltamisen suhteen on niin epävarma, etteivät viranomaiset kykene helpottamaan tilannetta. Parveketupakointia pidetään nykyisin kaikista terveydensuojeluun liittyvistä kysymyksistä ongelmallisimpana, vaikka terveydensuojeluviranomaisille kuuluu myös rakennusten kosteus- ja homevaurioihin ja meluhaittoihin liittyviä monimutkaisia asioita.

Edelleen on siis merkittäviä arkielämän tilanteita, joissa ihmiset altistuvat tahtomattaan tupakansavulle. Parveketupakointi ja yleisesti asumiseen liittyvät tupakointitilanteet edellyttäisivät nykyistä tehokkaampia toimia.

Tupakkalaissa säädetyt tupakointikiellot koskevat nykyisin vain tupakkatuotteen käyttämistä nautintoaineena eikä niitä sovelleta sähkösavukkeiden käyttöön. Sähkösavukkeita saa siis käyttää esimerkiksi ravintoloissa ja liikennevälineissä, ellei tilan haltija ole kieltänyt tuotteen käyttöä. Työpaikoilla sähkösavukkeiden käytön kieltämiseen tai rajoittamiseen voi olla työsuojellisia perusteita. Sähkösavukkeiden käyttö on kuitenkin lähtökohtaisesti rajoittamatonta, joten muut ihmiset voivat tahtomattaan alistua laitteista vapautuville kemikaaleille.

Sähkösavukkeen käyttäminen ei tuota sivuvirtaa, mutta käytössä syntyy käyttäjän ulos hengittämää höyryä. Höyryn määrä ja haju sekä sen päästöpitoisuudet riippuvat tuotteesta ja sen käyttötavasta. Vaikka sähkösavukkeiden höyryn aiheuttamat terveysriskit ja -haitat ovat yleensä tupakansavuun verrattuna vähäisempiä, ne vaikuttavat silti muiden ihmisten hengitysilmaan. Sähkösavukkeen käytön on havaittu tuottavan haihtuvia orgaanisia yhdisteitä, polyyksyklisiä aromaattisia hiilivetyjä eli PAH-yhdisteitä ja pienhiukkasia, jotka vaikuttavat negatiivisesti sisäilman laatuun. Nikotiinia sisältävän sähkösavukkeen passiivinen käyttö nostaa tupakoimattomien veren kotiniinipitoisuutta, joka voi nousta yhtä korkeaksi kuin altistuttaessa passiiviselle tupakoinnille. Tupakoimattomien henkilöiden subjektiivisia oireita sähkösavukkeen käytölle altistumisesta on raportoitu, ja yleisimpiä niistä ovat hengityselimiin liittyvät oireet. Sähkösavukkeet tuottavat nikotiinin lisäksi muitakin haitallisia aineita sisäilmaan. Näiden haitallisten aineiden pitoisuudet sisäilmassa ovat pääosin olleet pienemmät verrattuna poltettavien savukkeiden päästöihin, mutta pitoisuudet ovat joissain tutkimuksissa osittain ylittäneet sisäilman haitallisten aineiden sallitut raja-arvot.

Poltettavaksi tarkoitettujen kasviperaisten tuotteiden, kuten yrttisavukkeiden, savu voi sisältää vastaavan määrän karsinogeenia kuin tupakansavu. Niiden käyttö altistaa myös sivulliset palamisesta johtuville terveydelle haitallisille aineille, kuten tervalle ja hiilimonoksidille.

Sähkösavukkeiden tai poltettavaksi tarkoitettujen kasviperaisten tuotteiden käytöstä ei säädetä lainsäädännössä, vaikka esimerkiksi WHO suosittelee sähkösavukkeiden käytön kieltämistä sisätiloissa. Tilanne on epätydyttävä sekä terveydensuojelun että tupakointikieltojen valvonnan kannalta.

2.3.7 Viranomaistoiminta

Tupakkalaissa tarkoitettujen viranomaisten työnjako tupakkalain noudattamisen valvonnassa ja sen ohjauksessa on toiminut pääsääntöisesti hyvin. Viranomaistoimintaa koskevan sääntelyn päälinjoja ei siksi ole tarvetta muuttaa.

Voimassa olevan tupakkalain 14 ja 14 a §:ssä säädetään valtakunnallisesta valvontaohjelmasta ja kunnan valvontasuunnitelmasta. Kuntien laatimat valvontasuunnitelmat ovat usein perustuneet valvontaohjelmaan siten, että niissä ei välttämättä ole otettu huomioon riskiperusteisia paikallisia valvontatarpeita. Näin on ollut huolimatta siitä, että valtakunnallista valvontaohjelmaa on pidetty ylimitoitettuna valvontaresursseihin nähden.

Voimassa olevan tupakkalain 15 §:ssä tarkoitettua sosiaali- ja terveysministeriötä avustavaa neuvottelukuntaa ei ole asetettu.

Kuten edellä on selostettu, kunta perii tupakkalain 25 a §:n 1 momentin mukaan elinkeinonharjoittajalta hyväksymänsä taksan mukaisen maksun valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista ja näytteenotosta tupakkatuotteiden myynnin valvontaa lukuun ottamatta. Lisäksi kunta perii maksun valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvonnasta silloin, kun määräysten antaminen perustuu tupakkalain säännösten noudattamatta jättämiseen. Maksujen sääntelyssä on ongelmana, että maksuvelvollisia ovat ne elinkeinonharjoittajat, joihin kunta päättää kulloinkin kohdistaa tupakkalain mukaista valvontaa. Maksut ovat luonteeltaan lähinnä veroksi katsottavia, mutta sääntely ei vastaa verolaille asetettuja vaatimuksia.

Tupakkalain vähittäismyynnin valvontamaksusta säädetään 25 a §:n 2 momentissa. Myynnin vuotuisella valvontamaksulla katetaan yleisesti tupakkavalvonnan kustannuksia, ja velvelli-

suus valvontamaksun suorittamiseen koskee suoraan lain nojalla kaikkia toimijoita, joilla on voimassa oleva tupakkatuotteiden vähittäismyyntilupa. Valvontamaksu peritään vuosittain riippumatta siitä, tarkastetaanko myyntipaikkaa vai ei. Näiden seikkojen johdosta myös myynnin vuosittainen valvontamaksu on luonteeltaan pikemminkin vero kuin maksu.

Toisin kuin esimerkiksi alkoholilaissa, tupakkalaissa ei ole erityissääntelyä viranomaisen valitusoikeudesta. Sovellettavaksi tulee siten hallintolainkäyttölain 6 §:n 2 momentti, jonka mukaan viranomaisella on valitusoikeus, jos valitusoikeus on viranomaisen valvottavana olevan julkisen edun vuoksi tarpeen. Oikeuskäytännössä on kuitenkin suhtauduttu pidättyvästi viranomaisen valitusoikeuteen tällä perusteella. Nykyinen hallintolainkäyttölain yleissäännöksen mukaan määräytyvä valitusoikeus on omiaan johtamaan siihen, että viranomaisen aloitteesta tapahtuva muutoksenhaku tupakkalain mukaisiin päätöksiin jää vähäisemmäksi kuin elinkeinonharjoittajien aloitteesta tapahtuva muutoksenhaku. Tämä ei ole linjassa sen kanssa, että tupakkalain valvonnassa osaltaan toteutetaan julkisen vallan velvoitetta edistää väestön terveyttä.

2.3.8 Seuraamukset

Tupakkalain 31 a §:ssä säädettyyn tupakan markkinointirikokseen ja 31 c §:ssä säädettyyn tupakan myyntirikokseen sisältyy vankeusuhka, joka on tupakan markkinointirikoksen kohdalla enintään kaksi vuotta vankeutta ja tupakan myyntirikoksen osalta enintään kuusi kuukautta vankeutta. Rikoslain ulkopuolella ei kuitenkaan tulisi säätää vankeusuhkaisista rangaistussäännöksistä, vaan rikoslain (39/1889) kokonaisuudistuksessa omaksutun keskittämisperiaatteen mukaisesti vankeusuhkaiset rangaistussäännökset on pääsääntöisesti keskitettävä rikoslakiin. Tähän on kiinnitetty huomiota myös tupakkalain muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä HE 180/2009 vp. Tupakkatuotedirektiivin täytäntöönpanon aikatauluun liittyvistä syistä vankeusuhkaisten rangaistussäännösten siirtoa rikoslakiin ei kuitenkaan ehdoteta toteutettavaksi tämän lakiehdotuksen yhteydessä.

Tupakkalain 10 a §:n 1 momentin vastaisen suussa käytettäväksi tarkoitetun tupakan maahantuonnin rikosoikeudellinen arviointi on osoittautunut ongelmalliseksi. Korkein oikeus on tuomioissaan KKO 2013:2 pitänyt ongelmana, että tällainen teko näyttäisi aina täyttävän sekä tupakkalain 31 e §:ssä tarkoitetun suussa käytettäväksi tarkoitetun tupakan maahantuontia koskevan tupakkatuoterikkomuksen että rikoslain 46 luvun 4 §:n avoimeen rangaistussäännökseen perustuvan salakuljetusrikoksen tunnusmerkistön. Tupakkalain säännökset eivät näet sisällä sellaisia tunnusmerkistökiteijöitä tai arviointiperusteita, joiden johdosta tupakkatuoterikkomus voitaisiin erottaa rikoslaisissa tarkoitetusta salakuljetuksesta. Korkein oikeus on katsonut, että rikoksenteijän oikeusturvan sekä lainkäytön ennakoitavuuden ja yhtenäisyyden kannalta nuuskan laittomaan maahantuontiin sovellettavan rangaistussäännöksen valinta on tässä suhteessa lainsäädännössä jätetty liian avoimeksi.

Edellä kuvattu ongelma koskee myös muita tupakkalain 31 e §:ssä rangaistavaksi säädettyjä tekoja, joita ovat sellainen tupakkatuotteiden maahantuonti, jossa ylitetään tupakkalain 7 b §:ssä tarkoitetut määrälliset rajat tai jossa maahantuota on 11 §:n vastaisesti alaikäinen.

Tupakkalain 31 d §:ssä säädetään rangaistus sellaisten tupakkatuotteiden myynnistä ja muusta luovuttamisesta elinkeinotoiminnassa, joita ei ole testattu hyväksytyssä testauslaboratoriossa, joista ei ole toimitettu vaadittavia tietoja Valviralle tai joiden pakkausmerkinnät eivät ole tupakkalain mukaisia. Käytännössä vähittäismyyjän on kuitenkin mahdotonta tietää, onko tupakkatuotetta testattu vaadittavalla tavalla ja onko siitä toimitettu vaadittavat tiedot.

Vähittäismyyntiluvan peruuttamisesta säädetään tupakkalain 33 a §:ssä. Pykälän 3 momentin mukaan lupa voidaan peruuttaa pysyvästi ilman edeltävää huomautusta, varoitusta tai sakko-rangaistusta, jos luvanhaltija myy, säilyttää tai antaa säilyttää myyntipaikassa suussa käytettäväksi tarkoitettuja tupakkatuotteita tai sellaisia tupakkatuotteita, joiden pakkaukset ovat tupakkalain vastaisia. Tämä on ristiriidassa perustuslakivaliokunnan käytännön kanssa, sillä valiokunta on edellyttänyt, että luvan peruuttamisen mahdollisuus sidotaan vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

Tupakkalain 33 a §:n 4 momentin mukaan pysyvästi peruutettu vähittäismyyntilupa voidaan myöntää uudelleen hakemuksesta aikaisintaan vuoden kuluttua vähittäismyyntiluvan peruuttamisesta. Tämä on melko pian ottaen huomioon, että alkoholilain 21 a §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan anniskelulupaa ei voida myöntää, jos hakijalta tai yhteisöltä, jossa hakija on käyttänyt määräämisvaltaa, on viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana peruutettu pysyvästi anniskelulupa.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen keskeisiin tavoitteisiin kuuluu tupakkatuotedirektiivin täytäntöönpaneminen. Lisäksi osa tupakkatuotedirektiivin sääntelystä pantaisiin täytäntöön tupakkalain nojalla annettavilla alemmanasteisilla säädöksillä. Samalla, kun tupakkatuotedirektiivi saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä, on myös sekä tarve että mahdollisuus uudistaa tupakkalaki rakenteeltaan selkeämmäksi ja vastaamaan nykyaikaiselle lainsäädännölle asetettavia vaatimuksia. Tämän vuoksi vanha tupakkalaki ehdotetaan korvattavaksi kokonaan uudella tupakkalailla.

Esityksessä ehdotetuilla uudistuksilla tuetaan tupakkatuotteiden käytön loppumista, joka on vuodesta 2010 ollut tupakkalain tavoitteena. Aiemman tupakkapoliittisen tavoitteen mukaan Suomi olisi tupakkavapaa vuoteen 2040 mennessä. Asiantuntijoiden mukaan tavoite olisi kuitenkin mahdollista saavuttaa jo vuonna 2030, jos käyttöön otetaan uusia tupakointia rajoittavia ja ehkäiseviä toimenpiteitä, kuten esityksessä jäljempänä ehdotetaan, sekä tarjotaan entistä tehokkaampaa tukea tupakoinnin lopettamiseen.

Uuden tupakkalain tavoiteaikatauluna olisi tupakka- ja muiden nikotiinituotteiden loppuminen vuoteen 2030 mennessä. Tällä tarkoitetaan käytännössä sitä, että vuonna 2030 alle 5 prosenttia väestöstä käyttää tupakka- tai nikotiinituotteita päivittäin. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää muun muassa sitä, että uusi tupakkalaki toteutuu hallituksen esityksen mukaisesti ja että lainsäädäntöä arvioidaan ja uudistetaan tarpeen mukaan.

Lisäksi tupakkaveron kiristäminen Juha Sipilän hallitusohjelman mukaisesti on tavoitteen saavuttamisen kannalta hyvin merkittävää. Tupakkaveroa nostetaan neljä kertaa vuosina 2016—2017. Veronkorotusten arvioidaan viipeellä nostavan tupakan hintaa vastaavalla määrällä. Tupakkatuotteiden kysynnän hintajoustoksi on arvioitu -0,41. Tupakkaveron korotusten seurauksena hintojen arvioidaan nousevan lähes 20 prosenttia vuosien 2016 ja 2017 aikana, mikä johtaisi tupakoinnin vähentymiseen vajaalla 8 prosentilla. Osa vähenemisestä korvautuu kuitenkin todennäköisesti matkustajatuonnilla ja laittomalla tuonnilla, jolloin kokonaiskulutuksen väheneminen jäänee pienemmäksi. Veronkorotukset vähentävät tupakointia erityisesti alimmissa sosioekonomisissa ryhmissä ja nuorten keskuudessa.

WHO on asettanut Global Action Plan for the Prevention and Control of NCDs 2013—2020 -toimintaohjelmassa tavoitteeksi tupakoinnin vähenemisen 30 prosentilla vuodesta 2010 vuoteen 2025. THL on arvioinut WHO:n tavoitteen toteutumismahdollisuuksia Suomessa. Vuosituhannen alusta lähtien tupakointi on vähentynyt sekä miesten että naisten keskuudessa. Vuonna 2014 päivittäin tupakoivia oli miehistä 17 prosenttia ja naisista 14 prosenttia. Keskimääräinen vuosittainen väheneminen on ollut miehillä 3,4 prosenttia ja naisilla 3,3 prosenttia. Nuorten tupakoinnin väheneminen on ollut tätäkin voimakkaampaa. Mikäli väheneminen jatkuu samanlaisena, vuonna 2025 tupakoisi 13,5 prosenttia miehistä ja 9,3 prosenttia naisista, eli WHO:n tavoite saavutettaisiin.

Jos tupakointi vähenee prosentuaalisesti saman verran joka vuosi, absoluuttinen väheneminen hidastuu samalla, kun tupakoitsijoiden määrä laskee. Tällöin Suomessa asetettu tavoite tupakkatuotteiden käytön loppumiseksi vuoteen 2040 mennessä ei toteutuisi, jos tupakointi vähenisi vuosittain keskimäärin samalla nopeudella kuin tähän asti: vuonna 2040 tupakoisi edelleen 7 prosenttia miehistä ja 5 prosenttia naisista. Jos taas oletetaan, että joka vuosi yhtä suuri määrä ihmisiä lopettaisi tupakoinnin, kansallinen tavoite voidaan saavuttaa sekä miehillä että naisilla jo vuonna 2030. Jälkimmäinen vaihtoehto on mahdollinen, koska tupakointi on vähentynyt aiempaa jyrkemmin aivan viime vuosina.

Nuorten tupakoinnin vähentäminen vaatii lainsäädäntötoimenpiteiden lisäksi terveyskasvatuksen ja terveystietoisuuden sekä varhaisen puuttumisen järjestelmällistä jatkamista. Tupakoinnin lopettamisen tehostaminen puolestaan edellyttää, että tupakoitsijoille on tarjolla tehokkaita tukikeinoja ja palveluja lopettamisen tueksi. Koska tupakointi on keskeinen terveyseroja aiheuttava tekijä, voidaan eroja kaventaa vähentämällä tupakointia erityisesti vähemmän koulutettujen keskuudessa. Joulukuussa 2015 voimaan tullut laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015) tukee osaltaan tupakoimattomuuden edistämistä kuntatasolla.

Savuttomat elinympäristöt ovat jatkuvasti lisääntyneet, mutta edelleen ihmiset — myös lapset ja nuoret — altistuvat vastoin tahtoaan tupakansavulle esimerkiksi työpaikoilla, asunnoissa, parvekkeilla ja autoissa. Ympäristön tupakansavu on syöpävaarallinen aine, eikä sille altistumiselle ole turvallista tasoa. Uutena tupakansavuun verrattavana ongelmana on noussut esiin sähkösavukkeista muodostuva höyry, jonka on todettu sisältävän terveydelle haitallisia aineita, vaikkakin vähäisemmässä määrin kuin tupakansavun. Nykyisin voimassa olevat tupakointikiellot ovat melko kattavia, mutta niitä tulisi edelleen selventää ja laajentaa. Tässä suhteessa periaatteellisesti merkittävin tavoite on, että ihmisten ei tulisi altistua tupakansavulle omassa asuintiloissaan. Tupakointikieltojen tulisi koskea myös sähkösavukkeiden käyttämistä ja poltettavaksi tarkoitettujen kasvipöytäisten tuotteiden käyttämistä.

Tupakkatuotedirektiivin täytäntöönpanon myötä sähkösavukkeet ja niiden nikotiinesteet pääsevät nykyistä vapaammin Suomen markkinoille, vaikka tuotteisiin liittyy erilaisia terveys- ja muita riskejä. Tämän vuoksi tavoitteena on, että niitä ryhtyisivät käyttämään ainoastaan sellaiset henkilöt, jotka pyrkivät tällä tavoin eroon tupakoinnista. Lainsäädännöllä tulisi ehkäistä sitä, että lapset ja nuoret tai tupakoimattomat aikuiset aloittavat sähkösavukkeiden tai vastaavien tuotteiden käytön.

3.2 Keskeiset ehdotukset

3.2.1 Tupakkatuotedirektiivistä johtuvat ehdotukset

Tupakkatuotteiden ainesosat ja päästöt sekä ilmoitusvelvollisuudet

Tupakkatuotedirektiivin täytäntöönpanemiseksi esityksessä ehdotetaan uutta sääntelyä tupakkatuotteiden ainesosiin ja päästöihin sekä niitä koskeviin valmistajan ja maahantuojan velvollisuuksiin liittyen.

Tunnusomaiset tuoksut ja maut kiellettäisiin savukkeista ja kääretupakasta, mutta tuotteita, joiden myyntimäärät ovat suhteellisen suuria — kuten mentolisavukkeita — saisi tupakkatuotedirektiivin mukaisesti myydä 20 päivään toukokuuta 2020. Tupakkatuotteissa ei myöskään saisi käyttää esimerkiksi sellaisia lisäaineita, jotka ovat omiaan luomaan vaikutelman energiasta ja elinvoimasta taikka siitä, että tuotteella olisi terveysvaikutuksia. Savukkeiden ja kääretupakan komponenteissa ei saisi käyttää makuaineita niin, että tuotteen tuoksua, makua tai savun voimakkuutta voisi muuttaa. Esimerkiksi niin sanotut kapselisavukkeet, joiden makua käyttäjä on voinut itse muuttaa rikkomalla savukkeen sisällä olevan kapselin, tulisivat kielletyiksi.

Kun tupakkatuotteista kiellettäisiin tupakkatuotedirektiivin mukaisesti tietyt ainesosat, tupakkalainsäädäntö vastaisi nykyistä selvemmin myös FCTC:n toimeenpanoon liittyviä suosituksia. Tupakkatuotteiden sisällön sääntelyä koskevan FCTC:n 9 artiklan toimeenpano-ohjeissa nimittäin kehoitetaan sopimuspuolia poistamaan tupakkatuotteista ainesosat, jotka lisäävät hyvää makua, antavat vaikutelman tuotteen terveysvaikutuksista, liittyvät energisyyteen tai elinvoimaan taikka joilla on värjääviä ominaisuuksia.

Savukkeista poltettaessa syntyvän tervan, nikotiinin ja hiilimonoksidin enimmäismäärät pysyisivät samoina kuin nykyisin, ja niistä säädettäisiin jatkossakin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Esityksessä ei ehdoteta enimmäismääriä savukkeista poltettaessa syntyvien muiden päästöjen enimmäismäärille eikä muista tupakkatuotteista kuin savukkeista poltettaessa syntyville päästöille. Sosiaali- ja terveysministeriö kuitenkin valtuutettaisiin säätämään asetuksella tällaisista enimmäismääristä siinä tapauksessa, että EU:n säädökset niin edellyttäisivät.

Päästömittaukset varmistava testauslaboratorio ei saisi olla suoraan tai välillisesti tupakkateollisuuden omistuksessa tai määräysvallassa. Tämän vuoksi valmistajan tai maahantuojan yhteydessä toimivaa testauslaboratoriota ei enää voitaisi hyväksyä suorittamaan edes omien tuotteidensa mittauksia tai varmistamista.

Valmistajan tai maahantuojan olisi tehtävä ainesosa-, päästö- ja paloturvallisuusilmoitukset Valviralle nykyisestä poiketen jo ennen tuotteen tuomista markkinoille. Jos tuotteen koostumusta muutettaisiin niin, että muutos vaikuttaisi aiemmin ilmoitettuihin tietoihin, Valviralle olisi toimitettava uudet tiedot ennen kuin tuote tuodaan markkinoille. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset Valviralle toimitettavien luetteloiden ja muiden asiakirjojen yksityiskohdista.

Valmistajan tai maahantuojan olisi toimitettava Valviralle markkinatutkimuksia ja myyntimääriä koskevia tietoja. Lisäksi savukkeiden ja kääretupakan valmistajan tai maahantuojan olisi tehtävä tutkimuksia koskien tuotteidensa tärkeimpiä lisäaineita ja laadittava raportti tutkimusten tuloksista.

Valmistajan tai maahantuojan olisi ilmoitettava etukäteen Valviralle uusista tupakkatuotteista, joita se aikoo tuoda markkinoille. Tällä tavoin viranomaisten olisi helpompaa seurata uusiin tupakkatuotteisiin liittyvää kehitystä. Esityksessä ei kuitenkaan ehdoteta uusia tupakkatuotteita koskevaa lupajärjestelmää, jonka jäsenvaltiot voivat tupakkatuotedirektiivin mukaan ottaa käyttöön. Tupakkatuotedirektiivissä ei ole säädetty lähemmin perusteista, joilla lupa voitaisiin myöntää tai evätä. Kaikkiin tupakkatuotteisiin liittyy terveysvaaroja, eikä tupakkalain tavoitteita palvelisi järjestelmä, jossa viranomainen erikseen hyväksyisi terveydelle vaarallisen tuotteen myyntiin.

Ainesosa- ja päästöilmoitukset sekä muut tietojen toimittamiset olisi tehtävä Valviralle sähköisessä muodossa käyttäen EU:n yhteistä raportointimallia, josta säädettäisiin tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella komission täytäntöönpanopäätökseen perustuen. Tällä tavoin helpotettaisiin ilmoitusvelvollisuuden täyttämistä sekä toisaalta toimitettujen tietojen analysointia ja vertaamista.

Ainesosia ja haitta-aineita eli päästöjä koskeva valvonta kuuluu voimassa olevan lain mukaan Valviralle, eikä tähän ehdoteta muutoksia. Tuotevalvontaan liittyvät Valviran tehtävät kuitenkin lisääntyisivät, minkä vuoksi ehdotetaan, että Valvira voisi periä tupakkatuotteen valmistajalta tai maahantuojalta maksuja esimerkiksi tuotteen tunnusomaisen tuoksun tai maun arvioimisesta, päästömittausten varmistamisesta sekä virastolle lain nojalla toimitettavien tietojen vastaanottamisesta, tallentamisesta, käsittelystä, analysoinnista ja julkaisemisesta. Maksut määräytyisivät valtion maksuperustelain mukaisesti.

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkaukset

Tupakkatuotedirektiivin täytäntöönpanemiseksi esityksessä ehdotetaan, että tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin vaadittaisiin tekstistä ja kuvasta muodostuvat yhdistetyt terveysvaroitukset. Tämä koskisi kaikkien poltettavaksi tarkoitettujen tupakkatuotteiden pakkauksia, jotta väestölle ei syntyisi virheellistä käsitystä joidenkin tuotteiden vähemmästä haitallisuudesta. Käyttöön ei siis otettaisi tupakkatuotedirektiivin mahdollistamaa poikkeusta, jonka mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, ettei terveysvaroituksia vaadita muiden poltettavaksi tarkoitettujen tupakkatuotteiden kuin savukkeiden, kääretupakan ja vesipiipputupakan pakkauksiin.

Yhdistettyjen terveysvaroitusten tarkoituksena on tehdä pakkauksista vähemmän houkuttelevia sekä lisätä väestön tietoisuutta tupakoinnin vaarallisuudesta ja sitä kautta kannustaa tupakkatuotteiden käytön lopettamiseen. Varoitusmerkintöjen teknisistä yksityiskohdista annettaisiin tarkemmat säännökset sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Tupakkatuotedirektiivin täytäntöönpanemiseksi tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksista kielletäisiin nimenomaisesti tietyn tyyppiset merkinnät. Tällä ei kuitenkaan rajoitettaisi markkinointikieltoa koskevan säännöksen soveltumista vähittäismyyntipakkauksiin.

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten vähimmäiskoot pysyisivät samoina kuin voimassa olevassa tupakkalaisissa. Lisäksi säädettäisiin tupakkatuotedirektiivin täytäntöönpanemiseksi savukkeiden ja kääretupakan vähittäismyyntipakkauksen muodosta sekä savukkeiden vähittäismyyntipakkauksen materiaalista ja avausmekanismista.

Vähittäismyyntipakkauksille ehdotettavalla sääntelyllä paitsi pantaisiin tupakkatuotedirektiivi täytäntöön, myös saatettaisiin tupakkalainsäädäntö vastaamaan entistä paremmin FCTC:n suosituksia. Tupakkatuotteiden pakkauksia ja pakkausmerkintöjä koskevan FCTC:n 11 artiklan

toimeenpano-ohjeissa esitetään värillisiä kuvavaroituksia pakkauksen molemmille näkyvimille pinnoille.

Jäljitettävyys

Tupakkatuotedirektiivin täytäntöönpanemiseksi esityksessä ehdotetaan tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin yksilöllistä tunnistetta sekä turvaominaisuutta, jonka avulla tuotteen aitous voitaisiin varmistaa. Tupakkalaissa säädettäisiin myös järjestelmästä, jonka avulla tupakkatuotteet voitaisiin paikantaa ja jäljittää ja tällä tavoin ehkäistä tupakkatuotteiden laitonta kauppaa. Tupakkatuotteiden valmistajat antaisivat tuotteiden kauppaan osallistuvien elinkeinonharjoittajien käyttöön laitteet, joiden avulla nämä pitäisivät kirjaa vähittäismyyntipakkausten liikkeistä. Jäljitettävyuden kannalta merkitykselliset tiedot kirjattaisiin tiedontallennusjärjestelmään.

Rajat ylittävän etämyynnin kieltö

Tupakkatuotedirektiivissä sallitaan jäsenvaltioiden kieltää tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden rajat ylittävä etämyynti. Vaihtoehtoisesti jäsenvaltioiden on otettava käyttöön rajat ylittävää etämyyntiä harjoittavien vähittäismyyjien rekisteröitysmenettely ja edellytettävä, että tällaiset vähittäismyyjät käyttävät iänvarmistusmenetelmää, jolla varmistetaan ostajan ikä. Näitä keinoja ei kuitenkaan voida pitää riittävinä sen varmistamiseksi, että kuluttajille ei päädy tupakkatuotedirektiivin vastaisia tuotteita ja että alaikäiset eivät tätä kautta saa hankittua tupakkatuotteita ja vastaavia tuotteita.

Edellä mainituista syistä esityksessä ehdotetaan tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja nikotiinesteiden rajat ylittävän etämyynnin kieltämistä. Kuten jäljempänä ilmenee, esityksessä ehdotetaan lisäksi, että myös kansallinen etämyynti kiellettäisiin. Suomesta ja ulkomailta tahtuvan etämyynnin yhdenvertaisella kohtelulla voitaisiin varmistaa se, että suomalaiset toimijat eivät enää pyrkisi kiertämään Suomen tupakkalainsäädäntöä sijoittumalla ulkomaille.

Poltettavaksi tarkoitetut kasviperäiset tuotteet

Esityksessä ehdotetaan tupakkatuotedirektiivistä johtuvaa sääntelyä poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden, kuten yrttisavukkeiden ja vesipiipuissa käytettävien yrttiseosten, ainesosien ilmoittamiselle sekä pakkausmerkinnöille. Valmistajan tai maahantuojan olisi ilmoitettava tuotteen ainesosat Valviralle ennen tuotteen tuomista markkinoille, ja ilmoitus olisi tehtävä myös ainesosien muutoksesta. Pakkauksessa olisi oltava tupakkatuotedirektiivin mukainen varoitusmerkintä, jonka yksityiskohdista säädettäisiin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Pakkauksesta myös kiellettäisiin esimerkiksi sellaiset merkinnät, jotka esimerkiksi antavat ymmärtää tuotteen olevan vähemmän haitallinen kuin muut.

Esityksessä ehdotetaan tupakkatuotedirektiivin ulkopuolisena asiana lisäsääntelyä tupakan vastikkeille, joita myös poltettavaksi tarkoitetut kasviperäiset tuotteet ovat. Näitä ehdotuksia käsitellään jäljempänä jaksossa 3.2.2.

Sähkösavukkeet ja nikotiininesteet

Kuten edellä jaksossa 2.1.2 on kuvattu, sähkösavukkeissa käytettävät nikotiininesteet on Suomessa katsottu lääkkeiksi, joiden myynti edellyttää lääkelain mukaista lupaa. Tupakkatuotedirektiivin lähtökohtana kuitenkin on, että sähkösavukkeisiin ja nikotiininestettä sisältäviin täyttösäiliöihin sovelletaan tupakkatuotedirektiiviä. Poikkeuksena pääsäännöstä tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 1 kohdassa säädetään, että tupakkatuotedirektiiviä ei sovelleta sellaisiin sähkösavukkeisiin ja täyttösäiliöihin, joita koskee lääkedirektiivin mukainen lupavaatimus tai TLT-direktiivissä säädetyt vaatimukset.

Edellä sanotusta huolimatta tupakkatuotedirektiivissä ei oteta kantaa siihen, millä perusteilla lääkedirektiivin soveltumista nikotiininesteisiin arvioidaan. Tämä saattaa johtaa siihen, että jäsenvaltiot tulkitsevat eri tavoin sitä, onko nikotiininesteitä säänneltävä tupakkatuotedirektiivin vai lääkedirektiivin mukaisesti. Kuitenkin sellaiset nesteet, joissa on nikotiinia enemmän kuin 20 milligrammaa millilitrassa, on rajattu tupakkatuotedirektiivin ulkopuolelle.

Kansallisessa sääntelyssä voitaisiin joko pyrkiä säilyttämään nykytila, jolloin nikotiininesteisiin sovellettaisiin edelleen lääkelainsäädäntöä, tai vaihtoehtoisesti panna nikotiininesteitä koskevat tupakkatuotedirektiivin säännökset täytäntöön tupakkalailla. Lääkelain mukaisen sääntelyn puolesta puhuu etenkin se, että nikotiini on voimakkaasti myrkyllinen aine, joten olisi perusteltua vastaisuudessakin vaatia, että markkinoille pääsisi ainoastaan lääkeviranomaisten kontrolloimia nikotiininesteitä. Sähkösavukkeiden nikotiininesteet myös muistuttavat koostumukseltaan ja vaikutukseltaan tupakasta vieroittamiseen tarkoitettuja nikotiinikorvaustuotteita, joilla on lääkelain mukainen myyntilupa. Toisaalta nykytilan ongelmana on etenkin se, että käytännössä nikotiininesteitä tilataan Suomeen ulkomailta, jolloin Suomen lääkeviranomaisten valvonta ei toteudu. Asiantilaan ei myöskään ole mahdollista puuttua, mikäli nikotiininesteitä säännellään jatkossakin lääkelain mukaisesti.

Kuten edellä on todettu, tupakkatuotedirektiivin selvänä lähtökohtana on, että nikotiininesteisiin sovelletaan tupakkatuotedirektiivin mukaista sääntelyä. Siitä poikkeaminen esimerkiksi niin, että nikotiininesteille vaadittaisiin aina lääkelain mukainen myyntilupa, edellyttäisi ratkaisun perustelemista jäsenvaltion erityisasemaan liittyvillä syillä.

Edellä selostetuista syistä esityksessä ehdotetaan, että sähkösavukkeista ja niissä käytettävistä nikotiininesteistä sekä täyttösäiliöistä säädettäisiin tupakkalaissa tupakkatuotedirektiivin mukaisesti. Sähkösavukkeiden, täyttösäiliöiden ja nikotiininesteiden tulisi täyttää tupakkatuotedirektiivin mukaiset laatu- ja turvallisuusvaatimukset, jotta niitä saisi elinkeinotoiminnassa maahantuoda, myydä tai muutoin luovuttaa. Valmistajien ja maahantuojaisten olisi toimitettava Valviralle tuotteistaan tupakkatuotedirektiivissä edellytetyt ennakoilmoitukset sekä vuosittaiset ilmoitukset muun muassa myyntimääristään. Sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkauksiin vaadittaisiin tupakkatuotedirektiivin mukaisesti terveysvaroitukset, ainesosaluettelot ja informaatiolehtiset. Valmistajien ja maahantuojaisten olisi perustettava järjestelmä tuotteidensa haittavaikutusten seuraamiseksi. Lisäksi sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden markkinointi kiellettäisiin.

Uudistuksen tärkein periaate on valinnanvapaus. Kun sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myynti tupakkatuotedirektiivin mukaisesti sallitaan Suomessa, aikuiset tupakoitsijat voivat halutessaan siirtyä käyttämään sähkösavukkeita. Sähkösavukkeisiin ja niiden nesteisiin liittyy kuitenkin edellä kuvattuja riskejä, minkä vuoksi niitä olisi säänneltävä käytännössä yhtä tiukasti kuin tupakkatuotteita. Tästä syystä sähkösavukkeille ja nikotiininesteille on tarpeen ehdottaa kansallista lisäsääntelyä, jota käsitellään tarkemmin jaksossa 3.2.2. Vähentämällä sähkösavukkeiden houkuttelevuutta tällaisin keinoin voitaisiin esimerkiksi ehkäistä pienten lasten

HE 15/2016 vp

nikotiinimyrkytyksiä sekä sitä, että sähkösavukkeet muodostuisivat uudeksi väyläksi nikotiiniriippuvuuteen alaikäisille. Myös selkeyssyyt puoltavat yhdenmukaista suhtautumista molempiin tuoteryhmiin.

Tupakkalain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät sellaiset nikotiininesteet, joille on myönnetty lääkelain mukainen myyntilupa tai jotka kuuluvat esitystapansa puolesta lääkelain alaisuuteen. Tupakkalaki ei myöskään koskisi sellaisia sähkösavukelaitteita, joihin sovelletaan terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista annettua lakia (629/2010).

Tupakkatuotedirektiivi ei koske sähkösavukkeissa käytettäväksi tarkoitettuja nikotiinittomia nesteitä eikä nikotiinittomalla nesteellä valmiiksi täytettyjä ”e-shishoja”. Tällaiset nesteet voivat kuitenkin koostumukseltaan — nikotiini pois lukien — vastata täysin nikotiininesteitä. Siksi esityksessä ehdotetaan, että tiettyjä nikotiininesteiden laatua ja turvallisuutta koskevia tupakkatuotedirektiivin säännöksiä sovellettaisiin myös sähkösavukkeissa käytettäväksi tarkoitettuihin nikotiinittomiin nesteisiin.

3.2.2 Muut ehdotukset

Tupakkalain tavoite

Voimassa olevan tupakkalain tavoite on tupakkatuotteiden käytön loppuminen. Esityksessä ehdotetaan tavoitteen laajentamista niin, että se kattaisi paitsi tupakkatuotteiden, myös muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön. Tämä olisi perusteltua siksi, että muutkin nikotiinituotteet kuin tupakkatuotteet, kuten sähkösavukkeissa käytettäväksi tarkoitetut nikotiininesteet, aiheuttavat riippuvuutta ja ovat myrkyllisiä. Kuten edellä on lisäksi todettu, nikotiiniriippuvuus itsessään voidaan itsessään katsoa sairaudeksi, minkä vuoksi lainsäädännön keinoin tulisi ehkäistä nikotiinituotteiden käytön aloittamista ja kannustaa tällaisten tuotteiden käytön lopettamiseen.

Saatavuuden rajoitukset

Esityksessä ehdotetaan, että tupakkatuotteiden myynti ja muu luovuttaminen alaikäiselle säilyisi nykyiseen tapaan kiellettyinä muutoinkin kuin elinkeinotoiminnassa. Lisäksi vastaava kielto ulotettaisiin koskemaan sähkösavukkeissa käytettäväksi tarkoitettuja nikotiininesteitä, jotta niistä ei muodostu alaikäisille uutta väylää nikotiiniriippuvuuteen. Ikärajan avulla voitaisiin torjua erittäin myrkyllisten ja riippuvuutta aiheuttavien nikotiinituotteiden pääytymistä alaikäisten käyttöön.

Tupakointivälineiden, kuten tupakansytyttimien ja piippujen, myynti ja muu luovuttaminen elinkeinotoiminnassa alle 18-vuotiaalle olisi jatkossakin kiellettyä. Esityksessä ehdotetaan, että sama koskisi täyttämättöminä myytäviä sähkösavukkeita, jotka ovat myrkyllisten ja riippuvuutta aiheuttavien nikotiininesteiden annostelulaitteita, sekä tupakan vastikkeita. Tupakan vastikkeet vaihtelevat haitallisuudeltaan elintarvikkeina pidettävistä tuotteista, kuten energianuuskasta, esimerkiksi yrttisavukkeisiin ja höyrystettäväksi tarkoitettulla nikotiinittomalla makunesteellä täytettyihin ”e-shishoihin”. Viimeksi mainittujen poikkeuksellista käyttötapaa hengitettävänä tuotteena ei voida verrata mihinkään alaikäisille sallitun tuotteen käyttöön vaan pikemminkin juuri tupakointiin tai eräiden huumausaineiden käyttämiseen. Ikärajalla voitaisiin ehkäistä myös sitä, että lapset ja nuoret harjoittelevat esimerkiksi energianuuskan avulla oikean suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakan käyttöä.

Tupakkatuotteiden myyjän olisi jatkossakin pääsäännön mukaan oltava täysi-ikäinen, minkä lisäksi esityksessä ehdotetaan, että myös muiden tupakkalain nojalla ikäraja- ja valvottavien tuotteiden myyjän olisi oltava täyttänyt 18 vuotta. Lisäksi automaattisista myyntilaitteista ei saisi myydä mitään sellaisia tuotteita, joita tupakkalain mukaan ei saisi myydä tai muutoin luovuttaa alle 18-vuotiaalle.

Nikotiininesteiden hallussapito kiellettäisiin alle 18-vuotiailta, mutta hallussapitokiellon rikkomista ei säädettäisi rangaistavaksi. Sääntely vastaisi voimassa olevassa tupakkalaissa säädettyä tupakkatuotteiden hallussapitokielloa, joka säilyisi ennallaan. Esityksessä ehdotetaan hallussapitokiellon laajentamista nikotiininesteisiin, koska kiello tukisi erityisesti seurakuntien, urheiluseurojen ja nuorisotyön ohjaajien päätöksentekoa lasten ja nuorten nikotiiniriippuvuuden ehkäisemiseksi.

Nikotiininesteiden hallussapidon kieltämisellä alaikäisiltä olisi käytännön merkityksellistä myös koulujen ja muiden oppilaitosten kannalta. Tällä hetkellä sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden tuominen oppilaitoksen alueelle voidaan kieltää järjestyssäännöissä, mutta tämä on oppilaitoksen omassa harkinnassa. Jos nikotiininesteiden hallussapito alaikäisiltä kiellettäisiin tupakkalaissa, tuotteiden tuominen tiettyihin oppilaitoksiin tulisi kiellettyksi suoraan perusopetuslain (628/1998) 29 §:n 2 momentin, lukiolain (629/1998) 21 §:n 2 momentin ja ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain (630/1998) 28 §:n 2 momentin nojalla. Hallussapitokiellon myötä rehtori tai koulun opettaja lisäksi saisi perusopetuslain 36 d §:n nojalla ottaa nikotiininesteen oppilaalta haltuunsa. Kyseiset säännökset ovat tulleet voimaan vuoden 2014 alusta. Tällä hetkellä nikotiininesteen haltuunotto ei ole mahdollista, ellei oppilas häiritse sillä opetusta ja oppimista. Sähkösavukkeet ovat muodostuneet ongelmaksi ainakin osassa oppilaitoksia, minkä vuoksi olisi perusteltua, että oppilaitoksilla olisi nykyistä paremmat keinot puuttua myrkyllisten ja riippuvuutta aiheuttavien nikotiininesteiden käyttöön kouluaikana.

Esityksessä ehdotetaan kaikkien savuttomien tupakkatuotteiden myynnin ja muun luovuttamisen sekä maahantuonnin kieltämistä. Esimerkiksi purutupakka ja nenänuuska tulisivat siis samalla tavalla kiellettyiksi kuin suussa käytettäväksi tarkoitettu tupakka. Kysymys on tuotteista, joiden käyttö on toistaiseksi ollut Suomessa hyvin vähäistä, mutta joiden avulla on esimerkiksi yritetty kiertää suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakan maahantuontikieltoa. Kuten edellä on kuvattu, on myös olemassa ainakin EU:n tasolla viitteitä siitä, että kyseisten tuotteiden käyttö olisi lisääntymässä nuorten keskuudessa.

Kuten edellä jaksossa 2.2.1 on todettu, tupakkatuotedirektiivin 24 artiklan 3 kohdassa sallitaan tietyn tupakkatuoteluokan kieltäminen jäsenvaltion erityistilanteeseen liittyvistä syistä. Edellytyksenä on, että tämä on perusteltua kansanterveyden suojelemisen kannalta. Suomen erityistilanne johtuu ensinnäkin siitä, että suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakan kulutus on Suomessa kulttuuristen ja maantieteellisten syiden johdosta kasvanut. Kansallisen lainsäädännön kannalta suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakan epäviralliset markkinat ovat jo niin suuret, että niillä on merkitystä paitsi kansainväliselle liikenne-elinkeinolle, myös ruotsalaisille valmistajille ja vähittäismyyjille. Jos kaikkia savuttomia tupakkatuotteita ei kohdeltaisi yhdenvertaisesti, varsinaista suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa koskevia kielloja voitaisiin kiertää muiden savuttomien tupakkatuotteiden määritelmien avulla. Lisäksi olisi Suomen tupakkalain tavoitteen vastaista, että tällä hetkellä markkinoilla käytännössä tuntemattomia purutupakkaa ja nenänuuskaa pyrittäisiin millään tavalla tuomaan Suomen markkinoille.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia savuttomien tupakkatuotteiden matkustajatuontia koskevaan sääntelyyn. Matkustajatuonnin sallittua enimmäismäärää ei ilmaistaisi laissa enää rasioiden määrän ja painon perusteella, vaan tuonnille säädettäisiin pelkkä grammamääräinen rajoitus. Näin olisi siksi, että esimerkiksi suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa myydään muu-

toinkin kuin rasioissa eikä ole perusteltua rajoittaa maahantuontia sen mukaan, minkälaiseen pakkaukseen tuote on pakattu.

Jos tupakkalaissa luovuttaisiin rasioiden määrään ja painoon perustuvasta maahantuonin rajasta ilman, että rajaa samalla laskettaisiin, pussinuuskaa saisi jatkossa tuoda maahan kaksinkertaisesti nykyiseen verrattuna. Tämä johtuu siitä, että pussinuuskaa myydään tyypillisesti enintään 25 grammassa rasioissa. Esityksessä ehdotetaan matkustajatuonin rajan laskemista nykyisestä 1 500 grammasta 1 000 grammaan, mikä kuitenkin käytännössä tarkoittaisi sitä, että pussinuuskaa saisi tuoda maahan hieman enemmän kuin nykyisin. Varustamot ovat kuitenkin sitoutuneet valvomaan nuuskan myyntiä nykyistä paremmin laivaliikenteessä tekemällä matkalippuihin merkinnän nuuskan myynnistä. Lisäksi esityksessä ehdotetaan suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakan laittoman kaupan ehkäisemiseksi, että matkustajatuonnille säädettäisiin vuorokausiraja.

Esityksessä ehdotetaan muitakin tiukennuksia maahantuontia koskevaan sääntelyyn. Alaikäisiä koskeva maahantuontikielto ulotettaisiin myös nikotiininesteisiin ja ETA:n ulkopuolelta tapahtuvalle tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden maahantuonnille säädettäisiin 24 tunnin aikaraja. Aikarajan avulla torjuttaisiin tupakkatuotteiden laitonta kauppaa, johon nykyinen tilanne erityisesti Suomen itärajalla antaa mahdollisuuden. Tällä tavoin myös ehkäistäisiin sellaisten tupakkatuotteiden, jotka eivät ole tupakkatuotedirektiivin mukaisia, päätymistä Suomen markkinoille.

Esityksen mukaan tupakkalaissa rajoitettaisiin jatkossakin sellaisten tupakkatuotteiden maahantuontia, joiden pakkauksissa ei ole suomen- ja ruotsinkielisiä varoitusmerkintöjä. Tupakkatuotedirektiivistä johtuen varoitusmerkinnät vaadittaisiin myös sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden sekä poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden pakkauksiin, joten myös näiden tuotteiden maahantuontia ehdotetaan vastaavasti rajoitettavaksi.

Esityksessä ehdotetaan, että tupakkatuotteiden vähittäismyynti säilyisi luvanvaraisena, minkä lisäksi myös nikotiininesteiden vähittäismyyntiin vaadittaisiin jatkossa tupakkalain mukainen lupa. Näin kunta saisi tiedon nikotiininesteiden myyntipaikoista ja voisi kohdistaa niihin tupakkalain mukaista valvontaa. Jos myyntipaikkaan olisi jo aiemmin myönnetty tupakkatuotteiden vähittäismyyntilupa, riittäisi, että luvanhaltija tekisi kunnalle ilmoituksen nikotiininesteiden vähittäismyyntin aloittamisesta.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/123/EY palveluista sisämarkkinoilla (*palveludirektiivi*) asettaa vaatimuksia jäsenvaltioiden palvelutoiminnan aloittamisen tai harjoittamisen ehdoiksi asetettaville lupajärjestelmille, luvan myöntämishdoille, luvan voimassaoloajoille ja lupamenettelyille. Nykyinen tupakkatuotteiden vähittäismyyntilupaa koskeva sääntely ja esityksen mukainen tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntilupaa koskeva sääntely täyttävät palveludirektiivin vaatimukset, joilla pyritään estämään kohtuuttoman hankalat lupajärjestelmät ja menettelyt, jotka voisivat olla sijoittautumisvapauden ja uusien palveluyritysten perustamisen esteenä.

Tupakkalaissa säädettäisiin nykyistä tarkemmin vähittäismyyntiluvan edellytyksistä sekä seikoista, jotka ovat esteenä luvan myöntämiselle. Luvanhaltijalta esimerkiksi edellytettäisiin täysi-ikäisyyttä samoin kuin alkoholilaisissa anniskeluluvan haltijalta. Lupaa ei saisi myöntää hakijalle, joka on viimeksi kuluneiden kahden vuoden aikana tuomittu tupakan markkinointirikoksesta tai tupakan myyntirikoksesta tai jolta on vastaavana aikana peruutettu tupakkatuotteiden vähittäismyyntilupa.

Kuten edellä on todettu, tupakkatuotteiden verkkokauppa on myynnin jatkuvan valvonnan vaatimuksen ja mainontakiellon vuoksi käytännössä kiellettyä jo voimassa olevan tupakkalain nojalla. Oikeustilan selventämiseksi esityksessä ehdotetaan, että tupakkalaissa nimenomaisesti kiellettäisiin tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myynti kuluttajille etäviestintä käyttäen. Edellä mainitusti mainittujen tuotteiden rajat ylittävä etämyynti kuluttajille kiellettäisiin, ja jos samalla ei kiellettäisi etäviestimen välityksellä tapahtuvaa myyntiä Suomen rajojen sisällä, sääntelyn voitaisiin helposti katsoa syrjivän muihin EU:n jäsenvaltioihin sijoittautuneita toiminnanharjoittajia.

Tupakkatuotteiden laitonta kauppaa koskevan FCTC:n lisäpöytäkirjan 6 artiklan 2 kohdan mukaan jokainen sopimuspuoli pyrkii myöntämään laajuudeltaan asianmukaisen luvan muun muassa niille luonnollisille henkilöille tai oikeushenkilöille, jotka harjoittavat tupakan ja tupakkatuotteiden tai valmistusvälineiden tukkumyyntiä. Esityksessä kuitenkin katsotaan, että tukkumyynnin luvanvaraistamiselle ei ainakaan tällä hetkellä ole tarvetta. Sen sijaan esityksessä ehdotetaan, että tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukkumyynti säädettäisiin ilmoituksenvaraiseksi, jolloin tukkumyyntipaikat tulisivat nykyistä paremmin kunnan tietoon ja valvottaviksi.

Markkinointi- ja esilläpitokiellot

Esityksessä ehdotetaan selkeyden ja lainsäädännön sisäisen yhdenmukaisuuden vuoksi, että tupakkalaissa siirryttäisiin käyttämään markkinoinnin käsitettä nykyisten mainonnan, epäsuoran mainonnan ja muun myynninedistämisen sekä tupakkasponsoroinnin käsitteiden sijaan. Markkinointi määriteltäisiin tupakkalaissa niin, että se kattaisi kaikenlaisen myynninedistämisen.

Markkinoinnin kieltö koskisi voimassa olevan tupakkalain 8 §:ää vastaavalla tavalla tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakkajäljitelmiä ja tupakointivälineitä. Lisäksi uutena asiana kiellettäisiin myös sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden markkinointi. Sähkösavukkeen mainonnan kiellettyisyys ei siis riippuisi enää siitä, muistuttaako laite muodoltaan tupakkatuotetta tai tupakointivälinettä, ja nikotiininesteiden markkinointiin eivät enää soveltuisi lääkelain vaan tupakkalain säännökset. Hintahyvityksen antaminen tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden ostoista kiellettäisiin.

Tupakkatuotteiden ja niiden tavaramerkkien esilläpito säilyisi vähittäismyynnissä kiellettynä, minkä lisäksi esilläpitokieltä laajennettaisiin koskemaan myös tupakan vastikkeita, sähkösavukkeita ja nikotiininesteitä sekä niiden tavaramerkkejä. Kuten edellä on todettu, monet tupakan vastikkeet houkuttelevat etenkin alaikäisiä ja osa niistä on erittäin vaarallisia terveydelle. Ne voivat myös toimia tupakoinnin aloittamiskynnystä madaltavina harjoittelutuotteina, joiden avulla lapset ja nuoret totuttautuvat tupakkatuotteiden käyttöön. Ehdotettava esilläpitokiellon laajentaminen tukisi osaltaan tupakkalain tavoitteita ja ikärajasääntelyä.

Makuaineet

Ikärajan säätäminen sähkösavukkeille ja niiden nikotiininesteille sekä niiden mainonnan ja esilläpidon kieltäminen eivät yksin riitä ehkäisemään kyseisten tuotteiden päätymistä alaikäisten käyttöön. Tarvitaan myös muita toimenpiteitä, joiden avulla vähennetään tuotteiden houkuttelevuutta lasten ja nuorten näkökulmasta. Tähän liittyen esityksessä ehdotetaan, että sähkösavukkeissa käytettäväksi tarkoitetuista nesteistä ja ”e-shishoista” kiellettäisiin tunnusomaiset tuoksut ja maut vastaavalla tavalla kuin savukkeista ja kääretupakasta.

Kuten tupakkatuotedirektiivin johdanto-osan 47 kappaleessa todetaan, sähkösavukkeiden makuaineisiin liittyvä sääntely kuuluu jäsenvaltioille. Tunnusomaisten tuoksujen ja makujen kiellolla voitaisiin vähentää sähkösavukkeiden houkuttelevuutta etenkin lasten ja nuorten näkökulmasta, jolloin tuotteista ei yhtä helposti muodostuisi uutta väylää nikotiiniriippuvuuteen alaikäisille. Kuitenkin aikuiset tupakoitsijat, jotka haluavat siirtyä käyttämään sähkösavukkeita, voisivat näin jatkossakin tehdä.

Rajoittamalla makuaineiden käyttöä voitaisiin myös ehkäistä pienten lasten nikotiinimyrkytyksiä, jotka ovat sähkösavukkeisiin liittyvä vakava uhka. Tupakanhajuiset ja -makuiset nesteet eivät ensinnäkään olisi pikkulasten näkökulmasta yhtä houkuttelevia kuin esimerkiksi karkki- ja hedelmänesteet. Lisäksi siinä tapauksessa, että lapsi saisi nikotiinimestettä suuhunsa, hän sylkisi tupakanmakuisen nesteen luultavammin pois kuin esimerkiksi mansikan tai hattaran makuisen nesteen.

Kuten edellä on todettu, sähkösavukkeet ja ”e-shishat” rinnastuvat käyttötavaltaan tupakointiin ja eräiden huumausaineiden käyttämiseen. Eräiden amerikkalaisen tutkimusten mukaan sähkösavukkeiden käyttäminen onkin yhteydessä tupakoinnin aloittamiseen alaikäisillä ja nuorilla aikuisilla. Lisäksi sähkösavukkeissa on mahdollista käyttää periaatteessa mitä tahansa nestemäisessä muodossa olevaa huumausainetta, ja kuten edellä on kuvattu, esimerkiksi ”sähkökannabista” on jo markkinoilla Yhdysvalloissa. Näistä syistä on perusteltua pyrkiä kaiken mahdollisin tavoin ehkäisemään sitä, että lapset ja nuoret käyttävät sähkösavukkeita tai vastaavia tuotteita edes kokeilumielessä.

Edellä mainittujen syiden lisäksi makuaineiden rajoittaminen on perusteltua sen vuoksi, että makuaineiden inhalointiin itseensä saattaa liittyä terveyshaittoja. Kuten edellä on tuotu esiin, makeita elintarvikemakuja sisältävistä sähkösavukkeenesteistä muodostuvan höyryn on esitetty sisältävän terveydelle haitallisia määriä diasetyyliä ja asetyylipropionyyliä. Toisaalta eräissä tutkimuksissa myös tupakanmakuisten sähkösavukkeenesteiden havaittiin vaurioittavan soluja riippumatta siitä, sisältääkö neste nikotiinia vai ei. Jos tieto tupakanmakuisten nesteiden haitallisuudesta varmistuu, myös tällaiset nesteet tulisivat käytännössä kiellettyiksi. Näin on siksi, että sähkösavukkeiden nesteissä ei saisi käyttää sellaisia ainesosia, jotka aiheuttavat riskin ihmisen terveydelle kuumennetussa tai kuumentamattomassa muodossa.

Tupakointikiellot

Elinympäristöjen savuttomuus on tehokas tapa suojata väestöä tahattomalta altistukselta tupakansavulle. Savuttomilla tiloilla vähennetään lisäksi erityisesti nuorten tupakointia ja tupakoinnin yleistä hyväksyttävyyttä. Savuton elinympäristö myös auttaa tupakoinnin lopettaneita pysymään päätöksessään.

Esityksessä ehdotetaan, että tupakointikieltoja koskeva pykälä yksinkertaistettaisiin koskemaan yleisesti sellaisia tiloja ja sellaisia tilanteita, joissa tupakansavu ja pinnoille kerääntyvät savujäämät voivat olla haitaksi tai vaarantaa sivullisten terveyttä. Tupakointia ja tupakansavua koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden ja sähkösavukkeiden käyttämiseen mutta ei savuttomien tupakkatuotteiden käyttämiseen.

Voimassa olevan tupakkalain 11 a §:ssä olevaa mainintaa siitä, että ympäristön tupakansavu on syöpävaarallinen aine, ei ole enää tarvetta ottaa lakiin. Kyseessä on tieteellinen tosiasia, jonka on vahvistanut muun muassa Kansainvälinen syöpätutkimusjärjestö (IARC).

Sisätilojen tupakointikiellot on nykyisin säädetty luetellen erilaisia tiloja ja tilanteita, joissa tupakointi on kielletty. Esimerkiksi työyhteisöjen tilat jaetaan voimassa olevan tupakkalain 12 §:ssä yhteisiin, yleisiin ja asiakkaille varattuihin tiloihin, jotka on määritelty lain 2 §:ssä, ja lisäksi 13 §:ssä vielä muihin kuin edellä mainittuihin tiloihin. Tupakointikielloja noudatetaan kuitenkin käytännössä yksinkertaisesti siten, että yleisön, työntekijöiden tai asiakkaiden käytössä olevissa sisätiloissa ei tupakoida. Esityksen mukaan tämä periaate kirjattaisiin lakiin siten, että esimerkiksi päiväkotien, koulujen ja työpaikkojen erilaisten sisätilojen tupakointikielloista ei tarvitsisi säätää erikseen. Nykyisin voimassa olevat työntekijän kotia, hotellihuoneita ja kansainvälisen meriliikenteen alusten ravintolatiloja koskevat poikkeukset säilyisivät ennallaan.

Tupakointia varten osoitettuja sisätiloja koskevat hyväksymisvaatimukset ja työskentelyrajoitukset yhdenmukaistettaisiin. Hyväksymisvaatimuksilla varmistetaan esimerkiksi, että tupakointitilan poistoilma johdetaan tupakointitilasta ulos eikä sitä käytetä kierrätysilmana. Nykyisin ravintoloiden tupakointitilojen suunnittelua ja hyväksymistä koskevat säännökset koskisivat siten ehdotuksen mukaan myös muita tilanteita, joissa sisätilan haltija, esimerkiksi työnantaja, haluaa sallia tupakoinnin sisällä erillisessä tupakointitilassa. Ravintoloiden tupakointitilojen kokoa ja omavalvontaa koskevat erityissäännökset säilyisivät ennallaan.

Nykyiset ulkotiloja koskevat tupakointikiellot säilyisivät ennallaan.

Asumiseen liittyvistä tupakointikielloista säädettäisiin omassa pykälässään. Asuntoyhteisö määriteltäisiin tupakkalaissa nykyistä täsmällisemmin. Asuntoyhteisöissä tupakointia koskevat tupakkalain säännökset koskisivat asunto-osakeyhtiölain mukaisia osakeyhtiöitä, asunto-osuuskuntia, yhteishallinnosta vuokrataloissa annetun lain (649/1990) 2 §:ssä tarkoitettuja vuokrataloja sekä muuta vuokratalokantaa. Nykyiset asuntoyhteisön yhteisiä ja yleisiä tiloja koskevat tupakointikiellot samoin kuin asuntoyhteisön oikeus kieltää tupakointi tietyissä ulkotiloissaan säilyisivät ennallaan.

Tavoite, jonka mukaan kenenkään ei pitäisi vastoin tahtoaan altistua tupakansavulle, ei ole ihmisten asuintiloissa täysin toteutunut. Erityisesti parveketupakoinnista aiheutuu savuhaittoja läheisten parvekkeiden ja pahimmissa tapauksissa myös läheisten sisätilojen haltijoille. Tämän vuoksi asuntoyhteisöt saisivat esityksen mukaan hakea kunnalta tupakointikieltoa rakennuksensa huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Asuntoyhteisön tulisi ilmoittaa valmisteilla olevasta hakemuksesta kyseisten tilojen haltijoille ja varattava heille mahdollisuus lausua mielipiteensä.

Kunnan viranomainen päättäisi tupakointikiellosta, jos kyseisestä tilasta voisi tilan rakenteiden ja muiden olosuhteiden vuoksi kulkeutua tupakansavua toiseen vastaavaan tilaan. Asuinhuoneiston asuintiloja koskevan tupakointikiellon lisäedellytyksenä olisi, että savun kulkeutumista toiseen tilaan ei olisi mahdollista rakenteiden korjaamisella tai muuttamisella kohtuudella ehkäistä ja kyseisen asuinhuoneiston haltijalle olisi ennen kieltoa varattu mahdollisuus ehkäistä savun kulkeutuminen omilla toimenpiteillään. Ehdotuksen mukaan asuinhuoneiston asuintilaa koskeva tupakointikielto ei koskisi sähkösavukkeen käyttämistä.

Etenkin asuinhuoneiston asuintilassa ja jossain määrin myös huoneistoparvekkeella tupakointia koskeva sääntely puuttuu tupakoivien asukkaiden nykyisiin oikeuksiin. Tässä yhteydessä on myös arvioitu, voitaisiinko muiden asukkaiden oikeus savuttomaan hengitysilmaan yrittää ratkaista lainsäädäntöä lievemmin keinoin esimerkiksi terveystietoisuudella ja asennekasvatuksella. Tupakoinnin ja tupakansavun haitat eivät sinänsä ole väestölle tuntemattomia, mutta asumiseen liittyviä oikeuksia ja tupakansavun leviämisen erityispiirteitä voitaisiin tuoda ih-

misten tietoisuuteen nykyistä tehokkaammin. Jos naapurit kunnioittaisivat toistensa oikeuksia ja pyrkisivät sopimaan tupakointipaikat ja -ajat yhteisesti, haitat olisivat kaikille osapuolille mahdollisimman vähäiset.

Positiivista on, että tupakointikäytännöt ovat muuttuneet merkittävästi viime vuosikymmeninä. Esimerkiksi monissa perheissä perheenjäsenet pidättäytyvät kokonaan tupakoinnista kotona ja yksityisautossa, vaikka asiasta ei ole mitään säännöksiä. Toisaalta tupakointia pidetään yleisesti myös sellaisena oikeutena, jota vierailta ihmisillä ei ole oikeutta kyseenalaistaa. Esimerkiksi ravintolatupakointi ei ilmeisesti olisi loppunut tai edes vähentynyt merkittävästi pelkästään korostamalla työntekijöiden tai muiden asiakkaiden oikeutta puhtaaseen hengitysilmaan.

Esityksen lähtökohtana on, että asuntoyhteisöissä jokaisella on oikeus tupakoida omassa asunnossaan, parvekkeellaan ja ulkoalueellaan, jos se ei aiheuta haittaa muille asukkaille. Tästä seuraa, että yleistä tupakointikieltoa kaikilla Suomen parvekkeilla ei voida säätää. Jos tupakointi esimerkiksi ylimmän kerroksen avoparvekkeella ei haittaa ketään, tupakointikieltoon ei ole tarvetta.

Toisaalta naapuruston oikeus puhtaaseen hengitysilmaan nousisi tiettyssä pisteessä tupakoivan henkilön oikeuksien ohii. Kenelläkään ei pitäisi olla oikeutta estää naapuria käyttämästä parvekettaan esimerkiksi lapsen nukuttamiseen taikka pitämästä parvekkeen tai makuuhuoneen ikkunaa auki kesäyönä. Tästä seuraa, että joissakin tilanteissa tupakointikielto olisi tarpeen.

Jos asuntoyhteisö ei päättäisi hakea tupakointikieltoa, vaikka tilanne sitä vaatisi, tupakansavusta kärsivien asukkaiden käytettävänä olisi terveydensuojelulain mukainen menettely. Tällöin asuntoyhteisö voisi joutua korjaamaan talon rakenteita tai tupakointikielto voitaisiin mahdollisesti perusteellisempien tutkimusten jälkeen määrätä viranomaispäätöksellä.

Viranomaistoiminta

Viranomaiset ja niiden roolit säilyisivät uudessa tupakkalaissa pääosin ennallaan. On kuitenkin mahdollista, että tupakkalain voimaantulon jälkeen asiaa arvioidaan uudelleen valtion aluehallinnon ja maakuntahallinnon uudistusta koskevassa hankkeessa.

Ympäristöterveydenhuollon keskusvirastojen valvontaohjelmia ja kunnallisia valvontasuunnitelmia koskevia säännöksiä pyritään yleisesti yksinkertaistamaan. Esityksen mukaan tupakkalain valvontaa ohjattaisiin edelleen valtakunnallisella valvontaohjelmalla ja kuntien valvontasuunnitelmilla. Tupakkalaissa ei kuitenkaan enää säädettäisi valvontasuunnitelman pakollisesta sisällöstä, mikä mahdollistaisi nykyistä paremmin paikallisten tarpeiden huomioon ottamisen.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia tupakkalain valvonnan maksullisuutta koskevaan sääntelyyn. Vuotuisesta valvontamaksusta säädettäisiin niin, että sääntely täyttäisi nykyistä selvemmin kunnalliselle verolle perustuslaissa säädetyt edellytykset. Kunta ei enää perisi maksua valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista tai näytteenotosta, vaan kaiken tupakkalain mukaisen valvonnan kustannukset katettaisiin vuotuisista valvontamaksuista saatavilla tuloilla. Maksu määräytyisi myyntipaikassa olevien myyntipisteiden määrän mukaan. Tämä olisi perustellumpaa kuin maksun sitominen esimerkiksi liikevaihtoon, koska myyntipisteiden määrän mukaan määräytyvä maksu olisi paremmin suhteessa tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden myyntivolyymiin.

Valituslupasäätelyä laajennettaisiin nykyisestä. Lisäksi uutena asiana säädettäisiin Valviran muutoksenhakuoikeudesta tiettyihin hallinto-oikeuden päätöksiin. Tällä turvattaisiin julkisen vallan velvoitetta edistää väestön terveyttä.

Mahdollisuudesta asettaa voimassa olevan tupakkalain 15 §:ssä tarkoitettu neuvottelukunta luovuttaisiin, sillä nykyisin viranomaiset ja kansalaisjärjestöt edistävät tupakkalain tavoitteen toteuttamista tiiviissä yhteistyössä. Lakisääteinen neuvottelukunta ei välttämättä tehostaisi tätä yhteistyötä, vaikka se voisikin virallistaa joitakin osia toiminnasta. Vastaavasti lakisääteisestä päihde- ja raittiusasiain neuvottelukunnasta on päätetty luopua, kun joulukuussa 2015 voimaan tullut laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä on korvannut aiemman raittiusyläin. Ehkäisevän päihdetyön asioita on tarkoitettu integroida osaksi laajempia kansanterveyden ja terveyden edistämisen kokonaisuuksia.

Seuraamukset

Esityksessä ehdotetaan tupakan myyntirikoksesta säädettäväksi uudessa tupakkalaissa niin, että säännös kattaisi jatkossa myös nikotiininesteiden myynnin, muun luovuttamisen ja välittämisen alaikäisille sekä näiden tuotteiden vähittäismyynnin ilman vähittäismyyntilupaa. Lisäksi muidenkin savuttomien tupakkatuotteiden kuin suussa käytettäväksi tarkoitetun tupakan myynti ja muu luovuttaminen sekä välittäminen olisi jatkossa tupakan myyntirikoksena rangaistavaa. Tupakan markkinointirikkomusta ja tupakan markkinointirikosta koskevat rangaistussäännökset koskisivat jatkossa kaikkia sähkösavukkeita eivätkä ainoastaan sellaisia laitteita, jotka täyttävät tupakkajäljitelmän määritelmän. Lisäksi tupakointirikkomuksesta ja tupakansavulta suojaavien toimenpiteiden laiminlyönnistä voitaisiin nykyisestä poiketen tuomita myös silloin, kun on kysymys poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen polttamisesta tai sähkösavukkeen käyttämisestä.

Toisaalta rangaistussäännöksiä myös karsittaisiin voimassa olevaan tupakkalakiin nähden. Uuteen tupakkalakiin ei otettaisi voimassa olevan tupakkalain 31 d §:ää vastaavaa säännöstä, joka koskee tupakkalain vastaisen tuotteen myyntiä. Rikostunnusmerkistön on täyttänyt esimerkiksi sellaisten tupakkatuotteiden myyminen, joita ei ole testattu hyväksytyssä testauslaboratoriossa, joista ei ole toimitettu vaadittuja tuotevalvontaa koskevia tietoja tai joiden pakkausmerkinnät eivät ole lainmukaisia. Tällaisissa tapauksissa tuotteen myynti on mahdollista kieltää ja kieltä voidaan tehostaa uhkasakolla. Esityksessä arvioidaan, että myyntikiellon mahdollisuus on riittävä pelote ehkäisemään lainvastaista toimintaa. Teon rangaistavuus ei ole perusteltua siitäkään syystä, että käytännössä vähittäismyyjä ei juuri koskaan voi tietää, onko valmistaja tai maahantuojat toimittanut myytävästä tuotteesta vaadittavat ilmoitukset Valviralle.

Tupakkatuoterikkomusta ja salakuljetusrikoksia koskevien rangaistussäännösten päällekkäisyyden poistamiseksi esityksessä ehdotetaan, että uuteen tupakkalakiin ei otettaisi tupakkatuoterikkomusta vastaavaa rangaistussäännöstä. Tupakkalain vastainen maahantuonti tulisi sen sijaan rangaistavaksi salakuljetuksena tai lievänä salakuljetuksena.

Rangaistusasteikot pysyisivät samoina kuin nykyisin. Kuten edellä on todettu, tupakkatuoteditoimintaa täytäntöönpanon aikatauluun liittyvistä syistä vankeusuhkaisten rangaistussäännösten siirtoa rikoslakiin ei ehdoteta toteutettavaksi tämän lakiehdotuksen yhteydessä.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Tupakkatuotteiden käytöstä yhteiskunnalle aiheutuvat taloudelliset haitat voidaan jakaa välittömiin ja välillisiin kustannuksiin. Välittömiä kustannuksia aiheutuu terveydenhuollolle, minkä lisäksi niitä syntyy tulonsiirroista (sairauspäiväraha sekä työkyvyttömyys- ja perhe-eläkemenot), tulipaloista sekä tupakkalain noudattamisen valvonnasta. Vuonna 2012 välittömien kustannusten määräksi arvioitiin lähes 630 miljoonaa euroa. Tupakoinnin välillisiä eli laskennallisia taloudellisia kustannuksia ovat puolestaan tupakoinnin aiheuttamat työpanosmenetykset, jotka koostuvat tupakkatauoista, sairauspoissaoloista, työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisistä ja ennaikaisista kuolemista. Niiden määräksi arvioitiin samana vuonna 900 miljoonaa euroa. Tupakkatuotteiden käytön arvioidaan siis aiheuttaneen vuodessa yhteensä yli 1,5 miljardin euron taloudellisen rasituksen suomalaiselle yhteiskunnalle.

Taloudellisten haittojen lisäksi tupakkatuotteet tuovat myös tuloja yhteiskunnan eri toimijoille: myynti tuottaa verotuloja julkiselle sektorille sekä ansiotuloja tupakkatuotteiden maahantuojille ja jälleenmyyjille. Esityksen tavoitteena on kuitenkin tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden käytön loppuminen. Tämän vuoksi ehdotettujen muutosten taloudellisia vaikutuksia voidaan arvioida tarkastelemalla välittömiä kustannuksia ja tulonmenetyksiä, joita tupakkatuotteiden kysynnän vähenemisestä aiheutuu, sekä toisaalta tarkastelemalla tupakoinnin vähenemisestä yhteiskunnalle koituvia säästöjä.

Esityksen kokonaistaloudellisia vaikutuksia on mahdotonta arvioida tarkasti. Selvää on, että ehdotetut muutokset aiheuttavat välittömiä lisämenoja tupakkateollisuudelle ja viranomaisille. Tiukempi tupakkalainsäädäntö vaikuttaa tupakan kysynnän vähenemisen kautta negatiivisesti elinkeinoharjoittajien ja tupakkateollisuuden tuloihin sekä valtion verokertymään. Tupakoinnin vähentämisestä edistävät toimenpiteet parantavat kuitenkin kansantalouden tuottavuutta, edistävät kansanterveyttä sekä helpottavat kuntien ja valtion menorasitusta erityisesti terveydenhuollon palveluiden osalta. Tältä osin ehdotus tuottaa myönteisiä ulkoisvaikutuksia ja tuo säästöjä yhteiskunnalle.

Tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyyntipakkausten muuttaminen tupakkatuotedirektiivistä johtuvien vaatimusten mukaiseksi aiheuttaa lisämenoja tuotteiden valmistajille ja maahantuojille. Tupakkapakkauksiin on esimerkiksi painettava uudenlaiset varoitusmerkinnät, ja niitä on vuoroteltava vuosittain. Varoitusmerkintöjen painokustannukset eivät sinänsä juurikaan muutu uusien varoitusmerkintöjen myötä. Tupakkayhtiöiltä saatujen tietojen mukaan muutosten teknisiä kustannuksia on vaikeaa arvioida, mutta ne ovat EU:n tasolla miljoonia euroja. Pakkausten yksikkökustannukset ovat riippuvaisia siitä, kuinka pitkiä tuotantosarjoja samalla varoitusmerkinnällä voidaan tuottaa. Jokainen uusi varoitus lisää kustannuksia. Tuotannon laadunvalvonnan kannalta on tärkeää, että yhtä aikaa tapahtuville muutoksille varataan riittävästi aikaa.

Esityksessä lisätään tupakkatuotedirektiivistä johtuen valmistajien ja maahantuojien ilmoitus- ja raportointivelvollisuuksia. Valmistajille ja maahantuojille syntyisi jatkuvia lisäkuluja tupakkatuotteiden lisäaineita käsittelevien tutkimusten toteuttamisesta ja tutkimustulosten raportoinnista komissiolle ja Valviralle. Sama koskisi markkina- ja kohderyhmätutkimusten sekä riski-hyötyanalyysien teettämisestä. Lisäksi kustannuksia syntyisi tupakkatuotteiden jäljitettävyyttä koskevan järjestelmän luomisesta ja ylläpitämisestä. On mahdollista, että kustannukset siirtyvät kuluttajien maksettaviksi, minkä myötä tupakkatuotteiden kuluttajahinnat nousevat. Tämä puolestaan laskee niiden kysyntää. Erityisesti nuorten tiedetään olevan erityisen hintasensitiivisiä tupakkatuotteiden hintojen muutoksille. Toisaalta tupakkateollisuudelle syntyy

säästöjä sitä kautta, että ainesosien ja päästöjen raportoinnissa olisi jatkossa käytettävä yhteistä EU:n laajuista mallia. Tämä helpottaisi ilmoitusten tekemistä ja vähentäisi siihen liittyviä kuluja.

Tunnusomaisten tuoksujen ja makujen sekä tietyn tyyppisten lisäaineiden kieltämisen tarkoituksena on vähentää tupakkatuotteiden houkuttelevuutta erityisesti nuorten keskuudessa. Nykyistä tiukempi sääntely todennäköisesti vähentää tupakkatuotteiden kysyntää. Suomessa ei ole varsinaista tupakkateollisuutta, joten kulutuksen vähentymisellä ei olisi välittömiä työllisyysvaikutuksia. Kulutuksen vähentyminen kuitenkin vaikuttaa tupakkatuotteiden vähittäis- ja tukkumyyjien tulovirtaan. Kysynnän vähentyminen korostuisi pienten elinkeinoharjoittajien toiminnassa, joiden tulovirta on riippuvaisempi tupakkatuotteiden myynnistä kuin suurempien elinkeinoharjoittajien. Sellaisia elinkeinoharjoittajia, jotka myyvät pelkästään tupakkatuotteita, on Suomessa hyvin vähän. Siksi tupakkatuotteiden kysynnän vähentymisen reaalityölliset vaikutukset olisivat todennäköisesti marginaalisia.

Tilastokeskuksen yritystilaston mukaan Suomessa toimii yksi alle 10 hengen tupakkatuotteita maahantuova yritys, ja tammikuussa 2016 tupakkatuotteiden vähittäismyyntilupia oli voimassa yhteensä noin 10 300. Päivittäistavarakauppa ry:n mukaan Suomessa toimi vuonna 2014 noin 4 100 päivittäistavarakauppaa, jotka pääsääntöisesti kaikki myyvät tupakkatuotteita. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2013 elintarvikkeiden, juomien ja tupakan vähittäiskaupan erikoismyymälöitä oli yli 1 700, ja niistä 97 prosenttia oli alle 10 hengen yrityksiä. Näistä varsinaisia tupakkakauppoja on vain muutama. Päivittäistavarakauppojen ja erikoismyymälöiden lisäksi myyntilupia on erityisesti ravintoloilla ja jonkin verran myös hotelleilla.

Tupakkatuotteiden myynnin määrä päivittäistavarakaupoissa on kaupan toimijoiden mukaan liikesalaisuus. Tilastokeskuksen mukaan kauppaan kohdistuvasta yksityisestä kulutuksesta tupakkatuotteiden osuus oli 2 prosenttia vuonna 2013.

Esityksen mukaan kunta voisi periä tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyjiltä valvontamaksun, jonka ei tarvitsisi vastata varsinaisesta vähittäismyynnin valvonnasta aiheutuvia kustannuksia. Myyjä voisi itse vaikuttaa perittävän maksun suuruuteen myyntipisteidensä määrällä. On silti oletettavaa, että valvontamaksut nousisivat huomattavasti nykyisestä, minkä vuoksi suurissa myyntipaikoissa myyntipisteiden määrää saatettaisiin vähentää ja pienet myyntipaikat saattaisivat lopettaa kokonaan tupakkatuotteiden myynnin. Toisaalta asiakaspalvelun vuoksi yrityksillä saattaa olla tarve pitää tupakkatuotteet edelleen valikoimassaan, vaikka tuotteiden myyminen ei itsessään olisi kannattavaa liiketoimintaa.

Esityksessä ehdotetaan kiellettäväksi niin sanotun sellaisen hyvityksen antamista tupakkalaisia tarkoitettujen tuotteiden hinnasta, joka määräytyy mainittujen tuotteiden tai muiden kulu- tushyödykkeiden ja palvelujen ostojen mukaan. Tämä niin sanottu hintahyvityksen kieltö aiheuttaisi lisäkustannuksia osalle vähittäismyyjiä, koska näiden olisi tehtävä muutoksia kanta-asiakkuutta tai muita etuohjelmia koskeviin järjestelmiinsä. Toisaalta nykyinen mahdollisuus hintahyvityksen antamiseen on jossain määrin voinut vääristää tupakkatuotteiden vähittäismyyjien välistä kilpailua, joten hintahyvityksen antamisen kieltäminen poistaisi tämän mahdollisuuden.

Ehdotettavat esilläpitokiellon laajennukset saattaisivat aiheuttaa jonkin verran lisäkustannuksia vähittäismyyjille, sillä jatkossa myöskään tupakan vastikkeet, sähkösavukkeet tai nikotiininesteet eivät saisi olla esillä vähittäismyynnissä. Tupakkatuotteiden esilläpito on kuitenkin ollut kiellettyä vuodesta 2012, joten tupakkatuotteita myyvillä vähittäismyyjillä on jo käytössään myyntitelineitä, joihin myös mainitut uudet esilläpitokiellon alaiset tuotteet voidaan sijoittaa. Siltä osin kuin myyntitelineitä on tarpeen muokata tai laajentaa, kustannukset ovat ko-

konaisuutena arvioiden vähäiset, sillä tupakan vastikkeiden ja sähkösavukkeiden myynti on toistaiseksi varsin pienimuotoista ja nikotiininesteitä ei ole vielä ollenkaan myynnissä.

ETA:n ulkopuolelta tapahtuvalle maahantuonnille esitetyn aikarajan seurauksena tupakkatuotteita ei saisi hakea Venäjältä yhtä usein kuin nykyisin, mikä luultavasti johtaisi laittoman kaupan vähenemiseen. Tämä oletettavasti lisäisi ainakin jossain määrin tupakkatuotteiden myyntiä etenkin Itä-Suomen vähittäismyymyntipaikoissa.

Esityksessä ehdotetaan tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden etämyynnin kieltämistä. Tupakkatuotteiden etämyynti on kokonaisuutena arvioiden erittäin vähäistä, eikä nikotiininesteille ole myönnetty myyntilupia Suomessa. Tämän vuoksi etämyyntikiellon taloudelliset vaikutukset olisivat vähäiset. Myöskään savuttomien tupakkatuotteiden myynnin kieltämisellä ei arvioida olevan välittömiä taloudellisia vaikutuksia, sillä suussa käytettäväksi tarkoitettun tupakan myynti on jo nykyisin kiellettyä ja nenänuuskan ja purutupakan myynti on jäänyt yksittäistapausten varaan.

Jatkossa kaikkien tupakointitilojen olisi vastattava niitä teknisiä vaatimuksia, jotka tällä hetkellä koskevat vain ravintoloiden ja muiden ravitsemisliikkeiden tupakointitiloja. On oletettavaa, että suurimassa osassa tapauksia tupakointi ohjattaisiin ulkotiloihin sen sijaan, että tilat muutettaisiin vastaamaan uutta sääntelyä. Kustannukset yrityksille jäisivät siten kokonaisuutena arvioiden varsin vähäiseksi. Lisäksi ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaan tupakointi voitaisiin sallia ilman erillistä hyväksymistä vanhan tupakkalain mukaisissa tupakointitiloissa 20 päivään toukokuuta 2018.

Tupakkavero on mittava tulonlähde julkiselle taloudelle. Valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2015 tupakkaveron kertymän on arvioitu olevan 863 miljoonaa euroa. Ilman veromuutoksia tupakkatuotteiden kysynnän lasku vähentäisi tupakkaverotuloja.

Tupakkatuotteiden käyttö aiheuttaa Suomessa mittavia yhteiskunnallisia haittakustannuksia. Mikäli lakiehdotuksen kautta tupakkatuotteiden kysyntä laskee, saavutetaan tällöin yhteiskunnallisia säästöjä. Tupakointisairauksien aiheuttamien terveydenhuollon kustannusten arvioitiin olleen 277 miljoonaa euroa vuonna 2012. Arvioiden mukaan jo viiden prosenttiyksikön lasku tupakoinnin yleisyydessä olisi vähentänyt tupakoinnin aiheuttamia terveydenhuollon kustannuksia vuonna 2012 yli 50 miljoonaa euroa.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Valviran tehtäväkenttä laajenisi nykyisestä etenkin tuotevalvonnan, eli ainesosien, päästöjen ja paloturvallisuuden valvonnan, osalta. Tähän asti tupakkatuotteiden tuotevalvonta on käytännössä rajoittunut savukkeiden ainesosa- ja haitta-aineilmoitusten vastaanottamiseen ja läpikäymiseen sekä paloturvallisuusvaatimusten tarkistamiseen. Jatkossa Valviran olisi käsiteltävä tupakkatuotteiden osalta huomattavasti laajempia tieto- ja tutkimusaineistokokonaisuuksia, minkä lisäksi tuotevalvonta laajenisi koskemaan sähkösavukkeita ja niiden nikotiininesteitä sekä poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita. Valviran olisi muun muassa valvottava, etteivät tupakkatuotteet ja nikotiininesteet sisällä laissa erikseen kiellettyjä aineita sekä seurattava, ettei markkinoille pääse esimerkiksi savukkeita, joissa on tunnusomainen tuoksu tai maku.

Tuotevalvonnan lisääntyminen edellyttäisi Valviralta uudenlaista osaamista sekä lisäresursseja. Toisaalta viraston työtä helpottaisi se, että valmistajat ja maahantuojat tekisivät ainesosa- ja päästöilmoitukset sähköisellä EU:n laajuisella raportointimallilla. Viranomaisen ei siis enää

tarvitsisi vastaanottaa ja säilyttää paperisia ilmoituksia ja siirtää niiden tietoja manuaalisesti sähköiseen muotoon. Yhteisen mallin mukaisesti toimitettuja tietoja olisi myös aiempaa helpompi verrata ja analysoida.

Valvira voisi periä valmistajilta ja maahantuojilta oikeasuhteisia maksuja, joilla katettaisiin uusista tehtävistä aiheutuvia kustannuksia. Maksuista saaduilla tuloilla Valvira voisi tarpeen mukaan palkata lisää henkilöitä tupakkalain mukaisiin ohjaus- ja valvontatehtäviin tai käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita esimerkiksi tunnusomaisen tuoksun tai maun arvioimisessa.

Markkinoinnin valvonnan osalta Valviran tehtävät säilyisivät jokseenkin ennallaan. Tupakkatuotteille, sähkösavukkeille ja nikotiininesteille ehdotettu etämyyntikielto kuitenkin helpottaisi käytännön valvontatyötä. Lisäksi sähkösavukkeiden markkinoinnin valvonta olisi nykyistä yksinkertaisempaa, koska laitteiden markkinointi olisi suoraan tupakkalain nojalla kiellettyä eikä valvontaviranomaisen tarvitsisi enää arvioida, täyttääkö laite tupakkajäljitelmän määritelmän vai ei.

Uutena asiana tupakkalaissa säädettäisiin asuntoyhteisöjen mahdollisuudesta hakea kunnalta tupakointikieltoa huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen asuintiloihin. Tällä hetkellä kunnalta voi hakea tupakointikieltoa mainittuihin tiloihin terveydensuojelulain nojalla, joten ehdotetussa sääntelyssä ei varsinaisesti ole kysymys kunnille säädettävästä uudesta tehtävästä. Lisäksi kunta voisi periä tällaista tupakointikieltoa koskevan hakemuksen käsittelystä maksun. Sääntely on tarkoitettu kevyeksi nykyiseen terveydensuojelulain mukaiseen menettelyyn nähden: tupakointikiellon määrääminen ei edellyttäisi muuta kuin savun kulkeutumisen arviointia, eikä tämä aina edes vaatisi tiloissa tehtävää katselmusta. Sääntelyllä myös rajoitettaisiin kunnan käsiteltäväksi tulevien tupakointikieltoa koskevien hakemusten määrää siten, että hakemuksen voisi tehdä ainoastaan asuntoyhteisö, ei siis yksittäinen asukas. Voidaan arvioida, että käytännössä esimerkiksi parveketupakointiin liittyvien kiistojen käsittelyn työmäärä vähenisi.

Kunnan viranomaistoiminnan kannalta on merkittävää, että esityksessä laajennetaan kunnan oikeutta periä maksuja vähittäismyyntiluvan haltijoilta ja tukkumyynti-ilmoituksen tehneiltä toimijoilta. Veronluonteisten valvontamaksujen ei tarvitsisi liittyä todellisiin valvontasuoritteisiin eikä niiden tarvitsisi olla kustannusvastaavia. Kunnat voisivat näin ollen suunnitella toimintaansa joustavammin, reagoida valvontatarpeisiin nopeasti ja välttyä erilliseltä maksujen laskutukselta. Esityksen mukaan valvontamaksu olisi enintään 500 euroa myyntipisteestä kohden, ja jos myynnissä olisi myös nikotiininesteitä, valvontamaksu voitaisiin periä enintään kaksinkertaisena. Tällä hetkellä esimerkiksi Helsingissä myyntipaikan ensimmäisestä myyntipisteestä peritään valvontamaksua 125 euroa ja jokaisesta seuraavasta myyntipisteestä 20 euroa. On oletettavaa, että kuntien valvontamaksutulot kasvavat merkittävästi nykyiseen nähden.

Tullille aiheutuisi uusia tehtäviä tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden maahantuonnin valvontaan liittyen. Tullin olisi valvottava aikarajaa, jota ehdotetaan ETA:n ulkopuolelta tapahtuvalle tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden matkustajatuonnille. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden maahantuonnin aikarajan noudattamista valvottaisiin muun valvonnan yhteydessä samalla tavalla kuin alkoholijuomien osalta, joten käytännössä Tullin työmäärä ei juurikaan lisääntyisi.

Tulli valvoisi myös kieltoa, jonka mukaan yksityishenkilö ei saisi hankkia tai vastaanottaa elinkeinonharjoittajalta tupakkatuotteita, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä postitse, tavarankuljetuksena tai muulla vastaavalla tavalla Suomen ulkopuolelta. Jo nyt Tullin tehtäviin on kuulunut nikotiininesteiden osalta lääkelainsäädännöstä johtuvien määrällisten rajoitusten valvonta. Ehdotettu sääntely yksinkertaistaisi siten valvontaa.

Esityksessä ehdotetut muutokset selkiyttäisivät Tullin tehtäviä myös muutoin. Kun kaikkien savuttomien tupakkatuotteiden maahantuonti olisi pääsäännön mukaan kiellettyä, tulkinnanvaraisuus sen suhteen, onko esimerkiksi purutupakaksi väitetty tuote todellisuudessa suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa, menettäisi merkityksensä. Tullin toimintaa helpottaisi myös se, että säännöksessä, joka koskee savuttomien tupakkatuotteiden matkustajatuontia, ilmoitettaisiin yksi sallittu maahantuonnin painoraja sen sijaan, että raja ilmaistaisiin nykyiseen tapaan rasioiden määrän ja painon yhdistelmänä.

Valmistajille ja maahantuojille ehdotetut velvollisuudet ilmoittaa Valviralle uusista tuotteista kuusi kuukautta ennen tuotteiden tuomista markkinoille helpottaisivat tupakkatuotteiden ja poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden verottamista sekä sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden maahantuonnin valvontaa. Nykytilanteessa Tulli saa usein tietää uusista tupakkatuotteista maahantuonnin jo alettua tai silloin, kun yksityishenkilö on tiedustellut Tullin neuvonnasta tietyn tuotteen mahdollista verokohtelua.

Tulli olisi Suomessa se viranomainen, jolla olisi pääsy tupakkatuotteiden jäljitettävyyttä koskevaan tiedontallennusjärjestelmään ja joka saisi järjestelmään liittyvän vuosikertomuksen. Jäljitettävyyttä koskevien tietojen keräämisestä ja tallentamisesta sekä pääsystä näihin tietoihin olisi Tullille hyötyä sen valvontatehtävän kannalta. Pääsystä tiedontallennusjärjestelmään ei koituisi Tullille uusia tehtäviä eikä erityisiä kustannuksia.

Sähkösavukkeita koskevat tiedustelut Myrkytystietokeskukseen ovat lisääntyneet voimakkaasti viime vuosina. Tiedustelujen määrä saattaa kasvaa entisestään, kun sähkösavukkeiden nikotiininesteet pääsevät nykyistä vapaammin Suomen markkinoille. Toisaalta laitteilta edellytettäisiin jatkossa muun muassa vuotamatonta täyttöä, mikä vähentää riskiä, että nikotiininestettä esimerkiksi roiskuu silmiin tai iholle.

Rangaistussäännökset laajenisivat jossain määrin nykyisestä, kuten edellä jaksossa 3.2.2 on kuvattu. Mainituilla kriminalisointien ulottuvuuden laajennuksilla ei kuitenkaan käytännössä olisi suurta vaikutusta poliisin tai syyttäjän toimintaan.

4.3 Ihmisiin kohdistuvat vaikutukset

Terveysvaikutukset

Tupakkatuotteet ovat merkittäviä terveyshaittojen, sairauksien ja kuolemien aiheuttajia. Kuolleisuuden lisäksi tupakointi lisää sairastumisen riskiä ja pahentaa jo todettuja sairauksia.

Ehdotuksen merkittävimmät vaikutukset liittyvät kansanterveyden paranemiseen. Esitettyjen muutosten tavoitteena on yhdessä tupakkaveron korotusten kanssa vaikuttaa osaltaan siihen, että tupakoinnin aiheuttamat syövät, sydänsairaudet, halvaukset, raskauskomplikaatiot ja krooniset keuhkohtaumataudit vähenevät. Tupakoivalla on kaksinkertainen riski sydäninfarktiin ja esimerkiksi puolet alle 50-vuotiaiden sydäninfarkteista olisi ehkäistävissä tupakoinnin lopettamisella. Muutokset tupakoinnin yleisyydessä näkyvät erittäin selvästi esimerkiksi keuhkosityöpään ja keuhkohtaumatautiin kuolleisuudessa, mutta vasta 20—30 vuotta myöhemmin. Sen sijaan monien muiden sairauksien vähenemisessä vaikutus näkyy nopeasti, esimerkiksi keuhkoputkentulehduksien määrissä. Tupakoinnin vähenemisen seurauksena sairastavuus vähenee kaikissa ikäryhmissä.

Ainesosien ja päästöjen sääntelyyn ehdotetuilla muutoksilla olisi merkittäviä vaikutuksia ihmisten terveyteen. Tupakkatuotteista tulisi ensinnäkin vähemmän houkuttelevia, kun tunnus-

omaiset tuoksut ja maut sekä tietyt lisäaineet, kuten vitamiinit, kofeiini ja tauriini, kiellettäisiin. Tämän arvioidaan vaikuttavan etenkin lapsiin ja nuoriin niin, että entistä harvempi heistä aloittaisi tupakoinnin. Lisäksi samat tekijät vaikuttaisivat myös nykyisiin tupakoitsijoihin ja kannustaisivat heitä lopettamaan tupakkatuotteiden käytön. Erityistä merkitystä voidaan arvioida olevan tunnusomaisten tuoksujen ja makujen kieltämisellä, sillä Suomessa on eniten mentolisavukkeiden polttajia koko EU:ssa: tupakkateollisuudelta saatujen tietojen mukaan jopa 25 prosenttia suomalaisista tupakoitsijoista polttaa mentolisavukkeita. Myös tupakasta aiheutuvat terveysvaarat vähenisivät, kun esimerkiksi sellaiset lisäaineet, jotka edistävät savun hengittämistä keuhkoihin, kiellettäisiin.

Myös tupakkatuotteiden pakkauksiin ehdotettavien muutosten, etenkin kuvavaroitusten, arvioidaan vähentävän tupakkatuotteiden houkuttelevuutta. Tutkimusten mukaan tekstistä ja sitä vastaavasta kuvasta koostuvat varoitukset ovat myös tehokkaampia kuin pelkät tekstivaroitukset, sillä ne muun muassa huomataan helpommin. Lisäksi ne herättävät enemmän ajatuksia tupakoinnin terveyshaitoista, muuttavat asenteita kielteisemmäksi tupakointia kohtaan ja vahvistavat aikomuksia tupakoinnin lopettamiseen ja savuttomana pysymiseen. Kuvavaroitusten todennäköinen vaikutus yhdessä muiden toimenpiteiden kanssa on siten tupakoinnin aloittamisen vähentyminen ja tupakoinnin lopettamisen lisääntyminen.

Ehdotettu sääntely mahdollistaisi nikotiinia sisältävien sähkösavukkeiden tuomisen Suomen markkinoille nykyistä helpommin. Vaikka sähkösavukkeen käyttäminen on ilmeisesti vähemmän haitallista kuin tupakointi, sähkösavukkeissa ei ole kysymys terveydelle vaarattomista tuotteista. Sekä sähkösavukeneesteet että sähkösavukkeen käytössä muodostuva höyry sisältävät terveydelle haitallisia aineita, vaikkakin vähäisempiä määriä kuin oikeat savukkeet. Näyttäisi siltä, että sähkösavukkeen käyttö voi saada aikaan terveydelle haitallisia vaikutuksia, erityisesti keuhkotoimintoihin. Itse tuote, nesteen koostumus, makuaineiden määrä ja tuotteen käyttötapa vaikuttavat kuitenkin haitallisten aineiden määrään. Käyttäjien raportoimat haitalliset vaikutukset ovat ainakin toistaiseksi olleet pääosin vähäisiä. Haitta-aineiden ja terveyteen liittyvien vaikutusten perusteellinen tutkiminen vaatii yhdenmukaisia tutkimusmenetelmiä ja pitkäköjä seuranta-asetelmia. Nykytiedon valossa ei voida vastata kysymykseen sähkösavukkeiden pitkäaikaisvaikutuksista, ja lyhytaikaisvaikutuksista vain osittain.

Nykyistä tehokkaampi mahdollisuus rajoittaa tupakointia asuntoyhteisöissä parantaisi asuinympäristön sisäilman laatua. Tupakointikieltojen laajennuksen tehokkuus väestön tupakoinnin vähentämisessä perustuu siihen, että lainsäädäntö vaikuttaa kokonaisuutena sekä tupakoinnin asemaan ihmisten arkielämässä että asenteisiin. Tupakoinnin aloittamiseen ja sen jatkamiseen vaikuttavat tekijät muodostavat kuitenkin monimutkaisen kokonaisuuden, josta yksittäisten toimenpiteiden vaikutuksia on useimmiten vaikea havaita. Uudistukset vaikuttavat toisiaan tukien ja osana tupakkapolitiikan toimenpidekokonaisuutta. Ne terävöittävät jo käytössä olevia tupakoinnin ehkäisykeinoja: voimassa olevia tupakkamainonnan rajoituksia, tupakan myyntikieltoa alaikäisille, tupakan haittoja koskevaa tiedotusta ja valistusta sekä tupakointikieltoja.

Lapsivaikutukset

Tupakkalain tavoitteen saavuttamiseksi on ensiarvoisen tärkeää, että lapset ja nuoret eivät lainkaan aloittaisi tupakkatuotteiden tai muiden nikotiinituotteiden käyttöä. Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan eräitä nimenomaan alaikäisiin kohdistuvia uudistuksia.

Alle 18-vuotiaille ei saisi myydä nikotiininesteitä eikä jatkossa myöskään tupakan vastikkeita, kuten energianuuskaa, yrttisavukkeita tai ”e-shishoja”. Sääntelyllä halutaan turvata sitä, että nikotiininesteet ovat heti markkinoille tultuaan ainoastaan aikuisten käyttöön tarkoitettuja

tuotteita. Monet tupakan vastikkeet ovat omiaan vetoamaan nimenomaan lapsiin ja nuoriin. Kun alle 18-vuotiaat eivät saisi enää yhtä helposti ostettua mainittuja tuotteita, on selvää, että niiden käyttö alaikäisten keskuudessa vähenisi. Tämän seurauksena tuotteiden käyttöön mahdollisesti liittyvät terveyshaitat sekä niiden käyttö tupakoinnin harjoitteluvälineinä vähenisivät.

Myös ehdotetuilla hallussapitokiellon, maahantuontikiellon ja esilläpitokiellon laajennuksilla vähennetään entisestään tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden saatavuutta ja näkyvyyttä lasten ja nuorten elinympäristössä. Näiden lisäksi tupakkatuotteiden ja sähkösavukkeiden etämyynnin kiellolla vähennetään alaikäisten mahdollisuuksia hankkia tuotteita. Lisäksi kaikkien savuttomien tupakkatuotteiden myynnin ja maahantuonnin kiellolla pyritäisiin muun ohella ehkäisemään sitä, että purutupakasta tai nenänuuskasta muodostuu uusia ”hittituotteita” nuorten keskuudessa. Kuten edellä on todettu, eräissä EU-maissa on viitteitä siitä, että näihin tuotteisiin kohdistetaan voimakasta tuotekehittelyä ja että tuotteiden makuaineilla ja pakkauksilla pyritään vetoamaan erityisesti nuoriin.

Sähkösavukkeissa käytettävien nikotiininesteiden tuleminen markkinoille lisää pienten lasten nikotiinimyrkytysten riskiä. Vuonna 2015 Myrkytystietokeskukseen tuli 77 sähkösavukkeita koskevaa puhelua, ja yli puolessa tapauksia uhri oli 0–7-vuotias lapsi. Altistuminen tapahtui selvästi yleisimmin suun kautta. Kuten edellä on todettu, varsin vähäinenkin määrä nikotiininestettä voi olla juotuna kohtalokas pienelle lapselle. Tällaisia äärimmäisen vakavia haittavaikutuksia pyritään kuitenkin ehkäisemään säätämällä sähkösavukkeille ja täyttösäiliöille tupakkatuotedirektiivistä johtuvia teknisiä vaatimuksia sekä vähentämällä nikotiininesteiden houkuttelevuutta kieltämällä niistä tunnusomaiset tuoksut ja maut.

Tupakkalaissa säädetyillä tupakointikielloilla ja -rajoituksilla on jo aiemmin vähennetty huomattavasti väestön altistumista tupakansavulle ja saavutettu siten parannuksia ihmisten terveyteen. Lisäämällä mahdollisuuksia asuntoyhteisöjen savuttomuuteen vähennettäisiin todennäköisesti myös lasten ja nuorten altistumista tupakansavulle kotona ja parvekkeilla.

Sukupuolivaikutukset

Kuten edellä on käynyt ilmi, miehet tupakoivat selvästi enemmän kuin naiset. Tupakointi selittääkin osaltaan sitä, että miesten elinikä on keskimäärin lyhyempi kuin naisten. Naisilla on kuitenkin miehiä suurempi alttius sairastua tupakkasairauksiin.

Viime vuosina tupakointi on vähentynyt erityisesti miesten keskuudessa ja sukupuolten väliset tupakointierot ovat kaventuneet. Voidaan olettaa, että lähtökohtaisesti esityksessä ehdotettujen toimenpiteiden vaikutukset vähentävät sekä miesten että naisten tupakointia suhteessa yhtä paljon.

Sukupuolten välillä on kuitenkin eroa joidenkin tuotteiden käytössä. Sähkösavukkeita, nuuskaa ja energianuuskaa käyttävät erityisesti pojat ja nuoret miehet. Esityksessä ehdotettujen muutosten myötä sähkösavukkeiden saatavuus täysi-ikäisille paranisi nykytilanteeseen verrattuna, ja on todennäköistä, että niiden käyttö lisääntyy etenkin miesten keskuudessa. Savuttomien tupakkatuotteiden maahantuonnille ehdotettavalla vuorokausirajalla pyritään puuttumaan laittomiin nuuskamarkkinoihin. Tämän vaikutuksena poikien ja nuorten miesten nuuskaaminen luultavasti vähenisi jossain määrin.

Muut ihmisiin kohdistuvat vaikutukset

Sosioekonomiset erot tupakoinnissa ovat suuria. Tupakointi on yleisempää alemmissa sosiaaliryhmissä, minkä vuoksi tupakointi vähenisi ehdotettujen muutosten seurauksena etenkin tässä ryhmässä. Tämä puolestaan kaventaisi eri sosioekonomisten ryhmien välisiä terveyseroja.

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden maahantuonnin aikarajoituksella ETA-maiden ulkopuolelta olisi vaikutuksia erityisesti alueilla, jotka ovat lähellä Venäjän rajaa. Esimerkiksi Kaakkois-Suomessa tupakointi on yleisempää kuin Suomessa keskimäärin. Asiantuntijarvioiden mukaan tämä on osasyynä myös alueen korkeaan syöpäindeksiin ja yleisemminkin korkeaan sairastavuusindeksiin. Itärajan tuntumassa poltetaan yleisesti Venäjältä peräisin olevaa halvempaa tupakkaa. ETA:n ulkopuolelta tapahtuvalle matkustajatuonnille ehdotetun aikarajan seurauksena tällaisen tupakan laiton edelleenmyynti Suomessa todennäköisesti vähenisi, mikä vähentäisi tupakointia etenkin Itä- ja Kaakkois-Suomessa.

4.4 Ympäristövaikutukset

Tupakanviljelyllä ja tupakoinnista syntyvillä jätteillä on useita haitallisia vaikutuksia luonnonympäristön kannalta. Sen lisäksi, että tupakkakasvin viljelyyn tarvitaan paljon vettä, maatalaa ja torjunta-aineita, tupakantumpeissa on monia myrkyllisiä ja ympäristöön liukenevia kemikaaleja. Näitä ovat esimerkiksi kadmium, arsenikki ja lyijy.

Kun tumpit heitetään maahan, tuuli ja sade kuljettavat ne vesistöihin, jolloin myrkylliset kemikaalit huuhtoutuvat vesistöjen ekosysteemiin. Tupakantumpin hajoaminen kestää keskimäärin puolitoista vuotta makeassa vedessä ja kolme vuotta merivedessä. Linnut ja mereneläimet voivat vahingoittua tai kuolla, jos ne syövät tumppeja.

Esityksessä ehdotettujen toimenpiteiden myötä tupakoinnin arvioidaan vähentyvän. Tämä vähentäisi tupakantumppien päätymistä luontoon, millä olisi myönteisiä vaikutuksia ympäristön kannalta.

5 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä pääosin vuoden 2015 aikana. Valmistelun tukena on käytetty ministeriön kesäkuussa 2014 julkaisemaa toimenpideohjelmaa ”Tie savuttomaan Suomeen” (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2014:10). Ohjelmassa on ehdotettu osittain samoja lainsäädännöllisiä toimenpiteitä kuin tässä hallituksen esityksessä. Näitä ovat esimerkiksi aikaraja ETA:n ulkopuolelta tapahtuvalle matkustajatuonnille, etämyynnin kieltäminen, sähkösavukkeiden käyttökiellot sekä tupakan vastikkeiden esilläpitokielto ja näiden tuotteiden myynnin kieltäminen alaikäisille.

Ministeriö on lisäksi pyytänyt kansalaisilta tupakkalain uudistamiseen liittyviä ehdotuksia Otakantaa.fi-palvelussa tammi–helmikuussa 2015. Keskustelussa esiin nousseita teemoja olivat etenkin parveketupakointi sekä sähkösavukkeiden sääntely. Parveketupakoinnille toivottiin jopa ehdotonta kieltoa, mutta osa kommentoijista katsoi, ettei nykyistä sääntelyä ole tarpeen muuttaa. Sähkösavukkeiden osalta kommentoijissa tuotiin muun muassa esiin, että tuotteet pitäisi päästää nykyistä vapaammin markkinoille ja että niissä höyrystettävää nikotiininesettä ei pitäisi säädellä lääkkeenä. Sähkösavukkeille suunniteltuja käyttökielloja tiloissa, joissa ei saa tupakoida, sekä vastustettiin että kannatettiin. Pääosin sähkösavukkeille kuitenkin toivottiin mahdollisimman lievää sääntelyä.

Esitysluonnoksesta on pyydetty lausuntoa 11 päivänä elokuuta 2015 lähetetyllä lausuntopyynnöllä yhteensä 40 eri taholta. Luonnos on lisäksi ollut lausunnon antamista varten nähtävillä ministeriön internetsivuilla. Lausunnot saatiin yhteensä 69 taholta. Lausunnoista on laadittu yhteenveto, joka on julkaistu ministeriön internetsivuilla.

Lausunnot jakautuivat melko jyrkästi kahteen osaan: ehdotettua sääntelyä kannattaviin ja niitä vastustaviin. Useat eri terveyden ja hyvinvoinnin alan viranomaiset, järjestöt ja muut toimijat kannattivat ehdotettuja rajoituksia ja olisivat toivoneet tupakkalakiin jopa tiukempaa sääntelyä kuin esityksessä ehdotetaan. Elinkeinoelämän toimijat puolestaan pääosin vastustivat ehdotettuja rajoituksia ja vaativat pitäytymään sääntelyssä tupakkatuotedirektiivin edellyttämällä vähimmäistasolla. Lausunnoista nousivat erityisesti esiin asumiseen liittyvät tupakointikiellot, valvontamaksut ja sähkösavukkeiden sääntely.

Lausunnoissa kannatettiin nykyistä helpompaa tapaa rajoittaa tupakointia parvekkeilla, terasseilla ja asunnoissa. Asumiseen liittyvät tupakointikiellot kuitenkin myös jakoivat mielipiteitä: esimerkiksi Isännöintiliitto ry esitti tupakoinnin täyskieltoa asunnoissa ja huoneistoparvekkeilla, kun taas Suomen Asunto-osakkeenomistajat ry vastusti asuntoa koskevaa tupakointikieltomahdollisuutta, koska rakenteiden tulee aina estää savun kulkeutuminen asuntojen välillä. Tupakointikieltojen edellytysten, kieltojen käytännön toteuttamisen ja kiellon rikkomisen seuraamusten tulisi useiden lausunnonantajan mielestä joka tapauksessa olla mahdollisimman selviä. Syöpäjärjestöt esittivät, että yksittäisillä asukkailla tulisi olla subjektiivinen oikeus saada tupakointikieltoa koskeva asia vireille.

Lausuntokierroksella olleessa lakiluonnoksessa ehdotettiin, että asuinyhteisö voisi kieltää tupakoinnin huoneistoon kuuluvalla parvekkeella, huoneiston käytössä olevassa ulkotilassa tai huoneiston sisätilassa. Tupakointikiellon rikkominen olisi luonnoksen mukaan ollut tupakointirikkomuksena rangaistavaa. Oikeusministeriö toi kuitenkin lausunnoissaan esiin, että olisi ongelmallista, jos asuinyhteisön päätöksen rikkomisen kriminalisoitaisiin. Tästä syystä ehdotettua sääntelyä on muutettu niin, että kunta voisi asuntoyhteisön hakemuksesta kieltää tupakoinnin, jos tietyt ehdot täyttyvät. Kunnan määräämän kiellon rikkominen ei olisi rangaistavaa, mutta kieltoa voitaisiin tehostaa uhkasakolla.

Kuntaliitto kannatti lausunnoissaan luonnoksessa ehdotettua valvontamaksusääntelyä. Tupakkateollisuusliitto ry, Philip Morris Finland Oy, Päivittäistavarakauppa ry, MaRa ry ja SBL ry puolestaan vastustivat ehdotettua sääntelyä ja katsoivat, että valvontamaksujen tulisi olla kustannusvastaavia. Oikeusministeriö totesi lausunnoissaan, että valvontamaksussa on valtiosäännön kannalta kyse veroista.

Sähkösavukkeille ja niiden nikotiininesteille ehdotettu kansallinen sääntely jakoi mielipiteet voimakkaasti. Terveyden ja hyvinvoinnin alan järjestöt sekä useat viranomaiset katsoivat lausunnoissaan, että kun sähkösavukkeet tupakkatuotedirektiivin mukaisesti päästetään Suomen markkinoille, niitä olisi säänneltävä mahdollisimman yhdenmukaisesti tupakkatuotteiden kanssa. Tuotteille tulisi säätää ikäraja, niiden myynnin olisi oltava luvanvaraista, niistä pitäisi kieltää makuaineet ja niiden esilläpito ja etämyynti tulisi kieltää. Kyseiset tahot myös kannattivat sähkösavukkeille käyttökieltoja paikoissa, joissa ei saa tupakoida. Sähkösavukkeiden maahantuojat, vähittäismyyjät ja käyttäjät puolestaan vastustivat lausunnoissaan lakiluonnoksessa ehdotettua sääntelyä, etenkin makuaineiden ja etämyynnin kieltämistä. Sähkösavukkeet nähtiin ennen kaikkea keinona päästä eroon tupakoinnista, joten niiden sääntelyn tulisi näiden tahojen mukaan olla mahdollisimman vapaata.

Lausunnoissa toivottiin tupakkalakiin myös eräitä uudistuksia, joita tässä hallituksen esityksessä ei ole päädytty ehdottamaan. Tällainen asia on ensinnäkin tupakoinnin kieltäminen yksi-

HE 15/2016 vp

tyisautoissa silloin, kun kyydissä on alaikäisiä. Ehdotus tällaisesta tupakointikiellosta sisältyi tupakkalain muuttamista koskevaan hallituksen esitykseen HE 180/2009 vp, mutta perustuslakivaliokunta torjui tuolloin ehdotuksen perustuslain vastaisena (PeVL 21/2010 vp).

Lisäksi etenkin kansanterveysjärjestöt esittivät lausunnoissaan, että Suomessakin tulisi vaatia tupakkapakkauksilta yhdenmukaista ulkoasua, koska tällä tavoin voitaisiin tehokkaasti vähentää tupakkatuotteiden houkuttelevuutta. Tupakkapakkausten yhdenmukaistaminen on ollut esillä hallituksen esitystä valmisteltaessa, mutta tupakkatuotedirektiivin täytäntöönpanon tiukasta aikataulusta johtuen asiaa ei ole ollut mahdollista valmistella tässä yhteydessä.

Lakiluonnos on ilmoitettu komissiolle ja muille jäsenvaltioille 20 päivänä elokuuta 2015 teknisistä standardeja ja määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 98/34/EY mukaisesti. Kyseisen direktiivin, joka sittemmin on kumottu teknisistä määräyksiä ja tietoyhteiskunnan palveluja koskevia määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä (kodifikaatio) annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä (EU) 2015/1535, mukaan jäsenvaltioilla on velvollisuus ilmoittaa etukäteen komissiolle ja muille jäsenvaltioille teknisiä määräyksiä sisältävistä tuotteista koskevista uusista kansallisista lainsäädäntöluonnoksista. Teknistä määräystä koskevan ehdotuksen hyväksymistä on lykättävä kolmella kuukaudella siitä, kun notifiointi on tehty. Tänä aikana komissiolla ja muilla jäsenvaltioilla on mahdollisuus esittää huomautuksia tai yksityiskohtaisia lausuntoja, mikäli ne katsovat ehdotetun määräyksen luovan perusteettomia esteitä jäsenvaltioiden välille. Yksityiskohtaisen lausunnon antaminen pidentää määrääjän kuuteen kuukauteen.

Italia on antanut luonnostellun savuttomien tupakkatuotteiden myyntikiellon johdosta yksityiskohtaisen lausunnon, minkä vuoksi odotusaika jatkuu 22 päivään helmikuuta 2016. Lisäksi komissio on antanut huomautukset luonnostellusta sähkösavukkeiden makuaineiden kiellosta. Vastaukset komission huomautuksiin ja Italian yksityiskohtaiseen lausuntoon on annettu 21 päivänä tammikuuta 2016. Komission huomautusten johdosta esityksessä on päädytty ehdottamaan, että sähkösavukkeista ei kiellettäisi kaikkia makuaineita vaan ainoastaan tunnusomaiset tuoksut ja maut.

Lisäksi ehdotus savuttomien tupakkatuotteiden myynnin ja maahantuonnin kieltämiseksi on ilmoitettu komissiolle 20 päivänä elokuuta 2015 tupakkatuotedirektiivin 24 artiklan 3 kohdan nojalla. Komissio on pyytänyt asiasta lisäselvitystä, ja lisäselvityspyyntöön on vastattu 8 päivänä tammikuuta 2016. Edellä mainittu ilmoitus on peruttu ja uusi ilmoitus on lähetetty komissiolle helmikuussa 2016. Uudessa ilmoituksessa perusteluja savuttomien tupakkatuotteiden myynnin kieltämiseksi on täydennetty aiemmasta. Tupakkatuotedirektiivin 24 artiklan 3 kohdan mukaan komissio hyväksyy tai hylkää sille ilmoitetut säännökset kuuden kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamispäivästä.

Lakiluonnoksesta on tehty kaupan teknisiä esteitä koskevan Maailman kauppajärjestön sopimuksen mukainen ilmoitus Maailman kauppajärjestölle 26 päivänä elokuuta 2015. Jäsenkumppanit eivät ole kommentoineet lakiluonnosta.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa eduskunnassa on mahdollisesti käsiteltävänä tartuntatautilain (583/1986) kokonaisuudistusta koskeva hallituksen esitys. Tämän esityksen 3. lakiehdotuksessa ehdotetaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain 2 §:ään viittausta tartuntatautilakiin. Jos uusi tartuntatautilaki päädytään säätämään, Sosiaali-

ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annettuun lakiin ehdotettavaa viittausta olisi muutettava vastaavasti.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Tupakkalaki

1 luku Yleiset säännökset

1 §. *Lain tavoite.* Pykälässä säädettäisiin tupakkalain tavoitteesta pääosin vastaavalla tavalla kuin voimassa olevan tupakkalain 1 §:ssä. Säännökseen tehtäisiin kuitenkin eräitä lisäyksiä, jotka liittyvät viime vuosina markkinoille tullessiin uusiin, tupakkatuotteita vastaaviin tuotteisiin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tupakkalain periaatteellisesta tarkoituksesta. Lain tavoitteena olisi jatkossa paitsi tupakkatuotteiden, myös muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Nämä eroavat muista markkinoilla olevista kulutushyödykkeistä myrkyllisyytensä ja riippuvuutta aiheuttavien ominaisuuksiensa vuoksi. Terveydellisten ja taloudellisten haittojen vuoksi on perusteltua, että julkinen valta pyrkii edistämään näiden tuotteiden käytön loppumista tulevaisuudessa. Ehdotettu tavoitesäännös ei ole velvoittava, mutta se kuvaa linjasta, jonka mukaisesti tupakkatuotteita ja muita nikotiinipitoisia tuotteita koskevaa lainsäädäntöä kehitetään myös jatkossa.

Pykälän 2 momentissa kuvattaisiin keinoja, joilla pyritään saavuttamaan lain tavoite. Voimassa olevaan tavoitesäännökseen nähden pykälään lisättäisiin nikotiiniriippuvuuden ehkäiseminen sekä tupakkatuotteita vastaavien tuotteiden käytön lopettamisen edistäminen ja väestön suojaaminen altistumiselta niiden savulle.

2 §. *Määritelmät.* Pykälässä määriteltäisiin tupakkalaissa käytettävät keskeiset käsitteet. Voimassa olevassa tupakkalaissa määritelmät sisältyvät 2 §:ssä olevaan 18-kohtaiseen luettelon, joka ehdotetussa pykälässä laajenisi nykyisestä. Suurin osa lakiin ehdotettavista uusista määritelmistä johtuu tupakkatuotedirektiivistä.

Pykälän 1 kohdassa ehdotettu tupakkatuotteen määritelmä vastaisi pääpiirteiltään sitä, miten tupakkatuotteet on määritelty tupakkatuotedirektiivissä. Määritelmään ei kuitenkaan otettaisi nimenomaista mainintaa siitä, että tupakkatuotteen tupakka voi olla geneettisesti muunneltua, sillä on itsestään selvää, että myös geneettisesti muunneltu tupakka on tupakkaa.

Ehdotettu tupakkatuotteen määritelmä poikkeaa voimassa olevasta määritelmästä sikäli, että uudessa määritelmässä ei enää lueteltaisi tupakkatuotteen erilaisia käyttötapoja. Tällainen joustavampi määrittely merkitsee sitä, että tupakkatuotteiksi voidaan katsoa mahdolliset uusilla tavoilla käytettävät tuotteet, jotka eivät välttämättä täyttäisi vanhassa tupakkatuotedirektiivissä ja voimassa olevassa tupakkalaissa olevaa tupakkatuotteen määritelmää.

Sähkösavukkeissa käytettävien nikotiininesteiden, jotka määritellään jäljempänä, nikotiini voi olla synteettisesti valmistettua, mutta käytännössä se on yleensä uutettu tupakkakasvista.

HE 15/2016 vp

Vaikka nikotiini olisi teknisesti valmistettu tupakasta, nestettä ei silti säänneltäisi tupakkatuotteena vaan erityissäännöksen mukaisesti nikotiininesteenä.

Pykälän 2 kohdan määritelmä koskisi savuttomia tupakkatuotteita, ja se vastaisi tupakkatuotedirektiivin määritelmää. Savuttomia tupakkatuotteita olisivat esimerkiksi purutupakka, nenänuuska ja suussa käytettäväksi tarkoitettu tupakka, jotka määriteltäisiin pykälän 10—12 kohdassa tupakkatuotedirektiiviä vastaavalla tavalla.

Pykälän 3 kohdassa määriteltäisiin tupakkatuotedirektiiviä vastaavalla tavalla poltettavaksi tarkoitettut tupakkatuotteet, joita ovat esimerkiksi savukkeet, sikarit ja kääretupakka. Tupakkatuotedirektiivin mukaisesti myös vesipiipputupakkaa pidettäisiin tupakkalakia sovellettaessa poltettavaksi tarkoitettuna tupakkatuotteena.

Pykälän 4—6 kohdassa määriteltäisiin savukkeet, sikarit ja pikkusikarit. Tupakkatuotedirektiivissä viitataan savukkeen ja sikarin käsitteiden osalta valmistettuun tupakkaan sovellettavan valmisteveron rakenteesta ja verokannoista annettuun neuvoston direktiiviin 2011/64/EU. Vastaavat määritelmät ovat tupakkaverolaissa, jonka säännöksiin tupakkalaissa viitattaisiin. Tupakkatuotedirektiivissä viitataan pikkusikarin määritelmän osalta kolmansista maista tulevien matkustajien tuomien tavaroiden vapauttamisesta arvonlisä- ja valmisteverosta annettuun neuvoston direktiiviin 2007/74/EY, ja vastaava määritelmä otettaisiin tupakkalakiin.

Pykälän 7—9 kohdassa määriteltäisiin kääretupakka, piipputupakka ja vesipiipputupakka vastaavalla tavalla kuin tupakkatuotedirektiivissä. Kyse on poltettavaksi tarkoitetuista tupakkatuotteista, joista joko kääritään savukkeita tai joita poltetaan tupakointivälineen avulla. Tupakkatuotedirektiivin mukaisesti tupakkaa, jota voidaan käyttää sekä kääretupakkana että vesipiipuissa, on pidettävä kääretupakkana.

Pykälän 10—12 kohdassa määriteltäisiin purutupakka, nenänuuska ja suussa käytettäväksi tarkoitettu tupakka vastaavalla tavalla kuin tupakkatuotedirektiivissä. Kyseisten tuotteiden välinen rajanveto voi käytännössä olla vaikeaa. Purutupakkaa olisivat yksinomaan pureskeltavaksi tarkoitettut savuttomat tupakkatuotteet, mikä merkitsisi sitä, että tuotteesta ei saisi liueta nikotiinia esimerkiksi pelkästään pitämällä sitä suussa huulten ja ikenien välissä. Ollakseen purutupakkaa tuote ei myöskään saisi hajota suussa kokonaan. Esityksessä ehdotetaan, että kaikkien savuttomien tupakkatuotteiden myynti ja muu luovuttaminen kiellettäisiin.

Pykälän 13 kohdassa määriteltäisiin uudet tupakkatuotteet tupakkatuotedirektiiviä vastaavalla tavalla. Kyse olisi tuotteista, jotka eivät täytä minkään nykyisen tupakkatuotteen määritelmää. Lisäksi edellytyksenä olisi, että tuote olisi saatettu Euroopan unionissa sijaitsevien kuluttajien saataville myöhemmin kuin 19 päivänä toukokuuta 2014 eli päivänä, jona tupakkatuotedirektiivi on tullut voimaan. Esimerkiksi uudessa savukemerkissä ei siis olisi kysymys uudesta tupakkatuotteesta, vaan uuden tupakkatuotteen määritelmän täyttäisivät vain sellaiset tupakkatuotteet, jotka ovat markkinoilla kokonaan uudentyyppisiä.

Se, mitä tupakkalain säännöksiä 13 kohdassa tarkoitettuun uuteen tupakkatuotteeseen sovellettaisiin, riippuisi muun ohella siitä, olisiko kyseessä poltettavaksi tarkoitettu vai savuton tupakkatuote. Markkinoille ei saisi saattaa sellaisia uusia tupakkatuotteita, jotka täyttävät savuttoman tupakkatuotteen määritelmän.

Pykälän 14 kohdassa määriteltäisiin tupakan vastikkeet pääosin voimassa olevaa tupakkalakia vastaavalla tavalla. Kysymys on tuotteista, jotka eivät sisällä tupakkakasvia, mutta jotka vastaavat tupakkatuotteita käyttötarkoitukseltaan ja usein myös käyttötavaltaan. Tupakan vastikkeita olisivat esimerkiksi yrttisavukkeet ja vesipiipuissa käytettävät tupakattomat yrttiseokset,

niin sanottu energianuuska sekä sähkösavukkeissa tai kertakäyttöisissä ”e-shishoissa” käytettävät nikotiinittomat nesteet.

Pykälän 15 kohdassa määriteltäisiin poltettavaksi tarkoitettu kasviperäinen tuote pääosin tupakkatuotedirektiiviä vastaavalla tavalla. Kysymys olisi tupakan vastikkeesta, joka ei sisällä tupakkakasvia vaan muita kasveja, kuten yrttejä tai hedelmiä, ja olisi tarkoitettu poltettavaksi. Esimerkiksi niin sanotut yrttisavukkeet sekä vesipiipuissa poltettavaksi tarkoitetut, tupakattomat yrttiseokset olisivat poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita.

Pykälän 16 kohta koskisi tupakointivälineitä. Ehdotettuun määritelmään ei enää otettaisi esimerkkiluetteloa erilaisista tupakointivälineistä, eikä eri tupakointivälineistä olisi myöskään enää tarpeen säätää sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Tupakansytyttimet, tuhkapupit, savukepaperit ja muut sosiaali- ja terveysministeriön päätöksessä (1158/1999) luetellut välineet ja tarvikkeet täyttäsivät silti jatkossakin tupakointivälineen määritelmän. On kuitenkin huomattava, että jotkin sytyttimet on muotonsa perusteella selvästi tarkoitettu esimerkiksi tupakan sytyttämiseen, eikä niitä silloin olisi tupakkalakia sovellettaessa pidettävä tupakansytyttiminä. Tupakansytyttimien turvallisuudesta säädetään markkinoille saatettavien savukkeensytyttimien lapsiturvallisuuden varmistamisesta ja muiden kuin savukkeensytyttintä muistuttavien savukkeensytyttimien markkinoille saattamisen kieltämisestä annetussa valtioneuvoston asetuksessa (780/2006).

Pykälän 17 kohdassa määriteltäisiin tupakkajäljitelmät voimassa olevaa tupakkalakia vastaavalla tavalla. Tupakkajäljitelmiä ovat esimerkiksi lelusavukkeet ja sikareita jäljittelevät suklaamakeiset. Myös osa sähkösavukkeista saattaa täyttää tupakkajäljitelmän määritelmän. Ehdotuksen mukaan sähkösavukkeita koskisivat kuitenkin jatkossa kaikilta osin vähintään yhtä tiukat säännökset kuin tupakkajäljitelmiä, joten sillä, täyttääkö tietty sähkösavuke myös tupakkajäljitelmän määritelmän, ei olisi käytännössä merkitystä.

Pykälän 18 kohdassa määriteltäisiin sähkösavuke pääosin tupakkatuotedirektiiviä vastaavalla tavalla. Kyse olisi laitteesta, jonka avulla voidaan kuluttaa nikotiinipitoista höyryä suukappaleen kautta. Sähkösavuke voisi olla täytetty valmiiksi nikotiinineesteellä tai se voisi olla tyhjä, jolloin käyttäjä täyttäisi itse sen nikotiinipatruunan tai täyttösäiliön avulla. Toisaalta on otettava huomioon, että ainakin nykyisin markkinoilla olevat, täyttämättöminä myytävät sähkösavukkeet soveltuvat yhtä hyvin nikotiinineesteiden kuin nikotiinia sisältämättömien nesteiden käyttämiseen. Kuluttaja voi valita itse, millaista nestettä laitteessa käyttää, ja hän voi myös vaihdella käyttämiensä nesteiden nikotiinipitoisuutta. Siksi laite, joka soveltuisi nikotiinipitoisen höyryn kuluttamiseen suukappaleen kautta, täyttäisi sähkösavukkeen määritelmän silloinkin, jos laite myytäisiin täyttämättömänä tai nikotiinittomalla nesteellä valmiiksi täytettynä. Vaikka valmistaja ilmoittaisi laitteen olevan tarkoitettu vain nikotiinittoman nesteen kuluttamiseen, laite katsottaisiin siis kuitenkin sähkösavukkeeksi, jos se ominaisuuksiensa puolesta soveltuisi myös nikotiinineesteen höyryttämiseen.

Tupakkatuotedirektiiviä vastaavalla tavalla sähkösavukkeeksi määriteltäisiin myös sähkösavukkeen osat, joita ovat esimerkiksi nikotiinipatruunat ja säiliö, sekä nikotiinipatruunan tai säiliön osa. Sähkösavukkeita koskeva sääntely kohdistuisi siis paitsi kokonaisuun laitteeseen, myös niihin myytäviin varaosiin sekä osiin, joista kuluttaja voisi itse koota sähkösavukkeen. Laitteen määrittämiseen sähkösavukkeeksi ei myöskään vaikuttaisi se, olisiko laite nikotiinineesteellä valmiiksi täytetty ja kertakäyttöinen vai täyttösäiliön avulla uudelleentäytettävä.

Sähkösavukkeen määritelmä ei sen sijaan kattaisi sellaisia kertakäyttöisiä, höyrystettäväksi tarkoitettuja nikotiinittomalla nesteellä valmiiksi täytettyjä laitteita, joita on myyty esimerkiksi

nimillä ”e-karkki” tai ”e-shisha”. Näin on sen vuoksi, että tällaiset laitteet eivät ole uudelleen-täytettäviä eikä niiden avulla voida siksi kuluttaa nikotiinipitoista höyryä. Laitteen sisältämä nikotiinineste kuitenkin täyttää käyttötarkoituksensa vuoksi tupakan vastikkeen määritelmän, kuten edellä on todettu, joten tupakan vastikkeita ja höyrystettäväksi tarkoitettuja nikotiinittomia nesteitä koskevat tupakkalain säännökset soveltuisivat näihin tuotteisiin.

Pykälän 19 kohtaan otettaisiin nikotiininesteen määritelmä, sillä tupakkatuotedirektiivistä johtuu vaatimuksia nikotiininesteiden pakkauksille, nikotiinipitoisuudelle ja muille ominaisuuksille. Nikotiinineste määriteltäisiin nikotiinia sisältäväksi nesteeksi, joka on tarkoitettu höyrystettäväksi sähkösavukkeen avulla. Tällainen neste täyttäisi nikotiininesteen määritelmän riippumatta siitä, olisiko se pakattu valmiiksi sähkösavukkeeseen vai erikseen täyttösäiliöön tai nikotiinipatruunaan. Määritelmään kuuluisi myös, että nikotiininesteessä olisi nikotiinia enintään 20 milligrammaa millilitrassa, joka on säädetty nikotiinipitoisuuden ylärajaksi myös tupakkatuotedirektiivissä, eikä sillä olisi lääkkeellistä käyttötarkoitusta. Tällainen olisi kyseessä esimerkiksi silloin, jos valmistaja tai maahantuoja ilmoittaisi nesteen käyttötarkoitukseksi tupakasta vieroituksen eli nikotiiniriippuvuuden hoidon.

Pykälän 20 kohdassa määriteltäisiin höyrystettäväksi tarkoitettu nikotiinineste. Tällä tarkoitettaisiin sähkösavukkeen avulla tai muulla vastaavalla tavalla höyrystettäväksi tarkoitettua muuta nestettä kuin nikotiininestettä. Määritelmän täyttäisivät siis sähkösavukkeissa käytettäväksi tarkoitetut, nikotiinia sisältämättömät nesteet sekä ”e-shishojen” sisältämät nikotiinittomat nesteet. Nämä tuotteet täyttävät myös tupakan vastikkeen määritelmän.

Pykälän 21 kohdassa määriteltäisiin täyttösäiliöt tupakkatuotedirektiiviä vastaavalla tavalla. Tyypillisimmin kyse on pienistä lasi- tai muovipulloista. Tupakkatuotedirektiivistä johtuu, että täyttösäiliön tilavuus saa olla enintään 10 millilitraa ja sen on oltava muun muassa lapsiturvallinen.

Pykälän 22 kohta koskisi nikotiinipatruunoita. Kysymys on sähkösavukkeen vaihdettavasta osasta, joka on täytetty valmiiksi nikotiininesteellä. Tupakkatuotedirektiivistä johtuen nikotiinipatruunan enimmäistilavuus olisi 2 millilitraa, mistä säädettäisiin ehdotetun 25 §:n 1 momentin 1 kohdassa.

Pykälän 23 ja 24 kohdassa määriteltäisiin ainesosat ja lisäaineet pääosin vastaavalla tavalla kuin tupakkatuotedirektiivissä. Ainesosia ovat muiden aineiden ohella tupakkatuotteen paperi, suodatin, musteet, patruunat ja liimat. Tupakkatuotedirektiivi ja ehdotettu laki sisältävät myös nikotiininesteiden lisäaineita koskevaa sääntelyä, joten lisäaineen määritelmään lisättäisiin, että nikotiininesteissä lisäaineita ovat muut aineet kuin nikotiini.

Pykälän 25 kohdassa määriteltäisiin tupakkatuotteen, nikotiininesteen ja höyrystettäväksi tarkoitetun nikotiinittoman nesteen tunnusomainen tuoksu tai maku. Tupakkatuotedirektiivissä tunnusomaisesta tuoksusta tai mausta käytetään nimitystä ”tunnusomainen maku”, ja se kattaa vain tupakkatuotteet. Kansallisesti kuitenkin ehdotetaan nikotiininesteiden ja höyrystettäväksi tarkoitettujen nikotiinittomien nesteiden makuaineiden rajoittamista, minkä vuoksi tunnusomaisen tuoksun tai maun määritelmä koskisi myös näitä tuotteita.

Kysymys olisi ennen tuotteen käyttöä tai sen aikana selvästi havaittavasta, muusta kuin tupakan tuoksusta tai mausta, joka on tulosta lisäaineesta tai lisäaineiden yhdistelmästä. Kysymys voisi olla esimerkiksi mentolin, suklaan, vaniljan, hedelmän, mausteen, yrtin, alkoholin tai makeisen tuoksusta tai mausta. Sen sijaan esimerkiksi eri tupakkalajikkeille, kuten virginian-tupakalle tai itämaiselle tupakalle, ominaista tuoksua tai makua ei pidettäisi säännöksessä tarkoitettuna tunnusomaisena tuoksuna tai makuna.

HE 15/2016 vp

Pykälän 26 kohdassa määriteltäisiin päästöt pääosin tupakkatuotedirektiiviä vastaavalla tavalla. Voimassa olevassa tupakkalaissa päästöistä käytetään nimitystä ”haitta-aineet”, mutta esityksessä ehdotetaan, että laissa siirryttäisiin käyttämään kuvaavampaa päästöjen käsitettä. Päästöjä ovat esimerkiksi tupakansavussa olevat nikotiini, terva ja hiilimonoksidi.

Pykälän 27 ja 28 kohdassa määriteltäisiin terva ja nikotiini, jotka ovat 26 kohdassa tarkoitettuja päästöjä, tupakkatuotedirektiiviä vastaavalla tavalla.

Pykälän 29 kohdassa määriteltäisiin toksisuus tupakkatuotedirektiiviä vastaavalla tavalla.

Pykälän 30 kohdassa määriteltäisiin CMR-ominaisuuksiksi sellaiset ainesosien ominaisuudet, jotka aiheuttavat syöpää (C, ”carcinogenic”), vaurioittavat perimää (M, ”mutagenic”) tai ovat lisääntymisen kannalta vaarallisia (R, ”reprotoxic”). Määritelmä perustuu tupakkatuotedirektiivin johdanto-osan 13 kappaleeseen.

Pykälän 31 ja 32 kohdassa määriteltäisiin vähittäismyyntipakkaus ja myyntipäällys tupakkatuotedirektiiviä vastaavalla tavalla. Esimerkiksi savukeaski olisi vähittäismyyntipakkaus ja useita savukeaskeja sisältävä kartonki myyntipäällys.

Pykälän 33 kohdassa määriteltäisiin myyntipiste vastaavalla tavalla kuin vakiintuneessa viranomaisohjauksessa. Myyntipisteen määrittely liittyy ennen kaikkea myynnin luvanvaraisuuteen ja valvontamaksuihin. Myyntipisteitä olisivat kassat ja esimerkiksi infopisteet, joilta luovutetaan tupakkatuotteita tai nikotiininesteitä. Pienissä myyntipaikoissa, kuten kioskeilla ja huoltamoilla, myyntipisteitä on yleensä vain yksi, kun taas supermarketeissa ja muissa suurissa myyntipaikoissa voi olla jopa parikymmentä myyntipistettä. Suureksikin myyntipaikassa on silti mahdollista rajata tupakkalain nojalla luvanvaraisten tuotteiden myynti yhdelle tai muutamalle kassalle, jolloin vain kyseisiä kassoja pidettäisiin myyntipisteinä.

Pykälän 34 kohdassa määriteltäisiin rajat ylittävä etämyynti vastaavalla tavalla kuin tupakkatuotedirektiivissä. Määritelmään kuuluu, että kuluttaja on tuotetta tilatessaan muussa EU:n jäsenvaltiossa kuin siinä jäsenvaltiossa tai kolmannessa maassa, johon vähittäismyyntiliike on sijoittautunut. Lisäksi säädettäisiin siitä, milloin vähittäismyyntiliikkeen katsotaan olevan sijoittautunut jäsenvaltioon.

Tupakkatuotedirektiivin mukaan jäsenvaltiot voivat kieltää tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden rajat ylittävän etämyynnin. Esityksessä ehdotetaan mainittujen tuotteiden rajat ylittävän etämyynnin kieltämistä.

Pykälän 35 kohdassa määriteltäisiin markkinointi. Voimassa olevassa tupakkalaissa käytetään markkinoinnin sijasta mainonnan, epäsuoran mainonnan ja muun myynninedistämisen sekä tupakkasponsoroinnin käsitteitä. Esityksessä ehdotetaan sääntelyn yksinkertaistamista siten, että jatkossa kaikkia näitä myynninedistämisen keinoja nimitettäisiin tupakkalaissa markkinoinniksi.

Markkinoinnin luonteeseen kuuluu, että se on kaupallista viestintää, jonka tavoitteena taikka suorana tai epäsuorana vaikutuksena on kaupan olevan tuotteen myynnin edistäminen. Mainonnalla ymmärretään tyypillisesti maksettua suurelle ihmisryhmälle suunnattua tuotteiden tai palvelujen viestintää. Muuta myynninedistämistä olisivat hallituksen esityksessä HE 116/1993 vp määritellysti kaikki toimenpiteet, joiden tarkoituksena on aikaansaada tai edistää tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden kulutusta ja kysyntää.

Pykälän 36 kohdassa määriteltäisiin epäsuora mainonta, joka on yksi markkinoinnin muoto. Epäsuoralla mainonnalla tarkoitettaisiin tuotteen myynnin edistämistä muun hyödykkeen mainonnan yhteydessä siten, että muun hyödykkeen tunnuksena käytetään sellaisenaan tai tunnistettavasti muunnettuna tuotteelle vakiintunutta tunnusta tai että muutoin välittyy mielikuva tietystä tuotteesta. Tämä vastaa voimassa olevan tupakkalain 8 §:n 1 momenttia, jonka tarkoituksena on estää markkinointikiellon kiertäminen tuoteperheitä luomalla.

Pykälän 37 kohdassa määriteltäisiin erikseen tupakkasponsorointi. Erona voimassa olevan tupakkalain 2 §:n 18 kohdassa ja tupakkamainontadirektiivin 2 artiklassa oleviin tupakkasponsoroinnin määritelmiin olisi se, että uuteen tupakkalakiin otettava määritelmä kattaisi myös muut tupakkalaissa tarkoitetut tuotteet kuin tupakkatuotteet. Myös näiden muiden tuotteiden sponsorointi on kuitenkin kielletty voimassa olevan tupakkalain 8 §:n 1 momentissa.

FCTC:n 13 artiklassa tarkoitetun mainontakiellon toimeenpano-ohjeiden mukaan kiellettävää tupakkamainontaa ja sponsorointia ovat muun muassa taloudellisen tai muun tuen antaminen tapahtumille, aktiviteeteille, yksilöille tai ryhmille kuten esimerkiksi urheilu- ja taidetapahtumille, yksittäisille urheilijoille tai joukkueille, yksittäisille taiteilijoille tai taiteellisille ryhmille, hyväntekeväisyysjärjestöille, poliitikoille, poliittisille ehdokkaille tai poliittisille puolueille riippumatta siitä, saadaanko näiden kautta julkisuutta. Tämä pitää ohjeen mukaan sisällään myös sosiaaliseen yhteiskuntavastuuseen liittyvät aktiviteetit. Käytännössä ehdotettu sponsorointikielto vastaisi asialliselta sisällöltään pääosin puitesopimuksen 13 artiklan toimeenpano-ohjetta, sillä tupakan myynnistä hyötyvä yhteisö tai luonnollinen henkilö olettaa yleensä, että annettu taloudellinen tuki johtaa suoraan tai epäsuorasti tupakan myynnille myönteiseen tulokseen.

Pykälän 38—42 kohtaan ehdotetut määritelmät liittyvät tupakointikieltoihin ja -rajoituksiin. Voimassa olevasta tupakkalaista poiketen pykälän 38 kohdassa tarkoitettaisiin tupakoinnilla vain poltettavaksi tai muutoin kuumennettavaksi tarkoitetun tupakkatuotteen käyttämistä. Savuttomien tupakkatuotteiden käyttöä ei sen sijaan enää määriteltäisi tupakoinniksi, ellei kysymys olisi uudentyyppisistä tupakkatuotteista, joita ei polteta mutta kuumennetaan niin, että ympäristöön vapautuu tupakansavua vastaavaa höyryä.

Pykälän 39—41 kohdassa määriteltäisiin sisätila, tupakointitila ja yleinen tilaisuus nykyistä lakia vastaavalla tavalla. Esityksessä pyritään yksinkertaistamaan työyhteisöjen tupakointikieltoja koskevaa sääntelyä, minkä vuoksi työtilan ja savuttoman tilan sekä työyhteisön yhteisten, yleisten ja asiakkaille tarkoitettujen tilojen määrittely laissa ei olisi enää tarpeen.

Pykälän 42 kohtaan otettaisiin uutena asiana asuntoyhteisön määritelmä. Asuntoyhteisöllä tarkoitettaisiin osakeyhtiötä, johon sovelletaan asunto-osakeyhtiölakia, asunto-osuuskuntaa, yhteishallinnosta vuokrataloissa annetun lain 2 §:ssä tarkoitettua vuokrataloa sekä muuta vuokratalokantaa. Asunto-osakeyhtiölakia sovelletaan lain 28 luvun mukaisesti myös eräisiin kiinteistöosakeyhtiöihin ja muihin osakeyhtiöihin. Yhteishallinnosta vuokrataloissa annetun lain 2 §:ää puolestaan sovelletaan esimerkiksi asumisoikeusasuntoihin, korkotukirahoitteisiin osamistusasuntoihin sekä kaikkiin korkotukirahoitteisiin vuokrataloihin ja muuhun vuokra-asuntokantaan sen mukaan, kuin niiden omistaja on päättänyt. Myös muut vuokratalot, joihin ei sovelleta mainittua lakia, olisivat tupakkalain tarkoittamia asuntoyhteisöjä. Määritelmän tarkoituksena on, että asuintalojen asukkaiden yhteiset ja yleiset tilat olivat mahdollisimman kattavasti tupakointikieltojen piirissä ja että talojen omistajat voisivat tarvittaessa hakea 79 §:ssä tarkoitettuja tupakointikieltoja.

3 §. Soveltamisalan rajoitukset. Pykälässä säädettäisiin tuotteista, jotka täyttävät jonkin 2 §:ssä tarkoitetun määritelmän mutta jäisivät silti tupakkalain soveltamisalan ulkopuolelle. Voimassa olevassa tupakkalaissa soveltamisalan rajoituksia koskee 4 §.

Tupakkalakia ei sovellettaisi ensinnäkään tuotteisiin, joille on myönnetty myyntilupa lääkkeenä joko Suomessa tai EU:n laajuisesti. Vaikka esityksen lähtökohtana on, että esimerkiksi nikotiininesteet kuuluvat tupakkalain soveltamisalaan, valmistaja voisi edelleenkin halutessaan hakea tuotteelleen lääkelain mukaisen hyväksynnän. Tällöin tuotteeseen ei sovellettaisi tupakkalakia vaan lääkelakia.

Pykälässä rajattaisiin tupakkalain soveltamisalan ulkopuolelle myös tuotteet, joihin sovelletaan huumausainelakia (373/2008). Esimerkiksi kannabis sinänsä täyttää ehdotetun poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen määritelmän, mutta siihen ei sovellettaisi tupakkalakia vaan huumausainelakia. Myös nestemäinen synteettinen kannabis, jota on mahdollista käyttää sähkösavukkeen avulla, jäisi tupakkalain soveltamisalan ulkopuolelle.

Tupakkalakia ei sovellettaisi myöskään sellaisiin tuotteisiin, joihin soveltuu laki terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista. Esimerkiksi sähkösavuke on terveydenhuollon laite, jos valmistaja on tarkoittanut sen käytettäväksi ihmisellä terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista annetun lain 5 §:ssä säädetyn käyttötarkoituksen mukaisesti.

2 luku Viranomaiset

Viranomaisia koskevat perussäännökset sijoitettaisiin poikkeuksellisesti 2 lukuun aineellisoikeudellisten säännösten edelle, koska useat 3 ja 4 lukuun ehdotettavat säännökset koskevat tietojen toimittamista Valviralle.

4 §. Sosiaali- ja terveysministeriön tehtävät. Tupakkalain yleinen johto ja ohjaus säädettäisiin voimassa olevan lain 14 §:n 1 momenttia vastaavalla tavalla sosiaali- ja terveysministeriön tehtäväksi. Ministeriö seuraisi ja ohjaisi lain soveltamista sekä edistäisi lain soveltamiskäytännön yhtenäisyyttä. Säännös vastaisi ministeriöiden yleisen ohjaustoimivallan periaatetta.

5 §. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtävät. Voimassa olevan lain 22 §:ää vastaavalla tavalla pykälän 1 momentissa säädettäisiin THL:n tehtäväksi tupakkatuotteita koskeva tutkimus-, seuranta- ja kehittämistyö. Lisäksi uutena asiana säädettäisiin tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 7 kohdan toisen alakohdan täytäntöönpanemiseksi, että THL:n tehtävänä on seurata sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden markkinoiden kehitystä. Seurattaviin asioihin kuuluisi muun muassa mahdollinen näyttö siitä, että sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden käyttö houkuttelee nuoria ja tupakoimattomia nikotiiniriippuvuuteen ja lopulta kuluttamaan tupakkatuotteita. Käytännössä THL seuraa jo nyt tiiviisti sähkösavukkeisiin ja täyttösäiliöihin liittyvää tutkimusaineistoa.

6 §. Valviran tehtävät. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta käytettäisiin tupakkalaissa luettavuussyistä nimitystä Valvira. Lisäksi kansalaiset ja elinkeinonharjoittajat tuntevat viraston tällä kutsumanimellä. Pykälässä säädettäisiin Valviran ohjaus- ja valvontatoimivallasta, jota koskee voimassa olevan tupakkalain 14 §:n 2 momentti. Valviran toimivalta laajenisi uusiin tupakkalain mukaisiin tuotteisiin.

Pykälän 1 kohta koskisi Valviralle kuuluvaa tuotevalvontaa eli sen valvomista, että tupakkatuotteet ja muut tupakkalaissa tarkoitetut tuotteet ovat ominaisuuksiensa puolesta tupakkalain ja sen nojalla annettujen säännösten sekä EU:n lainsäädännön mukaisia.

Pykälän 2 kohdan mukaan Valvira valvoisi nykyiseen tapaan vähittäismyyntipakkauksia koskevien säännösten, eli esimerkiksi pakkausmerkintöjen, säännöstenmukaisuutta.

Pykälän 3 kohdan mukaan Valvira valvoisi jatkossakin tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden markkinointia. Tämä koskisi sekä markkinoinnin tupakkalain mukaisuutta että markkinoinnin kuluttajansuojalain (38/1978) 2 luvun mukaisuutta.

Valviran ja kunnan toimivalta markkinoinnin valvonnassa määräytyisi sen mukaan, kuinka laajalle alueelle markkinointia on kohdistettu. Valviralle kuuluisi nykyiseen tapaan markkinointia koskevien säännösten valvonta silloin, kun asialla on merkitystä laajemmin kuin yhden kunnan alueella. Esimerkiksi internetissä, televisiossa tai radiossa tapahtuvan markkinointiin puuttuminen kuuluisi lähtökohtaisesti aina Valviralle. Myös markkinointikiellon vastaisten pakkausmerkintöjen kieltäminen olisi Valviran tehtävänä.

Pykälän 4 kohdan mukaan Valvira valvoisi varmistuslaboratorioita koskevien säännösten noudattamista. Vastaava tehtävä sisältyy voimassa olevan tupakkalain 14 §:n 2 momenttiin. Ehdotetun 9 §:n mukaan FINAS-akkreditointipalvelu avustaisi Valviraa nykyiseen tapaan tässä tehtävässä.

7 §. Aluehallintoviraston tehtävät. Pykälässä säädettäisiin aluehallintovirastojen tehtäväksi alueensa kuntien ohjaus tupakkalain toimeenpanossa ja paikallinen toiminta tupakoinnin lopettamiseksi. Vastaavat säännökset ovat voimassa olevan tupakkalain 14 §:n 6 momentissa ja 23 §:ssä. Tupakoinnin lopettamiseen tähtävää toimintaa olisi esimerkiksi terveyskasvatusohjelmien ja muun tupakoinnin terveysvaaroja koskevan aineiston järjestäminen kunnille ja valtion viranomaisille sekä ohjeiden antaminen tupakoinnin lopettamiseksi suositeltavista menettelytavoista esimerkiksi lasten ja nuorten parissa toimiville henkilöille ja terveydenhuoltoalan ammattihenkilöille.

Lisäksi aluehallintovirasto voi kuntalain 10 §:n 2 momentin mukaan kantelun johdosta tutkia, onko kunta toiminut voimassa olevien lakien mukaan.

8 §. Kunnan tehtävät. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin voimassa olevan tupakkalain 24 §:n 1 momenttia vastaavasti, että kunta huolehtisi paikallisesta toiminnasta tupakoinnin lopettamiseksi. Lisäksi momentissa säädettäisiin kunnan valvontatehtävistä vastaavasti kuin voimassa olevan tupakkalain 14 a §:n 1 momentissa ja 17 §:n 1 momentissa.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan kunta valvoisi alueellaan tupakkalaissa tarkoitettujen ikärajavaltovottavien tuotteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista. Myynti kattaisi sekä vähittäismyynnin että tukkumyynnin, ja valvottavia asioita olisivat muun muassa ikärajojen noudattaminen ja myyntijärjestelyt sekä lupia ja ilmoituksia koskevat säännökset. Myös tupakan vastikkeiden ja sähkösavukkeiden myynti ja muu luovuttaminen sekä omavalvonta tulisivat tupakkalain nojalla kunnan valvottaviksi, kun voimassa olevan tupakkalain mukaan kunta on valvonut ainoastaan niitä koskevan myyninedistämiskiellon noudattamista.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan kunta valvoisi alueellaan markkinointi- ja esilläpito-kieltojen noudattamista. Kunta valvoisi muun muassa, että myyntipaikka ei esimerkiksi paikallislehdessä tai myyntipaikan eteen pystytetyssä kyltissä ilmoita myyvänsä tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita ja että kyseisiä tuotteita ei pidetä myyntipaikassa esillä.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädettäisiin nykyiseen tapaan tupakointikieltojen ja -rajoitusten noudattamisen valvonta kunnan tehtäväksi. Tupakointikieltojen ja noudattamisen valvonta työyhteisössä kuuluisi kuitenkin jatkossakin työsuojeluviranomaisille.

Tupakkalain mukainen valvonta on osa ympäristöterveydenhuoltoa, joka ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta annetun lain (410/2009) mukaan on järjestettävä saman toimielimen alaisuuteen. Tupakkalain mukainen valvonta kunnissa on myös käytännössä usein yhdistetty muiden ympäristöterveydenhuollon lakien noudattamisen valvontaan. Kunnat voisivat edelleen jatkaa tätä käytäntöään ja toteuttaa yhteistarkastuksia esimerkiksi kohteisiin, joita on valvottava sekä tupakkalain että terveydensuojelulain nojalla.

Pykälään ei ehdoteta enää otettavaksi säännöksiä siitä, että kunnan toimielimen toimivaltaa voidaan siirtää yksittäiselle viranhaltijalle, koska toimivallan siirtoa koskeva yleissääntely on kuntalaissa. Uusi kuntalaki (410/2015) on tullut voimaan 1 päivänä toukokuuta 2015, mutta vanhan kuntalain (365/1995) toimivallan siirtoa koskevaa säännöstä sovelletaan osin sen jälkeenkin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kuitenkin, että valvontasuunnitelman hyväksymistä koskevaa toimivaltaa ei voitaisi siirtää viranhaltijalle. Tämä olisi poikkeus toimivallan siirtoa koskevaan pääsääntöön, joka ilmenee vanhan kuntalain 14 §:n 1 momentista ja uuden kuntalain 91 §:n 1 momentista.

Kuntalaissa säädetään myös kunnan tehtävien antamisesta toisen kunnan tai kuntayhtymän hoidettavaksi, minkä vuoksi tästä ei enää säädettäisi erikseen tupakkalaissa.

Pykälän 3 momentin mukaan kunnan tupakkalain nojalla järjestämään toimintaan sovellettaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annettua lakia (733/1992), jollei lailla toisin säädettäisi. Tupakkalaissa ei sen sijaan olisi enää tarpeen viitata kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettuun lakiin (1704/2009), joka kyseisen lain 1 §:n 1 momentin 24 kohdan mukaan tulee muutoinkin sovellettavaksi.

9 §. Muiden viranomaisten tehtävät. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin voimassa olevan tupakkalain 14 b §:n 2 momenttia vastaavalla tavalla Tullin tehtäväksi valvoa tupakkalaissa säädettyjen maahantuontikieltojen ja -rajoitusten noudattamista. Vaikka Tullin toimivalta valvoa tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden maahantuontia määräytyy sinänsä jo tullilain (1466/1994) perusteella, Tullin toimivallasta säädettäisiin selvyyden vuoksi myös tupakkalaissa. Tullin valvottavaksi kuuluisi tarkastusten ja valvonnan suorittaminen myös sisäliikenteessä ja myös silloin, kun on kysymys tuonnista Ahvenanmaalta muualle Suomeen. Lisäksi Tulli olisi Suomessa se viranomainen, jolla olisi pääsy tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkaus-ten jäljitettävyyttä koskeviin järjestelmiin.

Pykälän 2 momentin mukaan FINAS-akkreditointipalvelu avustaisi Valviraa päästömittaukset varmistavien laboratorioiden ja niiden menetelmien pätevyyden valvonnassa. Vastaavasta avustustehtävästä säädetään testauslaboratorioiden osalta voimassa olevan tupakkalain 14 §:n 2 momentissa.

Uutena asiana pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että Fimea avustaisi Valviraa nikotiinines-teiden valvonnassa. Nikotiinines-teiden laadun ja turvallisuuden arviointi edellyttää farmakologista osaamista, jossa Fimealla on paras asiantuntemus. Lisäksi siltä osin kuin kysymys ei ole tupakkalaissa säädettyistä velvoitteista, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto valvoisi jatkossa-kin kemikaalilainsäädännön noudattamista sähkösavukkeissa käytettävien nesteiden osalta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin poliisin tehtävästä valvoa tupakkalaissa säädettyjen tupakointikieltojen ja -rajoitusten noudattamista yleisissä tilaisuuksissa, jotka määriteltäisiin 2 §:ssä ja joita poliisi muutoinkin valvoo kokoontumislain nojalla. Tällaisissa tilaisuuksissa tupakointikieltojen ja -rajoitusten noudattaminen on usein myös järjestyskysymys. Vastaava säännös on voimassa olevan tupakkalain 14 b §:n 3 momentissa, jonka mukaan poliisi lisäksi valvoo työyhteisöjen yhteisten ja yleisten sekä asiakkaille tarkoitettujen sisätilojen tupakointikieltoa. Hallituksen esityksessä HE 226/2005 vp on perusteltu poliisin toimivaltaa valvoa tupakointikieltojen noudattamista työyhteisöissä sillä, että myös ravintoloiden tupakointikiellot tulisivat poliisin valvonnan piiriin. Uuteen tupakkalakiin ei kuitenkaan ehdoteta otettavaksi vastaavanlaista säännöstä poliisin toimivallasta valvoa työyhteisöjen tupakointikieltoa, koska on muutoinkin selvää, että poliisi voi sakottaa esimerkiksi ravintolan asiakasta, joka rikkoo laissa säädettyä tupakointikieltoa.

Pykälän 5 momenttiin otettaisiin työyhteisöjen tupakointikieltojen valvontaa koskeva informatiivinen viittaus työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annettuun lakiin (44/2006). Vastaava säännös on voimassa olevan tupakkalain 14 b §:n 1 momentissa.

3 luku Tupakkatuotteita koskevat vaatimukset ja ilmoitukset

Luvussa säädettäisiin tupakkatuotteiden ainesosia, päästöjä ja palamisominaisuuksia koskevista vaatimuksista, tärkeimpiin lisäaineisiin liittyvistä tutkimuksista sekä ilmoituksista ja raporteista, joita tupakkatuotteen valmistajan tai maahantuojan on tehtävä Valviralle tuotteiden ominaisuuksia ja myyntimääristä. Ehdotettu sääntely perustuu suurelta osin tupakkatuotedirektiiviin.

10 §. Tupakkatuotteen valmistajan ja maahantuojan yleiset velvollisuudet. Pykälän 1 momentin mukaan tupakkatuotteen valmistaja ja maahantuoja vastaisivat siitä, että elinkeinotoiminnassa myyntiin tai muuhun luovuttamiseen tarkoitettu tupakkatuote on sitä koskevien säännösten ja määräysten mukainen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tupakkatuotedirektiivin 23 artiklan 1 kohdan mukaisesti valmistajien ja maahantuojien vastuunjaosta tupakkalaissa edellytettyjen tietojen toimittamisessa Valviralle ja komissiolle.

11 §. Kielletyt lisäaineet ja ominaisuudet. Tupakkatuotedirektiivin 7 artiklan täytäntöönpanemiseksi pykälässä säädettäisiin, millaiset lisäaineet ja ominaisuudet olisivat kiellettyjä tupakkatuotteissa. Osa vaatimuksista koskee kaikkia tupakkatuotteita, osa taas pelkästään esimerkiksi savukkeita ja kääretupakkaa.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan savukkeissa ja kääretupakassa ei saisi olla tunnusomaista tuoksua tai makua, joka määriteltäisiin 2 §:ssä. On huomattava, että kysymys ei olisi makuaineiden täydellisestä kiellosta, vaan kiellettyä olisi käyttää lisäainetta siinä määrin, että se saisi tuotteelle aikaan tunnusomaisten tuoksujen tai maun.

Sellaisiin savukkeisiin ja kääretupakkaan, joissa on tunnusomainen tuoksu tai maku ja joiden myyntimäärät ovat EU:n laajuisesti vähintään kolme prosenttia myynnistä tietyssä tuoteluokassa, kieltä sovellettaisiin ehdotetun 120 §:n mukaan kuitenkin vasta 20 päivästä toukokuuta 2020. Tällaisia tuotteita ovat lähinnä mentolisavukkeet.

Tupakkatuotedirektiivin 7 artiklan 12 kohdan mukaan muut tupakkatuotteet kuin savukkeet ja kääretupakka vapautetaan tunnusomaisten tuoksujen ja makujen kiellosta. Esimerkiksi sika-

reissa ja pikkusikareissa saisi siis jatkossakin olla makuaineita siinä määrin, että niihin muodostuu tunnusomainen tuoksu tai maku. Tupakkatuotedirektiivin mukaan komissio voi kuitenkin antaa delegeoituja säädöksiä tämän vapautuksen lopettamiseksi tietyin tuoteluokan osalta, jos olosuhteissa tapahtuu merkittävä muutos.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan tupakkatuotteissa olisivat kiellettyjä sellaiset lisäaineet, jotka ovat omiaan luomaan vaikutelman siitä, että tuotteella on terveysvaikutuksia tai että tuotteen aiheuttama terveysriski on pienempi kuin muilla tupakkatuotteilla. Esimerkiksi vitamiinien lisääminen tupakkatuotteeseen olisi kiellettyä tämän kohdan nojalla.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa kiellettäisiin tupakkatuotteista piristeet ja muut lisäaineet, jotka ovat omiaan luomaan vaikutelman energiasta ja elinvoimasta. Esimerkiksi kofeiini ja tauriini ovat tällaisia aineita.

Pykälän 1 momentin 4 kohdassa kiellettäisiin lisäaineet, joilla on päästöjä värjääviä ominaisuuksia. Tämän kohdan nojalla kiellettyjä olisivat esimerkiksi sellaiset lisäaineet, jotka värjäävät savukkeesta syntyvän savun punaiseksi tai muutoin poikkeavan väriseksi.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan kiellettyjä olisivat lisäaineet, joilla on CMR-ominaisuuksia polttamattomassa muodossa. Riippumattoman Scientific Committee on Emerging and Newly Identified Health Risks -komitean (SCENIHR) mukaan tällaisia aineita ovat mahdollisesti ainakin titaanidioksidi, maltoli, diasetyyli, geranioli, guajakoli ja 2-furfuraali.

Pykälän 1 momentin 6 kohta koskisi vain poltettavaksi tarkoitettuja tupakkatuotteita. Niissä kiellettyjä olisivat lisäaineet, jotka edistävät nikotiinin imeytymistä tai savun hengittämistä keuhkoihin.

Pykälän 1 momentin 7 kohta koskisi savukkeita ja kääretupakkaa. Missään tällaisen tuotteen komponentissa ei saisi olla makuaineita niin, että tuotteen tuoksua, makua tai savun voimakkuutta voidaan muuttaa. Kiellettyiksi tulisivat esimerkiksi savukkeiden filterin sisällä olevat kapselit, jotka kuluttaja voi rikkoa filteriä puristamalla ja joista leviää savukkeeseen esimerkiksi mentolin tai mustaherukan makua. Vaikka esimerkiksi mentolisavukkeita saisi ehdotetun 126 §:n siirtymäsäännöksen nojalla myydä 20 päivään toukokuuta 2020, savukkeiden mentolikapselit tulisivat tämän kohdan nojalla kiellettyiksi jo aiemmin.

Pykälän 1 momentin 8 kohta koskisi savukkeita. Niiden suodattimet, paperit tai patruunat eivät saisi sisältää tupakkaa tai nikotiinia.

Pykälän 1 momentin 9 kohdassa kiellettäisiin tupakkatuotedirektiivin 7 artiklan 9 kohtaan perustuen tupakkatuotteet, joissa on lisäaineita sellaisia määriä, että lisäaineet lisäävät merkittävästi tai mitattavissa olevalla tavalla tupakkatuotteen toksisia tai riippuvuutta aiheuttavia ominaisuuksia taikka CMR-ominaisuuksia käyttövaiheessa.

Pykälän 2 momentin 1 kohdassa valtuutettaisiin sosiaali- ja terveysministeriö säätämään asetuksella enimmäistasoja sellaisille lisäaineille tai niiden yhdistelmille, jotka saavat aikaan tunnusomaisen tuoksun tai maun savukkeeseen tai kääretupakkaan. Tämä liittyisi tupakkatuotedirektiivin 7 artiklan 5 kohtaan, jonka mukaan komissio voi säätää enimmäistasoja lisäaineille tai niiden yhdistelmille, jos tiettyjen lisäaineiden määrästä, pitoisuudesta tai yhdistelmästä on ollut seurauksena kieltoja vähintään kolmessa jäsenvaltiossa.

Lisäksi momentin 2 kohdan mukaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voitaisiin säätää enimmäistasoja sellaisille lisäaineille tai niiden yhdistelmille, jotka lisäävät tupakkatuot-

teen toksisia tai riippuvuutta aiheuttavia vaikutuksia. Tupakkatuotedirektiivin 7 artiklan 10 kohdan mukaan komissio määrittää jäsenvaltion pyynnöstä tai omasta aloitteestaan täytäntöönpanosäädöksellä, kuuluuko tupakkatuote 7 artiklan 9 kohdan soveltamisalaan. Jos on osoittautunut, että lisäaine tai sen tietty määrä lisää tupakkatuotteen toksisia tai riippuvuutta aiheuttavia vaikutuksia, mistä on ollut seurauksena kieltoja vähintään kolmessa jäsenvaltiossa, komissiolle siirretään tupakkatuotedirektiivin 7 artiklan 11 kohdan mukaan valta antaa delegoituja säädöksiä näiden lisäaineiden enimmäismäärien asettamiseksi. Tässä tapauksessa enimmäistaso asetetaan alhaisimmalle enimmäistasolle niistä tasoista, jotka johtivat johonkin tässä kohdassa tarkoitettuun kansalliseen kieltoon. Komission antamat delegoidut säädökset pantaisiin tarvittaessa täytäntöön sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

12 §. Päästöjen enimmäismäärät ja mittaaminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin savukkeesta poltettaessa syntyvän tervan, nikotiinin ja hiilimonoksidin enimmäismääristä tupakkatuotedirektiivin 3 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Nykyisellään kyseisten haitta-aineiden enimmäismääristä säädetään pakkausmerkintä- ja haitta-aineasetuksen 9 §:ssä. Enimmäismäärät koskisivat jatkossakin myös vientiin tarkoitettuja savukkeita.

Pykälän 2 momentti koskisi 1 momentissa tarkoitettujen päästöjen mittaamista ja mittausmerkintöjen paikkansapitävyyden määrittämistä ja vastaisi pääpiirteissään voimassa olevan tupakkalain 6 §:n 2 momenttia. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voitaisiin säätää tupakkatuotedirektiivin 4 artiklan 1 kohdan mukaisesti ISO-standardista, joita mittauksissa ja mittausmerkintöjen paikkansapitävyyden määrittämisessä on käytettävä.

Pykälän 3 momentissa valtuutettaisiin sosiaali- ja terveysministeriö säätämään asetuksella enimmäismääriä savukkeista poltettaessa syntyville muille päästöille kuin tervalle, nikotiinille ja hiilimonoksidille sekä muista tupakkatuotteista kuin savukkeista poltettaessa syntyville päästöille. Tämä liittyisi tupakkatuotedirektiivin 3 artiklan 4 kohtaan, jonka mukaan komissio antaa delegoituja säädöksiä tällaisiin enimmäispäästötasoihin liittyvien FCTC:n tai WHO:n osapuolten hyväksymien standardien sisällyttämiseksi unionin lainsäädäntöön.

13 §. Savukkeiden paloturvallisuusvaatimukset. Pykälässä säädettäisiin voimassa olevan tupakkalain 5 §:n 2 momenttia vastaavalla tavalla, että savukkeiden palamisominaisuuksien on täytettävä itsestään sammumista koskevat riittävät paloturvallisuusvaatimukset, jotka olisi testattava ja osoitettava ennen tuotteen luovuttamista vähittäismyyntiin. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voitaisiin jatkossakin antaa tarkempia säännöksiä palamisominaisuuksien testaamisessa ja osoittamisessa käytettävistä menetelmistä.

14 §. Ainesosa-, päästö- ja paloturvallisuusilmoitukset. Pykälässä säädettäisiin tupakkatuotedirektiivin 5 artiklan 1 kohdan täytäntöönpanemiseksi ilmoituksista ja luetteloista, jotka tupakkatuotteen valmistajan tai maahantuojan olisi toimitettava Valviralle. Erona voimassa olevan tupakkalain 6 c §:ssä säädettyyn olisi ensinnäkin se, että tiedot olisi toimitettava jo ennen kuin tuote tuodaan markkinoille. Lisäksi tietoja ei enää lähtökohtaisesti tarvitsisi toimittaa vuosittain, mutta tuotteen mahdollisesta muutoksesta olisi kuitenkin ilmoitettava Valviralle ehdotetun 14 §:n mukaisesti. Lisäksi ilmoitusvelvollisuus koskisi eräitä uusia tietoja.

Pykälän 1 momentin 1 kohta koskisi savukkeiden terva-, nikotiini- ja hiilimonoksidimääriä ja vastaisi voimassa olevaa tupakkalakia.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan tiedot olisi toimitettava savukkeista poltettaessa syntyvistä muista päästöistä kuin tervasta, nikotiinista ja hiilimonoksidista sekä muista tupakkatuotteista kuin savukkeista poltettaessa syntyvistä päästöistä. Kysymys olisi päästöistä, joille voi-

taisiin säätää sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella EU-säädöksiin perustuvia enimmäismääriä.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan valmistajan tai maahantuojan olisi toimitettava Valviralle tiedot myös muista kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuista päästömääristä sikäli, kuin tällaiset tiedot olisivat saatavilla.

Pykälän 1 momentin 4 kohdassa säädettäisiin ainesosaluetteloista. Luettelossa olisi annettava tuotemerkki- ja tuotetyyppikohtaisesti tieto kunkin tupakkatuotteen valmistamisessa käytetyistä ainesosista ja niiden määristä.

Pykälän 1 momentin 5 kohta koskisi teknistä asiakirjaa, joka olisi toimitettava savukkeissa ja kääretupakassa käytetyistä lisäaineista ja niiden ominaisuuksista.

Pykälän 1 momentin 6 kohdassa säädettäisiin savukkeiden paloturvallisuustestien tulosten toimittamisesta Valviralle. Vaikka tupakkatuotedirektiivi ei koske paloturvallisuutta, on luontevaa sijoittaa paloturvallisuusilmoituksia koskevat vaatimukset samaan pykälään kuin ainesosia ja päästöjä koskevat ilmoitukset. Tämä myös vastaisi voimassa olevan tupakkalain 6 c §:n sääntelyä.

Pykälän 2 momentin mukaan savukkeista poltettaessa syntyvistä muista päästöistä kuin teravasta, nikotiinista ja hiilimonoksidista sekä muista tupakkatuotteista kuin savukkeista poltettaessa syntyvistä päästöistä ei tarvitsisi toimittaa tietoja, jos näille päästöille ei olisi säädetty enimmäismääriä.

Pykälän 3 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädettäisiin tarkemmin luetteloiden rakenteesta sekä luetteloihin liitettävistä selvityksistä ja muista tiedoista.

15 §. Muutosilmoitukset. Pykälässä säädettäisiin tupakkatuotedirektiivin 5 artiklan 1 kohdan kolmannen alakohdan mukaisesti valmistajan tai maahantuojan velvollisuudesta ilmoittaa tuotteen koostumuksen muutoksista. Muutettua tuotetta ei saisi tuoda takaisin markkinoille ennen kuin muuttuneet tiedot olisi toimitettu Valviralle.

16 §. Markkinatutkimukset ja myyntimäärät. Pykälällä pantaisiin täytäntöön tupakkatuotedirektiivin 5 artiklan 6 kohta. Pykälän 1 momentin mukaan valmistajan tai maahantuojan olisi toimitettava Valviralle ainesosia ja päästöjä koskevia markkinatutkimuksia sekä tutkimuksia eri kuluttajaryhmien — mukaan lukien nuorten sekä nykyisten tupakoitsijoiden — mieltymyksistä, sekä tiivistelmiä markkinatutkimuksista, joita valmistaja tai maahantuoja tekee tuotessaan markkinoille uusia tupakkatuotteita.

Pykälän 2 momentti koskisi valmistajan tai maahantuojan velvollisuutta toimittaa Valviralle vuosittain tietoja myyntimääristään. Tupakkatuotedirektiivin mukaan tiedot on toimitettava vuosittain 1 päivästä tammikuuta 2015, mistä säädettäisiin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

17 §. Tutkimukset tärkeimmistä lisäaineista. Pykälällä pantaisiin täytäntöön tupakkatuotedirektiivin 6 artiklan 1—3 kohta. Pykälän 1 momentissa viitattaisiin tupakkatuotedirektiivissä tarkoitettuun tärkeimpien lisäaineiden luetteloon, jonka komissio hyväksyy täytäntöönpanosäädöksin ja joka koskee savukkeita ja kääretupakkaa. Luetteloon sisältyvät lisäaineet, joiden osalta on olemassa sellaisia alustavia tietoja tai tutkimuksia taikka sääntelyä muilla lainkäyttöalueilla, joiden mukaan lisäaineilla on pykälän 2 momentissa tarkoitettuja ominaisuuksia ja jotka lisäksi ovat painonsa tai lukumääränsä perusteella yleisimmin käytettyjen li-

säaineiden joukossa. Tupakkatuotedirektiivin mukaan komissio hyväksyy ensimmäisen tärkeimpien lisäaineiden luettelon viimeistään 20 päivänä toukokuuta 2016, ja siinä on oltava vähintään viisitoista lisäainetta.

Jos savuke tai kääretupakka sisältäisi tärkeimpien lisäaineiden luetteloon kuuluvaa lisäainetta, valmistajan tai maahantuojan olisi pykälän 1 momentin mukaan tutkittava muun muassa, edistääkö lisäaine tuotteen toksisuutta, saako se aikaan tunnusomaisen tuoksun tai maun, edistääkö se savun hengittämistä keuhkoihin ja johtaako se CMR-ominaisuuksien muodostumiseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tutkimuksissa huomioon otettavista asioista, kuten tuotteen tarkoitettusta käytöstä sekä palamisprosessista johtuvista päästöistä.

Pykälän 3 momentin mukaan valmistajat tai maahantuojat voisivat toteuttaa yhteisen tutkimuksen, jos ne käyttävät lisäainetta tuotteissaan keskenään verrattavissa olevalla tavalla.

18 §. Tiukennettu ilmoitusvelvollisuus. Pykälällä pantaisiin täytäntöön tupakkatuotedirektiivin 6 artiklan 4 kohta. Pykälän 1 momentin mukaan valmistajan tai maahantuojan olisi laadittava tärkeimpiä lisäaineita koskevien tutkimusten tuloksista raportti, joka sisältäisi tiivistelmän ja kattavan yleiskatsauksen lisäaineen ominaisuuksista.

Pykälän 2 momentin mukaan raportti olisi toimitettava komissiolle viimeistään 18 kuukauden kuluessa siitä, kun komissio on lisännyt aineen tärkeimpien lisäaineiden luetteloon. Raportista olisi toimitettava samassa ajassa kopio Valviralle sekä toimivaltaisille viranomaisille niissä muissa EU:n jäsenvaltioissa, joissa tuote on saatettu markkinoille.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin komission ja Valviran oikeudesta pyytää lisätietoja tutkituista lisäaineista. Ne voisivat myös teettää raportista vertaisarvioinnin riippumattomalla tieteellisellä elimellä erityisesti raportin kattavuuden, metodologian ja päätelmien osalta. Esityksessä ehdotetun mukaisesti Valvira voisi periä valmistajalta tai maahantuojalta oikeasuhtaisen maksun tällaisen vertaisarvioinnin teettämisestä.

19 §. Pieniä ja keskisuuria yrityksiä koskeva poikkeus. Pykälässä säädettäisiin tupakkatuotedirektiivin 6 artiklan 5 kohdan täytäntöönpanemiseksi pieniä ja keskisuuria yrityksiä koskeva poikkeus velvollisuudesta toteuttaa tärkeimpiä lisäaineita koskevia tutkimuksia ja laatia raportti tutkimusten tuloksista. Tällä tavoin rajoitettaisiin tiukemmista ilmoitusvelvollisuuksista pienille ja keskisuurille yrityksille aiheutuvia rasitteita. Edellytyksenä poikkeuksen soveltumiselle olisi se, että jokin muu valmistaja tai maahantuoja laatisi raportin lisäaineesta.

Tupakkatuotedirektiivissä viitataan tältä osin mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten määritelmästä annettuun komission suositukseen 2003/361/EY. Tupakkalaissa viitattaisiin komission suosituksen sijaan tupakkatuotedirektiivin säännökseen sen varalta, että komissio antaisi lähivuosina uuden vastaavan suosituksen ja tupakkatuotedirektiivin säännöstä muutettaisiin vastaamaan uutta suositusta.

20 §. Ilmoitus uudesta tupakkatuotteesta. Tupakkatuotedirektiivin 19 artiklan täytäntöönpanemiseksi pykälässä säädettäisiin valmistajan tai maahantuojan velvollisuudeksi ilmoittaa Valviralle uudesta tupakkatuotteesta, joka aiotaan tuoda markkinoille.

Pykälän 1 momentin mukaan ilmoitus olisi tehtävä vähintään kuusi kuukautta ennen tuotteen tuomista markkinoille. Siinä olisi kuvattava yksityiskohtaisesti uusi tupakkatuote, sen käyttöohjeet sekä sen ainesosat ja päästöt.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tiedoista, joita valmistajan tai maahantuojan olisi toimitettava 1 momentissa tarkoitettujen tietojen lisäksi. Näitä olisivat tutkimukset tuotteen toksisuudesta, riippuvuutta aiheuttavista ominaisuuksista ja houkuttelevuudesta, eri kuluttajaryhmien mieltymyksiä koskevat tutkimukset ja markkinatutkimukset sekä tuotetta koskeva riski-hyötyanalyysi ja muut asiaankuuluvat tiedot.

Pykälän 3 momentin mukaan valmistajan tai maahantuojan olisi toimitettava Valviralle 2 momentissa tarkoitetuista tutkimuksista ja muista tiedoista uudet tai päivitettyt versiot, kun sellaisia olisi saatavilla. Valvira voisi tarvittaessa vaatia valmistajalta tai maahantuojalta lisätestejä ja lisätietoja.

21 §. *Tupakkatuotteita koskevien tietojen toimittamisen tapa, malli ja ajankohta.* Tupakkatuotedirektiivin 5 artiklan 7 kohdassa ja 19 artiklan 1 kohdassa edellytetään tietojen sähköistä toimittamista komissiolle ja jäsenvaltioille. Tämän vuoksi pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että ainesosa-, päästö- ja paloturvallisuusilmoitukset ja niitä koskevat muutosilmoitukset, markkinatutkimukset ja myyntimääriä koskevat tiedot, tärkeimpiä lisäaineita koskevien raporttien jäljennökset sekä uusia tupakkatuotteita koskevat ilmoitukset olisi toimitettava Valviralle sähköisessä muodossa. Sama koskisi komissiolle toimitettavia tärkeimpiä lisäaineita koskevia raportteja ja muille jäsenvaltioille toimitettavia raporttien jäljennöksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan valmistajan ja maahantuojan olisi jatkossakin tietoja toimittaessaan ilmoitettava ne tiedot, joita se pitää liike- tai ammattisalaisuuksina. Nykyisellään tästä säädetään pakkausmerkintä- ja haitta-aineasetuksen 14 §:n 3 momentissa.

Pykälän 3 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voitaisiin säätää 14–16 ja 18 §:ssä tarkoitettujen tietojen toimittamisen tavasta ja mallista, josta komissio antaa täytäntöönpanosäädöksen tupakkatuotedirektiivin 5 artiklan 5 kohdan mukaisesti. Tarkoitus on säätää EU:n tasolla yhteisestä, pakollisesta mallista, jonka käyttöönotto helpottaisi ilmoitusvelvollisuuden täyttämistä sekä tietojen vertaamista ja analysointia. Ministeriön asetuksella voitaisiin säätää myös 16 ja 18 §:ssä tarkoitettujen tietojen toimittamisen ajankohdasta.

4 luku Eräitä muita tuotteita koskevat vaatimukset ja ilmoitukset

Luvussa säädettäisiin sähkösavukkeita, täyttösäiliöitä ja nikotiininesteitä koskevista vaatimuksista sekä ilmoituksista, joita mainittujen tuotteiden ja poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden valmistajien ja maahantuojien on tehtävä Valviralle. Sääntely perustuu pääosin tupakkatuotedirektiiviin.

22 §. *Eräiden muiden tuotteiden valmistajan ja maahantuojan yleiset velvollisuudet.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin sähkösavukkeiden, täyttösäiliöiden ja nikotiininesteiden sekä poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden valmistajien ja maahantuojien velvollisuudeksi vastata tuotteidensa säännöstenmukaisuudesta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tupakkatuotedirektiivin 23 artiklan 1 kohdan mukaisesti valmistajien ja maahantuojien vastuunjaosta tupakkalaissa edellytettujen tietojen toimittamisessa Valviralle ja komissiolle.

23 §. *Sähkösavukkeita ja täyttösäiliöitä koskevat vaatimukset.* Pykälällä pantaisiin täytäntöön tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 3 kohdan f ja g alakohta. Nikotiini on myrkyllinen aine, jonka terveysriskit saattavat kohdistua myös sellaisiin henkilöihin, joille tuotetta ei ole tarkoitettu. Siksi on tärkeää varmistaa, että nikotiinineste saatetaan markkinoille vain sellaisissa

sähkösavukkeissa ja täyttösäiliöissä, jotka täyttävät tietyt turvallisuus- ja laatuvaatimukset. Näitä vaatimuksia sovellettaisiin kuitenkin myös sellaisiin sähkösavukkeisiin, jotka myydään täyttämättöminä.

Pykälän 1 momentin mukaan sähkösavukeilta vaadittaisiin ensinnäkin nikotiinin tasaista vapautumista tavanomaisissa käyttöolosuhteissa. Tupakkatuotedirektiivin johdanto-osan 39 kappaleessa vaatimusta on perusteltu sillä, että tasainen nikotiinin annostus on tarpeen terveyden suojelelun, turvallisuuden ja laadun kannalta, minkä lisäksi sillä vältetään vaara suurten annosten kulutuksesta vahingossa. Nikotiini vapautuu laitteesta tasaisesti silloin, kun tietynmerkkisestä ja -mallisesta laitteesta vapautuu samassa käyttöajassa ja samalla käyttövoimakkuudella aina yhtä suuri määrä nikotiinia. Etenkin sellaiset laitteet, joista käytettäessä vapautuu ennalta arvaamaton määrä nikotiinia, olisivat tämän kohdan vastaisia.

Sähkösavukkeet ja täyttösäiliöt olisi lisäksi suojattava lapsilta ja väärinkäytöltä, mikä edellyttäisi tupakkatuotedirektiivin johdanto-osan 40 kappaleen mukaan lapsiturvallisia merkintöjä, sulkimia ja avausmekanismeja. Tuotteet olisi myös suojattava rikkoutumiselta ja vuodoilta, ja niissä olisi oltava vuotamattoman täytön varmistava mekanismi.

Pykälän 2 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä ensinnäkin täyttömekanismien teknisistä standardeista, joista komissio antaa tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 13 kohdan mukaan täytäntöönpanosäädöksen. Ministeriön asetuksella voitaisiin lisäksi säätää standardeista, joiden perusteella arvioitaisiin nikotiinin tasaisen vapautumisen, lapsiturvallisuuden sekä muiden 1 pykälässä säädettyjen turvallisuus- ja laatuvaatimusten täyttymistä. Esimerkiksi CLP-asetuksen liitteessä II viitataan lapsiturvallisia pakkauksia koskevaan EN ISO 8317 -standardiin, ja vastaava viittaus voitaisiin ottaa myös tupakkalain nojalla annettavaan asetukseen.

Sähkösavukkeiden ja ”e-shishojen” sähköturvallisuusominaisuuksiin sovellettaisiin jatkossakin sähköturvallisuuslainsäädäntöä. Lisäksi siltä osin kuin tupakkalaki ei kata näiden tuotteiden turvallisuutta, siihen sovellettaisiin kuluttajaturvallisuuslakia (920/2011).

24 §. *Nikotiininestettä koskevat vaatimukset.* Pykälässä säädettäisiin nikotiininesteitä koskevista vaatimuksista. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 3 kohdan a—e alakohta.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan nikotiininestettä saisi myydä tai muutoin luovuttaa kuluttajille ainoastaan täyttösäiliössä taikka kertakäyttöisessä sähkösavukkeessa tai nikotiinipatruunassa. Esimerkiksi järjestelyt, joissa elinkeinonharjoittaja täyttäisi kuluttajan sähkösavukkeen nikotiininesteellä myyntipaikassa, olisivat tupakkalain vastaisia.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa nikotiininesteistä kiellettäisiin 10 §:n 1 momentin 1—6 kohdassa tarkoitetut ominaisuudet ja lisäaineet eli esimerkiksi tunnusomaiset tuoksut ja maut, vitamiinit ja piristeet sekä aineet, joilla on höyryä värjääviä ominaisuuksia taikka jotka edistävät höyryn hengittämistä keuhkoihin tai nikotiinin imeytymistä. Esimerkiksi mentoli edistää höyryn hengittämistä ja nikotiinin imeytymistä, joten mentolin lisääminen nikotiininesteeseen tulisi joka tapauksessa kiellettyksi. Tunnusomaisten tuoksujen ja makujen kieltäminen olisi kansallinen lisäys, jolla pyrittäisiin ehkäisemään nikotiininesteiden houkuttelevuutta lasten ja nuorten kannalta. Muilta osin nikotiininestettä koskevat vaatimukset perustuisivat tupakkatuotedirektiiviin.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan nikotiininesteessä saisi käyttää vain puhtaita ainesosia. Tällä tarkoitettaisiin sitä, että ainesosien on sovittava nautittaviksi eivätkä ne saa sisältää haitallisia osa-aineita.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan nikotiininesteessä saisi käyttää — lukuun ottamatta nikotiinia, joka on myrkky — vain sellaisia ainesosia, jotka eivät aiheuta riskiä ihmisen terveydelle kuumennetussa eivätkä kuumentamattomassa muodossa. Riskillä tarkoitettaisiin sen todennäköisyyttä, että jokin haittavaikutus, kuten ihoärsytys tai syöpä, aiheutuu tietyille kemikaalille altistumisesta. Aineen aiheuttama riski riippuu sekä aineen sisäisistä vaaraominaisuuksista että sille altistumisesta. Tämä vastaisi Euroopan kemikaaliviraston tietokannassa olevaa riskin määritelmää.

Ainesosan mahdollista riskiä ihmisen terveydelle olisi arvioitava muun muassa kemikaalilainsäädännön valossa. Aineen ei lähtökohtaisesti voisi katsoa olevan riskitön esimerkiksi silloin, jos aine täyttää CLP-asetuksen mukaiset vaaralliseksi luokituksen kriteerit terveysvaaran osalta tai jos komissio on REACH-asetuksen mukaisesti säätänyt ehtoja tai kieltoja aineen valmistukselle, käytettävöille ja markkinoille saattamiselle sen vuoksi, että aineesta aiheutuu merkittävä riski terveydelle. Riskejä aiheuttavia ominaisuuksia on myös REACH-asetuksen mukaisen lupamenettelyn piirissä olevilla aineilla sekä Euroopan kemikaaliviraston ylläpitämälle niin sanotulle kandidaattilistalle listatuilla aineilla.

On huomattava, että sähkösavukekäytössä myös muut kuin edellä mainitut aineet voivat aiheuttaa riskin ihmisen terveydelle, kun ainetta kuumennetaan ja viedään hengitysteihin. Tarvittaessa olisi arvioitava tapauskohtaisesti, täyttääkö tietty nikotiininesteen sisältämä aine, esimerkiksi makuaine, riskittömyysvaatimuksen. Jos valmistaja haluaisi käyttää nikotiininesteessä jotakin ainesosaa, jota koskevat edellä kuvatut kemikaalilainsäädäntöön liittyvät rajoitukset tai jonka riskittömyydestä viranomaisilla on muutoin perusteltuja epäilyksiä, todistustaakka ainesosan riskittömyydestä olisi valmistajalla tai maahantuojalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, ettei nesteessä saa esiintyä muita kuin sellaisia ainesosia, joista on tehty vaadittava ennakoilmoitus. Poikkeuksena olisivat kuitenkin sellaiset jäämät, joita ei voida teknisesti välttää valmistuksen aikana.

Nikotiiniin liittyvien riskien rajoittamiseksi pykälän 3 momentissa säädettäisiin enimmäiskoot täyttösäiliöille, nikotiinipatruunoille ja säiliöille. Täyttösäiliö saisi olla enintään 10 millilitran vetoinen, ja sähkösavukkeen nestesäiliön ja sähkösavukkeessa käytettävän nikotiinipatruunan tilavuus saisi olla enintään 2 millilitraa. Kerralla sähkösavukkeeseen ei siis saisi mahtua enempää kuin 2 millilitraa nikotiininestettä.

Pykälän 4 momentissa valtuutettaisiin sosiaali- ja terveysministeriö antamaan asetuksella tarkempia säännöksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen vaatimusten, kuten ainesosien puhtauden, arvioimisesta. Johtoa tällaiseen sääntelyyn voitaisiin tarvittaessa saada esimerkiksi kemikaalilainsäädännöstä.

25 §. *Höyrystettäväksi tarkoitettua nikotiinitonta nestettä koskevat vaatimukset.* Tupakkatuotedirektiivissä säädetään nikotiininesteiden laadusta ja turvallisuudesta. Tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 3 kohdan e alakohdassa esimerkiksi säädetään, että nikotiininesteessä saa käyttää ainoastaan ainesosia, jotka eivät aiheuta riskiä ihmisen terveydelle kuumennetussa eivätkä kuumentamattomassa muodossa. Tupakkatuotedirektiivin vaatimukset eivät sen sijaan koske nikotiinia sisältämättömiä nesteitä, joita myös voidaan käyttää sähkösavukkeen avulla. Olisi epä johdonmukaista, jos nikotiinia sisältämättömiltä nesteiltä ei vaadittaisi samanlaista

riskittömyyttä, vaikka ne voivat vastata täysin nikotiininesteitä käyttötavaltaan ja ainesosiltaan, nikotiinia lukuun ottamatta.

Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan, että sähkösavukkeiden avulla höyrystettäväksi tarkoitettuun muuhun nesteeseen kuin nikotiininesteeseen sovellettaisiin tiettyjä nikotiininesteitä koskevia säännöksiä. Näitä olisivat tunnusomaisten tuoksujen ja makujen ja tiettyjen lisäaineiden kieltö sekä vaatimukset ainesosien puhtaudesta ja riskittömyydestä ihmisen terveydelle. Samoja säännöksiä sovellettaisiin myös muulla vastaavalla tavalla kuin sähkösavukkeen avulla höyrystettäväksi tarkoitettuun nikotiinittomaan nesteeseen. Tällä tarkoitettaisiin esimerkiksi ”eshishoja”, jotka eivät täytä ehdotettua sähkösavukkeen määritelmää.

26 §. Ennakkoilmoitus sähkösavukkeista ja täyttösäiliöistä. Pykälässä säädettäisiin tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 2 kohdan täytäntöönpanemiseksi sähkösavukkeen tai täyttösäiliön valmistajan tai maahantuojan velvollisuudesta ilmoittaa Valviralle tuotteista, joita se aikoo tuoda markkinoille. Tällä tavoin Valvira voisi arvioida — tarvittaessa yhteistyössä Fimean kanssa — täyttääkö tuote sille laissa säädetyt, pääosin tupakkatuotedirektiivistä johtuvat vaatimukset. On huomattava, että ennakkoilmoitus on tehtävä myös esimerkiksi nikotiinipatruunoista, jotka sähkösavukkeen osina täyttävät sähkösavukkeen määritelmän.

Pykälän 1 momentin mukaan ilmoitus olisi toimitettava kuusi kuukautta ennen tuotteen markkinoille saattamista. Jos tuote kuitenkin olisi saatettu markkinoille viimeistään 20 päivänä toukokuuta 2016, ilmoitus olisi ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaan toimitettava viimeistään 20 päivänä marraskuuta 2016. Lisäksi tuotteen kustakin merkittävästä muutoksesta, jollaisena olisi pidettävä esimerkiksi mitä tahansa käyttäjän elimistöön vaikuttavaa muutosta, olisi toimitettava uusi ilmoitus ennen kuin muuttunutta tuotetta aletaan myydä tai muutoin luovuttaa kuluttajille. Jos toimitettu ilmoitus olisi puutteellinen, Valvira voisi hallintolain (434/2003) 22 §:n nojalla pyytää valmistajaa tai maahantuojaa täydentämään asiakirjaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tupakkatuotedirektiivin mukaisesti tiedoista, jotka ennakkoilmoituksessa pitää antaa. Momentin 5 kohdassa tarkoitettua kuvauksen tuotteen osista olisi sisällettävä kuvaus sähkösavukkeen tai täyttösäiliön avaus- ja täyttömekanismista, ja 6 kohdassa tarkoitettua tuotantoprosessin kuvauksen olisi sisällettävä tieto siitä, onko kyseessä sarjatuotanto.

Momentin 2—4 kohdan vaatimukset eivät käytännössä sovellu täyttämättöminä myytäviin sähkösavukkeisiin, ellei niiden yhteydessä myydä nikotiininestettä sisältävää täyttösäiliötä tai nikotiinipatruunaa. Näin on sen vuoksi, että päästöt, toksikologiset tiedot sekä tiedot nikotiinin annostuksesta ja imeytymisestä riippuvat siitä, minkälaista nikotiininestettä sähkösavukkeen avulla kulutetaan.

Momentin 7 kohdan mukaan valmistajalta tai maahantuojalta vaaditaan ilmoitus, jonka mukaan tämä kantaa vastuun tuotteen laadusta ja turvallisuudesta. Tällainen ilmoitus on kuluttajan oikeusturvan kannalta merkittävä huolimatta siitä, että sähkösavukkeisiin ja täyttösäiliöihin sekä niiden myyntiin soveltuvat joka tapauksessa muun muassa tuotevastuulain (694/1990) ja kuluttajansuojalain mukaista vastuuta koskevat säännökset. Ilmoituksellaan valmistaja tai maahantuoja vahvistaisi olevansa vastuunalainen taho, jos tuotteen käytöstä aiheutuisi terveys- tai omaisuushaittoja. Vastuun sisällöstä ja edellytyksistä ei säädettäisi tupakkalaissa lähemmin, sillä se määräytyisi muun lainsäädännön nojalla. Yleinen lähtökohta kuitenkin olisi, että elinkeinonharjoittaja ei voisi vastuunsa välttämiseksi vedota esimerkiksi tietämättömyyteensä tuotteen ominaisuuksista taikka tuotteessa olevaan varoitusmerkintään ja kuluttajan tietoiseen riskinottoon.

27 §. *Markkinatutkimukset ja myyntimäärät sähkösavukkeista ja täyttösäiliöistä.* Pykälällä pantaisiin täytäntöön tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 7 kohta. Pykälän 1 momentin mukaan valmistajan tai maahantuojan olisi toimitettava Valviralle vuosittain tietoja tuotteiden myyntimääristä ja -tavoista sekä eri kuluttajaryhmien, kuten nuorten, tupakoimattomien ja tärkeimpien nykyisten käyttäjätyyppien mieltymyksistä.

28 §. *Haittavaikutusten seuranta ja korjaavat toimenpiteet.* Pykälän 1 momentilla pantaisiin täytäntöön tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 9 kohdan ensimmäinen alakohta. Kunkin sähkösavukkeita tai täyttösäiliöitä valmistavan, maahantuovan ja jakelevan tahon olisi ylläpidettävä järjestelmää, johon toimija keräisi tietoja tuotteiden epäillyistä haittavaikutuksista. Jakelijoita olisivat esimerkiksi tukkumyyjät. Velvoitteen noudattamisen valvomiseksi pykälässä säädettäisiin toimijan velvollisuudesta toimittaa järjestelmään kerätyt tiedot Valviralle.

Pykälän 2 momentilla pantaisiin täytäntöön tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 9 kohdan toinen alakohta. Säännös koskisi tilanteita, joissa valmistaja, maahantuoja tai jakelija tietää tai epäilee tuotteiden olevan tupakkalain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaisia. Tällöin kyseisen toimijan olisi ryhdyttävä heti tarpeellisiin korjaaviin toimenpiteisiin tuotteen saattamiseksi säännösten mukaiseksi, tuotteen poistamiseksi markkinoilta tai tuotetta koskevan palautusmenettelyn järjestämiseksi. Toimijan olisi myös ilmoitettava asiasta heti Valviralle sekä muiden EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille.

29 §. *Ainesosailmoitukset poltettavaksi tarkoitetuista kasviperäisistä tuotteista.* Pykälällä pantaisiin täytäntöön tupakkatuotedirektiivin 22 artikla. Pykälän 1 momentin mukaan valmistajan tai maahantuojan olisi toimitettava Valviralle tuotenimi- ja tuotetyyppikohtainen luettelo kaikista tuotteen valmistamisessa käytetyistä ainesosista ja niiden määristä. Ilmoitus olisi toimitettava ennen tuotteen saattamista markkinoille.

Pykälän 2 momentin mukaan ainesosien muutoksesta olisi tehtävä ilmoitus, eikä muutettua tuotetta saisi tuoda markkinoille ennen kuin Valviralle olisi toimitettu päivitetyt tiedot. Tämä vastaisi tupakkatuotteita koskevaa sääntelyä.

30 §. *Eräitä muita tuotteita koskevien tietojen toimittamisen tapa, malli ja ajankohta.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että luvussa tarkoitettut tiedot olisi toimitettava Valviralle sähköisessä muodossa. Tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 2 kohdassa edellytetään sähkösavukkeita ja täyttösäiliöitä koskevien ennakkoilmoitusten toimittamista sähköisesti, minkä lisäksi olisi tarkoituksenmukaista, että myös esimerkiksi poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita koskevat tiedot toimitettaisiin Valviralle sähköisesti, koska viraston olisi ehdotetun 31 §:n mukaan julkaistava nämä tiedot verkkosivustolla.

Pykälän 2 momentin mukaan valmistajan ja maahantuojan olisi tietoja toimittaessaan ilmoitettava, mitä tietoja se pitää liike- tai ammattisalaisuuksina. Vastaava velvollisuus koskee tupakkatuotteiden valmistajia ja maahantuoja.

Tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 13 kohdan nojalla komissio on antanut täytäntöönpanopäätöksen, jolla on vahvistettu sähkösavukkeita ja täyttösäiliöitä koskevan ennakkoilmoituksen yhteinen malli. Pykälän 3 momentin mukaan asiasta, samoin kuin tietojen toimittamisen tavasta sekä markkinatutkimuksia ja myyntimääriä koskevien ilmoitusten mallista, voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Ministeriön asetuksella voitaisiin säätää myös markkinatutkimusten ja myyntimäärätietojen sekä haittavaikutusten seurantajärjestelmän tietojen toimittamisen ajankohdasta. Olisi tarkoituksenmukaista, että markkinatutkimuksia ja myyntimääriä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettaisiin sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden osalta samoja aikarajoja kuin tupakkatuotteiden kohdalla.

5 luku Vähittäismyyntipakkaukset

31 §. *Vähittäismyyntipakkauksia koskeva yleissäännös.* Pykälässä säädettäisiin, että tupakkatuotteita ja eräitä muita tuotteita saisi myydä ja muutoin luovuttaa kuluttajille vain tupakkalain ja sen nojalla annettujen säännösten sekä asiaa koskevan EU:n lainsäädännön mukaisissa vähittäismyyntipakkauksissa. Pykälä vastaisi pääosin voimassa olevan tupakkalain 7 §:n 1 momenttia sillä erotuksella, että ehdotetun säännöksen mukaan vähittäismyyntipakkauksia koskevia vaatimuksia sovellettaisiin myyntiin ja muuhun luovuttamiseen nimenomaan kuluttajille, mitä tupakkatuotedirektiivikin 2 artiklan 40 kohdan määritelmän mukaisesti tältä osin koskee.

Pykälässä säädettäisiin sikareita koskevasta poikkeuksesta vastaavalla tavalla kuin voimassa olevan tupakkalain 7 §:n 1 momentissa. Sikareita saisi edelleenkin myydä myös irrallisina, jos ne on varustettu teksti- ja kuvavaroituksilla. Viranomaiskäytännössä on katsottu, että yksittäinen sikari voidaan myydä esimerkiksi pussissa, johon on kiinnitetty tupakkalain mukaiset varoitusmerkinnät.

32 §. *Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten pakolliset merkinnät.* Pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädettäisiin vähittäismyyntipakkausten varoitusmerkinnöistä. Tupakkatuotedirektiivin 10 artiklan mukaisesti vähittäismyyntipakkauksiin vaadittaisiin paitsi sanalliset, myös kuvalliset varoitusmerkinnät, joista säädetään kuvavaroitusdirektiivissä. Lisäksi pakkauksessa olisi oltava tupakansavun haitallisuutta koskeva tiedotusviesti, josta säädetään tupakkatuotedirektiivin 9 artiklan 2 kohdassa, sekä tupakoinnin lopettamista koskevia tietoja, joista säädetään tupakkatuotedirektiivin 10 artiklan 1 kohdassa.

Tupakkatuotedirektiivin mukaan tekstivaroituksista ja niitä vastaavista värikuvista koostuvat yhdistetyt terveysvaroitukset vaaditaan ainoastaan poltettavaksi tarkoitettujen tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin. Koska esityksessä ehdotetaan savuttomien tupakkatuotteiden myynnin ja muun luovuttamisen kieltämistä, varoitusmerkintöjä koskevaa säännöstä ei ole tarpeen rajata koskemaan vain poltettavaksi tarkoitettuja tupakkatuotteita. Esityksessä ei myöskään ehdoteta muille poltettavaksi tarkoitetuille tupakkatuotteille kuin savukkeille, kääretupakalle ja vesipiipputupakalle tupakkatuotedirektiivin 11 artiklan mahdollistamaa poikkeusta yhdistetyistä terveysvaroituksista. Näin ollen kaikissa myynneissä olevissa tupakkatuotteissa olisi oltava sekä teksti- että kuvavaroitukset.

Pykälän 1 momentin 2 kohta koskisi tuotteen jäljittämistä varten tarkoitettua yksilöllistä tunnistetta sekä väärinkäytöltä suojaavaa turvaominaisuutta, joista säädetään tupakkatuotedirektiivin 15 ja 16 artiklassa. Tupakkaverolain 11 §:ssä tarkoitettua hintalipuketta voitaisiin käyttää turvaominaisuutena edellyttäen, että hintalipuke täyttää kaikki turvaominaisuudelta vaadittavat tekniset standardit ja toiminnot.

Ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaan 1 momentin 2 kohtaa sovellettaisiin savukkeisiin ja kääretupakkaan 20 päivästä toukokuuta 2019 ja muihin tupakkatuotteisiin vasta 20 päivästä toukokuuta 2024.

Pykälän 2 momentissa valtuutettaisiin sosiaali- ja terveysministeriö antamaan asetuksella tarkempia säännöksiä ensinnäkin varoitusmerkintöjen yksityiskohdista, kuten niiden teksteistä ja kuvista sekä pinta-alasta ja sijoittelusta. Ministeriön asetuksella pantaisiin täytäntöön tupakkatuotedirektiivin 8—10 artiklan sekä kuvavaroitusdirektiivin sääntelyä. Asetuksella säädettäisiin myös yksilöllistä tunnistetta ja turvaominaisuutta koskevan sääntelyn yksityiskohdista, jotka käyvät ilmi tupakkatuotedirektiivin 15 ja 16 artiklasta. Tarvittaessa asetuksella pantaisiin

täytäntöön myös täytäntöönpanosäädökset, jotka komissio myöhemmin antaa 16 artiklan nojalla koskien turvaominaisuuden teknisiä standardeja ja niiden mahdollista vuorottelua.

33 §. *Tupakkatuotteiden ja niiden vähittäismyyntipakkausten kielletyt merkinnät.* Tupakkatuotedirektiivin 13 artiklan täytäntöönpanemiseksi pykälässä säädettäisiin merkinnöistä, jotka ovat kiellettyjä tupakkatuotteissa ja niiden vähittäismyyntipakkauksissa. Tällaisia merkintöjä voisivat olla esimerkiksi tekstit, symbolit tai kuvat riippumatta siitä, onko kysymyksessä tavaramerkki vai ei.

Ehdotettu luettelo ei olisi tyhjentävä, vaan joihinkin sellaisiin merkintöihin, joita luettelo ei kata, voitaisiin edelleenkin puuttua markkinointikieltoa koskevan säännöksen nojalla. Ehdotetun säännöksen tarkoituksena ei siis ole rajoittaa markkinointikiellon soveltumista tupakkatuotteen tai sen vähittäismyyntipakkauksen merkintöihin.

Pykälän 1 kohta koskee merkintöjä, jotka edistävät tuotteen myyntiä tai kannustavat tuotteen kulutukseen antamalla väärän vaikutelman tuotteen ominaisuuksista, terveysvaikutuksista, riskeistä tai päästöistä. Esimerkiksi kaikki terveyteen viittaavat merkinnät olisivat tämän kohdan vastaisia.

Pykälän 2 kohdassa kiellettäisiin merkinnät, jotka sisältävät mitä tahansa tietoa tupakkatuotteen sisältämästä tervasta, nikotiinista tai hiilimonoksidista. Tämä olisi muutos voimassa olevaan tupakkalakiin, jonka 7 §:n 3 momentin 2 kohdassa säädetään valmistajan tai maahantuojan nimenomaiseksi velvollisuudeksi merkitä savukkeiden vähittäismyyntipakkaukseen kyseisten päästöjen määrät. Perusteluna muutokselle on tupakkatuotedirektiivin johdanto-osan 25 kappaleessa esitetty se, että päästötasojen ilmoittaminen savukkeiden vähittäismyyntipakkauksissa on osoittautunut harhaanjohtavaksi, koska se saa kuluttajat uskomaan, että tietyt savukkeet ovat vähemmän haitallisia kuin toiset.

Pykälän 3 kohdassa kiellettäisiin merkinnät, jotka antavat ymmärtää, että tupakkatuote on vähemmän haitallinen kuin muut tai pyrkii vähentämään joidenkin savun haitallisten osien vaikutusta. Säännös vastaisi voimassa olevan tupakkalain 7 a §:n 1 momenttia, ja esimerkiksi merkinnät ”light” ja ”mild” olisivat tämän kohdan nojalla kiellettyjä. Tupakkatuotedirektiivin johdanto-osan 27 kappaleessa on lueteltu harhaanjohtavina merkintöinä myös ”vähän tervaa”, ”ultrakevyt”, ”mieto”, ”luonnollinen”, ”orgaaninen”, ”ei lisäaineita”, ”ei makuaineita” ja ”ohut”.

Pykälän 4 kohta koskisi merkintöjä, jotka antavat ymmärtää, että tuotteella on elinvoimaa ja energiaa lisääviä, parantavia, nuorentavia, luonnollisia tai orgaanisia ominaisuuksia taikka että sen käytöstä on muuta terveyteen tai elämäntapoihin liittyvää hyötyä. Esimerkiksi merkinnät ”energy” ja ”luomu” olisivat tämän kohdan nojalla kiellettyjä, minkä lisäksi osa edellisessä kohdassa luetelluista merkinnöistä olisi kiellettyjä myös 4 kohdan nojalla.

Pykälän 5 kohdassa kiellettäisiin makuun, tuoksuun, aromi- tai makuaineisiin tai muihin lisäaineisiin taikka niiden puutteeseen viittaavat merkinnät. Esimerkiksi merkinnät ”mentoli” ja ”ei makuaineita” olisivat tämän kohdan vastaisia.

Pykälän 6 kohta koskee merkintöjä, jotka muistuttavat elintarviketta tai kosmeettista valmistetta. Esimerkiksi koristelut, jotka tekevät savukepakkauksesta pastilli- tai meikkirasian näköisen tai sellaista muistuttavan, olisivat tämän kohdan mukaan kiellettyjä.

Pykälän 7 kohdassa kiellettäisiin merkinnät, jotka antavat ymmärtää, että tuotteella on ympäristöetuja. Kaikki merkinnät, jotka viittaavat esimerkiksi nopeampaan maatumiseen taikka

muuhun hyötyyn luonnonympäristön tai rakennetun ympäristön kannalta, olisivat tämän kohdan nojalla kiellettyjä.

Pykälän 8 kohdassa säädettäisiin tupakkatuotedirektiivin ulkopuolisena asiana kielletyiksi sellaiset merkinnät, jotka antavat ymmärtää, että tuote on paloturvallinen tai muuten luovat mielikuvaa tuotteen vaarattomuudesta tai siitä, että se on turvallisempi kuin muut vastaavat tuotteet. Tämä vastaisi voimassa olevan tupakkalain 7 a §:n 2 momenttia. Esimerkiksi merkintä ”fire-safe” olisi tämän kohdan vastainen.

Tupakkatuotedirektiivin 13 artiklan 2 kohdan mukaan vähittäismyyntipakkauksissa ja myyntipäällyksissä ei saa tarjota taloudellista etua esimerkiksi painatetuin kupongein, joissa esitetään alennuksia tai maksutonta jakelua taikka kaksi yhden hinnalla -tarjouksia tai vastaavia tarjouksia. Kuvatut menettelyt houkuttelevat ostamaan tupakkatuotteita antamalla vaikutelman taloudellisesta edullisuudesta. Ne ovat kiellettyä myyninedistämistä, eikä tällaisia menettelyjä ole tarpeen erikseen kieltää tupakkalaissa.

34 §. *Tupakkatuotteiden vähimmäispakkauskoko.* Pykälän 1 momentilla pantaisiin täytäntöön tupakkatuotedirektiivin 14 artiklan 1 kohta, jossa säädetään savukkeiden vähittäismyyntipakkauksen vähimmäiskooksi 20 savuketta ja kääretupakan vähittäismyyntipakkauksen vähimmäiskooksi 30 grammaa irtotupakkaa. Voimassa olevan tupakkalain 7 §:n 1 momentti vastaa tältä osin tupakkatuotedirektiivin vaatimuksia. Lisäksi pykälässä säädettäisiin nykyistä säännöstä vastaavasti, että piipputupakan vähittäismyyntipakkauksen vähimmäiskoko on 30 grammaa ja pikkusikarien vähittäismyyntipakkauksen vähimmäiskoko 10 pikkusikaria.

Voimassa olevan tupakkalain 7 §:n 2 momenttia vastaavalla tavalla ehdotetun pykälän 2 momentissa kiellettäisiin vähittäismyyntipakkaukset, jotka sisältävät pienempiä pakkauksia tai jotka voidaan jakaa osiin. Esimerkiksi savukeaskit, jotka voidaan repäistä kahteen osaan, olisivat kiellettyjä. Kielto ei kuitenkaan edelleenkään koskisi sikarien vähittäismyyntipakkauksia.

Vaikka vähittäismyyntipakkauksia koskevat säännökset soveltuisivat esityksessä ehdotetun mukaan lähtökohtaisesti myös myyntipäällyksiin eli esimerkiksi savukekartonkeihin, pienempiä pakkauksia sisältävän vähittäismyyntipakkauksen kielto ei kuitenkaan koskisi myyntipäällyksiä.

35 §. *Eräiden tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksen muoto, materiaali ja avausmekanismi.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tupakkatuotedirektiivin 14 artiklan täytäntöönpanemiseksi savukkeiden ja kääretupakan vähittäismyyntipakkausten muodosta. Savukkeiden vähittäismyyntipakkaukselta edellytetään suorakulmaisen särmiön muotoa, mutta pakkauksen reunat saisivat olla lievästi pyöristetyt tai viistot edellyttäen, että terveystarvitus ei ulotu tällaisille reunoille ja kattaa vastaavan alan kuin vähittäismyyntipakkauksessa ilman tällaisia reunoja. Suorakulmaisen särmiön muoto ei myöskään estäisi savuke- tai kääretupakkapakkauksen kulmien lievää pyöristämistä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tupakkatuotedirektiivin 14 artiklan mukaisesti savukkeiden vähittäismyyntipakkauksen materiaalista ja avausmekanismista.

36 §. *Sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkausten merkinnät.* Tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 4 kohdan täytäntöönpanemiseksi pykälässä säädettäisiin sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkauksia koskevista vaatimuksista.

Pykälän 1 momentti koskisi vähittäismyyntipakkauksessa annettavia tietoja, suosituksia ja terveystarvituksia sekä pakkauksessa olevaa lehtistä. Tupakkatuotedirektiivissä säädetty terve-

ysvaroitus koskee nikotiinia ja sen riippuvuutta aiheuttavia ominaisuuksia. Tupakkatuotedirektiivin mukaisista terveysvaroituksen yksityiskohdista säädettäisiin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Pykälän 2 momentin mukaan sellaiseen sähkösavukkeeseen, jota ei ole täytetty valmiiksi nikotiininesteellä, ei vaadittaisi ainesosia ja nikotiinipitoisuutta koskevia tietoja eikä nikotiinia koskevaa terveysvaroitusta.

Vastaavanlaisia merkintöjä kuin niitä, jotka olisivat 35 §:n mukaan kiellettyjä tupakkatuotteissa ja niiden vähittäismyyntipakkauksissa, ei ehdotetun pykälän 3 momentin mukaan saisi käyttää myöskään sähkösavukkeissa tai täyttösäiliöissä taikka niiden vähittäismyyntipakkauksissa. Sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkauksissa olisivat siten kiellettyjä esimerkiksi sellaiset merkinnät, jotka antavat ymmärtää tuotteen olevan vähemmän haitallinen kuin tupakkatuotteet tai vähemmän haitallinen kuin muut sähkösavukkeet tai täyttösäiliöt. Kielto ei kuitenkaan koskisi tietoa tuotteen nikotiinipitoisuudesta ja annostuksesta, koska pykälän 1 momentissa nimenomaan edellytetään näiden tietojen merkitsemistä vähittäismyyntipakkaukseen. Myöskään tiedot tuotteen makuaineista eivät olisi kiellettyjä.

Pykälän 4 momentissa valtuutettaisiin sosiaali- ja terveysministeriö antamaan asetuksella tarkempia säännöksiä ensinnäkin terveysvaroituksen yksityiskohdista. Asetuksella säädettäisiin terveysvaroituksen sanamuodosta, jota koskien tupakkatuotedirektiivissä annetaan jäsenvaltioille kaksi eri vaihtoehtoa. Asetuksella pantaisiin täytäntöön myös muu terveysvaroituksia koskeva tupakkatuotedirektiivin sääntely. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset lisäksi niistä tiedoista, joita sähkösavukkeen tai täyttösäiliön vähittäismyyntipakkauksen sisällä olevan lehtisen on sisällettävä. Näitä ovat tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 4 kohdan a alakohdan mukaan muun muassa tuotteen käyttö- ja varastointiohjeet, erityisille riskiryhmille suunnatut varoitukset sekä mahdolliset haittavaikutukset.

37 §. Sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden merkinnät. Pykälässä viitattaisiin sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden merkintöjen osalta CLP-asetukseen. Tupakkatuotedirektiivi koskee sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkausten merkintöjä, ja tältä osin tupakkatuotedirektiivin sääntely syrjäyttää CLP-asetuksen säännökset. Tupakkatuotedirektiivissä ei sen sijaan säädetä mitään itse sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden merkinnöistä, joten niihin sovellettaisiin CLP-asetusta. CLP-asetuksen mukaisia merkintöjä ei vaadittaisi tyhjänä myytäviin sähkösavukkeisiin vaan ainoastaan sellaisiin sähkösavukkeisiin, jotka ovat kertakäyttöisiä ja nikotiininesteellä valmiiksi täytettyjä ja joita voidaan siten pitää kemikaalin vähittäismyyntipakkauksina vastaavalla tavalla kuin täyttösäiliöitä.

Nikotiini on luokiteltu CLP-asetuksen välittömän myrkytyksen vaarakategorioissa suun kautta nautittuna kategoriaan 3 (myrkyllistä nieltynä) ja ihokontaktissa kategoriaan 1 (tappavaa joutuessaan iholle). Hiljattain on ollut Hollannin aloitteesta esillä luokituksen muuttaminen niin, että nikotiini kuuluisi suun kautta nautittuna kategoriaan 1 (tappavaa nieltynä) ja hengitettynä kategoriaan 2 (tappavaa hengitettynä). Euroopan kemikaaliviraston riskinarviointikomitea on päättänyt syyskuussa 2015 kannanotossaan (CLH-O-0000001412-86-68/F) siihen, että nikotiini luokiteltaisiin kaikissa välittömän myrkytyksen vaaraluokissa kategoriaan 2, mikä tarkoittaa, että nikotiini on tappavaa nieltynä, joutuessaan iholle ja hengitettynä. On komission päätettävissä, nostetaanko nikotiinin vaaraluokitusta riskinarviointikomitean ehdottamalla tavalla.

Välittömästi myrkyllisten kemikaalien pakkauksiin vaaditaan joka tapauksessa sama CLP-asetuksen mukainen merkintä, eikä kategorioihin 1–3 kuuluville aineille ole mahdollista myöntää merkintöjä koskevia poikkeuksia esimerkiksi pakkauskoon pienen koon vuoksi. Tä-

män vuoksi luokituksen mahdollisella muuttamisella nykyistä tiukemmaksi ei ole vaikutusta merkintöihin, jotka sähkösavukkeissa ja täyttösäiliöissä on CLP-asetuksen vuoksi esitettävä.

38 §. *Höyrystettäväksi tarkoitettun nikotiinittoman nesteen vähittäismyyntipakkauksen merkinnät.* Pykälässä säädettäisiin, että myös höyrystettäväksi tarkoitettun nikotiinittoman nesteen vähittäismyyntipakkauksessa olisi oltava 38 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu ainesosaluettelo. Vaatimus koskisi sekä nikotiinitonta nestettä sisältäviä säiliöitä, joiden avulla sähkösavuke voidaan täyttää, että tällaisella nesteellä valmiiksi täytettyjä ”e-karkkeja” ja ”e-shishoja”, jotka eivät yleensä täytä sähkösavukkeen määritelmää. Lisäksi tällaisissa tuotteissa ja niiden vähittäismyyntipakkauksissa olisivat kiellettyjä merkinnät, joita ei 33 §:n mukaan saa olla tupakkatuotteissa tai niiden vähittäismyyntipakkauksissa.

39 §. *Poltettavaksi tarkoitettun kasviperäisen tuotteen vähittäismyyntipakkauksen merkinnät.* Tupakkatuotedirektiivin 21 artiklan täytäntöönpanemiseksi pykälässä säädettäisiin siitä, millaiset merkinnät esimerkiksi yrttisavukkeiden ja vesipiipussa poltettavien yrttiseosten vähittäismyyntipakkauksissa tulisi olla sekä toisaalta siitä, millaiset pakkausmerkinnät olisivat kiellettyjä.

Pykälän 1 momentin mukaan vähittäismyyntipakkauksessa tulisi olla terveysvaroitusta, jonka sanamuodosta ja muista yksityiskohdista säädettäisiin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin merkinnöistä, joita poltettavaksi tarkoitettussa kasviperäisessä tuotteessa tai sen vähittäismyyntipakkauksessa ei saa käyttää. Näitä olisivat esimerkiksi väitteet tuotteen vähemmästä haitallisuudesta taikka terveyshyödyistä. Tuotteessa tai sen pakkauksessa ei saisi myöskään todeta, että tuotteessa ei ole lisäaineita taikka maku- tai aromiaineita.

40 §. *Varoitusmerkintöjä koskeva poikkeus ulkomaanliikenteessä.* Pykälässä säädettäisiin poikkeuksista varoitusmerkintöjä koskeviin säännöksiin. Osittain vastaava säännös on voimassa olevan tupakkalain 7 §:n 6 momentissa.

Varoitusmerkintöjä ei vaadittaisi suomen- ja ruotsinkielisinä tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden, täyttösäiliöiden eikä poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin silloin, jos näitä tuotteita myydään ammattimaisessa kansainvälisessä liikenteessä olevalla vesi- tai ilma-aluksella tai lentoasemalla sijaitsevassa verottomien tavaroiden myymälässä. Vähittäismyyntipakkauksissa olisi siis oltava kuvalliset varoitusmerkinnät sekä tupakkatuotedirektiivin mukaiset varoitustekstit, mutta niiden ei tarvitsisi olla suomen- ja ruotsinkieliset. Voimassa olevasta säännöksestä poiketen laissa ei olisi enää tarpeen säätää erikseen varoitusmerkintöjä koskevista poikkeuksista koskien maasta vietäviä tuotteita, koska luvun vaatimukset koskisivat ehdotetun 33 §:n nojalla vain myyntiä kuluttajille Suomessa.

6 luku Tupakkatuotteiden jäljitettävyys

Luvun sääntely olisi kokonaan uutta, ja se perustuisi tupakkatuotedirektiivin 15 artiklaan. Sääntelyn tarkoituksena on tupakkatuotteiden laittoman kaupan ehkäiseminen siten, että tuotteet voidaan paikantaa ja jäljittää koko EU:ssa. Luvun säännöksiä koskisi siirtymäaika, joka kestäisi savukkeiden ja kääretupakan osalta 20 päivään toukokuuta 2019 ja muiden tupakkatuotteiden osalta 20 päivään toukokuuta 2024.

41 §. Kirjaaminen. Tupakkatuotedirektiivin 15 artiklan 5 kohdan täytäntöönpanemiseksi pykälän 1 momentissa säädettäisiin tupakkatuotteiden kauppaan osallistuvien taloudellisten toimijoiden velvollisuudesta pitää kirjaa vähittäismyyntipakkausten liikkeistä. Velvoite koskisi kaikkia talouden toimijoita valmistajasta viimeiseen elinkeinonharjoittajaan ennen vähittäismyyjää, ja se voitaisiin täyttää esimerkiksi merkitsemällä tukkupakkaukset, kuten kartongit, laatikot tai kuormalavat, ja pitämällä niistä kirjaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tupakkatuotedirektiivin 15 artiklan 6 kohdan mukaisesti toimitusketjuun osallistuvien oikeushenkilöiden ja luonnollisten henkilöiden velvollisuudesta pitää kirjaa kaikista asiaankuuluvista liiketapahtumista. Velvoite koskisi myös vähittäismyyjiä.

Pykälän 3 momentti koskisi valmistajien velvollisuutta antaa tupakkatuotteiden kauppaan osallistuvien elinkeinonharjoittajien käyttöön laitteet, joita tarvitaan tupakkatuotteiden kirjaamiseen. Tupakkatuotedirektiivin 15 artiklan 7 kohdan mukaisesti edellytettäisiin, että laitteilla on pystyttävä lukemaan ja siirtämään kirjatut tiedot sähköisesti tiedontallennusjärjestelmään, josta säädettäisiin 45 §:ssä.

42 §. Tiedontallennusjärjestelmä. Pykälässä säädettäisiin tupakkatuotedirektiivin 15 artiklan 8 kohdassa tarkoitettusta tiedontallennusjärjestelmästä. Pykälän 1 momentin mukaan valmistajien ja maahantuojien olisi tehtävä tiedontallennussopimus riippumattoman kolmannen osapuolen kanssa. Tällä tavoin varmistettaisiin järjestelmän riippumattomuus ja avoimuus. Riippumattoman kolmannen osapuolen tehtävänä olisi huolehtia kaikkien jäljitettävyyden kannalta merkityksellisten tietojen tallentamisesta tiedontallennusjärjestelmään. Jäljitettävyyden kannalta merkityksellisiä ovat esimerkiksi sellaiset tiedot, jotka tulee kirjata ehdotetun 44 §:n mukaan, sekä yksilölliseen tunnisteeseen kuuluvat tiedot ja ne tiedot, joihin pääsee yksilöllisen tunnisteiden välityksellä. Tupakkatuotedirektiivin johdanto-osan 31 kappaleessa todetun mukaisesti järjestelmään liittyvät tiedot olisi pidettävä erillään muista yritykseen liittyvistä tiedoista. Komissio hyväksyisi kolmannen osapuolen soveltuvuuden, erityisesti tämän riippuvuuden ja teknisten valmiuksien osalta, samoin kuin tiedontallennussopimuksen.

Pykälän 2 momentti koskisi ulkoista tarkastajaa, joka valvoisi tiedontallennusjärjestelmästä huolehtivaa kolmatta osapuolta. Tupakan valmistaja ehdottaisi ulkoista tarkastajaa ja maksaisi sen toiminnan, ja komissio hyväksyisi sen. Vuosikertomuksessaan ulkoinen tarkastaja arvioisi erityisesti tietojen luvattomaan saatavuuteen mahdollisesti kohdistuneita väärinkäytöksiä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin pääsystä tiedontallennusjärjestelmään. Viranomaisilla ja ulkoisella tarkastajalla olisi oltava aina pääsy järjestelmään, minkä lisäksi valmistajalle tai maahantuojalle voitaisiin tietyin edellytyksin antaa pääsy tallennettuihin tietoihin.

Pykälän 4 momentissa olisi informatiivinen viittaus liike- ja ammattisalaisuuksia ja henkilötietojen suojaa koskevaan sääntelyyn.

43 §. Tarkemmat säännökset jäljitettävyydestä. Tupakkatuotedirektiivin 15 artiklan 11 kohdan mukaan komissio vahvistaa täytäntöönpanosäädöksillä tekniset standardit paikannus- ja jäljitysjärjestelmien perustamista ja toimintaa varten sekä sen varmistamiseksi, että yksilöllisessä tunnisteessa ja siihen liittyvissä toiminnoissa käytetyt järjestelmät ovat toistensa kanssa täysin yhteensopivia koko EU:ssa. Saman artiklan 12 kohdan mukaan komissiolle siirretään valta antaa delegoituja säädöksiä tiedontallennussopimuksen keskeisten tekijöiden määrittelemiseksi.

Edellä mainitut täytäntöönpanosäädökset ja delegoidut säädökset on tarkoitus antaa vuoden 2017 toisella vuosineljänneksellä. Pykälässä valtuutettaisiin sosiaali- ja terveysministeriö pänemaan ne tarvittaessa asetuksella täytäntöön.

7 luku Myynti ja muu luovuttaminen

44 §. Vähittäismyynnin luvanvaraisuus. Voimassa olevan tupakkalain 10 b §:n mukaan tupakkatuotteiden vähittäismyynti edellyttää kunnan myöntämää vähittäismyyntilupaa. Ehdotetussa pykälässä luvanvaraisuus ulotettaisiin myös nikotiininesteiden vähittäismyyntiin. Jatkossa käytössä olisi vain yksi tupakkalain mukainen vähittäismyyntilupa, jonka haltija voisi myydä sekä tupakkatuotteita että nikotiininesteitä. Niiden elinkeinonharjoittajien, joilla on voimassa olevan tupakkalain mukainen vähittäismyyntilupa, olisi esityksessä ehdotetusti tehtävä ilmoitus kunnalle ennen nikotiininesteiden myynnin aloittamista.

Tupakkalaissa tarkoitettu vähittäismyyntilupa ei oikeuttaisi sellaisten nikotiinia sisältävien nesteiden, joiden nikotiinipitoisuus on yli 20 milligrammaa millilitrassa tai joilla on lääkelain 3 §:n 1 momentin mukainen käyttötarkoitus. Tällaisten nesteiden myyntiin vaadittaisiin jatkossakin lääkelaisissa tarkoitettu myyntilupa.

Myyntijärjestelyt ja muut olosuhteet voivat vaihdella huomattavasti eri myyntipaikoissa, mikä vuoksi pykälän 1 momentissa säädettäisiin voimassa olevan tupakkalain 10 b §:ää vastaavalla tavalla, että vähittäismyyntilupa olisi myyntipaikkakohtainen. Elinkeinoharjoittajan, joka harjoittaisi tupakkatuotteiden tai nikotiininesteiden vähittäismyyntiä useassa myyntipaikassa, olisi siis haettava erilliset vähittäismyyntiluvat kaikkiin eri myyntipaikkoihin. Myyntipaikkakohtaisuudesta johtuu myös, että toiminnan muuttaessa uusiin tiloihin elinkeinoharjoittajan olisi haettava uutta vähittäismyyntilupaa. Myyntilupa olisi lisäksi nykyiseen tapaan luvanhaltijakohtainen, mikä jatkossa kävisi säännöksestä nimenomaisesti ilmi. Myyntilupaa ei siis voisi siirtää, ja elinkeinoharjoittajan vaihtuessa uusi yrittäjä ei vakiintuneen viranomaistulkinnan mukaisesti saisi myydä myyntipaikassa tupakkatuotteita tai nikotiininesteitä ennen kuin tälle on myönnetty vähittäismyyntilupa.

Pääsääntönä säilyisi, että vähittäismyyntiluvan myöntäisi myyntipaikan sijaintikunta. Jos myynti kuitenkin tapahtuisi liikkuvassa liikennevälineessä, kuten junassa tai linja-autossa, eikä kiinteästi sijaitsevaa myyntipaikkaa voitaisi siksi osoittaa, luvan myöntäisi luvanhakijan kotikunta. Sen sijaan myyntiin esimerkiksi ajoneuvoista, joilla kierretään eri tapahtumissa ja joista myydään tupakkatuotteita ajoneuvon ollessa pysäköitynä, olisi vakiintuneen viranomaistulkinnan mukaisesti haettava lupa kunkin myyntipaikan sijaintikunnalta.

Pykälän 2 momentti koskisi määräaikaista toimintaa, jolle voitaisiin myöntää määräaikainen, enintään yhden vuoden voimassa oleva lupa. Vakiintuneen viranomaistulkinnan mukaan tupakkatuotteiden myynnille esimerkiksi kesäkahvilaan, joka on auki vain osan vuodesta, voidaan kuitenkin myöntää toistaiseksi voimassa oleva vähittäismyyntilupa. Tämä edellyttää, että myyntipaikassa ja toiminnanharjoittajassa ei tapahdu muutoksia.

45 §. Vähittäismyyntiluvan myöntämisen edellytykset ja esteet. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin uutena asiana, että vähittäismyyntilupa voitaisiin myöntää vain täysi-ikäiselle hakijalle. Koska tupakkalain nojalla ikärajavaivottavien tuotteiden myyjän olisi oltava täysi-ikäinen tai ainakin täysi-ikäisen henkilön valvonnan alaisena, on perusteltua edellyttää, että myös myynnistä viime kädessä vastaava luvanhaltija on täysi-ikäinen. Luvanhaltijalla on tupakkalain nojalla laajasti velvollisuuksia, minkä vuoksi luvanhaltijalta on joka tapauksessa syytä edellyttää täysi-ikäisyyttä.

Luvan myöntäminen edellyttäisi 1 momentin mukaan lisäksi hyväksyttävää omavalvontasuunnitelmaa, kuten myös voimassa olevan tupakkalain mukaan, sekä sitä, ettei luvan myöntämiselle ole 2 tai 3 momentissa tarkoitettua estettä. Uutena asiana säädettäisiin myös, ettei lupaa saa myöntää, jos toiminta olisi ilmeisesti tupakkalain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaista tai jos myyntipaikka ei esimerkiksi sijaintinsa vuoksi olisi kunnan valvottavissa. Nämä seikat kävisivät yleensä ilmi hakemuksen liitteenä olevasta omavalvontasuunnitelmasta.

Toisin kuin voimassa olevan tupakkalain 10 b §:ssä, ehdotetussa säännöksessä ei nimenomaisesti edellytettäisi luvanhakijan osoittavan kykenevänsä vastaamaan valvontajärjestelyjen riittävydestä. Tämä johtuu siitä, että luvanhakijan on joka tapauksessa osoitettava tämä hakemukseen liitettävällä omavalvontasuunnitelmalla.

Pykälän 2 momentin mukaan lupaa ei saisi myöntää hakijalle, jolta vähittäismyyntilupa on peruutettu pysyvästi viimeksi kuluneiden kahden vuoden aikana. Tämä olisi tiukennus nykytilaan nähden, sillä voimassa olevan tupakkalain 33 a §:n 4 momentin mukaan pysyvästi peruutettu vähittäismyyntilupa voidaan myöntää uudelleen hakemuksesta aikaisintaan vuoden kuluttua vähittäismyyntiluvan peruuttamisesta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin paikoista, jotka ovat erityisesti lasten ja nuorten käytössä ja joihin ei siksi saisi myöntää myyntilupaa. Säännös vastaisi voimassa olevan tupakkalain 10 a §:n 4 momenttia.

46 §. Vähittäismyyntilupahakemuksen muoto ja sisältö. Pykälässä säädettäisiin vähittäismyyntilupahakemuksen muodosta ja sisällöstä pääosin vastaavalla tavalla kuin voimassa olevan tupakkalain 10 b §:n 2 ja 3 momentissa. Uutena asiana pykälän 1 momentin 2 kohdassa säädettäisiin, että hakemuksessa olisi oltava selvitys siitä, minkä tuotteiden myyntiä lupahakemus koskee. Tällä tarkoitettaisiin sitä, että luvanhakijan olisi ilmoitettava hakemuksessaan, koskeeko lupahakemus vain joko tupakkatuotteiden tai nikotiininesteiden vai molempien näiden tuoteryhmien vähittäismyyntiä. Jos luvanhaltijan tuotevalikoimassa myöhemmin tapahtuisi muutos, tämä olisi velvollinen ilmoittamaan siitä kunnalle. Tieto myyntipaikassa myytävistä tuotteista on olennainen kunnan kannalta, koska se vaikuttaisi kunnan valvontamaksutuloihin.

Pykälän 1 momentin 5 kohtaa täydennettäisiin nykyiseen verrattuna niin, että siinä mainittaisiin kaikki tuotteet, joiden myynti alaikäisille ehdotetaan kiellettäväksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimassa olevan tupakkalain 10 b §:n 7 momenttia vastaavalla tavalla sosiaali- ja terveysministeriön asetuksenantovaltuudesta lupahakemuksen sisältöä koskien.

47 §. Vähittäismyyntiluvan esilläpito. Pykälässä säädettäisiin voimassa olevan tupakkalain 10 b §:n 5 momenttia vastaavalla tavalla, että vähittäismyyntilupa olisi pidettävä asiakkaiden nähtävillä myyntipisteessä. Luvan esilläpito tukee myyntiä koskevien säännösten toimeenpanoa ja valvontaa. Käytännössä vähittäismyyntiluvan olisi siis voimassa olevan tupakkalain edellyttämällä tavalla oltava näkyvillä jokaisella kassalla, josta myydään tupakkatuotteita tai nikotiininesteitä. Lisäksi pykälässä valtuutettaisiin sosiaali- ja terveysministeriö antamaan asetuksella tarkempia säännöksiä luvan ulkoasusta ja nähtävillä pitämisestä.

48 §. Ilmoitus nikotiininesteiden vähittäismyyntistä. Pykälä koskisi niitä elinkeinonharjoittajia, joilla on voimassa olevan tupakkalain mukainen vähittäismyyntilupa. Pykälän 1 momentin mukaan myyntiluvan haltija saisi myydä kyseisessä myyntipaikassa myös nikotiininesteitä, eikä uutta vähittäismyyntilupaa tarvitsisi siis hakea nikotiininesteiden myyntiä varten. Edellytyksenä olisi kirjallinen ilmoitus asiasta kunnalle sekä lupahakemuksessa annettujen tietojen

päivittäminen niin, että siinä huomioitaisiin myös nikotiininesteiden myynti. Näin kunta saisi tietoonsa nikotiininesteitä myyvät tahot ja voisi kohdistaa niihin tupakkalain mukaista valvontaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kunnan velvollisuudeksi ilmoittaa elinkeinonharjoittajalle ottaneensa vastaan nikotiininesteiden myyntiä koskevan ilmoituksen. Kunta ei sen sijaan tekisi ilmoituksen perusteella päätöstä, minkä vuoksi ilmoituksen vastaanottamiseen ei soveltuisi laki palvelujen tarjoamisesta (1166/2009) eikä ilmoituksen johdosta olisi tarpeen antaa elinkeinonharjoittajalle mainitun lain 11 §:ssä tarkoitettua vastaanottotodistusta.

49 §. Vähittäismyyntilupaa koskevat ilmoitukset. Pykälässä säädettäisiin voimassa olevan tupakkalain 10 b §:n 6 momenttia vastaavalla tavalla luvanhaltijan velvollisuudesta ilmoittaa kunnalle lupahakemuksessa ilmoitettujen tietojen muutoksista ja myynnin lopettamisesta. Ilmoitus olisi tehtävä myös silloin, jos nikotiininesteiden vähittäismyyntiä koskevassa ilmoituksessa annettuihin tietoihin tulisi muutos. Nämä tiedot ovat tärkeitä, jotta kunta voi arvioida, ovatko luvan myöntämisen edellytykset toimintaa koskevista muutoksista huolimatta edelleen olemassa.

Esityksessä ehdotetun mukaan myyntilupa voitaisiin peruuttaa silloin, jos myyntiluvan haltija jättäisi ilmoittamatta kunnalle olennaisista muutoksista niistä tiedoista, jotka lupahakemuksessa on annettu. Tällainen olennainen tieto voisi olla esimerkiksi se, että toiminnanharjoittaja, joka lupaa hakiessaan olisi ilmoittanut myyvänsä ainoastaan tupakkatuotteita, laajentaisi myyntiä myöhemmin myös nikotiininesteisiin.

Kunnan olisi nykyiseen tapaan ilmoitettava Valviralle luvan myöntämisestä ja peruuttamisesta, lupaa koskevien tietojen muutoksista, kuten myynnin laajentamisesta nikotiininesteisiin, sekä myynnin lopettamisesta. Ilmoittaminen tapahtuisi käytännössä merkitsemällä uusi lupa, muuttuneet tiedot tai tieto myynnin lopettamisesta sähköiseen vähittäismyyntilupien rekisteriin. Erillistä ilmoitusta näistä tapahtumista ei siten olisi yleensä tarpeen tehdä.

50 §. Tukkumyynnin ilmoituksenvaraisuus. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin uutena asiana tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukkumyynnin ilmoituksenvaraisuudesta. Tätä kautta tupakkalain mukaisen valvonnan piiriin kuuluvat tukkumyyjät tulisivat kunnan viranomaisten tietoon, jolloin toiminnanharjoittajiin voitaisiin kohdistaa myös suunnitelmallista valvontaa. Ilmoitusmenettely on tarkoitettu kevyeksi: elinkeinonharjoittajan tarvitsisi ainoastaan tehdä kirjallinen ilmoitus kunnalle ennen tukkumyynnin aloittamista, eikä kunta tekisi ilmoituksen johdosta päätöstä. Lisäksi elinkeinonharjoittajan olisi ilmoitettava kunnalle toimintaa koskevasta olennaisesta muutoksesta, kuten tukkumyymipaikan muuttamisesta uuteen osoitteeseen tai myynnin laajentamisesta tupakkatuotteista nikotiininesteisiin, sekä tukkumyynnin lopettamisesta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kunnan velvollisuudesta toimittaa ilmoituksen tekijälle viipymättä vastaanottoilmoitus. Näin toiminnanharjoittaja saisi tiedon siitä, että ilmoitus on tullut perille. Kunnan ei siis tarvitsisi tehdä päätöstä ilmoituksen johdosta, vaan riittävä olisi esimerkiksi elinkeinonharjoittajan ilmoittamaan sähköpostiosoitteeseen lähetettävä tieto siitä, että ilmoitus on otettu vastaan.

Pykälän 3 momentin mukaan kunnan olisi ilmoitettava Valviralle tukkumyyntiä koskevista ilmoituksista. Käytännössä tämä tapahtuisi merkitsemällä ilmoitus sähköiseen rekisteriin.

Esityksessä ei ehdoteta säännöksen vastaista tukkumyynnin harjoittamista rangaistavaksi teoksi. Kunta voisi kuitenkin tarvittaessa kieltää tällaisen toiminnan.

51 §. Savuttoman tupakkatuotteen myyntikielto. Pykälässä kiellettäisiin kaikkien savuttomien tupakkatuotteiden myynti ja muu luovuttaminen vastaavalla tavalla kuin voimassa olevan tupakkalain 10 a §:n 1 momentissa on säädetty suussa käytettäväksi tarkoitetun tupakan myynti ja muu luovuttaminen. Kielto koskisi sekä elinkeinotoiminnassa tapahtuvaa että muuta myyntiä ja muuta luovuttamista.

Lisäksi pykälässä kiellettäisiin myös savuttoman tupakkatuotteen välittäminen. Välittämisellä tarkoitettaisiin samaa kuin alkoholirikoksia koskevien säännösten uudistamisen yhteydessä (HE 84/2008 vp) on tarkoitettu alkoholijuomien osalta. Kyseisessä hallituksen esityksessä välittämisellä on tarkoitettu toimintaa, jossa henkilö hankkii alkoholijuomaa toisen puolesta ja lukuun ja luovuttaa sen toimeksiantajalleen. Hankkimista edeltää etukäteinen pyyntö tai toimeksianto. Välittämiseksi kuvattiin esityksessä myös laittoman alkoholijuoman toimittamista myyjältä tai muulta luovuttajalta ostajalle ja ostajan hankkimista jollekin laittomalle erälle. Välittämisenä ei sen pidetty pelkän yleisluonteisen tiedon välittämistä siitä, mistä laitonta alkoholijuomaa olisi saatavilla.

Voimassa olevan tupakkalain 31 c §:n 2 kohdan mukaan suussa käytettäväksi tarkoitetun tupakan välittäminen on rangaistavaa tupakan myyntirikoksena, ja vastaavaa sääntelyä ehdotetaan uuteen tupakkalakiin kaikkien savuttomien tupakkatuotteiden osalta.

52 §. Eräiden nikotiinia sisältävien nesteiden myyntikielto. Pykälässä kiellettäisiin sellaisen sähkösavukkeen avulla höyrystettäväksi tarkoitetun nikotiinia sisältävän nesteen, jonka nikotiinipitoisuus ylittää tupakkatuotedirektiivissä säädetyn rajan tai jolla on lääkelain 3 §:n 1 momentissa säädetty lääkkeellinen käyttötarkoitus, myynti ja muu luovuttaminen. Tällaisten tuotteiden myynti elinkeinotoiminnassa on sinänsä kiellettyä jo lääkelain nojalla, mutta ehdotetulla säännöksellä halutaan selkiyttää sitä, että tällaisten tuotteiden myynti on kiellettyä muutoinkin kuin elinkeinotoiminnassa.

Ehdotetun 3 §:n mukaan tupakkalakia ei sovellettaisi lääkevalmisteisiin, joilla on lääkelain mukainen myyntilupa. Myynnin ja muun luovuttamisen kieltä ei siis koskisi myyntiluvallisia lääkevalmisteita, vaan niiden myyntiin ja maahantuontiin sovellettaisiin lääkelainsäädäntöä.

53 §. Kielto myydä alaikäiselle. Pykälässä säädettäisiin tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden ostoikärajoista. Voimassa olevan tupakkalain 10 §:ään nähden ikärajasääntelyä laajennettaisiin koskemaan uusia tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita.

Pykälän 1 momentin mukaan tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä ei saisi myydä tai muutoin luovuttaa alle 18-vuotiaalle. Säännös koskisi paitsi elinkeinotoiminnassa, myös yksityishenkilöiden välillä tapahtuvaa myyntiä ja muuta luovuttamista. Säännös soveltuisi nikotiininesteiden myyntiin riippumatta siitä, olisiko nikotiinineste pakattu sähkösavukkeeseen vai täyttösäiliöön.

Säännöksessä kiellettäisiin myös mainittujen tuotteiden välittäminen alaikäisille. Sitä, mitä olisi pidettävä välittämisenä, on käsitelty edellä 51 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa. Voimassa olevan tupakkalain 31 c §:n 1 kohdan mukaan tupakkatuotteiden välittäminen alaikäisille on tupakan myyntirikoksena rangaistavaa, ja vastaavaa sääntelyä ehdotetaan uuteen tupakkalakiin sekä tupakkatuotteiden että nikotiininesteiden osalta.

Pykälän 2 momentin mukaan tupakointivälineiden, kuten tupakansyöttimien ja piippujen, myynti alaikäisille säilyisi elinkeinotoiminnassa kiellettynä, kuten on ollut vuodesta 1995. Uutena asiana pykälässä kiellettäisiin tupakan vastikkeiden, kuten yrttisavukkeiden, energianuuskan ja nikotiinia sisältämättömien ”e-karkkien” ja ”e-shishojen” elinkeinotoiminnassa tapahtuva myynti ja muu luovuttaminen alle 18-vuotiaalle. Myöskään sähkösavukkeita ei jatkossa saisi elinkeinotoiminnassa myydä tai muutoin luovuttaa alaikäiselle. Nikotiinesteiden myynti alaikäisille olisi kiellettyä pykälän 1 momentin mukaisesti, joten 2 momentissa tarkoitettu kiello koskisi käytännössä vain täyttämättömänä myytäviä laitteita.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin niin sanotusta myyntikieltoilmoituksesta eli ilmoituksesta, jossa kerrottaisiin myynnin ikärajoista. Tällä hetkellä myyntikieltoilmoituksesta säädetään tupakka-asetuksen 11 §:ssä, josta sääntely nostettaisiin lain tasolle. Ilmoituksen sanamuodosta säädettäisiin kuitenkin jatkossakin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

54 §. Omavalvontasuunnitelma. Pykälässä säädettäisiin omavalvontasuunnitelmasta, jota koskee voimassa olevan tupakkalain 10 §:n 3 momentti. Omavalvontasuunnitelmalla elinkeinonharjoittaja osoittaisi kykenevänsä vastaamaan ikärajojen valvonnasta, ja hyväksyttävä omavalvontasuunnitelma on edellytyksenä vähittäismyyntiluvan myöntämiselle. Omavalvontasuunnitelman laatimisesta, sisällöstä ja toteuttamisesta annettaisiin jatkossakin tarkemmat säännökset sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

55 §. Ostotilanteen jatkuva valvonta. Pykälässä ehdotettava ostotilanteen jatkuva valvonta laajenisi voimassa olevan tupakkalain 10 b §:n 1 momenttiin nähden niin, että velvollisuus koskisi kaikkien sellaisten tuotteiden vähittäismyyntiä, joiden myynti alle 18-vuotiaalle on kielletty. Valviran ohjeistuksen mukaisesti ostotilanteella tarkoitettaisiin tuotteen valitsemisen, maksamisen ja vastaanottamisen yhdistelmää.

Lisäksi pykälässä edellytettäisiin uutena asiana, että myyjän olisi oltava paikalla myyntipisteessä. Asiallisesti tämä ei olisi muutos nykytilaan, sillä jatkuvan valvonnan vaatimus on jo tähän asti käytännössä edellyttänyt myyjän läsnäoloa. Paikalla olemisella tarkoitettaisiin myyjän fyysistä läsnäoloa myyntipisteessä, joten esimerkiksi kuvaruudun kautta virtuaalisesti tapahtuva ostajan iän tarkistaminen ei täyttäisi säännöksen vaatimusta myyjän paikalla olemisesta. Jotta myyjän voitaisiin katsoa olevan paikalla myyntipisteessä, tämän tulisi tosiasiaa pystyä valvomaan ikärajoja ja tarvittaessa myös ottamaan tuotteet pois alaikäiseltä ostajalta.

56 §. Myyjän vähimmäisikä. Pykälässä säädettäisiin 18 vuoden vähimmäisikä henkilölle, joka myy elinkeinotoiminnassa tupakkalain nojalla ikärajavaltavia tuotteita. Kielto siis laajenisi voimassa olevasta tupakkalain 10 §:n 2 momentista, jossa on säädetty vastaava vähimmäisikä ainoastaan tupakkatuotteiden myyjälle. Myyjän ikää koskevalla sääntelyllä voidaan ehkäistä tilanteita, joissa alaikäiset asiakkaat painostavat alaikäisen myyjän myymään heille tupakkatuotteita tai muita tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita.

Poikkeuksena pääsäännöstä pykälässä säädettäisiin, että alaikäinen henkilö saisi myydä mainittuja tuotteita, jos myynti tapahtuisi täysi-ikäisen henkilön valvonnan alaisena. Sitä, millaista valvontaa on pidettävä riittävänä, on käsitelty tupakkalain muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä HE 180/2009 vp.

Säännöksen vastaista toimintaa ei ehdoteta rangaistavaksi teoksi, mutta kunta voisi peruuttaa vähittäismyyntiluvan, jos luvanhaltija sallisi alaikäisen myydä ikärajavaltavia tuotteita.

57 §. Automaattisten myyntilaitteiden kieltö. Voimassa olevan tupakkalain 10 a §:n 3 momenttia vastaavalla pykälässä kiellettäisiin tavalla tupakkatuotteiden myynti ja muu luovuttaminen automaattisista myyntilaitteista, minkä lisäksi kieltö ulotettaisiin koskemaan muitakin tupakkalain nojalla ikärajavalvottavia tuotteita. Automaattisella myyntilaitteella tarkoitettaisiin laitetta, josta asiakas valitsee ja johon hän maksaa tuotteen ja joka luovuttaa tuotteen asiakkaalle. Päivittäistavarakauppojen kassoilla käytössä olevat tupakkatuotteiden valintalaitteet eivät sen sijaan olisi tupakkalaissa tarkoitettuja automaattisia myyntilaitteita.

Nimenomaisella automaattisten myyntilaitteiden täyskiellolla voitaisiin jatkossakin varmistaa, että alaikäiset eivät saa hankittua automaateista ikärajavalvottavia tuotteita sen vuoksi, että myyjä on esimerkiksi keskittynyt palvelemaan toista asiakasta.

58 §. Etämyynnin kieltö. Pykälässä kiellettäisiin ensinnäkin tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja sähkösavukkeiden rajat ylittävä etämyynti kuluttajille. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön tupakkatuotedirektiivin 18 artikla ja 20 artiklan 6 kohta. Rajat ylittävän etämyynnin kieltö merkitsisi paitsi sitä, että ulkomaille sijoittautuneet elinkeinonharjoittajat eivät saisi myydä tuotteita suomalaisille kuluttajille, myös sitä, että suomalaiset elinkeinonharjoittajat eivät saisi myydä tuotteita ulkomaisille kuluttajille.

Lisäksi pykälässä kiellettäisiin myös Suomeen sijoittautuneita elinkeinonharjoittajia myymästä ja muutoin luovuttamasta mainittuja tuotteita kuluttajille kuluttajansuojalain (38/1978) 6 luvun 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua etäviestintä, kuten tietoverkkoa tai puhelinta, käyttäen.

Etämyyntikiellon rikkominen ei olisi rangaistavaa, mutta kunta voisi kieltää tällaisen toiminnan ja tehostaa kieltoa uhkasakolla. Lisäksi etämyyntikiellon rikkominen olisi peruste vähittäismyyntiluvan peruuttamiselle.

59 §. Tullihuutokaupalla myynnin kieltö. Pykälässä kiellettäisiin tupakkatuotteiden, poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myynti tullihuutokaupalla. Tupakkatuotteiden osalta vastaava säännös on voimassa olevan tupakkalain 10 a §:n 4 momentissa. Kieltö ulotettaisiin koskemaan myös muita tuotteita, joiden maahantuontia ehdotetaan rajoitettavaksi.

60 §. Tukkumyynnin rajoitukset. Pykälässä säädettäisiin tukkumyyntiä koskevista rajoituksista pääosin voimassa olevan tupakkalain 10 d §:ää vastaavalla tavalla, minkä lisäksi rajoitukset ulotettaisiin koskemaan nikotiininesteiden tukkumyyntiä. Ehdotettavan sääntelyn tarkoituksena on osaltaan varmistaa, että kaikilla tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyjillä on voimassa oleva vähittäismyyntilupa ja että ne ovat tehneet vaadittavat ilmoitukset toiminnastaan. Samalla säännös vähentäisi myynnin viranomaisvalvonnan tarvetta. Jos tukkumyyn-tipaikasta myydään tupakkatuotteita tai nikotiininesteitä suoraan kuluttajille, kysymys on näiden tuotteiden vähittäismyynnistä. Tällöin myyjän on haettava toiminnalleen vähittäismyyntilupaa.

Pykälän 1 momentin mukaan tupakkatuotteita saisi myydä tukuittain ensinnäkin toiselle tukkumyyjälle, joka on tehnyt tukkumyyn-ti-ilmoituksen. Lisäksi tukkumyyjä saisi myydä tupakkatuotteita sille, jolla on uuden tupakkalain mukainen vähittäismyyntilupa ja joka on ilmoittanut kunnalle myyvänsä tupakkatuotteita, sekä sille, jolla on vanhan tupakkalain nojalla myönnetty vähittäismyyntilupa.

Pykälän 2 momentin mukaan nikotiininesteiden tukkumyyn-ti olisi sallittua toiselle tukkumyyjälle, joka on tehnyt tukkumyyn-ti-ilmoituksen. Lisäksi nikotiininesteitä saisi myydä sille, jolla on uuden tupakkalain mukainen vähittäismyyntilupa ja joka on ilmoittanut kunnalle myyvänsä

nikotiininesteitä, sekä sille, jolla on vanhan tupakkalain nojalla myönnetty vähittäismyyntilupa ja joka on ilmoittanut kunnalle myyvänsä nikotiininesteitä.

Pykälän 3 momentissa kielletäisiin tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukkumyynti paikoissa, joihin ei saa myöntää vähittäismyyntilupaa. Näitä ovat erityisesti lasten ja nuorten käytössä olevat paikat, kuten päiväkodit ja oppilaitokset.

8 luku Maahantuonti ja hallussapito

Luku koskisi tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden maahantuontia. Eräissä muissa säännöksissä, kuten ampuma-aselain (1/1998) 16 §:ssä ja puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain (282/2012) 6 §:ssä, tällaisesta tavaraliikenteestä käytetään käsitettä ”siirto” ja maahantuonnilla tarkoitetaan vain EU:n tai ETA:n ulkopuolelta tapahtuvaa tuontia Suomeen. Tupakkalaissa maahantuonnin käsite kuitenkin kattaisi jatkossakin myös tuonnin toisesta EU- tai ETA-valtiosta Suomeen. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että maahantuontia koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös Ahvenanmaalta tapahtuvaan tuontiin.

Uuteen tupakkalakiin ei ehdoteta otettavan voimassa olevan tupakkalain 31 e §:ää vastaavaa rangaistussäännöstä tupakkatuoterikkomuksesta. Tupakkalain vastaiseen maahantuontiin soveltuisivat rikoslain 46 luvun salakuljetusta ja lievää salakuljetusta koskevat rangaistussäännökset. Lisäksi salakuljetettuun omaisuuteen ryhtyminen tulisi tuomittavaksi laittomana tuontitavaraan ryhtymisenä.

61 §. Maahantuonnin raja. Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain (1266/1996) mukaan tiettyjä arvonlisäverolain (1501/1993) säännöksiä sovellettaessa Ahvenanmaan maakunnan ei katsota kuuluvan Suomen alueeseen. Ahvenanmaan maakunnan ja muun Suomen sekä Ahvenanmaan maakunnan ja muiden jäsenvaltioiden välillä on siten veroraja. Arvonlisäverotuksessa EU:n veroalueen ja Ahvenanmaan maakunnan välisiin tavaroiden myynteihin ja siirtoihin sovelletaan vienti- ja maahantuontisäännöksiä. Toisin sanoen tavarain toimittamista verorajan yli käsitellään sekä verotuksellisesti että menettelyllisesti tavarain lähtöalueella, esimerkiksi Ahvenanmaan maakunnassa, maastavientinä ja määränpääalueella, esimerkiksi Manner-Suomessa, maahantuontina.

Esityksessä ehdotetaan, että mitä tupakkalaissa säädetään maahantuonnista, sovellettaisiin myös Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain 18 §:n 2 momentissa tarkoitettuun tuontiin. Kyseisen säännöksen mukaan tavarain tuontiin Ahvenanmaan maakunnasta muualle Suomeen sovelletaan, mitä arvonlisäverolain 9 luvussa säädetään tavarain maahantuonnista Yhteisöön. Maahantuonnin rajasta olisi tarpeen säätää vastaavalla tavalla myös tupakkalaissa, koska Ahvenanmaan tupakkalaissa ei ainakaan tällä hetkellä kiellä esimerkiksi suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakan maahantuontia.

62 §. Alaikäisiä koskeva maahantuontikielto. Pykälässä säädettäisiin voimassa olevan tupakkalain 11 §:ää vastaavalla tavalla tupakkatuotteiden maahantuonti kielletyiksi alle 18-vuotiailta. Lisäksi kielto ulotettaisiin koskemaan myös nikotiininesteitä. Jos alaikäinen toisi tupakkatuotteita tai nikotiininesteitä säännöksen vastaisesti maahan, tekijän alaikäisyyden vuoksi vahvana lähtökohta olisi, että teosta rangaistaisiin lievänä salakuljetuksena.

63 §. Savuttoman tupakkatuotteen maahantuontikielto. Voimassa olevan tupakkalain 10 a §:n 1 momentin mukaan suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakan maahantuonti on kielletty. Esi-

tyksessä ehdotetaan, että maahantuontikielto ulotettaisiin koskemaan kaikkia savuttomia tupakkatuotteita. Tarkoituksena on ennen kaikkea ehkäistä suussa käytettäväksi tarkoitettujen tupakan maahantuontikiellon kiertämistä. Kielto koskisi nykyiseen tapaan sekä yksityishenkilöitä että elinkeinotoiminnanharjoittajia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykyiseen tapaan yksityishenkilöiden matkustajatuontia koskeva poikkeus maahantuontikiellosta. Poikkeuksen soveltuminen edellyttäisi ensinnäkin, että yksityishenkilö toisi savuttomat tupakkatuotteet mukanaan, eli säännös koskisi ainoastaan matkustajatuontia. Toiseksi tuotteet olisi tuotava omaan käyttöön. Savuttomat tupakkatuotteiden maahantuonti esimerkiksi lahjaksi ei siten olisi sallittua. Kolmanneksi tuonnin sallittu enimmäismäärä olisi rajoitettu 1 000 grammaan savuttomia tupakkatuotteita, eli toisin kuin voimassa olevassa laissa, ehdotetussa säännöksessä todettaisiin vain suurin sallittu painomäärä, joka voisi koostua yhdestä tai useammasta pakkauksesta. Sallittu enimmäismäärä myös pienenesi nykyisestä, joka on yhteensä 1 500 grammaa. Kuten edellä on kuvattu, käytännössä esimerkiksi pussinuuskaa saisi kuitenkin tuoda uuden säännöksen mukaan maahan jopa hie-man enemmän kuin nykyisin. Neljänneksi tuonnille säädettäisiin uutena asiana vuorokausiraja.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin selvyuden vuoksi, että maahantuontikielto ei koskisi savutonta tupakkatuotetta, joka on kansainvälisessä liikenteessä käytettävän vesi- tai ilma-aluksen suljetussa myyntitilassa tai varastossa. Tämä vastaisi voimassa olevan tupakkalain 10 a §:n 2 momenttia (StVM 14/2010 vp).

64 §. Eräiden nikotiinia sisältävien nesteiden maahantuontikielto. Pykälässä kiellettäisiin yksityishenkilöiltä sellaisen sähkösavukkeen avulla höyrystettäväksi tarkoitettua nikotiinia sisältävän nesteen, jonka nikotiinipitoisuus ylittää tupakkatuotedirektiivissä säädetyn rajan tai jolla on lääkelain 3 §:n 1 momentissa säädetty lääkkeellinen käyttötarkoitus, maahantuonti. Tällä hetkellä tällaisten nesteiden maahantuonti on sallittu lääketuontiasetuksen 3 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla edellyttäen, että lääkevalmisteella on myyntilupa valtiossa, josta se on hankittu. On mahdollista, että EU:n jäsenvaltiot myöntävät kansallisia lääkelupia mainitunlaisille nesteille, jolloin samat tai samankaltaiset nesteet ovat jäsenmaasta riippuen markkinoilla joko tupakkatuotedirektiivin tai lääkedirektiivin mukaisina tuotteina. Tämä ei ole perusteltua eikä tarkoituksenmukaista, minkä vuoksi esityksessä ehdotetaan tällaisten nesteiden tuontikieltoa Suomeen. Kielto koskisi myös nesteen hankkimista ja vastaanottamista postitse tai muulla vastaavalla tavalla Suomen ulkopuolelta.

Ehdotetussa 3 §:ssä rajattaisiin tupakkalain soveltamisalan ulkopuolelle sellaiset lääkevalmisteet, joilla on Fimean tai EU:n toimielimen myöntämä myyntilupa. Ehdotettu maahantuontikielto ei siis koskisi tällaisia nikotiinia sisältäviä nesteitä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin matkustajatuontia koskeva poikkeus maahantuontikiellosta.

65 §. Kielto tuoda maahan etäviestimen välityksellä hankittuja tuotteita. Esityksessä ehdotetaan tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja sähkösavukkeiden rajat ylittävän etämyynnin kieltämistä. Suomalaisten viranomaisten olisi kuitenkin käytännössä hankala puuttua kiellon rikkomiseen silloin, jos toimija on ulkomainen, ja etenkin silloin, jos tämä on sijoittautunut EU:n ulkopuolelle. Siksi 67 §:ssä säädettäisiin, että yksityishenkilö ei saisi hankkia tai tuoda maahan elinkeinonharjoittajalta tupakkatuotteita, nikotiininesteitä tai sähkösavukkeita postitse, tavarankuljetuksena tai muulla vastaavalla tavalla Suomen ulkopuolelta.

66 §. Matkustajatuonnin aikarajat. Pykälässä säädettäisiin uutena asiana aikarajoista tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden matkustajatuonnille ETA:n ulkopuolisista maista.

Pykälän 1 momentti koskisi Suomessa asuvia henkilöitä, jotka muutoin kuin lentoliikenteessä saapuvat maahan ETA:n ulkopuolelta. Tällainen henkilö ei saisi tuoda maahan tupakkatuotteita tai nikotiininesteitä, jos hänen matkansa olisi kestänyt enintään 24 tuntia. Alkoholin matkustajatuonnin vastaavaksi aikarajaksi on alkoholilain 10 §:n nojalla annettussa alkoholijuomista ja väkiviinasta annetun asetuksen (1344/1994) 8 §:ssä säädetty 20 tuntia, mutta valvonnan helpottamiseksi tupakkalaissa ehdotetaan aikarajaksi vuorokautta. Aikarajan nostaminen tulee harkittavaksi myös alkoholin matkustajatuonnin osalta, kun alkoholilainsäädäntöä uudistetaan.

Kyseessä olisi ETA:n ulkopuolelta tapahtuvaa tuontia koskeva erityissäännös. Vaikka savuttomia tupakkatuotteita saisi ehdotetun 63 §:n 2 momentin mukaan tuoda maahan matkustajatuontina enintään 1 000 grammaa vuorokaudessa, matkan suuntautuessa ETA:n ulkopuolelle matkan olisi kestettävä yli vuorokauden ennen kuin savuttomia tupakkatuotteita saisi tuoda maahan.

Pykälän 2 momentissa puolestaan kiellettäisiin tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden maahantuonti ETA:n ulkopuolella asuvilta henkilöiltä, jotka muutoin kuin lentoliikenteessä saapuvat maahan ETA:n ulkopuolelta ja joiden muu kuin kauttakulkuun liittyvä oleskelu Suomessa kestää enintään kolme vuorokautta. Aikaraja olisi tältä osin sama kuin alkoholijuomien osalta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin aikarajoja koskevista poikkeuksista. Suomessa asuva henkilö saisi ETA:n ulkopuolelta palatessaan tuoda maahan tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä, jos olisi ilmeistä, että ne on hankittu ennen maasta poistumista. Esimerkiksi tuotteen suomen- ja ruotsinkieliset varoitusmerkinnät voisivat olla osoitus siitä, että tuote on hankittu Suomesta. Lisäksi ETA:n ulkopuolella asuva henkilö saisi tuoda Suomeen tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä, jos olisi ilmeistä, että tuotteet on tarkoitettu hänen henkilökohtaista käyttöönsä varten maassa oleskelun ajaksi. Tämä olisi pääteltävissä ennen kaikkea siitä, vastaako tuotteiden määrä Suomessa oleskelun kesto. Miehet polttavat keskimäärin 16 ja naiset 13 savuketta päivässä.

67 §. Matkustajatuonnin määrälliset rajat. Pykälässä säädettäisiin matkustajatuonnin määrällisistä rajoista pääosin vastaavalla tavalla kuin voimassa olevan tupakkalain 7 b §:ssä, minkä lisäksi rajoitukset ulotettaisiin koskemaan myös nikotiininesteitä ja poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita. Pykälässä ei eroteltaisi tilanteita sen mukaan, maksetaanko tuotteista valmisteverot ja tuodaanko tuotteet EU:n toisesta jäsenvaltiosta vai kolmannesta maasta. Kolmansista maista tuotavien tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden osalta olisi kuitenkin huomioitava myös ehdotettu maahantuonnin aikaraja.

Pykälän 1 momentin 1 kohta koskisi sellaisia tupakkatuotteita, joissa ei ole tupakkatuotedirektiivin nojalla vaadittavia suomen- ja ruotsinkielisiä tai kuvallisia varoitusmerkintöjä. Niitä saisi tuoda maahan nykyistä vastaavat määrät.

Pykälän 1 momentin 2 kohta koskisi sähkösavukkeeseen tai täyttösäiliöön, jossa ei ole suomen- ja ruotsinkielisiä varoitusmerkintöjä, pakattua nikotiininestettä. Tällaista nikotiininestettä saisi tuoda maahan enintään 10 millilitraa, eli käytännössä yhden täyttösäiliön tai viisi nikotiininesteellä valmiiksi täytettyä sähkösavuketta. Ehdotettu 10 millilitran raja perustuu siihen, että mainittu määrä nikotiininestettä, jonka nikotiinipitoisuus on enin sallittu eli 20 milligrammaa millilitrassa, sisältää 200 milligrammaa nikotiinia. Saman verran nikotiinia syntyy

polttuna 200 savukkeesta, sillä savukkeesta saa poltettaessa syntyä enintään 1 milligramma nikotiinia. Momentin 1 kohdan mukaan ilman varoitusmerkintöjä maahan saisi tuoda 200 savuketta, ja nikotiininesteen maahantuonnille ehdotettu 10 millilitran raja vastaisi tätä nikotiinin määrän osalta.

Voidaan arvioida, että 10 millilitraa nikotiininestettä riittää useimmille käyttäjille noin 12—15 päiväksi vastaavasti kuin 200 savuketta riittää samanpituiseksi ajaksi useimmille tupakoitsijoille. Miehet polttavat keskimäärin 16 savuketta päivässä ja naiset 13 savuketta päivässä, joten savukkeista päivässä saatava nikotiiniannos on miehillä keskimäärin enintään 16 milligrammaa ja naisilla 13 milligrammaa. Saadakseen vastaavan määrän nikotiinia sähkösavukkeesta mies tarvitsee nikotiininestettä, jonka nikotiinipitoisuus on 20 milligrammaa millilitrassa, 0,8 millilitraa päivässä ja nainen 0,65 millilitraa päivässä.

Pykälässä ehdotettu nikotiininesteiden maahantuonnin raja koskisi nikotiininesteen määritelmän mukaisesti vain sellaisia nesteitä, joissa on nikotiinia enintään 20 milligrammaa millilitrassa ja joilla ei olisi lääkkeellistä käyttötarkoitusta. Muunlaisten nikotiinia sisältävien nesteiden maahantuonti olisi esityksessä ehdotetun mukaan kiellettyä. Lääkelain mukaisen myyntiluvan saaneiden nikotiininesteiden maahantuonnin laillisuus määräytyisi kuitenkin jatkossakin lääkelainsäädännön mukaan.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädettäisiin maahantuonnin rajoista sellaisille poltettavaksi tarkoitetuille kasviperäisille tuotteille, joiden vähittäismyyntipakkauksissa ei ole suomen- ja ruotsinkielisiä varoitusmerkintöjä. Valmiiksi käärityjä tuotteita, kuten yritysavukkeita, saisi tuoda maahan enintään 200 kappaletta, mikä vastaisi savukkeiden maahantuontirajaa. Irtonaisen poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen osalta maahantuonnin raja olisi puolestaan 250 grammaa vastaavasti kuin kääre- ja piipputupakan osalta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että yksityishenkilö ei saisi tuoda 1 momentissa tarkoitettuja tuotteita muutoin kuin omaan käyttöön. Sellaisia tupakkatuotteita, nikotiininesteitä tai poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita, joissa ei ole tupakkalain mukaisia varoitusmerkintöjä, ei saisi tuoda ollenkaan esimerkiksi lahjaksi. Myös voimassa olevan tupakkalain 7 b §:ssä on tarkoitettu, että maahantuonti olisi sallittua ainoastaan omaan käyttöön, mutta jatkossa tämä kävisi säännöksestä nimenomaisesti ilmi.

9 luku Markkinointi- ja esilläpitokiellot

68 §. Markkinointikielto. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin markkinointikiellosta, joka kattaisi kaikki tupakkalaissa tarkoitettut tuotteet. Toisin kuin voimassa olevan tupakkalain 8 §:n 1 momentissa, ehdotetussa säännöksessä ei enää eriteltäisi mainontaa, epäsuoraa mainontaa, tupakkasponsorointia ja muuta myyinnedistämistoimintaa vaan käytettäisiin markkinoinnin käsitettä, joka määriteltäisiin 2 §:ssä. Kysymys olisi käsitteellisestä muutoksesta, jolla ei olisi tarkoitus muuttaa voimassa olevien kieltojen alaa.

Ehdotettu säännös kattaisi kaiken myyinnedistämistoiminnan, joka on jo tällä hetkellä tupakkalain mukaan kiellettyä. Kysymys olisi markkinoinnin täyskiellosta tietyin erikseen säädettävien poikkeuksin, ja lainvastaisina pysyisivät edelleen kaikki sellaiset toimenpiteet, joiden tarkoituksena on aikaansaada tai edistää tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden kulutusta ja kysyntää. Ehdotettu säännös pitäisi sisällään myös voimassa olevan tupakkalain 9 §:ssä säädetyin kiellon kytkä tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita muiden tuotteiden myyntiin tai luovutukseen taikka palvelujen antamiseen.

Kuten voimassa oleva tupakkalain 8 §, myös ehdotettu markkinointikieltoa koskeva säännös olisi välineneutraali. Tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden markkinointi olisi kiellettyä riippumatta siitä, toteutettaisiinko se esimerkiksi sanomalehdessä, internetissä tai suullisesti myyntitapahtumassa. Markkinoinnin toteuttamistavalla voisi kuitenkin olla merkitystä esimerkiksi arvioitaessa, kuinka vakava tietty markkinointikiellon vastainen menettely on.

Esityksessä ehdotetaan, että markkinointikielto koskisi myös sähkösavukkeita ja nikotiininesteitä. Tällä pantaisiin täytäntöön tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 5 kohta, joka edellyttää jäsenvaltioiden kieltävän useat sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden myynninedistämisen ja sponsoroinnin muodot. Ehdotettava markkinointikielto koskisi myös sellaista markkinointia, jolla ei ole rajat ylittäviä vaikutuksia, ja olisi siten kattavampi kuin tupakkatuotedirektiivissä tarkoitettut kiellot.

Markkinointikielto soveltuisi kaikenmuotoisiin sähkösavukkeisiin riippumatta siitä, täyttävätkö ne tupakkajäljitelmän määritelmän. Toisin kuin voimassa olevan tupakkalain 8 §:n mukaan, sähkösavukkeen markkinoinnin lainvastaisuus ei siis enää riippuisi siitä, voidaanko laitetta pitää tupakkajäljitelmänä vai ei. Siinä tapauksessa, että sähkösavuke olisi terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista annetussa laissa tarkoitettu terveydenhuollon laite, sen markkinointiin soveltuisivat kuitenkin kyseisen lain markkinointia koskevat säännökset.

Nykytilanteesta poiketen nikotiininesteen markkinointiin sovellettaisiin lähtökohtaisesti tupakkalakia eikä lääkelakia. Lääkelain mukaisen myyntiluvan saaneiden nikotiininesteiden markkinointia koskisivat kuitenkin jatkossakin lääkelain säännökset. Höyrystettäväksi tarkoitettujen nikotiinittomien nesteiden, jota esimerkiksi ”e-shishat” sisältävät, markkinointi olisi kiellettyä tupakan vastikkeen markkinointina. Kysymys voisi olla lisäksi tupakkajäljitelmän markkinoinnista, jos laite täyttäisi tupakkajäljitelmän määritelmän.

Tupakkatuotteiden tuotesijoittelu on nimenomaisesti kielletty tietoyhteiskuntakaaren 221 §:n 1 momentin 1 kohdassa. Tupakkatuotteiden ja muiden tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden tuotesijoittelua voidaan kuitenkin pitää kiellettyinä jo tupakkalaissa säädetyn myynninedistämiskiellon nojalla. Lisäksi tietoyhteiskuntakaaren 219 §:n 1 momentissa kielletään pääasiassa tupakkatuotteita valmistavia tai markkinoivia yrityksiä sponsoroimasta ohjelmia, audiovisuaalisia sisältöpalveluja ja radiotoimintaa, minkä lisäksi tietoyhteiskuntakaaren 221 §:n 2 momentin 2 kohdassa kielletään mainittujen yritysten tuotteiden tuotesijoittelu. Kyseiset tietoyhteiskuntakaareissa säädetty kiellot menevät siten tältä osin jopa pidemmälle kuin tupakkalain sääntely.

69 §. Poikkeukset markkinointikiellosta. Pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädettäisiin voimassa olevan tupakkalain 8 §:n 2 momenttia vastaavalla tavalla poikkeus markkinointikiellosta sellaisille julkaisuille, jotka on painettu ja julkaistu EU:n ulkopuolella ja joita ei ole ensisijaisesti suunnattu EU:n markkinoille. Lisäksi edellytyksenä on, että julkaisun pääasiallisena tarkoituksena ei ole tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden markkinointi. Poikkeus koskisi myös uusia tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita, eli sähkösavukkeita ja nikotiininesteitä.

Momentin 2 kohdan poikkeussäännös olisi sisällöltään uusi. Se koskisi yksittäisiä keräilykohteina pidettäviä, muita kuin uusia tupakointivälineitä. Tällaisia olisivat esimerkiksi materiaaleja, muotoilunsa ja historiansa vuoksi arvokkaat käytetyt tuhkakupit ja tupakkarasiat. Kyseiset esineet olisi perusteltua jättää markkinointikiellon ulkopuolelle, koska niiden markkinoinnin rajoittamisella ei ole mainittavaa kansanterveydellistä merkitystä ja koska kiello tarpeettomasti keräilykohteiden kauppaa. Lisäksi poikkeuksen soveltumisen edellytyksenä olisi, että tuotteiden tuotemerkit eivät näkyisi markkinoinnissa.

Momentin 3 kohdassa sallittaisiin tuotetietojen antaminen tuotteen myyntiin osallistuville, eli lähinnä tukku- ja vähittäismyyjille. Näillekään tahoille tuotetietoa ei kuitenkaan saisi esittää mainonnallisella tavalla, vaan annettavan tiedon olisi oltava neutraalia ja asianmukaista sekä sellaista, että myyntiin osallistuva saa tuotteesta ja sen ominaisuuksista kokonaisvaltaisen ja oikean tiedon.

Pykälän 2 momentissa mainittaisiin sallittuina tuotetietoina pykälässä voimassa olevan tupakkalain 8 §:n 3 momentissa säädetty hinta, koostumus, ominaisuudet ja valmistaminen, minkä lisäksi tupakka-asetuksen 8 §:stä nostettaisiin lain tasolle tiedot tuotteen terveysturvasta ja -haitoista, alkuperämaasta ja vähittäismyyntipakkauksesta. Kuva tuotteesta tai sen vähittäismyyntipakkauksesta voitaisiin antaa tuotetietona ainoastaan muuhun tuotetietoon liitettynä, eikä tuotetietoon saisi liittää muuta kuvaa. Jos myyntiin osallistuville annettaisiin tuotetietona muita kuin 3 momentissa tarkoitettuja tietoja tai tiedot annettaisiin mainonnallisella tavalla, kyse olisi kielletystä markkinoinnista.

Jos tupakkalaissa tarkoitettua tuotetta markkinoitaisiin ehdotetun pykälän vastaisesti, kunta tai tietyissä tapauksissa Valvira voisi kieltää markkinoinnin ja asettaa kiellon tehosteeksi uhkasakon tai teettämisuhan. Lisäksi markkinointi olisi rangaistavaa joko tupakan markkinointirikkomuksena tai tupakan markkinointirikoksena.

70 §. Hintahyvityksen kieltö. Pykälässä ehdotetaan tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden hinnoitteluun liittyen, että tuotteen hinnasta annettavan hyvityksen, joka määräytyy tuotteen tai muiden kulutushyödykkeiden ja palvelujen ostojen perusteella, tarjoaminen ja maksaminen olisi kielletty. Ehdotetun säännöksen mukaan tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden myyntiä ei saisi edistää kaupan tai ravintoloiden kanta-asiakaskorttien tai etuohjelmien yhteydessä siten, että tuotteiden ostaminen olisi ostohyvitysten johdosta sitä halvempaa, mitä enemmän niitä tai muita kulutushyödykkeitä ostaa. Tällaisen hyvityksen tarjoamisen lisäksi myös sen maksaminen olisi kielletty. Suomessa toimivan etuohjelman yhteydessä ei siten saisi maksaa ostohyvityksiä edes niistä tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden ostoista, jotka ovat tapahtuneet ulkomailla.

71 §. Esilläpitolaki. Voimassa olevan tupakkalain 8 a §:ssä säädetty esilläpitolaki kattaa lähtökohtaisesti vain tupakkatuotteet ja niiden tavaramerkit. Esityksessä ehdotetaan, että esilläpitolaki laajennettaisiin koskemaan myös tupakan vastikkeita, sähkösavukkeita ja nikotiinineiteitä. Kyseisiä tuotteita ja niiden tavaramerkkejä ei pykälän 1 momentin mukaan jatkossa saisi pitää esillä vähittäismyyntipaikoissa. Lisäksi kiellettyä olisi mainittujen tuotteiden tavaramerkkien esilläpito muiden tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden vähittäismyynnissä. Esilläpitolaki ei siis lähtökohtaisesti soveltuisi tupakointivälineisiin tai tupakkajäljitelmiin, mutta jos esimerkiksi tupakansytyttimessä olisi tupakkatuotteen tavaramerkki, tuotetta ei saisi pitää vähittäismyynnissä esillä. Sitä, mitä on pidettävä kiellettyä esilläpitoa, on käsitelty tupakkalain muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä HE 180/2009 vp.

Esilläpitolaki ei lähtökohtaisesti koskisi tukkumyyntipaikkoja. Ehdotettua säännöstä kuitenkin sovellettaisiin myös tukkumyyntipaikkoihin siltä osin kuin niissä harjoitettaisiin vähittäismyyntiä. Jos tuotteet haluttaisiin pitää esillä osassa myymälää, kuluttaja-asiakkaille tarkoitettu alue olisi rajattava niin, että sieltä ei voisi nähdä tuotteita tai niiden tavaramerkkejä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin esilläpitolakiin poikkeuksesta sellaisille myyntipaikoille, joissa myydään lähes yksinomaan tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita. Edellytyksenä poikkeuksen soveltumiselle olisi jatkossakin, että myyntipaikassa olisi erillinen sisäänkäynti ja että myyntipaikan ulkopuolelta ei voisi nähdä tuotteita, joiden esilläpito olisi 1 momentin mukaan kielletty, tai tällaisten tuotteiden tavaramerkkejä. Esimerkiksi tupakkakaupat, joissa ei myydä

tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden lisäksi muita tuotteita kuin lähinnä iltapäivälehtiä ja makeisia, voisivat jatkossakin pitää tupakkatuotteita asiakkaiden nähtävillä. Vaikka tuotteet saisivat olla tällaisessa myyntipaikassa esillä, niiden esillepano ei kuitenkaan saisi markkinointikiellosta johtuen olla mainonnallista. Valvontakäytännössä kiellettyä on pidetty esimerkiksi tietyn tuotteen tai sen hinnan korostamista esillepanon keinoin.

Pykälän 3 momentissa rajattaisiin esilläpitokiellon ulkopuolelle 1 momentissa tarkoitettujen tuotteiden myynti kansainvälisessä meriliikenteessä käytettävällä aluksella vastaavalla tavalla kuin voimassa olevan tupakkalain 8 a §:n 3 momentissa. Sen sijaan pykälän pääsääntö koskisi jatkossakin esimerkiksi lentoasemilla myytäviä tuotteita.

72 §. Kuvasto ja luettelo. Pykälässä säädettäisiin voimassa olevan tupakkalain 8 b §:ää vastaavalla tavalla kuvastosta ja luettelosta. Ehdotetusta säännöksestä kävisi kuitenkin nykyistä selvemmin ilmi, että kuvaston esittäminen ja luettelon luovuttaminen ostajalle on poikkeus ennen kaikkea markkinointikiellosta.

Myyjä saisi esittää ostajalle kuvaston ja luovuttaa tälle luettelon ainoastaan ostajan pyynnöstä. Muu olisi markkinointikiellon vastaista. Lisäksi se, että kuvastoa tai luetteloa pidettäisiin välittämyyntipaikassa esillä niin, että kuluttajat näkisivät niissä olevat tuotteet, olisi myös esilläpitokiellon vastaista. Kuvaston ja luettelon olisi oltava painettuja, joten elinkeinonharjoittaja ei voisi esittää tai luovuttaa niitä kuluttajalle sähköisessä muodossa. Se, että tuotteet tai niiden tavaramerkit olisivat tarkasteltavissa sähköisesti esimerkiksi elinkeinonharjoittajan internetsivuilla, olisi kiellettyä markkinointia.

Kuvaston ja luettelon muodosta, sisällöstä ja ulkoasusta voitaisiin jatkossakin antaa tarkempia säännöksiä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

10 luku Tupakointikiellot ja -rajoitukset

73 §. Tupakointikieltojen soveltaminen. Pykälän mukaan 10 luvun säännöksiä tupakoinnista ja tupakansavusta sovellettaisiin myös poltettavaksi tarkoitettun kasvipörsäisen tuotteen ja sähkösavukkeen käyttämiseen sekä siitä syntyviin savuun, höyryyn ja hiukkasiin. Tupakoinnilla tarkoitettaisiin 2 §:n mukaan poltettavaksi tai muutoin kuumennettavaksi tarkoitettun tupakkatuotteen käyttämistä.

Tupakointiin ja sen rajoittamiseen sovellettaisiin jatkossakin tupakkalain lisäksi myös esimerkiksi työturvallisuuslainsäädäntöä ja terveydensuojelulakia.

74 §. Yleiset tupakointikiellot. Pykälään koottaisiin voimassa olevan tupakkalain 12 §:ssä säädetty tupakointikiellot. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan tupakoida ei saisi rakennuksen, kulkuneuvon ja muun vastaavan paikan sisätiloissa, jotka ovat yleisön tai työntekijöiden käytettävissä taikka elinkeinotoiminnassa tuotettujen palvelujen tai julkisen vallan palvelujen tarjoamista varten asiakkaiden käytettävissä. Säännös kattaisi voimassa olevan tupakkalain 12 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen lasten ja nuorten käyttämät sisätilat, 3 kohdassa tarkoitettujen julkiset sisätilat, 4 kohdassa tarkoitettujen sisätiloissa järjestettävät yleiset tilaisuudet, 5 kohdassa tarkoitettujen työyhteisön tilat samoin kuin 13 §:n 3 momentissa tarkoitettujen työtilat sekä 6 kohdassa tarkoitettujen yleisten kulkuneuvojen sisätilat.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan tupakoida ei saisi ulkotiloissa järjestettävien yleisten tilaisuuksien katoksissa ja katsomoissa sekä muissa tilaisuuden seuraamiseen välittömästi tar-

koitetuissa tiloissa, joissa osallistujat oleskelevat paikoillaan. Säännös vastaisi voimassa olevaa lain 12 §:n 1 momentin 8 kohtaa.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan tupakoida ei saisi päiväkotien ja esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta ja lukio-opetusta antavien oppilaitosten ulkotiloissa. Säännös vastaisi ulkotilojen osalta voimassa olevaa 12 §:n 1 momentin 1 kohtaa. Mainittujen laitosten sisätiloissa tupakointi olisi kielletty pykälän 1 kohdan perusteella.

Vaikka tupakointikiellot eivät ehdotetun sääntelyn mukaan enää koskisi savuttomien tupakkatuotteiden käyttämistä, tällaisten tupakkatuotteiden käytön olisi perusteltua olla jatkossakin kiellettyä erityisesti lasten ja nuorten käyttöön tarkoitetuissa tiloissa. Siksi pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että savutonta tupakkatuotetta ei saisi käyttää päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisä- tai ulkotiloissa.

75 §. Poikkeukset yleisistä tupakointikielloista. Voimassa olevan tupakkalain 13 §:n 1—3 ja 5 momentissa säädetään poikkeuksista 12 §:ssä säädettyihin tupakointikieltoihin. Ehdotuksen mukaan 75 §:n 1 kohdassa tarkoitettua tupakointikieltoa ei sovellettaisi sellaiseen sisätilaan, joka on asiakkaan, työntekijän tai elinkeinon- ja muun ammatinharjoittajan kodissa tai omassa käytössä olevassa kulkuneuvossa, eikä muuhun sisätilaan, joka on yksinomaan saman perheen jäsenten ja muiden samassa taloudessa asuvien käytössä.

Tupakointikieltoa ei myöskään sovellettaisi enintään yhteen kymmenestä hotellin tai muun majoitusliikkeen asiakkaiden majoitushuoneesta tai huoneiden lukumäärästä riippumatta enintään kolmeen majoitushuoneeseen eikä kansainvälisessä meriliikenteessä käytettävän aluksen ravitsemisliikkeen sisätilaan, jossa tarjolla olevan ruoan ja juoman nauttimiseen on varattu alle 50 neliometriä tai tätä suuremmasta tilasta enintään 50 prosenttiin tilasta. Ehdotus vastaisi tältä osin voimassa olevan lain 13 §:n 2 ja 3 momenttia.

Pykälän 2 momentin mukaan sisätilan haltijan, joka sallii tupakoinnin 1 momentin 2 tai 3 kohdassa tarkoitetuissa sisätiloissa tai hallitsemissaan ulkotiloissa, olisi huolehdittava siitä, etteivät sisätilan työntekijät joudu altistumaan tupakansavulle, sekä siitä, ettei tupakansavu pääse kulkeutumaan alueelle, jolla tupakointi on kielletty.

76 §. Tupakointitila. Pykälässä säädettäisiin tupakointitilan järjestämisestä 75 §:n 1 kohdassa tarkoitettuihin sisätiloihin, joissa tupakointi on kielletty. Tupakointi voitaisiin niissä sallia ainoastaan tupakointiin hyväksytyssä erillisessä tupakointitilassa. Tällöinkin olisi huolehdittava siitä, ettei tupakansavu pääse kulkeutumaan sille alueelle, jolla tupakointi on kielletty, eikä tupakointitilaa saisi järjestää sellaisen tilan yhteyteen, joka on pääasiassa alle 18-vuotiaiden käytössä. Pykälän säännökset merkitsisivät kiristystä nykytilaan, sillä nykyisin esimerkiksi työpaikoilla olevien tupakointihuoneiden ja -tilojen vaatimuksista ei ole säädetty samalla tavoin kuin ravintoloiden tupakointitilojen vaatimuksista. Ehdotetun 125 §:n mukaan tupakointitiloja koskevia vaatimuksia koskisi kuitenkin kahden vuoden siirtymäaika.

Kaikkia tupakointitiloja koskevat säännökset vastaisivat niitä säännöksiä, jotka nykyisin koskevat ravintoloiden tupakointitilaa. Työskentely olisi 2 momentin mukaan kielletty tupakointitilassa lukuun ottamatta järjestyksen, palo- ja pelastustoimen sekä turvallisuuden kannalta välttämätöntä työskentelyä. Tupakointitilan siivous olisi vastaavasti sallittu vasta sen jälkeen, kun tupakointitila on huolellisesti tuuletettu. Tupakointitilan siivoukseen sovellettaisiin työ- ja turvallisuuslainsäädäntöä.

Pykälän 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tupakointitilan rakenteellisista ja toimivuutta koskevista rakennusteknisistä vaatimuksista.

77 §. Ravitsemisliikkeen tupakointitila. Pykälässä säädettäisiin nykyistä tupakkalain 13 d §:ää vastaavasti ravitsemisliikkeeseen perustettavan tupakointitilan vaatimuksista. Se olisi 1 momentin mukaan mitoitettava kohtuullisen kokoiseksi suhteessa liikehuoneiston kokoon ja asiakaspaikkojen määrään. Ruokaa tai juomaa ei saisi tarjoilla tai nauttia tupakointitilassa.

Pykälän 2 momentin mukaan elinkeinonharjoittajan olisi edelleenkin laadittava omavalvontasuunnitelma, jossa esitetään, miten tupakointitilan toimivuus varmistetaan ja miten tupakointitilan olosuhteita ja järjestystä voidaan valvoa sen ulkopuolelta.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin 3 momentin mukaan antaa tarkempia säännöksiä tupakointitilan vähimmäis- tai enimmäispinta-alasta taikka tilan pinta-alan suhteesta anniskelualueen kokoon tai asiakaspaikkojen määrään.

78 §. Asuntoyhteisön tupakointikiellot. Nykyiset asumiseen liittyvät tupakointikiellot koottaisiin yhteen pykälään. Nykyistä tupakkalain 12 §:n 1 momentin 7 kohtaa vastaavasti 1 momentissa säädettäisiin, että tupakoida ei saisi asuntoyhteisön yhteisissä ja yleisissä sisätiloissa eikä perhepäivähoidon sisätiloissa perhepäivähoidon aikana. Lain 12 §:n 3 momenttia vastaavasti 2 momentissa säädettäisiin, että asuntoyhteisö saisi päätöksellään kieltää tupakoinnin hallitsemissaan yhteisissä ulkotiloissa rakennuksen ilmanottoaukkojen läheisyydessä, lasten leikki-alueella ja yhteisillä parvekkeilla.

79 §. Tupakointikiellon määrääminen asuntoyhteisöön. Uutena säännöksenä ehdotetaan asuntoyhteisöille oikeutta hakea tupakointikieltoa myös asukkaiden hallinnassa oleviin tiloihin. Ehdotuksen mukaan hakemuksessa tarkoitettun tilan haltijaa tulisi kuitenkin aina kuulla ennen hakemuksen tekemistä. Hakijana olisi ehdotuksen mukaan aina asuntoyhteisön rakennuksen omistaja.

Vaikka yksittäisillä asukkailla ei olisi oikeutta tehdä tupakointikieltoa koskevia hakemuksia asuntoyhteisön omistamaan ja muiden asukkaiden hallitsemiin tiloihin, heillä on sekä omistusettä vuokra-asumisen yhteydessä oikeuksia ja mahdollisuuksia tehdä aloitteita, joiden käsitteilyn jälkeen tällaisen hakemuksen tekemisestä voidaan päättää. Esimerkiksi asunto-osakeyhtiölain 6 luvun 5 §:n mukaan osakkeenomistajat, joilla on kymmenesosa yhtiön osakkeista, voivat milloin tahansa vaatia ylimääräisen yhtiökokouksen kutsumista koolle tietyn asian käsittelemistä varten. Vastaavasti 6 luvun 6 §:n mukaan jokaisella osakkeenomistajalla on oikeus saada pyytämänsä asia varsinaisen yhtiökokouksen käsiteltäväksi.

Kunnan viranomaisen tehtävänä olisi määrätä tupakointikielto huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin tai huoneistojen sisätiloihin, jos kyseisestä tilasta voi sen rakenteiden tai muiden olosuhteiden vuoksi kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin.

Asuinhuoneiston asuintilaan tupakointikielto voitaisiin määrätä vain poikkeuksellisesti. Tupakointi saataisiin kieltää asuinhuoneiston asuintiloissa vain, jos savun kulkeutumista ei voida rakenteiden korjaamisella tai muuttamisella kohtuudella ehkäistä ja huoneiston haltijalle on ennen kieltä varattu mahdollisuus ehkäistä savun kulkeutuminen omilla toimenpiteillään. Koska asuinhuoneistojen välistä savuhaittaa voidaan yleensä hallita yksinkertaisilla ilmastoinnin säädöillä ja korjauksilla, asuntoyhteisön olisi käytännössä aina selvitettävä jo ennen hake-

muksen tekemistä, voidaanko savun kulkeutuminen kohtuukustannuksin estää. Asuinhuoneiston asuintilaa koskeva tupakointikielto ei koskisi sähkösavukkeen käyttämistä.

Asuntoyhteisöllä olisi 3 momentin mukaan oikeus hakea määrätyn tupakointikiellon peruuttamista, jos muuttuneet olosuhteet eli esimerkiksi suoritettavat korjaukset ovat tehneet kiellon tarpeettomaksi. Momentissa olisi myös asetuksenantovaltuus, jonka mukaan tarkempia säännöksiä tupakointikieltoa ja kiellon peruuttamista koskevan hakemuksen tekemisestä voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella voitaisiin säätää esimerkiksi siitä, millä tavoin hakemuksessa tarkoitettavat tilat, niiden rakenteet ja muut savun kulkeutumiseen vaikuttavat olosuhteet tulee kuvata, sekä siitä, miten asukkaiden kuuleminen ja saatu palaute merkitään hakemukseen.

80 §. *Tupakointikieltoa koskevat opasteet.* Pykälässä säädettäisiin tupakointikieltoa koskevista opasteista vastaavalla tavalla kuin nykyisin on säädetty tupakkalain 13 §:n 6 momentissa. Sisätilan tai ulkoalueen haltijan ja yleisen tilaisuuden järjestäjän tulisi asettaa näkyville tupakointikiellon ja tupakointiin tarkoitettujen tilan osoittavat opasteet. Tämä velvollisuus ei kuitenkaan koskisi luonnollisen henkilön asuinhuoneistoa. Pykälään otettaisiin tupakka-asetuksen 14 §:ää vastaava säännös siitä, että opasteiden on oltava sisällöltään yksiselitteisiä sekä kooltaan ja sijoittelultaan sellaisia, että ne ovat tiloihin saapuvien tai niissä oleskelevien helposti havaittavissa.

81 §. *Tupakointikieltojen toimeenpano.* Pykälässä säädettäisiin tupakointikieltoa rikkovan henkilön poistamisesta sisätilasta tai ulkoalueelta, jossa tupakointi on kielletty. Säännös vastaisi voimassa olevan tupakkalain 13 a §:ää.

Säännös ei koskisi asumiseen liittyvien tupakointikieltojen rikkomista, vaikka esimerkiksi kiinteistön omistajilla ja tämän edustajilla on luonnollisesti oikeus määrätä esimerkiksi ulkopuolisten henkilöiden oleskelusta kiinteistön alueella tai rakennuksessa. Vaikka henkilö olisi päästetty kotirauhan suojaamalle alueelle, hän on ilman erityissäännöistäkin velvollinen kehoituksesta poistumaan sieltä.

82 §. *Viranomaisten ilmoitukset.* Työsuojeluviranomaisten, kunnan valvontaviranomaisen ja tarvittaessa poliisin olisi voimassa olevan tupakkalain 13 e §:ää vastaavasti ilmoitettava alkoholilain mukaiselle lupaviranomaiselle tupakointitilaa koskevien säännösten rikkomisesta ja rakennusvalvontaviranomaiselle tupakointitilan rakentamista, kunnossapitoa tai korjaus- ja muutostyötä koskevien säännösten ja määräysten rikkomisesta.

Alkoholilain mukaisen lupaviranomaisen olisi myös ilmoitettava työsuojeluviranomaiselle ja kunnan valvontaviranomaiselle havaitsemastaan tupakointitilaa ja ulkona tapahtuvaa tupakointia koskevien säännösten rikkomisesta. Työsuojeluviranomaisen ja kunnan valvontaviranomaisen tulisi edelleen ilmoittaa toisilleen edellä tarkoitettujen säännösten ja määräysten rikkomisesta.

11 luku Ohjaus ja valvonta

83 §. *Valvontaohjelma.* Pykälässä säädettäisiin valtakunnallisesta tupakkalain valvontaohjelmasta pääosin voimassa olevan tupakkalain 14 §:n 3—5 momenttia vastaavalla tavalla. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tiedoista, joita valvontaohjelman on sisällettävä.

Pykälän 2 momentissa erona nykytilaan olisi se, että tupakkalaissa enää vaadittaisi valvontaohjelman tarkistamista vähintään kolmen vuoden välein, vaan riittäisi, että valvontaohjelma tarkistettaisiin tarvittaessa. Valvontaohjelma olisi jatkossakin osa ympäristöterveydenhuollon

valtakunnallista valvontaohjelmaa, johon kuuluvat myös ne muut valtakunnalliset valvontaohjelmat, joista säädetään muissa ympäristöterveydenhuollon laeissa.

Pykälän 3 momentissa valtuutettaisiin valtioneuvosto antamaan asetuksella tarkempia säännöksiä valvontaohjelman laatimisesta ja sisällöstä.

84 §. Valvontasuunnitelma. Pykälässä säädettäisiin tupakkalain valvontasuunnitelmasta, jonka kunta laatii valvontaohjelman pohjalta ja joka muodostaa tupakkalain valvonnan perustan kunnassa. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin voimassa olevan tupakkalain 14 a §:n 3 momenttiin nähden uutena asiana valvonnan riskiperusteisuudesta. Tarkoituksena on, että valvontaresursseja voitaisiin nykyistä paremmin suunnata niihin toimintoihin ja kohteisiin, joissa tarvitaan valvontaa. Toisin kuin voimassa olevassa säännöksessä, ehdotetussa pykälässä ei myöskään enää lueteltaisi tietoja, jotka valvontasuunnitelman tulee sisältää.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontasuunnitelmassa otettaisiin huomioon valvontaohjelma, ja myös tässä korostuisivat paikalliset tarpeet. Valvontasuunnitelma pitäisi tarkistaa tarvittaessa, eikä pykälässä enää edellytettäisi tarkistamista vähintään kolmen vuoden välein.

Pykälän 3 momentin mukaan aluehallintovirasto arvioisi alueensa valvontasuunnitelmat ja niiden toteutumista. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan tupakkalain 14 §:n 6 momenttia.

Pykälään ei otettaisi voimassa olevan tupakkalain 14 a §:n 5 momenttia vastaavaa asetuksenantovaltuutta, jonka nojalla on säädetty valtioneuvoston asetus kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmasta (665/2006). Kyseinen asetus on tarkoitus kumota.

85 §. Varmistuslaboratorion hyväksyminen. Pykälässä säädettäisiin päästömittaukset suorittavan ja varmistavan sekä paloturvallisuusvaatimukset osoittavan laboratorion hyväksymisestä pääosin voimassa olevan tupakkalain 6 a §:ää vastaavalla tavalla. Laboratorion ei kuitenkaan tarvitsisi olla enää viranomainen, vaan mittaamisen, varmistamisen ja osoittamisen voisi tehdä myös muu akkreditoitu tutkimuslaboratorio. Lisäksi tupakkatuotedirektiivin 4 artiklan 2 kohdan toisesta alakohdasta johtuen pykälän 1 momentissa säädettäisiin muutoksena nykytilaan, että tupakkatuotteen maahantuojan tai valmistajan yhteydessä toimivaa testauslaboratoriota ei voitaisi enää hyväksyä suorittamaan edes omien tuotteidensa mittauksia tai varmistamista. Laboratorion riippumattomuuden kriteerit määriteltäisiin yhteisesti EU:n jäsenvaltioiden kesken.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin varmistuslaboratorion hyväksymisen edellytyksistä. Hyväksymisen perusteena olisi akkreditointi, joka edellyttää, että FINAS-akkreditointipalvelu olisi todennut laboratorion päteväksi suorittamaan päästömittauksia ja paloturvallisuustestejä. Akkreditoinnin piiriin kuuluisivat myös itse varmistusmenetelmät.

Pykälän 3 momentin mukaan testauslaboratorio katsottaisiin ilman eri päätöstä hyväksytyksi, jos Valvira saisi selvityksen siitä, että toisen jäsenvaltion viranomainen on hyväksynyt laboratorion ja sen varmistusmenetelmät.

Pykälän 4 momentissa valtuutettaisiin sosiaali- ja terveysministeriö säätämään asetuksella varmistuslaboratorioista ja niiden hyväksymisestä, hyväksymisen edellytyksenä olevasta akkreditointimenettelystä, valvonnan toteuttamisesta sekä Valviralle ja komissiolle tehtävistä ilmoituksista.

86 §. Tarkastus- ja näytteenotto-oikeus. Pykälässä säädettäisiin Valviran ja kunnan oikeudesta tehdä tarkastuksia ja ottaa näytteitä. Pykälän 1 momentti vastaisi pääosin sisällöltään voimassa

HE 15/2016 vp

olevan tupakkalain 28 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohtaa sekä 2 momenttia. Tiedonsaanti- ja näytteenotto-oikeudet ulotettaisiin kuitenkin koskemaan myös uusia tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin uutena asiana edellytyksistä, joiden täytyessä tarkastus saataisiin tehdä kotirauhan piiriin kuuluvassa tilassa. Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan myös hotelli- ja muu majoitushuone saa kotirauhan suojaa, jos sitä käytetään vakituiseen asumiseen (PeVL 37/2002 vp ja PeVL 12/1998 vp). Tällaisissa tiloissa tarkastuksen saisi tehdä vain, jos olisi perusteltua syytä epäillä tupakan markkinointirikosta tai tupakan myyntirikosta, jotka esityksen mukaan olisivat vankeusuhkaisia tekoja. Lisäksi edellytyksenä olisi, että tarkastus olisi välttämätön tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi.

Pykälän 3 momenttiin otettaisiin informatiivinen viittaus hallintolain 39 §:ään, jonka mukaan tarkastuksesta on muun muassa lähtökohtaisesti ilmoitettava etukäteen ja siitä on laadittava kirjallinen tarkastuskertomus. Perustuslakivaliokunta on valvontatyypisten tarkastusten sääntelyssä pitänyt selkeyden vuoksi tarpeellisena viittausta tarkastusta koskeviin hallintolain 39 §:n yleissäännöksiin (esim. PeVL 15/2014 vp).

Pykälän 4 momentti koskisi sitä tilannetta, että Valviran tai kunnan tarvitsemia näytteitä ei annettaisi määräajassa. Tällöin viranomaisen voisi voimassa olevan tupakkalain 28 §:n 4 momenttia vastaavalla tavalla velvoittaa antamaan ne sakon uhalla. Uhkasakkoa ei itsekriminointisuojaan vuoksi kuitenkaan saisi asettaa, jos asianosaista olisi aiheutta epäillä rikoksesta ja pyydetty aineisto liittyisi rikosepäilyn kohteena olevaan asiaan. Uhkasakon tuomitsisi hallinto-oikeus.

87 §. Tiedonsaantioikeus. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Valviran ja kunnan oikeudesta saada tietoja valmistajilta ja maahantuojilta sekä muilta viranomaisilta. Tiedonsaantioikeus kohdistuisi tietoihin, jotka ovat välttämättömiä tupakkalain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vastaisen toiminnan selvittämiseksi. Kysymys olisi sellaisista tiedoista, joita ilman ei voida selvittää, onko lakia rikottu.

Pykälän 2 momentin mukaan Valvira ja kunnat voisivat tarvittaessa velvoittaa sakon uhalla antamaan 1 momentissa tarkoitettut tiedot vastaavasti kuin 86 §:n 4 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin voimassa olevan tupakkalain 28 a §:ää vastaavalla tavalla kunnan ja aluehallintoviraston velvollisuudesta toimittaa pyydettyä valvontaan liittyviä tietoja Valviralle. Käytännössä tietojen toimittaminen tapahtuisi ympäristöterveydenhuollon kohdetietojärjestelmän (YHTI) avulla. YHTIn toimivuuden kannalta on tärkeää, että tiedot yhteiseen järjestelmään toimitetaan Valviran määräämällä tavalla ja perusteiltaan yhdenmukaisesti.

Pykälään ei ehdoteta otettavaksi voimassa olevan tupakkalain 28 a §:n 3 momenttia vastaavaa asetuksenantovaltuutta, koska on riittävää, että tiedot toimitetaan Valviran määräämällä tavalla.

88 §. Tietojen luovuttaminen. Julkisuuslain 26 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan viranomaisen voi antaa salassa pidettävästä viranomaisen asiakirjasta tiedon, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty. Voimassa olevan tupakkalain 28 §:n 3 momentti koskee tällaista tietojen luovuttamista. Momentin 2 kohdan mukaan tietoja saa antaa syyttäjä-, poliisi- ja tulliviranomaisille rikoksen selvittämiseksi. Tällainen sääntely ei ole tupakkalaissa enää tarpeen, sillä syyttäjän tiedonsaantioikeudesta on sää-

detty syyttäjälaitoksesta annetun lain (439/2011) 25 §:ssä ja poliisin tiedonsaantioikeudesta poliisilain (872/2011) 4 luvun 2 §:ssä. Tupakkalain noudattamista valvovan viranomaisen tietoonsa saamat liike- tai ammattisalaisuutta koskevat tiedot voivat kuitenkin olla tarpeen myös muille viranomaisille näille kuuluvien tehtävien hoitamiseksi. Tämän vuoksi pykälässä säädettäisiin, että Valvira ja kunta voisivat salassapitosäynnösten estämättä antaa toiselle valvontaviranomaiselle liike- tai ammattisalaisuutta koskevia tietoja, jos tiedot ovat kyseiselle viranomaiselle tarpeen tällä olevaa valvontatehtävää varten.

Lisäksi tietoja saisi jatkossakin luovuttaa EU:n lainsäädännön tai muun Suomea sitovan kansainvälisen velvoitteen edellyttämille ulkomaisille toimielimille ja tarkastajille kyseisen lainsäädännön tai sopimuksen niin edellyttäessä.

89 §. *Virka-apu.* Tupakkalain noudattamisen valvominen edellyttää tietyissä tapauksissa apua toisilta viranomaisilta, kuten poliisilta. Tämän vuoksi pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että Valviralla ja kunnilla olisi voimassa olevan lain 30 a §:ää vastaavalla tavalla oikeus saada muilta viranomaisilta virka-apua tupakkalain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi ja päätösten täytäntöön panemiseksi.

90 §. *Hakemusten ja ilmoitusten käsittelystä perittävät maksut.* Pykälän 1 momentin 1—3 kohdan mukaan kunta perisi maksun vähittäismyyntilupahakemuksen, nikotiininesteiden myyntiä koskevan ilmoituksen ja tukkumyynti-ilmoituksen käsittelystä. Toisin kuin voimassa olevan tupakkalain 25 a §:n 2 momentin mukaan, lupahakemuksen käsittelystä perittäisiin maksu siinäkin tapauksessa, että lupaa ei voitaisi myöntää. Lisäksi 4 kohdan mukaan asuntoyhteisöön määrättävää tupakointikieltoa koskevan hakemuksen käsittely olisi maksullista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kunnan perimien maksujen kustannusvastaavuudesta. Säännöksen sanamuotoa tarkistettaisiin voimassa olevan tupakkalain 25 a §:n 3 momenttiin nähden.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tupakkatuotedirektiiviin perustuen maksuista, joita Valvira voisi periä tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden valmistajilta tai maahantuojilta niistä pääosin uusista tehtävistä, joita Valviralle aiheutuu tupakkatuotedirektiivin täytäntöönpanosta.

Momentin 1 kohdan mukaan Valvira voisi periä maksun sen tutkimisesta, onko tupakkatuotteessa 11 §:ssä kiellettyjä lisäaineita tai ominaisuuksia (tupakkatuotedirektiivin 7 artiklan 13 kohta). Esimerkiksi tunnusomaisen tuoksun tai maun arviointi voisi edellyttää tuotteen lähettämistä arvioitavaksi EU-tasolla perustettavaan paneeliin. Jos arvioinnin kustannukset tulisivat Valviran maksettavaksi, viraston olisi voitava periä tuotteen valmistajalta tai maahantuojalta maksu kustannusten kattamiseksi.

Momentin 2 kohdan mukaan maksu voitaisiin periä savukkeeseen terva-, nikotiini- ja hiilimonoksidimittausten varmistamisesta (tupakkatuotedirektiivin 4 artiklan 6 kohta). Valmistajan ja maahantuojan olisi esityksessä ehdotetun mukaan toimitettava tiedot kyseisten päästöjen määrästä vain silloin, kun tuote tuodaan markkinoille, sekä silloin, jos tuotteen koostumusta muutetaan. Valviran voisi olla tarpeen varmistaa, että esimerkiksi useita vuosia aiemmin ilmoitetut päästömäärät pitävät edelleen paikkansa, ja esimerkiksi tällaisesta varmistamisesta aiheutuvat kustannukset tulisivat valmistajan tai maahantuojan maksettavaksi.

Momentin 3 kohdan mukaan maksu voitaisiin periä ainesosa-, päästö- ja paloturvallisuusilmoitusten ja niitä koskevien muutosilmoitusten, markkinatutkimusten ja myyntimäärätietojen sekä sähkösavukkeita ja täyttösäiliöitä koskevien ennakoilmoitusten vastaanottamisesta, tal-

lentamisesta, käsittelystä, analysoinnista ja julkaisemisesta (tupakkatuotedirektiivin 5 artiklan 8 kohta ja 20 artiklan 2 kohta). Analysoitava asia voisi olla esimerkiksi nikotiininesteen koostumuksen tutkiminen ja koostumuksen vertaaminen ennakkoilmoituksessa annettuihin tietoihin. Lisäksi maksuja voisi periä tärkeimpiä lisäaineita koskeviin raportteihin, uusia tupakkatuotteita koskeviin ilmoituksiin ja poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita koskeviin ilmoituksiin liittyen.

Momentin 4 kohdan mukaan maksu voitaisiin periä vertaisarviointien teettämisestä koskien tärkeimmistä lisäaineista tehtyjä raportteja (tupakkatuotedirektiivin 6 artiklan 4 kohdan kolmas alakohta).

Pykälän 4 momentissa olisi informatiivinen viittaus valtion maksuperustelakiin.

91 §. *Tupakkalain valvontamaksut.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että kunta perisi vuosittain hyväksymänsä taksan mukaisen, myyntipistekohtaisen valvontamaksun siltä, jolla on tupakkalaissa tarkoitettu vähittäismyyntilupa, sekä siltä, joka on tehnyt tukkumyynti-ilmoituksen. Kuten edellä on kuvattu, vuotuinen valvontamaksu, josta säädetään voimassa olevan tupakkalain 25 a §:n 2 momentissa, on valtiosääntöoikeudelliselta luonteeltaan pikemminkin vero kuin maksu. Perustuslain 121 §:n 3 momentin mukaan lailla säädetään ensinnäkin verovelvollisuuden perusteista, jotka tässä tapauksessa olisivat tupakkatuotteiden tai nikotiininesteiden vähittäismyynti tupakkalaissa tarkoitettun luvan perusteella sekä näiden tuotteiden tukkumyynti tupakkalaissa tarkoitettun ilmoituksen nojalla.

Perustuslain 121 §:n 3 momentin mukaan lailla säädetään myös veron määräytymisen perusteista. Tästä säädettäisiin ehdotetun pykälän 2 momentissa, jonka mukaan valvontamaksu olisi lähtökohtaisesti enintään 500 euroa myyntipistettä kohden. Luvanhaltija voisi siten nykyiseen tapaan vaikuttaa kunnan perimän valvontamaksun keskittämällä tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myynnin vain tietyille kassoille. Lisäksi kunta voisi halutessaan taksassaan porrastaa valvontamaksun esimerkiksi niin, että ensimmäisestä myyntipisteestä perittäisiin suurempi valvontamaksu kuin loppuista.

Siinä tapauksessa, että myynissä olisi sekä tupakkatuotteita että nikotiininesteitä, valvonnan tarve olisi lähtökohtaisesti suurempi. Siksi valvontamaksu perittäisiin tällaisissa tilanteissa enintään kaksinkertaisena. Tällöin valvontamaksu voisi siis olla enintään 1 000 euroa myyntipistettä kohden.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin veron määräytymisen perusteisiin liittyen siitä, että kunta perisi vuoden alussa voimassa olevien vähittäismyyntilupien ja tukkumyynti-ilmoitusten perusteella harjoitettavasta toiminnasta valvontamaksun kyseiseltä vuodelta. Jos lupa myönnettäisiin tai tukkumyynti-ilmoitus tehtäisiin kesken vuoden tai toimintaa harjoitettaisiin vuotta lyhyemmän ajan, kunta voisi periä toiminnan keston suhteutettun valvontamaksun.

Perustuslain 121 §:n 3 momentin mukaan lailla säädetään myös verovelvollisen oikeusturvasta. Muutoksenhausta valvontamaksua koskevaan kunnan päätökseen säädettäisiin ehdotetussa 108 §:ssä.

92 §. *Maksujen periminen ja korko.* Pykälässä säädettäisiin tupakkalaissa tarkoitettujen maksujen perimisestä voimassa olevan tupakkalain 25 b §:ää vastaavalla tavalla. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan maksut olisivat suoraan ulosottokelpoisia.

Pykälän 2 momentin mukaan viivästyneelle maksulle olisi maksettava korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukainen viivästyskorko. Eräpäivä voisi olla aikaisintaan kahden viikon

kuluttua maksun määräytymisen perusteena olevan palvelun saamisesta. Viivästyskoron sijasta viranomaisena voisi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jäisi tätä pienemmäksi.

93 §. Kustannusten korvaaminen kunnalle. Pykälän mukaan valtio korvaisi kunnille aiheutuneet kustannukset sellaisista Valviran kuntien toimeenpantavaksi ohjaamista tarkastuksista, näytteenotoista, tutkimuksista ja selvityksistä, jotka tässä laissa säädetään yksinomaan Valviran tehtäväksi. Kysymys voisi olla esimerkiksi pakkausmerkintöjen lainmukaisuutta tai savukkeiden paloturvallisuutta koskevasta valvontahankkeesta. Säännös vastaisi voimassa olevan tupakkalain 25 a §:n 3 momenttia.

94 §. Tuotevalvontaa koskevien tietojen tallentaminen ja julkaiseminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ensinnäkin tupakkatuotedirektiivin 5 artiklan 7 kohdan mukaisesti Valviralle toimitettujen tietojen sähköisestä tallentamisesta sekä komission ja muiden EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten pääsystä näihin tietoihin. Tupakkatuotedirektiivin 19 artiklan 2 kohdan mukaisesti Valviran olisi toimitettava komissiolle uusia tupakkatuotteita koskevat tiedot, mutta tietojen toimittamistapaa ei ole määritelty tarkemmin. Lisäksi Valviran olisi tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 8 kohdan toisen alakohdan mukaisesti toimitettava sähkösavukkeita ja täyttösäiliöitä koskevia tietoja pyynnöstä komissiolle ja toisille EU:n jäsenvaltioille. Tupakkatuotedirektiivin mukaan jäsenvaltiot ja komissio varmistavat, että liikesalaisuuksia ja muita luottamuksellisia tietoja käsitellään luottamuksellisesti.

Pykälän 2 momentti koskisi tietojen julkaisemista, jonka olisi tupakkatuotedirektiivin 5 artiklan 4 kohdan, 20 artiklan 8 kohdan ensimmäisen alakohdan ja 22 artiklan 2 kohdan mukaisesti tapahduttava yleisön saatavilla olevalla verkkosivustolla. Voimassa olevan tupakkalain 6 c §:n 3 momentin mukaan Valvira tiedottaa kuluttajille tupakkatuotteiden ainesosa- ja haitta-ainetiedoista. Tiedottamisvelvollisuus laajenisi koskemaan tupakkatuotteiden tärkeimmistä lisäaineista laadittuja raportteja, sähkösavukkeita ja täyttösäiliöitä koskevia ennakoilmoituksia sekä poltettavaksi tarkoitetuista kasvipärisistä tuotteista tehtyjä ainesosailmoituksia.

Sähkösavukkeita ja täyttösäiliöitä koskevissa ennakoilmoituksissa tarkoitetut tiedot voivat muodostaa henkilötietolain (523/1999) tarkoitetun henkilörekisterin, koska niihin saattaa sisältyä tieto tuotteesta vastaavasta luonnollisesta henkilöstä. Kaikki ennakoilmoituksissa annetut tiedot on tupakkatuotedirektiivin mukaan kuitenkin julkaistava internetissä. Tämän vuoksi pykälän 2 momentissa säädettäisiin poikkeus viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, *julkisuuslaki*) 16 §:n 3 momentin pääsäännöstä, jonka mukaan viranomaisen henkilörekisterin henkilötietoja ei saa antaa sähköisessä muodossa, jos luovutuksen saajalla ei ole henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeutta tallentaa ja käyttää sellaisia tietoja. Lisäksi momentissa säädettäisiin tietojen pysyvästä säilyttämisestä, sillä tuotteiden mahdollisesti aiheuttamat terveyshaitat saattavat ilmetä vasta vuosikymmenten päästä.

Tupakkatuotedirektiivin 5 artiklan 5 kohdan mukaan komissio säätää tietojen saataville asettamisen mallista täytäntöönpanosäädöksillä. Pykälän 4 momentin asiasta säädettäisiin tarvittaessa sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

95 §. Vähittäismyyntilupien ja tukkumyynti-ilmoitusten rekisteri. Pykälässä säädettäisiin vähittäismyyntiluvan haltijoiden rekisteristä, jota koskee voimassa olevan tupakkalain 10 c §. Lisäksi esityksessä ehdotetaan myös tukkumyynti-ilmoitusten tehneiden elinkeinonharjoittajien rekisteröintiä, koska tukkumyynti säädettäisiin ilmoituksenvaraiseksi ja kunnat perisivät tukkumyyjiltä vuosittaisia valvontamaksuja. Kyseessä olisi henkilötietolain tarkoitettu henkilö-

rekisteri, koska siinä käsiteltäisiin myös yksityiseen elinkeinonharjoittajaan liittyviä tietoja ja se mahdollistaisi tietojen ryhmittelyn esimerkiksi kuntakohtaisesti.

Pykälän 1 momentin mukaan Valvira ja kunnat pitäisivät yllä rekisteriä vähittäismyyntiluvan haltijoista ja hakijoista sekä niistä elinkeinonharjoittajista, jotka ovat tehneet tukkumyynti-ilmoituksen. Nykyisen selainpohjaisena käytettävän luparekisterin käyttöä voitaisiin jatkaa myös uuden tupakkalain tultua voimaan. Rekisteriä voitaisiin muokata niin, että siihen olisi mahdollista rekisteröidä myös tukkumyyjät, mutta tarvittaessa tukkumyyjistä voitaisiin pitää myös erillistä rekisteriä.

Pykälän 2 momentin mukaan Valvira vastaisi nykyiseen tapaan rekisterin tietojärjestelmän toimivuudesta. Lisäksi momentissa säädettäisiin lupa- ja ilmoitusasioiden käsittelyä, valvontaa ja tilastointia varten rekisteröitävistä tiedoista. Voimassa olevan tupakkalain 10 c §:n 2 momentin 3 kohdasta poiketen ehdotettuun säännökseen ei enää otettaisi viittausta henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettuihin arkaluonteisiin tietoihin, koska henkilötietolaki on yleislaki, jonka rajoitukset tulevat muutoinkin sovellettaviksi ja joista ei ole tupakkalaissa tarkoitus poiketa.

Momentin 2 kohdan mukaan rekisteröitäviä olisivat nykyiseen tapaan tiedot tupakkalain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja kieltojen rikkomisesta sekä tällaisen rikkomuksen seuraamuksesta. On huomattava, että julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 28 kohdan mukaan hallintoviranomaisen rekisterit ovat lähtökohtaisesti salassa pidettäviä siltä osin kuin ne sisältävät tietoja rikoksesta tuomitusta.

Pykälän 3 momentin mukaan luvanhaltijan ja ilmoituksen tekijän nimi, lupa- ja ilmoitusnumero sekä yleiseen käyttöön tarkoitetut osoite- ja yhteystiedot voitaisiin nykyiseen tapaan saattaa rekisterissä sellaisinaan julkisiksi. Ne siis voitaisiin pitää kansalaisten julkisesti saatavana esimerkiksi internetissä, kuten tälläkin hetkellä on tilanne, koska on tärkeää, että valvontaviranomaiset saavat kansalaisilta tarvittaessa valvontaan liittyviä tietoja esimerkiksi tupakkatuotteiden myynnistä alaikäisille. Momentissa säädettäisiin lisäksi henkilötietojen säilytysajasta, joka jatkossakin olisi viisi vuotta myynnin lopettamisesta tai myyntiluvan peruuttamisesta.

12 luku Kiellot ja vähittäismyyntiluvan peruuttaminen

96 §. Kunnan kiellot. Pykälässä säädettäisiin kunnan toimivallasta kieltää alueellaan tupakkalain vastainen toiminta. Voimassa olevan tupakkalain 17 §:n 2 momentin mukaan kunnan tulee kieltää tupakkalain vastainen toiminta, mutta esityksessä ehdotetaan, että kunnalla olisi harkintavaltaa kiellon määrittämisessä. Monissa tapauksissa esimerkiksi pelkkä varoitus voi riittää lainvastaisen toiminnan korjaamiseen.

Kiellon edellytyksenä olisi, että kunta olisi havainnut säännösten rikkomisen valvontatehtävässään. Tämä kattaisi paitsi säännönmukaisen valvonnan, myös kansalaisten sekä muiden viranomaisten tekemien ilmoitusten tarkastamisen.

Pykälään ei otettaisi voimassa olevan tupakkalain 17 §:n 2 momenttia vastaavaa säännöstä siitä, missä tapauksissa kunta voi ilmoittaa lainvastaisesta toiminnasta syyttäjälle tai Valviralle. On itsestään selvää, että kunta voi tällaisen ilmoituksen tehdä, ja monissa tapauksissa on myös toivottavaa, että tupakkalain rikkomiseen puuttuminen ei jäisi pelkästään kunnan kieltopäätöksen varaan. Esimerkiksi tupakkatuotteiden tai nikotiininesteiden myynnistä alaikäisille olisi lähtökohtaisesti aina syytä tehdä rikosilmoitus.

97 §. Vähittäismyyntiluvan peruuttaminen. Pykälässä säädettäisiin vähittäismyyntiluvan peruuttamisesta, jota koskee voimassa olevan tupakkalain 33 a §. Pykälän 1 momentissa tarkoitettu vähittäismyyntiluvan määräaikainen peruuttaminen saisi voimassa olevaa sääntelyä vastaavasti kestää vähintään viikon ja enintään puoli vuotta, ja sitä tulisi edeltää varoitus taikka rikosoikeudellinen seuraamus, kuten tuomio tupakan myyntirikoksesta.

Vähittäismyyntiluvan peruuttamisperusteet laajenisivat ehdotetussa säännöksessä nykyisestä. Toisaalta sääntely muuttuisi voimassa olevan tupakkalain 33 a §:ään nähden myös siten, että vähittäismyyntilupa voitaisiin peruuttaa pysyvästi vasta, kun lupa olisi ensin peruutettu määräajaksi eikä luvanhaltija olisi tästä huolimatta korjannut toimintaansa.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan myyntiluvan peruuttamisperuste olisi sellaisten tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden myynti, joiden vähittäismyyntipakkaukset ovat tupakkalain 5 luvun säännösten vastaisia. Kysymys voisi olla esimerkiksi pakkausmerkintöjen puutteellisuudesta tai pakkauksen liian pienestä koosta. Vaikka sähkösavukkeiden, höyrystettäväksi tarkoitettujen nikotiinittomien nesteiden ja poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden vähittäismyyntiin ei vaadita lupaa, on johdonmukaista, että myös näitä tuotteita koskevien säännösten rikkominen on perusteena vähittäismyyntiluvan peruuttamiselle. Näin on siitä syystä, että kyseisillä tuotteilla on asiallinen yhteys luvanvaraisten tuotteiden myyntiin.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan vähittäismyyntilupa voitaisiin peruuttaa, jos luvanhaltija jättäisi ilmoittamatta kunnalle muutoksista tietoihin, jotka tämä on antanut lupahakemuksessa tai nikotiininesteiden vähittäismyyntiä koskevassa ilmoituksessa. Lupa voitaisiin peruuttaa esimerkiksi silloin, jos luvanhaltija, joka on lupaa hakiessaan ilmoittanut vain tupakkatuotteiden vähittäismyynnistä, laajentaisi myynnin myös nikotiininesteisiin tekemättä siitä kunnalle ilmoitusta.

Pykälän 1 momentin 3 kohta koskee luvan määräaikaista peruuttamista savuttomien tupakkatuotteiden myynnin ja muun luovuttamisen perusteella. Toisin kuin voimassa olevan tupakkalain 33 a §:n 3 momentin mukaan, kunta ei siis voisi nuuskan myynnin vuoksi enää peruuttaa myyntilupaa antamatta luvanhaltijalle ensin kirjallista varoitusta. Lisäksi luvan pysyvä peruuttaminen edellyttäisi jatkossa tässäkin tapauksessa sitä, että lupa olisi ensin peruutettu määräajaksi ja lainvastaista toimintaa olisi jatkettu myös tämän jälkeen.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan lupa voitaisiin peruuttaa määräaikaisesti ensinnäkin, jos luvanhaltija myisi tai muutoin luovuttaisi alaikäiselle tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä. Tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myynti alaikäiselle on luvan peruuttamisperuste voimassa olevan tupakkalain 33 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan, ja esityksessä ehdotetaan, että sama koskisi muita tuotteita, joita ei uuden tupakkalain mukaan saisi myydä alle 18-vuotiaalle. Lisäksi lupa voitaisiin jatkossa peruuttaa myös sillä perusteella, että luvanhaltija sallisi alaikäisen myydä mainittuja tuotteita.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan lupa voitaisiin peruuttaa määräaikaisesti, jos luvanhaltija myisi tai muutoin luovuttaisi tupakkalain nojalla ikärajavalvottavia tuotteita automaattisesti myyntilaitteesta. Kyseessä olisi voimassa olevaan tupakkalakiin nähden uusi myyntiluvan peruuttamisperuste.

Pykälän 1 momentin 6 kohta koskisi tupakkatuotteiden tai nikotiininesteiden etämyyntiä. Vähittäismyyntilupa voitaisiin peruuttaa määräaikaisesti, jos elinkeinonharjoittaja myisi tai muutoin luovuttaisi tupakkatuotteita, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä kuluttajalle etäviestintä käyttäen 58 §:n vastaisesti. Tämä olisi uusi vähittäismyyntiluvan peruuttamisperuste.

Pykälän 7 ja 8 kohta koskisivat luvan määräaikaista peruuttamista markkinointikiellon tai esiläpätokiellon rikkomisen vuoksi. Myyntilupa voidaan peruuttaa näillä perusteilla myös voimassa olevan tupakkalain 33 a §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla.

Vähittäismyyntiluvan pysyvästä peruuttamisesta säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Pysyvä peruuttaminen olisi mahdollista, jos luvanhaltija luvan määräaikaisesta peruuttamisesta huolimatta jatkaisi tai uudistaisi lainvastaista toimintaa eikä tekoa olisi pidettävä vähäisenä. Lupa voitaisiin peruuttaa pysyvästi esimerkiksi silloin, jos luvanhaltija heti luvan määräaikaisen peruuttamisen lakattua jatkaisi tupakkatuotteiden myyntiä alaikäisille. Toisin kuin voimassa olevan tupakkalain 33 a §:n 2 ja 3 momentin mukaan, lupaa ei siis voitaisi peruuttaa pysyvästi peruuttamatta lupaa ensin määräajaksi.

Pykälään ei ehdoteta voimassa olevan tupakkalain 33 a §:n 4 momenttia vastaavaa säännöstä, jonka mukaan pysyvästi peruutettu vähittäismyyntilupa voidaan myöntää uudelleen hakemuksesta aikaisintaan vuoden kuluttua vähittäismyyntiluvan peruuttamisesta. Sen sijaan esityksessä ehdotetaan, että vähittäismyyntilupaa ei saisi myöntää hakijalle, jolta on viimeksi kuluneiden kahden vuoden aikana pysyvästi peruutettu vähittäismyyntilupa.

98 §. *Myyntirikkomuksista ilmoittaminen kunnalle.* Pykälässä säädettäisiin voimassa olevan tupakkalain 33 b §:ää vastaavalla tavalla poliisin velvollisuudesta ilmoittaa kunnalle tietoonsa tulleista tupakkalain rikkomisista.

99 §. *Markkinointia koskeva kieltö.* Pykälässä säädettäisiin pääosin voimassa olevan tupakkalain 18 §:n 1 momenttia vastaavalla tavalla Valviran toimivallasta kieltää tupakkalain vastainen markkinointi. Pykälässä kuitenkin säädettäisiin nimenomaisesti siitä, että Valviralla olisi toimivalta markkinoinnin kieltämiseen, jos lainvastainen menettely ei rajoittuisi yhden kunnan alueelle. Tämä vastaisi vakiintunutta käytäntöä. Pykälää olisi kuitenkin tulkittava joustavasti: jos esimerkiksi vähittäismyyntipaikka mainostaisi tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita sekä internetissä että myymälän ulkopuolelle asetetuin kyltein, Valvira voisi kieltää molemmat markkinoinnin muodot. Tämä johtuu siitä, että mainonta muodostaisi tapauksessa kokonaisuuden.

100 §. *Myyntikieltö.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa Valvira voi kieltää tupakkatuotteen, sähkösavukkeen, nikotiininesteen, höyrystettäväksi tarkoitetun nikotiinittoman nestein ja poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen myynnin ja muun luovuttamisen. Vastaavaa sääntelyä sisältyy voimassa olevan tupakkalain 18 §:n 2 momenttiin. Perusteet tuotteen myynnin kieltämiselle kuitenkin laajenisivat nykyisestä, sillä tupakkatuotedirektiivistä johtuvat uudet vaatimukset tuotteiden ominaisuuksille ja pakkauksille edellyttävät viranomaisille riittävän tehokkaita keinoja puuttua lainvastaiseen toimintaan. Pykälässä tarkoitettu kieltö voitaisiin kohdistaa paitsi valmistajaan tai maahantuojaan, myös esimerkiksi vähittäismyyjiin.

Pykälän 1 momentin 1 kohta koskisi tilannetta, jossa tupakkatuotteessa on jokin kielletty lisäaine tai ominaisuus, kuten tunnusomainen tuoksu tai maku. Kiellon määrittämisestä tunnusomaisen tuoksun tai maun perusteella säädetään tupakkatuotedirektiivin 7 artiklan 3 kohdan nojalla annettavassa täytäntöönpanosäädöksessä.

Pykälän 1 momentin 2 kohta vastaisi pääosin sisällöltään voimassa olevan tupakkalain 18 §:n 2 momentin 2 kohtaa. Ehdotetun säännöksen mukaan myynnin voisi kuitenkin kieltää myös silloin, jos tuotteen päästöpitoisuudet ylittävät säädetyt enimmäismäärät.

HE 15/2016 vp

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädettäisiin savukkeen myynnin kieltämisestä sillä perusteella, että tuotteen palamisominaisuudet eivät täytä säädettyjä vaatimuksia taikka niitä ei ole testattu säädetyllä tavalla tai hyväksytyssä laboratorioissa. Vastaava kieltämisperuste on voimassa olevan tupakkalain 18 §:n 2 momentin 1 kohdassa.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden myynnin kieltäminen tulisi kyseeseen silloin, jos nämä tuotteet eivät täyttäisi niille tupakkalaissa tai sen nojalla säädettyjä vaatimuksia. Myynti voitaisiin kieltää esimerkiksi silloin, jos nikotiinin annostus sähkösavukkeesta ei olisi tasaista tai jos siinä ei olisi vuotamattoman täytön varmistavaa mekanismia.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan nikotiininesteen myynti voitaisiin kieltää, jos neste ei täytä tupakkalaissa tai sen nojalla säädettyjä vaatimuksia. Näin olisi esimerkiksi silloin, jos nikotiininestettä myytäisiin yli 10 millilitran vetoisissa täyttösäiliöissä tai sen ainesosat voisivat aiheuttaa riskin ihmisen terveydelle taikka jos siinä olisi jokin tunnusomainen tuoksu tai maku. Höyrystettäväksi tarkoitetun nikotiinittoman nesteen myynti voitaisiin kieltää saman kohdan mukaan, jos tuote olisi sitä koskevan säännöksen vastainen.

Pykälän 1 momentin 6 kohta koskisi sitä tilannetta, että sähkösavukkeiden tai täyttösäiliöiden valmistaja, maahantuoja tai jakelija laiminlöisi hättävien seurantajärjestelmään liittyvät velvoitteensa. Valvira voisi kieltää kyseisten tuotteiden myynnin 7 kohdan mukaan myös silloin, jos valmistaja, maahantuoja tai jakelija ei olisi ryhtynyt korjaaviin toimenpiteisiin, vaikka sähkösavukkeen tai täyttösäiliön turvallisuudesta tai laadusta syntyisi epäilyksiä, tai jos tällainen toimija jättäisi ilmoittamatta viranomaisille laatua tai turvallisuutta koskevista epäilyksistään.

Pykälän 1 momentin 8 kohdan mukaan Valvira voisi kieltää myynnin silloin, jos valmistaja tai maahantuoja ei olisi toimittanut virastolle ilmoituksia ja muita tietoja, joista säädetään tupakkalaissa. Kielto voitaisiin määrätä myös silloin, jos tietoja ei toimitettaisi säädetyllä tavalla, eli yleensä sähköisesti, tai säädetyssä ajassa, eli esimerkiksi uusien tupakkatuotteiden sekä sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden osalta kuutta kuukautta ennen kuin tuotetta aletaan myydä tai muutoin luovuttaa kuluttajille. Lisäksi kielto voitaisiin määrätä silloin, jos tietojen toimitamisessa ei käytettäisi vaadittua mallia, josta komissio säätää täytäntöönpanosäädöksillä. Tuotteen myynti voitaisiin kieltää myös silloin, jos toimitetut tiedot eivät pitäisi paikkaansa.

Pykälän 1 momentin 9 kohdan mukaan tupakkalaissa tarkoitetun maksun suorittamatta jättäminen olisi peruste tuotteen myynnin kieltämiselle. Jos Valviran olisi esimerkiksi käytettävä ulkopuolista asiantuntijaa sen varmistamiseksi, pitävätkö savukkeesta ilmoitetut terva-, nikotiini- ja hiilimonoksidimäärät paikkansa, eikä valmistaja tai maahantuoja suostuisi korvaamaan tästä aiheutuvia kustannuksia, tuotteen myynti voitaisiin kieltää.

Pykälän 1 momentin 10 kohta koskee myynnin kieltämistä sillä perusteella, että tuotteen vähittäismyyntipakkaus on tupakkalain tai sen nojalla annettujen säännösten vastainen. Kielto voisi tulla kysymykseen esimerkiksi siksi, että pakkauksesta puuttuvat vaaditut varoitusmerkinnät, pakkaus on sallittua pienempi tai se ei ole muodoltaan tupakkatuotedirektiivistä johtuvien vaatimusten mukainen.

Pykälän 2 momentin mukaan Valviran olisi ilmoitettava komissiolle myyntikiellosta, joka perustuu siihen, että tupakkatuotteessa on tunnusomainen tuoksu tai maku taikka siihen, että tuotteessa olevat lisäaineet lisäävät merkittäväällä tai mitattavissa olevalla tavalla tupakkatuotteen myrkyllisiä tai riippuvuutta aiheuttavia ominaisuuksia tai CMR-ominaisuuksia käyttövai-

heessa. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön tupakkatuotedirektiivin 7 artiklan 1 kohdan kolmas alakohta ja 9 kohdan toinen alakohta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin voimassa olevan tupakkalain 18 §:n 3 momenttia vastaavalla tavalla Valviran oikeudesta kieltää tupakkatuotteen myynti siinä tapauksessa, että virastolla on perusteltu syy epäillä varmistuslaboratoriota koskevien tietojen oikeellisuutta tai laboratorion toiminnan asianmukaisuutta.

Pykälän 4 momentti koskisi Valviran velvollisuutta peruuttaa myyntikielto heti, kun sille ei olisi enää tupakkalaissa tarkoitettua perustetta. Säännös vastaisi voimassa olevan tupakkalain 18 §:n 5 momenttia, jota on perusteltu sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuksessa StVM 6/2002. Myyntikiellon peruuttaminen tulisi kyseeseen esimerkiksi silloin, jos valmistaja korjaisi tuotteen tupakkalain mukaiseksi tai toimittaisi Valviralle puuttuvat tiedot.

Voimassa olevan tupakkalain 35 §:n 5 momentin mukaan kiellon määräämistä koskeva asia voidaan ottaa uudelleen käsiteltäväksi, jos siihen on erityisistä syistä perusteltua aihetta. Viranomaisen päätöksessä olevan asiavirheen korjaamisesta säädetään hallintolain 50 ja 52 §:ssä, eikä uuteen tupakkalakiin olisi tarpeen ottaa erillistä säännöstä asiasta.

101 §. *Markkinoilta poistaminen.* Pykälässä säädettäisiin Valviran toimivallasta määrätä tuote poistettavaksi markkinoilta. Voimassa olevan tupakkalain 18 §:n 4 momentin mukaan markkinoilta poisto tulee kyseeseen silloin, jos Valvira kieltää tuotteen myynnin sen ominaisuuksiensa tai puuttuvien ilmoitusten perusteella. Esiityksessä kuitenkin ehdotetaan, että markkinoilta poisto voitaisiin määrätä myös silloin, kun tuotetta on markkinoitu tupakkalain vastaisesti. Näin voitaisiin nykyistä paremmin rajoittaa taloudellista hyötyä, jota elinkeinonharjoittaja pyrkii hankkimaan tupakkalain vastaisella markkinoinnilla. Valmistajan tai maahantuojan olisi vastattava markkinoilta poistamisen kustannuksista samoin kuin voimassa olevan tupakkalain 25 §:n 2 momentin mukaan.

102 §. *Väliaikainen kieltö.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin voimassa olevan tupakkalain 19 §:ää vastaavalla tavalla Valviran toimivallasta kieltää tupakkalain vastainen menettely väliaikaisesti ennen asian lopullista ratkaisemista. Väliaikainen kieltö tulisi kysymykseen esimerkiksi silloin, jos tupakkalain vastainen mainonta olisi niin törkeää, että se olisi saatava loppumaan heti, tai jos säännösten vastaisesta tuotteesta voisi aiheutua käyttäjilleen erityistä terveysvaaraa.

Tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 11 kohdan täytäntöönpanemiseksi pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisäksi erikseen Valviran toimivallasta kieltää sähkösavukkeeseen tai täyttösäiliön vähittäismyynti väliaikaisesti sellaisissa tapauksissa, joissa virasto toteaisi tai sillä olisi perusteltua syytä uskoa, että säännöstenmukainen tuote voi aiheuttaa vakavan riskin ihmisen terveydelle. Valviran olisi ilmoitettava tällaisesta kiellosta välittömästi komissiolle ja muiden EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille. Valvira ratkaisisi asian lopullisesti, kun komissio olisi ilmoittanut, pitääkö se väliaikaista kieltöä perusteltuna.

Jos vähintään kolme jäsenvaltiota asettaa tällaisia kieltoja, komissio voi tupakkatuotedirektiivin 20 artiklan 11 kohdan mukaan antaa delegoituja säädöksiä kiellon ulottamiseksi kaikkiin jäsenvaltioihin edellyttäen, että tämä on perusteltua ja oikeasuhteista.

103 §. *Oikaisu.* Pykälässä säädettäisiin voimassa olevan tupakkalain 20 §:n 1 momenttia vastaavalla tavalla Valviran oikeudesta velvoittaa kiellon tai muun määräyksen saanut taho suorittamaan oikaisu.

104 §. *Varmistuslaboratorion toiminnan keskeyttäminen ja hyväksymisen peruuttaminen.* Pykälä koskisi tilanteita, joissa Valvira voisi keskeyttää varmistuslaboratorion toiminnan tai peruuttaa sitä koskevan hyväksymisen, ja se vastaisi voimassa olevan tupakkalain 6 b §:n 1 ja 2 momenttia.

105 §. *Uhkasakko ja teettämisuhka.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Valviran ja kunnan mahdollisuudesta tehostaa tupakkalain mukaisia kieltoja ja muita määräyksiä uhkasakolla tai teettämisuhalla. Voimassa olevassa tupakkalaissa uhkasakkoa ja teettämisuhkaa koskee 20 §:n 2 momentti.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimassa olevan tupakkalain 21 §:n 4 momenttia vastaavalla tavalla, että tietyissä asioissa uhkasakon tuomitsisi ja teettämisuhan täytäntöönpanosta päättäisi viranomaisen hakemuksesta markkinaoikeus. Nämä ovat samoja asioita, joita voimassa olevan tupakkalain 21 §:n 1 momentin ja ehdotetun tupakkalain mukaan koskisi valituskielto. Tämä on poikkeus uhkasakkolain (1113/1990) mukaiseen menettelyyn, jossa uhkasakon tuomitsemisesta ja teettämisuhan täytäntöönpanosta päättää uhkasakon tai teettämisuhan asettanut viranomainen itse. Vastaava poikkeus on alkoholilain 52 §:n 3 momentissa. Myöskään muutoksenhaussa ei noudatettaisi uhkasakkolain säännöksiä, joiden mukaan muutoksenhaku tapahtuu hallintolainkäyttölain mukaisessa järjestyksessä, vaan ehdotetussa säännöksessä viitattaisiin 107 §:n mukaiseen muutoksenhakuun markkinaoikeudelta.

Selvyyden vuoksi pykälän 3 momentissa todettaisiin, että muilta osin uhkasakosta ja teettämisuhasta säädetään uhkasakkolaissa.

13 luku Muutoksenhaku

106 §. *Muutoksenhaku Valviran ja kunnan päätöksiin.* Pykälän 1 momentin mukaan tupakkalain nojalla tehtyihin päätöksiin, lukuun ottamatta pykälän 4 momentissa säädettyjä tilanteita ja markkinaoikeudellisia asioita, haettaisiin muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen hallintolainkäyttölain mukaisessa järjestyksessä. Sääntely vastaisi tupakkalain 21 ja 35 §:n muuttamisesta annettuun lakiin sisältyvää muutosta, joka tuli voimaan vuoden 2016 alusta.

Pykälän 2 momentti koskisi valituslupaa. Voimassa olevan tupakkalain 35 §:n 2 momentin mukaan valituslupasäännöksen piiriin kuuluvat esimerkiksi vähittäismyyntiluvan myöntämistä sekä testauslaboratorion hyväksymistä koskevat asiat, kun taas esimerkiksi vähittäismyyntiluvan peruuttamista ja testauslaboratorion toiminnan keskeyttämistä koskevat asiat jäävät valituslupasääntelyn ulkopuolelle. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin katsonut, että asian laatu ja merkittävyys eivät välttämättä edellytä pääsyä korkeimpaan hallinto-oikeuteen esimerkiksi silloin, kun on kysymys elinkeinoluvan peruuttamista koskevasta asiasta tai elinkeinotoiminnan rajoittamista koskevasta valvonta-asiasta (PeVL 55/2014 vp). Siksi esityksessä ehdotetaan, että valituslupasääntely laajennettaisiin kaikkiin tupakkalain mukaisiin asioihin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin uutena asiana Valviran rajatusta muutoksenhakuoikeudesta hallinto-oikeuden päätökseen. Valviran muutoksenhakuoikeus liittyisi siihen, että tupakkatuotedirektiivistä johtuu uusia vaatimuksia tupakkatuotteiden ainesosille, minkä lisäksi markkinoille tulee uusia tuotteita, joihin liittyy erityisen voimakasta tuotekehittelyä sekä huomattavia riskejä ihmisen terveyden kannalta. Valviran muutoksenhakuoikeudella voitaisiin varmistaa, että uusia tuotteita ja vaatimuksia koskeva oikeuskäytäntö ei muodostu sattumanvaraiseksi tai epäyhtenäiseksi. Lisäksi viranomaisen valitusoikeus tukisi sitä, että tupakkalain valvonnassa on osaltaan kysymys julkisen vallan velvollisuudesta edistää väestön terveyttä perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla.

Momentin 1 kohdan mukaan Valvira saisi hakea muutosta sellaiseen hallinto-oikeuden päätökseen, joka koskee tupakkatuotteen myynnin tai muun luovuttamisen kieltämistä sillä perusteella, että tupakkatuotteessa on 11 §:ssä kiellettyjä lisäaineita tai ominaisuuksia. Kysymys voisi olla esimerkiksi siitä, että tuotteessa on tunnusomainen tuoksu tai maku taikka CMR-ominaisuuksia polttamattomassa muodossa.

Momentin 2 kohta koskisi Valviran muutoksenhakuoikeutta hallinto-oikeuden päätökseen, jossa on kysymys sähkösavukkeen tai täyttösäiliön myynnin tai muun luovuttamisen kieltämisestä sillä perusteella, että tuote ei täytä sille säädettyjä teknisiä vaatimuksia. Momentin 3 kohta koskisi puolestaan päätöstä, joka liittyy nikotiininesteen tai höyrystettäväksi tarkoitetun nikotiinittoman nestein myynnin tai muun luovuttamisen kieltämistä. Kysymys voisi olla esimerkiksi tuotteen tunnusomaisen tuoksun ja maun taikka ainesosien riskittömyyden arvioimisesta.

Pykälän 4 momentti koskisi muutoksenhakua valvontasuunnitelmaa sekä 90 ja 91 §:ssä tarkoitettuja taksoja koskevaan päätökseen. Muutoksenhaussa noudatettaisiin kuntalain säännöksiä. Sääntely vastaisi voimassa olevan tupakkalain 35 §:n 3 momenttia.

107 §. *Muutoksenhaku markkinaoikeudellisiin asioihin.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tiettyjä Valviran ja kunnan päätöksiä koskevista valituskielloista. Sääntely vastaisi sisällöltään pääosin voimassa olevan tupakkalain 21 §:n 1 momenttia. Näistä käytettäisiin nimitystä markkinaoikeudelliset asiat, joka vastaisi markkinaoikeudesta annetussa laissa (99/2013) ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa (100/2013) käytettävää käsitettä. Niihin kuuluisivat 1 kohdan mukaan sekä markkinointia että pakkausmerkintöjä ja muita pakkauksen ominaisuuksia koskevat päätökset. Momentin 2 kohdan mukaan valituskielto koskisi myös uhkasakkoa tai teettämisuhkaa, jonka viranomainen on asettanut markkinointikiellon tai pakkauksen ominaisuuksia koskevan kiellon tehosteeksi.

Erona voimassa olevan tupakkalain 21 §:n 1 momenttiin olisi se, että nyky säännöksessä valituskielto koskee vain kieltopäätöksiä sekä niiden tehosteeksi asetettuja uhkasakkoja tai teettämisuhkia. Sen sijaan esimerkiksi oikaisua koskevaan päätökseen, jonka viranomainen on tehnyt lainvastaisen markkinoinnin vuoksi, on saanut hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Tämän epäjohtomukaisuuden korjaamiseksi ehdotetussa säännöksessä valituskielto koskisi paitsi kieltopäätöksiä, myös muita päätöksiä, jotka perustuvat kiellettyyn markkinointiin tai pakkauksen lainvastaisuuteen.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettuihin Valviran päätöksiin voisi hakea muutosta markkinaoikeudelta vastaavasti kuin voimassa olevan tupakkalain 21 §:n 3 momentin mukaan. Asian käsittelyyn markkinaoikeudessa sovellettaisiin oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettua lakia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin muutoksenhausta sellaisiin kunnan päätöksiin ja niitä koskeviin hallinnollisiin tehosteisiin, joita koskisi 1 momentin mukaan valituskielto. Vastaavalla tavalla kuin voimassa olevan tupakkalain 21 §:n 2 momentin mukaan se, jolle päätös olisi annettu taikka uhkasakko tai teettämisuhka asetettu, voisi hakemuksella saattaa asian Valviran käsiteltäväksi 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Valviran päätöksen voisi puolestaan saattaa hakemuksella markkinaoikeuden käsiteltäväksi.

108 §. *Päätöksen täytäntöönpano muutoksenhausta huolimatta.* Pykälässä säädettäisiin voimassa olevan tupakkalain 35 §:n 2 momenttia vastaavalla tavalla, että tupakkalaissa tarkoitettujen hallintoviranomaisen päätökset voitaisiin panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Tällä tavoin turvattaisiin päätöksentekoa kiireellisissä asioissa. Muutoksenhakuviranomaisella olisi

kuitenkin jatkossakin oikeus kieltää tai keskeyttää päätöksen täytäntöönpano enintään siihen saakka, kunnes muutoksenhaku on lainvoimaisesti ratkaistu.

14 luku Rangaistussäännökset

109 §. *Tupakan myyntirikos.* Pykälä koskisi tupakan myyntirikosta, josta säädetään voimassa olevan tupakkalain 31 c §:ssä. Pykälän 1 kohdan mukaan tupakan myyntirikoksena rangaistavaa olisi tupakkatuotteen ja nikotiininesteen myynti ja muu vastiketta vastaan tapahtuva luovuttaminen sekä välittäminen alle 18-vuotiaalle. Voimassa olevan tupakkalain 31 c §:n 1 kohtaan nähden rangaistussäännös laajenisi siis koskemaan nikotiininesteitä, jotka ovat erittäin myrkyllisiä ja riippuvuutta aiheuttavia tuotteita ja joiden myynnin ja muun luovuttamisen sekä välittämisen alaikäiselle olisi siksi perusteltua olla rangaistavaa. Rangaistussäännös kattaisi nykyiseen tapaan sekä elinkeinotoiminnassa että yksityishenkilöiden välillä tapahtuvat teot. Nikotiininesteen osalta teko olisi rangaistava riippumatta siitä, olisiko neste pakattu täyttösäiliöön vai valmiiksi sähkösavukkeeseen.

Pykälän 2 kohdan mukaan rangaistavaa olisi savuttoman tupakkatuotteen myynti ja muu vastiketta vastaan tapahtuva luovuttaminen sekä välittäminen. Voimassa olevan tupakkalain 31 c §:n 2 kohtaan nähden rangaistussäännös laajenisi siis koskemaan muitakin savuttomia tupakkatuotteita kuin suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa. Esityksessä ehdotetaan kaikkien savuttomien tupakkatuotteiden myynnin ja muun luovuttamisen sekä välittämisen kieltämistä, ja olisi johdonmukaista, että myös rangaistussäännös koskisi kaikkien savuttomien tupakkatuotteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä välittämistä.

Pykälän 3 kohdassa säädettäisiin rangaistavaksi tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyynti tai muu vähittäismyynnissä tapahtuva luovuttaminen ilman vähittäismyyntilupaa. Voimassa olevan tupakkalain 31 c §:n 3 kohtaan nähden rangaistussäännös siis laajenisi kattamaan myös nikotiininesteen, joiden vähittäismyynnin luvanvaraistamista esityksessä ehdotetaan. Rangaistavaa olisi nikotiininesteiden vähittäismyynti ja muu luovuttaminen myös siinä tapauksessa, että elinkeinonharjoittajalla olisi voimassa olevan tupakkalain nojalla myönnetty vähittäismyyntilupa ja tämä myysi tai muutoin luovuttaisi nikotiininesteitä tekemättä asiasta ilmoitusta kunnalle.

Pykälän 4 kohdan mukaan rangaistavaa olisi tukkumyynnissä tapahtuva tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myynti ja muu luovuttaminen muulle kuin 60 §:ssä tarkoitettulle toimijalle. Voimassa olevan tupakkalain 31 c §:n 4 kohtaan nähden rangaistussäännös laajenisi siis kattamaan nikotiininesteiden säännösten vastaisen tukkumyynnin.

Tupakan myyntirikos olisi jatkossakin rangaistava vain tahallisena, mikä tuotaisiin säännöksessä nimenomaisesti esiin. Rangaistukseksi ehdotetaan nykyiseen tapaan säädettäväksi sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta.

110 §. *Tupakan markkinointirikkomus.* Pykälässä säädettäisiin tupakan markkinointirikkomuksesta, jota koskee voimassa olevan tupakkalain 31 §. Erona nykyiseen säännökseen olisi ensinnäkin se, että pykälässä käytettäisiin markkinoinnin käsitettä mainonnan ja muun myyninedistämisen käsitteiden sijaan. Rangaistussäännös myös laajenisi koskemaan nikotiininestettä, jonka markkinointi on voimassa olevan lääkelainsäädännön mukaan lähtökohtaisesti sallittua, jos tuotteella on lääkelain mukainen myyntilupa.

Lisäksi sähkösavukkeiden markkinointi olisi jatkossa rangaistavaa riippumatta siitä, täyttääkö laite tupakkajäljitelmän määritelmän vai ei, koska kaikkien sähkösavukkeiden markkinointi

ehdotetaan kiellettäväksi. Voimassa olevan tupakkalain mukaan sähkösavukkeen markkinointi täyttää rikostunnusmerkistön vain, jos kyseessä on tupakkajäljitelmä. Rangaistussäännöksen soveltamisalan laajenuksella ei kuitenkaan olisi käytännössä kovin suurta vaikutusta, sillä suurin osa Suomen markkinoilla tällä hetkellä olevista sähkösavukelaitteista täyttää tupakkajäljitelmän määritelmän, joten niiden markkinointi on nykyiselläänkin rangaistavaa.

Pykälässä säädettäisiin nykyiseen tapaan rangaistus myös esilläpitokiellon rikkomisesta. Rangaistussäännös laajenisi koskemaan uusia tuotteita, joiden esilläpitoa esityksessä ehdotetaan kiellettäväksi.

Tupakan markkinointirikkomus olisi nykyiseen tapaan rangaistava vain tahallisen tekona, mikä tuotaisiin säännöksessä nimenomaisesti esiin. Teosta seuraisi sakkorangaistus.

Tupakan markkinointirikkomuksesta voitaisiin voimassa olevaa säännöstä vastaavasti tuomita paitsi markkinointitoimen tilaaja, myös sen toimeenpanija, sekä mainittujen tahojen palveluksessa olevat henkilöt.

111 §. *Tupakan markkinointirikos.* Pykälässä säädettäisiin tupakan markkinointirikoksesta pääosin voimassa olevan tupakkalain 31 a §:ää vastaavalla tavalla, mutta pykälään tehtäisiin vastaavat muutokset kuin ehdotettuun tupakan markkinointirikkomusta koskevaan säännökseen. Pykälässä siis käytettäisiin markkinoinnin käsitettä mainonnan ja muun myyninedistämisen käsitteiden sijaan, rangaistussäännös laajenisi koskemaan nikotiininesteitä ja sähkösavukkeen markkinointi olisi rangaistavaa riippumatta siitä, täyttääkö tuote tupakkajäljitelmän määritelmän vai ei.

Tupakan markkinointirikoksesta voisi olla kysymys esimerkiksi silloin, jos tupakkalain vastainen markkinointi kohdistuisi erityisesti alaikäisiin taikka jos se toteutettaisiin televisiossa tai muussa mediassa, joka tavoittaisi erityisen suuren kohderyhmän. Lisäksi edellytyksenä olisi, että markkinointia olisi pidettävä myös kokonaisuutena arvostellen törkeänä.

Myös tupakan markkinointirikos olisi edelleenkin rangaistava vain tahallisena, ja tämä tuotaisiin säännöksessä nimenomaisesti esiin. Rangaistuksena tupakan markkinointirikoksesta olisi nykyiseen tapaan sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta.

Esilläpitokielloa koskevan säännöksen rikkominen ei jatkossakaan tulisi rangaistavaksi tupakan markkinointirikoksena, vaan rangaistus siitä säädettäisiin tupakan markkinointirikkomusta koskevassa pykälässä.

112 §. *Valviran kuuleminen.* Pykälässä säädettäisiin voimassa olevan tupakkalain 31 b §:ää vastaavalla tavalla, että ennen tupakan markkinointirikkomusta tai tupakan markkinointirikosta koskevan syytteen nostamista syyttäjän olisi varattava Valviralle tilaisuus antaa lausuntonsa asiasta. Lisäksi tuomioistuimen olisi tällaista asiaa käsitellessään varattava Valviralle tilaisuus tulla kuulluksi. Rikoslain 30 luvun 12 §:ään sisältyy vastaava säännös alkoholijuoman markkinointirikosta koskien.

113 §. *Tupakointirikkomus.* Pykälässä säädettäisiin rangaistus tupakointirikkomuksesta. Säännöksen 1 momentti vastaisi sisällöltään voimassa olevan tupakkalain 32 §:ää.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin uutena asiana, että rangaistussäännös koskisi myös poltettavaksi tarkoitettujen kasvipörsäisten tuotteiden polttamista ja sähkösavukkeen käyttämistä. Näiden tuotteiden käyttö ehdotetaan kiellettäväksi tiloissa, joissa ei saa tupakoida, koska myös näiden tuotteiden käytöstä vapautuu ilmaan terveydelle haitallisia aineita. Tämän vuoksi myös ran-

gaistussäännös koskisi kyseisten tuotteiden polttamista ja käyttämistä. Lisäksi savuttoman tupakkatuotteen käyttäminen esimerkiksi oppilaitoksessa tulisi tupakointirikkomuksena rangaistavaksi.

114 §. *Tupakansavulta suojaavien toimenpiteiden laiminlyönti.* Pykälän 1 momentti vastaisi pääosin voimassa olevan tupakkalain 33 §:ää, jossa säädetään rangaistus tupakkalain suojaavien toimenpiteiden rikkomisesta. Uudessa tupakkalaissa rikosnimike olisi tupakansavulta suojaavien toimenpiteiden laiminlyönti, joka kuvaa paremmin teon sisältöä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan tupakansavulta suojaavien toimenpiteiden laiminlyönnistä tuomittaisiin se, joka sallii tupakoinnin 74 §:n vastaisesti sisätilassa tai ulkoalueella, jossa se on kiellettyä. Rangaistussäännös laajenisi voimassa olevan tupakkalain 33 §:n 1 kohtaan nähden siten, että jatkossa rangaistus voitaisiin tuomita myös tupakoinnista esimerkiksi henkilön omassa työhuoneessa.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa säädettäisiin rangaistus tupakointitiloja koskevien säännösten rikkomisesta. Tekoon voisi syllistyä esimerkiksi ravintoloitsija, joka sallisi asiakkaiden syödä ja juoda ravintolan tupakointitilassa. Sen sijaan asiakasta, joka toimisi näin, ei tuomittaisi teosta.

Voimassa olevan tupakkalain 33 §:n 2 kohdan mukaan kunnan antamien tiettyjen tupakointia koskevien kieltojen tai määräysten rikkominen on rangaistavaa. Koska kunnalla on mahdollisuus tehostaa esityksen 96 §:n mukaisia kieltojaan 105 §:ssä tarkoitetulla uhkasakolla, tätä rangaistussäännöstä ei ehdoteta otettavaksi uuteen tupakkalakiin.

Teko olisi edelleenkin rangaistava sekä tahallisenä että törkeästä huolimattomuudesta. Tuotantumuksellisen teon rangaistavuutta voidaan perustella sillä, että laiminlyöntirikokset ovat tyypillään huolimattomuudesta rikottavia, ja on käytännössä vaikea näyttää toteen, että niitä on rikottu tahallaan.

Säännös koskisi nykyiseen tapaan vain selviä ja vähäistä suurempia rikkomuksia. Sitä, millaisia tekoja on pidettävä vähäisenä, on käsitelty hallituksen esityksessä HE 226/2005 vp.

Teosta voitaisiin nykyistä säännöstä vastaavasti tuomita vain sakkorangaistukseen. Lisäksi teko olisi jatkossakin rangaistava tupakkalain mukaan, jos teosta ei olisi säädetty muualla laissa ankarampaa rangaistusta. Tällaisena tapauksena voisi tulla kysymykseen esimerkiksi rikoslain 47 luvun 1 §:ssä säädetty työturvallisuusrikos.

Pykälän 2 momentin sääntely olisi uutta. Siinä rangaistussäännös ulotettaisiin koskemaan myös poltettavaksi tarkoitettua kasviperäisen tuotteen polttamista ja sähkösavukkeen käyttämistä. Perustelut tälle ovat samat kuin ehdotetun tupakointirikkomusta koskevan rangaistussäännöksen osalta.

115 §. *Viittaus rikoslakiin.* Esityksessä ei ehdoteta uuteen tupakkalakiin otettavaksi voimassa olevan tupakkalain 31 e §:n 1 momenttia vastaavaa rangaistussäännöstä. Kyseinen säännös koskee tupakkalaissa säädettyjen maahantuontikieltojen ja -rajoitusten rikkomisen rangaistavuutta tupakkatuoterikkomuksena. Jatkossa kyseiset teot tulisivat rangaistavaksi rikoslain säädettyinä salakuljetusrikoksina, ja pykälään otettaisiin informatiivinen viittaus kyseisiin rikoslain säännöksiin.

116 §. *Tuomitsematta jättäminen eräissä tapauksissa.* Rangaistussäännöksissä kriminalisoidut menettelyt voivat antaa aiheita valvontaviranomaisten antamiin kieltoihin, joita voidaan tehos-

taa uhkasakolla. Sanktiokumulaation estämiseksi pykälässä säädettäisiin, että se, joka rikkoo uhkasakolla tehostettua kieltoa tai muuta määräystä, voidaan jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta. Pykälä vastaa voimassa olevan tupakkalain 21 a §:ää.

15 luku Erinäiset säännökset

117 §. Myyntipäällykset. Useimmat tupakkatuotedirektiivin säännökset, jotka koskevat tupakkatuotteiden tai muiden tuotteiden vähittäismyyntipakkauksia, koskevat myös myyntipäällyksiä, jotka määriteltäisiin 2 §:ssä. Siksi pykälässä säädettäisiin, että vähittäismyyntipakkauksia koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös myyntipäällyksiin. Esimerkiksi 32 §:n vaatimusta savukeaskin pakollisista varoitusmerkinnöistä sovellettaisiin myös savukekartonkeihin.

Myyntipäällyksiin ei kuitenkaan vaadittaisi yksilöllistä tunnistetta tai turvaominaisuutta eikä niihin sovellettaisi jäljitettävyyttä koskevia säännöksiä, pienempiä pakkauksia sisältävän pakkauksen kieltoa eikä vähittäismyyntipakkauksen kokoa, muotoa, materiaalia tai avausmekanismia koskevia säännöksiä. Nämä vaatimukset koskevat tupakkatuotedirektiivin mukaan vain vähittäismyyntipakkauksia.

118 §. Hallussapitokiello. Pykälässä kiellettäisiin tupakkatuotteiden hallussapito alle 18-vuotiailta vastaavasti kuin voimassa olevan tupakkalain 11 §:ssä. Lisäksi kiello ulotettaisiin koskemaan myös nikotiininesteitä, jotka ovat myrkyllisiä ja riippuvuutta aiheuttavia tuotteita ja joita alaikäisten ei siksi tulisi pitää hallussaan. Hallussapitokiellon rikkomista ei ehdoteta edelleenkaan rangaistavaksi teoksi. Kuten edellä on todettu, hallussapitokiellolla tuetaan lasten ja nuorten tekemisissä olevien tahojen päätöksentekoa alaikäisten nikotiiniriippuvuuden ehkäisemiseksi, minkä lisäksi kiello saa nykyisin käytännön merkitystä myös oppilaitoksia koskevan sääntelyn kautta.

119 §. Hävittäminen. Hävittämisestä säädettäisiin pykälässä pääosin vastaavalla tavalla kuin voimassa olevan tupakkalain 31 e §:n 2 momentissa. Säännöstä kuitenkin laajennettaisiin koskemaan tupakkatuotteiden lisäksi myös poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita, sähkösavukkeita ja nikotiininesteitä.

Säännös soveltuisi tilanteisiin, joissa henkilöä epäillään esimerkiksi salakuljetuksesta ja rikoksen kohde tai rikoksentekoväline takavarikoidaan pakkokeinolain (806/2011) säännösten nojalla, koska se tullaan todennäköisesti julistamaan valtiolle menetetyksi joko rangaistusmääräysmenettelyssä tai oikeudenkäynnissä.

16 luku Voimaantulo

120 §. Voimaantulo. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lain voimaantulopäivästä. Tupakkatuotedirektiivin on oltava täytäntöönpanutuna kansalliseen lainsäädäntöön viimeistään 20 päivänä toukokuuta 2016.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimassa olevan tupakkalain kumoamisesta.

Vaikka uuden tupakkalain säätämisen yhteydessä on tarkoitus muuttaa muualla lainsäädännössä olevat viittaukset voimassa olevaan lakiin koskemaan uutta lakia, pykälän 3 momenttiin otettaisiin varmuuden vuoksi säännös siitä, että muualla lainsäädännössä mahdollisesti olevat viittaukset voimassa olevaan tupakkalakiin katsottaisiin viittauksiksi uuteen tupakkalakiin.

Pykälän 4 momentin soveltamissäännös koskisi tunnusomaisten tuoksujen ja makujen kieltämistä savukkeista ja kääretupakasta. Tupakkatuotedirektiivin 7 artiklan 14 kohdan sellaisten tupakkatuotteiden osalta, joissa on tunnusomainen maku ja joiden myyntimäärä EU:n laajuisesti on vähintään kolme prosenttia myynnistä tietyssä tuoteluokassa, 7 artiklan säännöksiä sovelletaan 20 päivästä toukokuuta 2020. Komission on tarkoitus ohjeistaa marraskuussa 2016 vuoden 2015 myyntitietojen perusteella, mihin tuotteisiin tupakkatuotedirektiivin mainittu säännös soveltuu. On kuitenkin selvää, että siirtymäaika koskee ainakin mentolisavukkeita.

Pykälän 5 momentin mukaan tunnusomaisten tuoksujen ja makujen kieltoa sovellettaisiin höyrystettäväksi tarkoitettuihin nikotiinittomiin nesteisiin 20 päivästä marraskuuta 2016. Muita 25 §:n vaatimuksia, eli esimerkiksi vaatimusta ainesosien puhtaudesta ja riskittömyydestä ihmisen terveydelle, sovellettaisiin kuitenkin jo siitä, kun tupakkalaki tulee voimaan. Sellaisia höyrystettäväksi tarkoitettuja nikotiinittomia nesteitä, joissa on jokin tunnusomainen tuoksu tai maku, saisi siis myydä ja muutoin luovuttaa kuluttajille 20 päivään marraskuuta 2016 edellyttäen, että tuote täyttää muilta osin 25 §:n vaatimukset.

Pykälän 6 momentissa porrastettaisiin yksilöllistä tunnistetta ja turvaominaisuutta sekä vähittäismyyntipakkausten jäljitettävyyttä koskevien säännösten soveltaminen tupakkatuotedirektiivin mukaisesti. Säännöksiä sovellettaisiin savukkeiden ja kääretupakan vähittäismyyntipakkauskausiin 20 päivästä toukokuuta 2019 ja muihin tupakkatuotteisiin 20 päivästä toukokuuta 2024. Ennen näitä ajankohtia vähittäismyyntipakkausten tunnistettavuuteen ja jäljitettävyyteen olisi sovellettava uuden tupakkalain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Tunnistettavuudesta ja jäljitettävyydestä säädetään voimassa olevan tupakkalain 7 §:n 3 momentin 3 kohdassa sekä pakkausmerkintä- ja haitta-aineasetuksen 7 §:ssä.

Pykälän 7 momentissa säädettäisiin siitä, että sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden rajat ylittävän etämyynnin kieltoa sovellettaisiin 1 päivästä tammikuuta 2017. Näin olisi siksi, että sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden tuominen vähittäismyyntiin edellyttää ennakkoilmoitusta kuusi kuukautta ennen tuotteen aiottua markkinoille saattamista. Ilman säännöksen soveltamisen porrastamista saattaisi syntyä puoleksi vuodeksi tupakkalain voimaantulon jälkeen tilanne, jossa sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden rajat ylittävä etämyynti olisi kielletty mutta näitä tuotteita ei myöskään saisi ostettua kotimaisista vähittäismyyntiliikkeistä.

Pykälän 8 momentin mukaan esilläpitokieltoa koskevaa säännöstä sovellettaisiin muihin esilläpitokiellon alaisiin tuotteisiin kuin tupakkatuotteisiin 20 päivästä marraskuuta 2016. Sellaisia tuotteita, joissa on tupakkatuotteen tavaramerkki, esilläpitokielto koskisi kuitenkin heti lain voimaantulosta, koska tällaisten tuotteiden esilläpito on kiellettyä jo voimassa olevan tupakkalain mukaan. Myös nikotiininesteiden ja nikotiininesteellä valmiiksi täytettyjen sähkösavukkeiden esilläpito olisi kiellettyä heti lain voimaantulosta, koska kysymys on erittäin myrkyllisistä ja riippuvuutta aiheuttavista tuotteista.

Pykälän 9 momentin mukaan 106 §:n 3 momentissa tarkoitettu Valviran muutoksenhakuoikeus tiettyihin hallinto-oikeuden päätöksiin olisi voimassa 20 päivään toukokuuta 2026 eli noin kymmenen vuoden ajan lain voimaantulosta. On oletettavaa, että tässä ajassa oikeuskäytäntö vakiintuisi niissä asioissa, joita Valviran muutoksenhakuoikeus koskisi.

Momentissa säädettäisiin lisäksi siitä, että muutoksenhaussa ennen uuden tupakkalain voimaantuloa annettuun hallintopäätökseen sovellettaisiin uuden tupakkalain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä sikäli kuin tupakkalain 21 ja 35 §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksestä ei muuta johdu. Päätökseen, joka on annettu ennen vuotta 2016, sovellettaisiin siis tupakkalain 21 ja 35 §:n muuttamisesta annetun lain voimaan tullessa voimas-

sa olleita säännöksiä, ja vuoden 2016 alusta uuden tupakkalain voimaantuloon annettuihin päätöksiin sovellettaisiin uuden tupakkalain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

121 §. Ilmoituksia koskeva siirtymäsäännös. Pykälä koskisi tupakkatuotteista, sähkösavukkeista, täyttösäiliöistä ja poltettavaksi tarkoitetuista kasviperäisistä tuotteista Valviralle toimittavia ilmoituksia. Jos tuotetta olisi laillisesti myyty tai muutoin luovutettu kuluttajille Suomessa viimeistään 20 päivänä toukokuuta 2016, pykälässä tarkoitettut ilmoitukset olisi toimittettava viimeistään 20 päivänä marraskuuta 2016. Tupakkatuotteiden osalta tämä siirtymäsäännös perustuu tupakkatuotedirektiivin 5 artiklan 1 kohdan toiseen alakohtaan ja sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden osalta 20 artiklan 2 kohdan ensimmäiseen alakohtaan. Poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden osalta säädettäisiin kansallisesti vastaavasta siirtymäajasta.

Nikotiinestettä ei ole ainakaan laillisesti Suomessa myynnissä, eikä lääkelain mukaisia myyntilupia nikotiinesteille ole edes haettu. Siksi on epätodennäköistä, että nikotiinestettä sisältäviä sähkösavukkeita tai täyttösäiliöitä tulisi Suomessa myyntiin ennen kuin tupakkalaki tulee voimaan. Näin ollen tällaiset tuotteet voisivat käytännössä tulla myyntiin vasta, kun valmistaja tai maahantuoja olisi tehnyt 26 §:ssä tarkoitettun ennakoilmoituksen ja säännöksessä vaadittu puoli vuotta olisi kulunut.

122 §. Vähittäismyyntipakkauksia koskevat siirtymäsäännökset. Pykälässä säädettäisiin vähittäismyyntipakkauksia koskevista siirtymäajoista tupakkatuotedirektiivin 30 artiklaan perustuen. Pykälän 1 momentti koskisi tupakkatuotteita, joita saisi myydä ja muutoin luovuttaa kuluttajille uuden tupakkalain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisissa vähittäismyyntipakkauksissa 20 päivään toukokuuta 2017 edellyttäen, että tuotteet on valmistettu tai luovutettu vapaaseen liikkuvuuteen ennen 20 päivää toukokuuta 2016.

Pykälän 2 momentin siirtymäsäännös koskisi sellaisia sähkösavukkeita, joita ei ole täytetty valmiiksi nikotiinesteellä ja joiden vähittäismyyntipakkaukset eivät ole tupakkalain ja sen nojalla annettujen säännösten mukaisia. Tällaisia tuotteita saisi myydä ja muutoin luovuttaa kuluttajille 20 päivään toukokuuta 2017, jos tuotteet olisi valmistettu tai luovutettu vapaaseen liikkuvuuteen ennen 20 päivää marraskuuta 2016. Tupakkatuotedirektiivin 30 artiklan siirtymäsäännös koskee sähkösavukkeita ja täyttösäiliöitä, mutta nikotiinin myrkyllisyyden ja riippuvuutta aiheuttavien ominaisuuksien vuoksi siirtymäsäännös olisi perusteltua rajata tupakkalain mukaisiin vain sellaisia sähkösavukkeita, jotka eivät sisällä nikotiinia.

Pykälän 3 momentin siirtymäsäännös koskisi sellaisia poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita, joiden pakkaukset eivät täytä tupakkalainsäädännön vaatimuksia. Tuotteita saisi myydä ja muutoin luovuttaa kuluttajille 20 päivään toukokuuta 2017 edellyttäen, että tuotteet on valmistettu tai luovutettu vapaaseen liikkuvuuteen ennen 20 päivää toukokuuta 2016.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tupakkatuotedirektiivin ulkopuolisena asiana siirtymäajasta sellaisten höyrystettäväksi tarkoitettujen nikotiinittomien nesteiden myynnille, joiden pakkaukset eivät ole tupakkalain mukaisia, eli joista puuttuu ainesosaluettelo. Tällaisia tuotteita saisi myydä ja muutoin luovuttaa kuluttajille 20 päivään marraskuuta 2016.

123 §. Vähittäis- ja tukkumyyntiä koskevat siirtymäsäännökset. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ensinnäkin, että voimassa olevan tupakkalain nojalla myönnettyt vähittäismyyntiluvat jäisivät voimaan uuden tupakkalain tullessa voimaan. Voimassa olevan tupakkalain nojalla myönnetyn luvan perusteella ei kuitenkaan saisi 20 päivän marraskuuta 2016 jälkeen jatkaa sellaista toimintaa, johon uuden tupakkalain nojalla ei saa myöntää lupaa. Esimerkiksi tupak-

katuotteiden etämyyntiä, johon olisi myönnetty vähittäismyyntilupa vanhan tupakkalain nojalla, ei saisi jatkaa kyseisen päivämäärän jälkeen.

Pykälän 2 momentti koskisi tukkumyyntiä, joka olisi aloitettu ennen uuden tupakkalain voimaantuloa. Tällaista tukkumyyntiä saisi jatkaa 20 päivään marraskuuta 2016 tekemättä kunnalle tukkumyynti-ilmoitusta. Jos tukkumyynti sen sijaan aloitettaisiin vasta uuden tupakkalain tultua voimaan, toiminnasta olisi tehtävä heti ilmoitus kunnalle.

124 §. *Savuttomia tupakkatuotteita koskeva siirtymäsäännös.* Ehdotettu siirtymäsäännös koskisi muiden savuttomien tupakkatuotteiden kuin suussa käytettäväksi tarkoitettun tupakan vähittäismyyntiä. Tällaisia tuotteita saisi myydä ja muutoin luovuttaa vähintään 20 päivään toukokuuta 2017, jotta vähittäismyyjät ehtisivät myydä nykyiset varastonsa tyhjiksi. Siirtymäaika koskisi kuitenkin vain sellaisia tuotteita, joita on myyty tai muutoin luovutettu kuluttajille Suomessa viimeistään 20 päivänä toukokuuta 2016, eli lähinnä purutupakkaa ja nenänuuskaa. Ei ole tarkoituksenmukaista, että markkinoille tulisi vuoden siirtymäaikana uusia savuttomia tupakkatuotteita.

125 §. *Tupakointitilaa koskeva siirtymäsäännös.* Voimassa olevan tupakkalain 13 §:n 1 momentin mukaan sellaisen tupakointi voidaan tietyin edellytyksin sallia tähän tarkoitukseen varatussa huoneessa tai asianomaisen huoneiston tai tilan osassa, vaikka tilassa ei voimassa olevan tupakkalain 12 §:n mukaan saisi tupakoida. Jatkossa tupakointi voitaisiin esityksessä ehdotetun mukaisesti sallia vain tupakointiin hyväksytyssä erillisessä tupakointitilassa. Pykälässä säädettäisiin siitä, että tilan haltija voisi sallia tupakoinnin 20 päivään toukokuuta 2018 voimassa olevan tupakkalain 13 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tupakointiin varatussa huoneessa tai huoneiston tai tilan osassa ilman 76 §:n 1 momentissa tarkoitettua hyväksymistä.

126 §. *Valvontamaksua koskeva siirtymäsäännös.* Pykälässä säädettäisiin, että kunta voisi periä uuden tupakkalain mukaisia valvontamaksuja 1 päivästä tammikuuta 2017. Tätä ennen valvontamaksuun sovellettaisiin voimassa olevan tupakkalain 25 a §:n 2 ja 3 momenttia.

1.2 Lääkelaki

54 b §. Pykälän 2 momentissa säädetään muualla kuin apteekeissa, sivuapteekeissa ja lääkekaapeissa tapahtuvan nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntin valvonnasta. Säännöksessä viitataan toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain 14 §:n 4 momenttiin, joka koskee valvontaohjelman tarkistamista. Lääkelain 54 b §:ää säädettäessä mainittu tupakkalain säännös on kuitenkin koskenut kunnan toimivaltaa, ja lääkelain 54 b §:ää koskevien esitöiden mukaan nikotiinivalmisteiden paikallinen valvonta apteekkien ulkopuolella on tarkoitettu kunnan tehtäväksi.

Lääkelain 54 b §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että siinä viitattaisiin säännöksen tarkoitusta vastaavalla tavalla kunnan tehtäviä koskevaan uuden tupakkalain 8 §:ään.

1.3 Laki Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta

2 §. *Tehtävät.* Pykälän 2 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan Valviran tehtävänä on huolehtia muun ohella tupakkalaissa sille säädetystä lupahallinnosta, ohjauksesta ja valvonnasta. Säännöksessä oleva viittaus voimassa olevaan tupakkalakiin ehdotetaan muutettavaksi koskemaan uutta tupakkalakia.

1.4 Terveydenhuoltolaki

21 §. *Ympäristöterveydenhuolto.* Pykälässä säädetään kunnan velvollisuudesta ympäristöterveydenhuollon palveluiden järjestämiseen. Pykälän 2 momentissa oleva viittaus voimassa olevaan tupakkalakiin ehdotetaan muutettavaksi koskemaan uutta tupakkalakia.

1.5 Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä

5 §. Pykälän 2 momentin 5 kohdassa oleva viittaus voimassa olevaan tupakkalakiin ehdotetaan muutettavaksi koskemaan uutta tupakkalakia.

1.6 Laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa

6 §. *Markkinaoikeudelliset asiat.* Pykälän 1 momentin 6 kohdan mukaan markkinaoikeus käsittelee markkinaoikeudellisina asioina asiat, jotka säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi tupakkalaissa (693/1976). Säännöksessä oleva viittaus voimassa olevaan tupakkalakiin ehdotetaan muutettavaksi koskemaan uutta tupakkalakia.

1.7 Laki tupakkaverosta

1 §. Pykälän 2 momentissa säädetään tupakkaveron tarkoituksesta. Säännöksessä oleva viittaus voimassa olevaan tupakkalakiin ehdotetaan muutettavaksi koskemaan uutta tupakkalakia.

1.8 Laki Kainuun hallintokokeilusta

21 §. *Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä.* Pykälän 2 momentti koskee kuntayhtymän tehtäviä, ja sen 8 kohdassa viitataan voimassa olevaan tupakkalakiin. Säännöksessä oleva viittaus ehdotetaan muutettavaksi koskemaan uutta tupakkalakia.

1.9 Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta

1 §. *Soveltamisala.* Pykälän 1 momentin mukaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia sovelletaan käyttökustannuksiin myönnettävään valtionosuuteen sellaisiin kuntien tehtäviin, joista säädetään muun muassa tupakkalaissa. Säännöksessä oleva viittaus voimassa olevaan tupakkalakiin ehdotetaan muutettavaksi koskemaan uutta tupakkalakia.

1.10 Tietoyhteiskuntakaari

217 §. *Eräiden tuotteiden markkinointi.* Pykälässä säädetään informatiivisluonteisesti, että tupakkatuotteiden mainonnasta säädetään tupakkalaissa. Pykälää muutettaisiin niin, että mainonnan käsite korvattaisiin markkinoinnin käsitteellä vastaavasti kuin uudessa tupakkalaissa. Lisäksi viittaus voimassa olevaan tupakkalakiin ehdotetaan muutettavaksi koskemaan uutta tupakkalakia.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotettuun tupakkalakiin sisältyy useita asetuksenantovaltuuksia. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä ensinnäkin tupakointitilan rakenteellisista ja toimivuutta koskevista rakennusteknisistä vaatimuksista. Voimassa olevan tupakkalain 13 d §:n 4 momentin mukaan näistä säädetään ravitsemisliikkeiden osalta sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Esityksessä ehdotetun mukaan vaatimukset laajenisivat koskemaan myös muiden tilojen kuin ravitsemisliikkeiden tupakointitiloja, minkä vuoksi niistä säädettäisiin jatkossa valtioneuvoston asetuksella.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin lisäksi antaa tarkempia säännöksiä ravitsemisliikkeen tupakointitilan vähimmäis- tai enimmäispinta-alasta taikka tilan pinta-alan suhteesta ravitsemisliikkeen anniskelualueen kokoon tai asiakaspaikkojen määrään. Vastaava asetuksenantovaltuus sisältyy voimassa olevan tupakkalain 13 d §:n 3 momenttiin, ja ravitsemisliikkeen tupakointitilan vähimmäispinta-alasta on säädetty tupakka-asetuksen 20 §:ssä. Jatkossa ravitsemisliikkeen tupakointitilan pinta-alasta sekä edellä mainituista rakennusteknisistä vaatimuksista, jotka koskevat tupakointitilan rakennetta ja toimivuutta, säädettäisiin luultavasti yhdellä valtioneuvoston asetuksella.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä myös valvontaohjelman laatimisesta ja sisällöstä vastaavasti kuin voimassa olevan tupakkalain 14 §:n 5 momentin mukaan. Asetus ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisista valvontaohjelmista (78/2011) on annettu voimassa olevan tupakkalain ja viiden muun lain nojalla.

Tupakkalaissa valtuutettaisiin sosiaali- ja terveysministeriö antamaan asetuksella tarkempia säännöksiä useista eri teknisluonteisista sekä yhteiskunnalliselta ja poliittiselta merkitykseltään vähäisheikoista asioista. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksilla pantaisiin täytäntöön eräitä tupakkatuotedirektiivin säännöksiä, kuvavaroitusedirektiivi sekä tarvittaessa myös tupakkatuotedirektiivin nojalla annettavat delegoidut säädökset ja täytäntöönpanosäädökset. Ministeriön asetuksilla voitaisiin siten säätää esimerkiksi pakkausmerkintöjen teknisistä yksityiskohdista ja tupakkatuotteista poltettaessa syntyvien päästöjen enimmäismääristä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä myös vähittäismyyntiin liittyvistä kysymyksistä, kuten lupahakemuksen sisällöstä, myyntiluvan ulkoasusta, myyntikieltoilmoituksen sisällöstä, myyntiä koskevasta omavalvontasuunnitelmasta sekä myynnissä olevia tuotteita esittelevän kuvaston ja luettelon yksityiskohdista. Lisäksi ministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä asuntoyhteisön tupakointikieltoa koskevan hakemuksen sisällöstä sekä nykyiseen tapaan laboratorioista ja niiden hyväksymisestä, hyväksymisen edellytyksenä olevasta akkreditointimenettelystä, valvonnan toteuttamisesta sekä Valviralle ja komissiolle näihin liittyen tehtävistä ilmoituksista.

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 20 päivänä toukokuuta vuonna 2016, jolloin tupakkatuotedirektiivi on viimeistään pantava täytäntöön. Ei ole tarkoituksenmukaista, että lait tulisivat voimaan tätä aiemmin, sillä tupakkatuotedirektiiviin liittyvät siirtymäajat ovat sidottuja nimenomaan direktiivin täytäntöönpanon määräaikaan.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

4.1 Yleistä

Tupakkalainsäädännöllä on jo lähes neljän vuosikymmenen ajan pyritty vähentämään tupakkatuotteiden käytöstä aiheutuvia merkittäviä terveydellisiä ja taloudellisia haittoja. Yhteiskunnalla on painavat perusteet pyrkiä lopettamaan tupakkatuotteiden käyttö lähitulevaisuudessa kaikin käytettävissä olevin keinoin.

Perustuslain kannalta tupakkalainsäädännöllä on kiistaton kytkentä perustuslain 19 §:n 3 momenttiin, jonka mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Tätä taustaa vasten on useasti aikaisemminkin punnittu sitä, onko muiden perusoikeuksien rajoittamiselle hyväksyttäviä perusteita.

4.2 Henkilökohtainen vapaus

Perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus henkilökohtaiseen vapauteen. Henkilökohtainen vapaus on luonteeltaan yleisperusoikeus, jolla suojataan ihmisen fyysisen vapauden ohella myös hänen tahdonvapauttaan ja itsemääräämisoikeuttaan (esim. HE 309/1993 vp ja PeVL 6/2014 vp). Voimassa olevan tupakkalain tupakointikieltoja on käsitelty hiljattain perustuslakivaliokunnassa (PeVL 21/2010 vp).

Esityksessä ehdotetut tupakointikiellot sekä poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden ja sähkösavukkeiden käyttökiellot vaikuttavat henkilön itsemääräämisoikeuteen ja sitä kautta perustuslain 7 §:n 1 momentissa suojattuun henkilökohtaiseen vapauteen samoin kuin 10 §:n 1 momentissa turvattuun yksityiselämän suojaan. Kuten edellä jaksossa 2.3.6 on tarkemmin kuvattu, myös poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden polttaminen ja sähkösavukkeen käyttäminen heikentää sisäilman laatua ja altistaa sivulliset terveydelle haitallisille aineille. Perusoikeuksien arvioinnin kannalta ehdotettujen kieltojen tärkein tarkoitus on turvata muiden ihmisten oikeus puhtaaseen hengitysilmaan.

Uutena asiana esityksessä ehdotetaan järjestelyä, jonka nojalla kunta voisi asuntoyhteisön hakemuksesta kieltää tupakoinnin asuinhuoneistoihin kuuluvissa ulko- ja sisätiloissa. Ennen hakemuksen tekemistä asuntoyhteisön tulisi varata kaikille hakemuksen kohteena olevien tilojen haltijoille tilaisuus tulla kuulluksi. Esityksessä on pyritty tasapainottamaan joissakin tilanteissa ristiriidassa olevia oikeuksia siten, että asuntoyhteisöllä olisi mahdollisuus suojella asukkaita ympäristön tupakansavun vaaroilta, mutta sillä ei olisi vapaata harkintaa kieltää tupakointia edellä mainituissa tiloissa. Jos kunnan viranomainen päätyisi hakemuksen arvioinnissa siihen, että tupakansavu voi levitä yhden huoneiston parvekkeelta tai ulkotiloista toiseen tilaan, tupakointikielto olisi mahdollista määrätä. Asuinhuoneiston parvekettä ja muuta ulkotilaa koskeva kielto voitaisiin asettaa väljemmin edellytyksin kuin asuinhuoneiston asuintilaa koskeva kielto, joka tulisi kyseeseen vain poikkeuksellisissa tilanteissa. Tällainen tilanne voisi syntyä esimerkiksi vanhassa kerrostalossa, jossa välipohjien tiiviys ei ilman mittavaa korjaustyötä täytä nykyisin vaadittavaa tasoa.

Esityksessä ehdotetaan voimassa olevaa tupakkalakia vastaavalla tavalla, että alaikäinen ei saisi pitää hallussaan tupakkatuotteita eikä tuoda niitä maahan. Alaikäisiä koskevia hallussapito- ja maahantuontikieltoja ehdotetaan myös laajennettavaksi koskemaan nikotiininesteitä, joita koskisi muiltakin osin pitkälti vastaavanlainen sääntely kuin tupakkatuotteita. Hallussapidon ja maahantuonnin ikärajoituksia voidaan pitää tietynasteisina rajoituksina henkilön itse-

määräämisoikeuteen, minkä lisäksi ne ovat merkityksellisiä myös perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden kannalta. Ehdotettuja rajoituksia puoltavat kuitenkin vahvat terveystoimittiset perusteet, sillä niillä suojattaisiin nimenomaan lapsia ja nuoria tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden aiheuttamilta vakavilta terveyshaitoilta.

Esityksen mukaan hallussapitokiellon rikkominen ei olisi jatkossakaan rangaistava teko. Perustuslakivaliokunta on tupakkalakia koskevassa lausunnossaan PeVL 21/2010 vp katsonut, että tällaista puhtaasti symbolista lainsäädäntöä, jonka rikkomisesta ei tule seuraamuksia, tulisi välttää. Hallussapitokiellon käytännön merkitys on kuitenkin vahvistunut vuoden 2014 alusta, jolloin edellä jaksossa 3.2.2 kuvatut perusopetuslain, lukiolain ja ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain muutokset ovat tulleet voimaan. Hallussapitokiellossa ei siis ole enää kysymys puhtaasti symbolisesta lainsäädännöstä, vaan sen kautta tupakkatuotteet ja nikotiininesteet voitaisiin esimerkiksi ottaa koulupäivän aikana peruskoulun oppilaalta haltuun.

Esityksessä ehdotetaan myös, että savuttomien tupakkatuotteiden maahantuonti kiellettäisiin mutta yksityishenkilö saisi tuoda matkustajatuontina tällaisia tupakkatuotteita omaan käyttöönsä rajatun määrän. Lisäksi tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden maahantuonnille ETA:n ulkopuolelta säädettäisiin aikarajoitus. Tällaiset tietynasteiset itsemääräämisoikeuden rajoitukset ovat tarpeen väestön terveyden suojelemiseksi.

4.3 Yksityiselämän suoja

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.

Perustuslakivaliokunta on viranomaisen tietojen saamista ja luovuttamista koskevaa sääntelyä yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta arvioidessaan kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojen luovuttamismahdollisuus ovat valiokunnan mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta ”tarpeellisiin tietoihin”, jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus ”tietojen välttämättömyydestä” jonkin tarkoituksen kannalta (esim. PeVL 10/2014 vp).

Ehdotetussa tupakkalaissa säädettäisiin Valviran ja kunnan tiedonsaantioikeudesta. Tiedonsaantioikeuteen sisällytettäisiin vaatimus tietojen välttämättömyydestä tupakkalain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vastaisen toiminnan selvittämisen kannalta.

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan lainsäätäjän liikkuma-alaa rajoittaa kuitenkin se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvattuun yksityiselämän piiriin. Lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaika henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa (esim. PeVL 27/2006 vp). Lailla säätämisen vaatimus ulottuu myös mahdollisuuden luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla (esim. PeVL 54/2010 vp).

Esityksen mukaan Valvira ja kunnat pitäisivät rekisteriä tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäis- ja tukkumyyjistä. Tällainen elinkeinonharjoittaja voi olla luonnollinen henkilö. Tupakkalaissa säädettäisiin perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla rekisteröinnin tavoitteesta, rekisteröitävien henkilötietojen sisällöstä, niiden sallituista käyttötarkoituksista ja luovutettavuudesta sekä tietojen säilytysajasta ja rekisteröidyn oikeusturvasta.

Perustuslain 10 §:n 3 momenttiin sisältyy lakivaraus, jonka mukaan lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Perustuslakivaliokunnan kannan mukaan kotirauhan piiri kattaa lähtökohtaisesti kaikenlaiset pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat (esim. PeVL 16/2004 vp). Perustuslakivaliokunta on katsonut kotirauhan piiriin ulottuvan toimen olevan hyväksyttävä ”rikosten selvittämiseksi”, jos toimi sidotaan siihen, että on olemassa konkreettinen ja yksilöity syy epäillä lakia rikotun tai rikottavan (esim. PeVL 14/2013 vp). Sääntelyn oikeasuhtaisuuden näkökulmasta perustuslakivaliokunnan lähtökohtana on ollut, ettei kotirauhan suojaan tule puuttua enimmillään sakolla rangaistavien, moitittavuudeltaan vähäisten rikkomusten selvittämiseksi (esim. PeVL 40/2010 vp).

Ehdotetun tupakkalain mukaan Valvira ja kunta voisivat tarkastaa elinkeinonharjoittajan tiloja lain noudattamisen valvontaa varten. Tarkastus voitaisiin tehdä kotirauhan piiriin kuuluvassa tilassa vain, jos se olisi välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi ja olisi perusteltua syytä epäillä tupakan myyntirikosta tai tupakan markkinointirikosta. Kumpaakin rikosta koskee vankeusuhka.

4.4 Sananvapaus

Perustuslain 12 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on sananvapaus. Kaupallinen viestintä kuuluu sananvapaussäännöksen soveltamisalaan, mutta sen ei ole katsottu kuuluvan sananvapauden ydinalueelle. Tämän vuoksi perustuslakivaliokunta on katsonut, että kaupalliseen viestintään voidaan kohdistaa pidemmälle meneviä rajoituksia kuin sananvapauden sisällölliselle ydinalueelle. Toisaalta myös mainontaa ja markkinointia koskevan sääntelyn tulee valiokunnan käytännön mukaan täyttää perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat yleiset edellytykset (esim. PeVL 40/2013 vp).

Esityksen mukaan markkinointikielto ulotettaisiin koskemaan sähkösavukkeita, joiden mainonta on jo nyt pääosin kiellettyä tupakkajäljitelmiä mainontakiellon vuoksi, sekä nikotiininesteitä, jotka ovat myrkyllisiä ja aiheuttavat riippuvuutta. Markkinointikielto koskisi jatkossa kaikkia sähkösavukkeen määritelmän täyttäviä tuotteita, eikä kiellon soveltuminen riippuisi enää tuotteen muodosta. Ehdotettu markkinointikielto täyttäisi siten paremmin täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset kuin voimassa olevan tupakkalain sääntely.

Perustuslakivaliokunta on todennut tupakkatuotteiden esilläpitokiellon olevan merkityksellinen sananvapauden kannalta, koska yhdessä mainontakiellon se kanssa olennaisella tavalla rajoittaa elinkeinonharjoittajan mahdollisuutta hyödyntää tavaramerkkiään erityisenä tunnusmerkkinä myytäväksi tarjottavien tai muutoin elinkeinotoiminnassa liikkeeseen laskettavien tavaroiden erottamiseksi toisten tavaroista. Valiokunta on kuitenkin katsonut, että tupakkatuotteiden esilläpitokiellolle on riittävät kansanterveydelliset perusteet (PeVL 21/2010 vp).

Esityksessä ehdotetaan, että tupakkatuotteita ja niiden tavaramerkkejä koskeva esilläpitokielto laajenisi uusiin tuotteisiin. Esilläpitokiellon ulottaminen nikotiininesteisiin olisi tarpeellista etenkin lasten ja nuorten suojelemiseksi, sillä kysymys myrkyllisistä ja riippuvuutta aiheuttavista tuotteista. Esilläpitokiellolla varmistettaisiin, että nikotiininesteet, jotka eivät vielä ole

markkinoilla, eivät jatkossakaan olisi näkyvillä lasten ja nuorten arkielämän ympäristöön kuuluvissa tupakkatuotteiden vähittäismyyntipaikoissa. Tämä nostaisi alaikäisten kynnystä hankkia kyseisiä tuotteita. Esilläpitokielto olisi perusteltua ulottaa myös sähkösavukkeisiin, jotka ovat nikotiininesteiden käyttövälineitä ja saattavat muistuttaa muodoltaan läheisesti oikeita tupakkatuotteita.

Tupakan vastikkeisiin kuuluu erityyppisiä tuotteita, jotka vaihtelevat haitallisuudeltaan. Poltettavaksi tarkoitettut kasvipäriset tuotteet aiheuttavat vastaavanlaisia terveyshaittoja kuin tupakkatuotteet, ja höyrystettävät ”e-shishat” voivat sisältää terveydelle haitallisia aineita, minkä lisäksi ne rinnastuvat käyttötavaltaan tupakointiin ja eräiden huumausaineiden käyttämiseen. Energianuuskan käyttämisellä jäljitellään oikean nuuskan käyttämistä. Olisi tärkeää kieltää kaikkien tupakan vastikkeiden esilläpito, jotta lapsilla ja nuorilla olisi mahdollisimman korkea kynnys niiden hankkimiseen eivätkä he myöskään näkisi niitä päivittäistavara-kaupoissa ja muussa arkielämän ympäristössään. Näin voitaisiin ehkäistä sitä, että alaikäiset harjoittelevat tupakointia, nuuskaamista tai huumausaineiden käyttämistä tupakan vastikkeiden avulla.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut sananvapauden ja pakollisten varoitusmerkintöjen suhdetta käsitellessään alkoholilain muuttamista koskevaa hallituksen esitystä (HE 232/2006 vp). Lausunnossaan perustuslakivaliokunta katsoi, että velvoitteelle merkitä terveysvaroitukset alkoholijuoman pakkaukseen on erityisesti kansanterveyden edistämisen näkökulmasta hyväksyttävää perusteita eikä velvoite muodostu elinkeinonharjoittajan sananvapauden kannalta kohtuuttomaksi (PeVL 54/2006 vp).

Tupakkatuotedirektiivin täytäntöönpanemiseksi esityksessä ehdotetaan muutoksia tupakkapakkausten varoitusmerkintöjä koskevaan sääntelyyn. Tupakkatuotedirektiivistä johtuen myös sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden sekä poltettavaksi tarkoitettujen kasvipärisien tuotteiden pakkauksiin vaadittaisiin varoitusmerkinnät. Kun otetaan huomioon näiden tuotteiden haitallisuus, varoitusmerkintöjä koskeva vaatimus olisi terveysvaroituksia koskevan perustuslakivaliokunnan käytännön valossa hyväksyttävissä.

4.5 Omaisuuden suoja

Perustuslain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Omaisuudensuojan piiriin kuuluvat myös varallisuusarvoiset immateriaalioikeudet, kuten tavaramerkkioikeus.

Esityksessä ehdotetaan, että esilläpitokieltoa laajennettaisiin koskemaan tupakan vastikkeita, sähkösavukkeita ja nikotiininesteitä sekä niiden tavaramerkkejä. Perustuslakivaliokunta on käsitellyt vastaavantyyppisiä rajoituksia hiljattain (PeVL 17/2011 vp ja PeVL 21/2010 vp). Perustuslakivaliokunta on todennut, että esilläpitokiellolla rajoitetaan tavaramerkin haltijan oikeutta hyödyntää tätä omaisuutta elinkeinotoiminnassa. Tällä tavalla puututaan välillisesti myös perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvattuun elinkeinonvapauteen, koska kielto vaikuttaa negatiivisesti haluun aloittaa uutta yritystoimintaa alalla.

Perustuslakivaliokunta on antanut aiemmassa käytännössään suuren painon tupakkatuotteiden mainonnan ja markkinoinnin rajoitusten ja kieltojen taustalla olevalle pyrkimykselle edistää perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisesti väestön terveyttä. Jo ennen perusoikeusuudistusta valiokunta katsoi, että tupakoinnin vähentämistä tarkoittavat toimenpiteet ovat yleisen edun vaatimia (alkuperäistä tupakkalakia koskeva PeVL 4/1976 vp). Perusoikeusuudistuksen jälkeenkin valiokunta on todennut tupakointiin liittyvien rajoitusten kohdistuvan epäilyksittä merkittävään yhteiskunnalliseen intressiin (esim. PeVL 19/2006 vp).

Perustuslakivaliokunta on aiemmin todennut esilläpitokiellosta, että kiellon tosiasiallisia vaikutuksia on vaikea ennakoida ja todisteellisesti havaita. Valiokunta on kuitenkin katsonut, että kyseinen omistusoikeuteen kohdistuva rajoitus on ollut tarkoitukseltaan hyväksyttävä eikä ole mennyt pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon sääntelyn taustalla tältä osin olevan yhteiskunnallisen intressin painavuus omistusoikeuteen puuttumiseen (PeVL 21/2010 vp).

Sopimusvapautta ei ole nimenomaisesti turvattu perustuslaissa, mutta sopimusvapaus saa silti tietyssä määrin suojaa omaisuudensuojaa turvaavan perustuslain 15 §:n kautta. Esityksessä ehdotetaan uutena asiana, että tupakan vastikkeiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myynti alaikäiselle kiellettäisiin. Tämä merkitsee tietynasteista rajoitusta sopimusvapauteen. Rajoitukselle olisi kuitenkin painavat kansanterveydelliset perusteet, jotka liittyvät erityisesti alaikäisten suojaamiseen.

4.6 Oikeus työhön ja elinkeinovapaus

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan elinkeinolla. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään pitänyt elinkeinovapautta pääsääntönä, mutta katsonut elinkeinotoiminnan luvanvaraistamisen olevan poikkeuksellisesti mahdollista. Luvanvaraisuudesta on kuitenkin aina säädettävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset. Sääntelyn sisällön osalta valiokunta on pitänyt tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riittävän ennustettavuuden viranomaistoimista. Tältä kannalta merkitystä on muun muassa sillä, missä määrin viranomaisten toimivaltuudet määräytyvät niin sanotun sidotun harkinnan tai tarkoituksenmukaisuusharkinnan mukaisesti (esim. PeVL 32/2010 vp).

Tupakkatuotteiden vähittäismyynti säilyisi nykyistä lakia vastaavalla tavalla luvanvaraisena. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että nikotiininesteiden myyntiin ei enää vaadittaisi lääkelain mukaista vaan tupakkalain mukainen lupa. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myynnissä on elinkeinovapauden näkökulmasta kyse sellaisesta erityislaatuisesta taloudellisesta toiminnasta, jonka luvanvaraistamista on pidettävä hyväksyttävänä väestön terveyden turvaamiseksi. Lupa tulisi myöntää, jos hakijaan liittyvät ja toiminnan harjoittamiseen tarvittavat edellytykset täyttyisivät.

Perustuslakivaliokunta on elinkeinotoiminnan sääntelyn yhteydessä vakiintuneesti pitänyt luvan peruuttamista vaikutuksiltaan jyrkempänä kuin haetun luvan epäämistä. Sen vuoksi valiokunta on katsonut sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta välttämättömäksi sitoa luvan peruuttamismahdollisuus vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen (esim. PeVL 13/2014 vp).

Esityksessä ehdotetaan muutoksia vähittäismyyntiluvan peruuttamista koskevaan sääntelyyn. Jatkossa luvan peruuttaminen edellyttäisi aina kunnan tai muun valvontaviranomaisen varoitusta taikka rikosoikeudellista seuraamusta, esimerkiksi tuomiota tupakan myyntirikoksesta. Lupa voitaisiin kaikissa tapauksissa peruuttaa pysyvästi vasta, jos lupa olisi ensin peruutettu määräajaksi ja luvanhaltija tästä huolimatta jatkaisi tai uudistaisi lainvastaista toimintaa. Lisäksi edellytyksenä olisi, että menettelyn lainvastaisuutta ei olisi pidettävä vähäisenä.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että pelkästä ilmoitusvelvollisuudesta säätäminen ei ole ongelmallista, jos viranomaisen ei edellytetä tekemään ilmoituksen johdosta päätöstä (PeVL 54/2002 vp) tai jos ilmoituksen tekemättä jättäminen ei merkitse kieltoa harjoittaa toimintaa

(PeVL 16/2009 vp). Esityksessä ehdotetaan tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukkumyynnin säätämistä ilmoituksenvaraiseksi. Tukkumyyntiä ei saisi harjoittaa tekemättä toiminnasta ilmoitusta kunnalle, mutta kunta ei tekisi päätöstä ilmoituksen johdosta.

4.7 Kunnan verotusoikeus

Kunnan verotusoikeudesta säädetään perustuslain 121 §:n 3 momentissa. Säännöksen mukaan verovelvollisuuden ja veron määräytymisen perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta säädetään lailla.

Ehdotettu tupakkalain valvontamaksu on luonteeltaan vero, mikä kävisi sääntelystä nykyistä avoimemmin ilmi. Verovelvollisuuden perusteena olisivat tupakkatuotteiden tai nikotiininesteiden vähittäismyynti tupakkalaissa tarkoitetun luvan perusteella sekä näiden tuotteiden tukkumyynti tupakkalaissa tarkoitetun ilmoituksen nojalla. Veron määräytymisen perusteena olisi myyntipisteiden määrä. Oikeusturvasta säädettäisiin muutoksenhakua koskevassa säännöksessä.

Hallitus katsoo, että esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyksikössä. Esitykseen liittyy useampia perustuslakikysymyksiä, minkä vuoksi hallitus kuitenkin esittää, että esityksestä pyydetään perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Tupakkalaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tavoite

Tämän lain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun tavoitteen saavuttamiseksi tässä laissa säädetään toimenpiteistä, joilla ehkäistään tupakkatuotteiden käytön aloittamista ja nikotiiniriippuvuuden syntymistä sekä edistetään tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden käytön lopettamista ja suojelemaan väestöä altistumiselta niiden savulle.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *tupakkatuotteella* kulutukseen sopivaa, tupakasta (nicotiana) kokonaan tai osittain koostuvaa tuotetta;
- 2) *savuttomalla tupakkatuotteella* purutupakkaa, nenänuuskaa ja suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa sekä muuta sellaista tupakkatuotetta, jota ei polteta;
- 3) *polnettavaksi tarkoitettulla tupakkatuotteella* muita tupakkatuotteita kuin savuttomia tupakkatuotteita;
- 4) *savukkeella* tupakkaverosta annetun lain (1470/1994) 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua tupakkakääröä;
- 5) *sikarilla* tupakkaverosta annetun lain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua tupakkakääröä;
- 6) *pikkusikarilla* sikaria, joka painaa enintään kolme grammaa;
- 7) *kääretupakalla* tupakkaa, jota kuluttajat tai vähittäismyyntiliikkeet voivat käyttää savukkeiden tekemiseen;
- 8) *piipputupakalla* polnettavaksi tarkoitettua tupakkaa, joka on tarkoitettu käytettäväksi yksinomaan piipussa;
- 9) *vesipiipputupakalla* tupakkatuotetta, jota voi käyttää tupakointiin yksinomaan vesipiipun avulla;
- 10) *purutupakalla* savutonta tupakkatuotetta, joka on tarkoitettu yksinomaan pureskeltäväksi;

- 11) *nenänuuskalla* nenän kautta käytettäväksi tarkoitettua savutonta tupakkatuotetta;
- 12) *suussa käytettäväksi tarkoitettulla tupakalla* suussa käytettäväksi tarkoitettua, kokonaan tai osittain tupakasta valmistettua tupakkatuotetta, jauheena tai pieninä paloina tai jonakin näiden muotojen yhdistelmänä tarjottavana, lukuun ottamatta hengitettäväksi tai pureskeltäväksi tarkoitettuja tuotteita;
- 13) *uudella tupakkatuotteella* muuta sellaista tupakkatuotetta kuin 4–12 kohdassa tarkoitettua tuotetta, joka on asetettu Euroopan unionissa (EU) sijaitsevien kuluttajien saataville myöhemmin kuin 19 päivänä toukokuuta 2014;
- 14) *tupakan vastikkeella* käyttötarkoitukseltaan tupakkatuotetta vastaavaa tuotetta, joka ei sisällä tupakkaa;
- 15) *poltettavaksi tarkoitettulla kasviperäisellä tuotteella* kasveista valmistettua tupakan vastiketta, joka on tarkoitettu poltettavaksi;
- 16) *tupakointivälineellä* tupakoinnissa tai sen valmistelussa pääasiassa käytettäväksi tarkoitettua välinettä tai tarviketta;
- 17) *tupakkajäljitelmällä* muodoltaan tupakkatuotetta tai tupakointivälinettä läheisesti muistuttavaa tuotetta, joka ei sisällä tupakkaa tai sen vastiketta;
- 18) *sähkösavukkeella* tuotetta, jonka avulla voidaan hengittää sisään nikotiinipitoista höyryä suukappaleen kautta, sekä kyseisen tuotteen osia;
- 19) *nikotiininesteellä* nikotiinia sisältävää nestettä, joka on tarkoitettu höyrystettäväksi sähkösavukkeen avulla, jonka nikotiinipitoisuus on enintään 20 milligrammaa millilitrassa ja jolla ei ole lääkelain (395/1987) 3 §:n 1 momentin mukaista käyttötarkoitusta;
- 20) *höyrystettäväksi tarkoitettulla nikotiinittomalla nesteellä* sähkösavukkeen avulla tai muulla vastaavalla tavalla höyrystettäväksi tarkoitettua muuta nestettä kuin nikotiininestettä;
- 21) *täyttösäiliöllä* nikotiininestettä sisältävää astiaa, jota voidaan käyttää sähkösavukkeen täyttämiseen;
- 22) *nikotiinipatruunalla* nikotiininestettä sisältävää sähkösavukkeen vaihdettavaa osaa;
- 23) *ainesosalla* tupakkaa, lisäainetta sekä muita aineita ja osatekijöitä, joita on lopullisessa tupakkatuotteessa tai vastaavassa tuotteessa;
- 24) *lisäaineella* muuta tupakkatuotteeseen taikka sen vähittäismyyntipakkaukseen tai myyntipäälykseen lisättyä ainetta kuin tupakkaa; nikotiininesteen osalta lisäaineella tarkoitetaan muuta nikotiininesteeseen taikka sen vähittäismyyntipakkaukseen tai myyntipäälykseen lisättyä ainetta kuin nikotiinia;
- 25) *tunnusomaisella tuoksulla tai maulla* muuta kuin tupakan tuoksua tai makua, joka on tuosta lisäaineesta tai lisäaineiden yhdistelmästä ja joka on selvästi havaittavaa tupakkatuotteessa, nikotiininesteessä tai höyrystettäväksi tarkoitettussa nikotiinittomassa nesteessä ennen tuotteen käyttöä tai sen aikana;
- 26) *päästöillä* aineita, joita vapautuu, kun tupakkatuotetta tai vastaavaa tuotetta käytetään tarkoitettulla tavalla;
- 27) *tervalla* raakaa, vedetöntä ja nikotiinitonta tupakansavun tiivistymää;
- 28) *nikotiinilla* nikotiinialkaloideja;
- 29) *toksisuudella* aineen ominaisuutta aiheuttaa haitallisia vaikutuksia ihmisen elimistössä, mukaan luettuna ajan mittaan esiintyvät vaikutukset, yleensä toistuvan tai jatkuvan käytön tai altistumisen seurauksena;
- 30) *CMR-ominaisuuksilla* tupakkatuotteen tai muun tässä laissa tarkoitettun tuotteen ainesosien ominaisuuksia, jotka aiheuttavat syöpää, vaurioittavat perimää tai ovat lisääntymisen kannalta vaarallisia;
- 31) *vähittäismyyntipakkauksella* tupakkatuotteen tai muun tässä laissa tarkoitettun tuotteen pienintä yksittäispakkausta, joka on saatettu markkinoille;
- 32) *myyntipäälyksellä* pakkausta, jossa tupakkatuotteet tai muut tässä laissa tarkoitettut tuotteet saatetaan markkinoille ja joka sisältää vähittäismyyntipakkauksen tai useita vähittäismyyntipakkauksia; myyntipäälyksellä ei kuitenkaan tarkoiteta vähittäismyyntipakkauksen läpinäkyvää käärettä;

33) *myyntipisteellä* myyntipaikassa olevaa asiakaspalvelupistettä, josta luovutetaan tai myydään tupakkatuotteita tai nikotiininesteitä;

34) *rajat ylittävällä etämyynnillä* sellaista etämyyntiä kuluttajille, jossa kuluttaja on tuotetta vähittäismyyntiliikkeestä tilatessaan muussa EU:n jäsenvaltiossa kuin siinä jäsenvaltiossa tai kolmannessa maassa, johon vähittäismyyntiliike on sijoittautuneena; vähittäismyyntiliikkeen katsotaan olevan sijoittautuneena jäsenvaltiossa, jos luonnollisen henkilön liiketoimipaikka on kyseisessä jäsenvaltiossa taikka muussa tapauksessa, jos vähittäismyyntiliikkeellä on kyseisessä jäsenvaltiossa sääntömääräinen kotipaikka, hallinnollinen päätoimipaikka, liiketoimipaikka, sivutoimipaikka, jokin muu toimipaikka tai edustaja;

35) *markkinoinnilla* mainontaa, epäsuoraa mainontaa ja muuta myynninedistämistä sekä tupakkasponsorointia;

36) *epäsuoralla mainonnalla* tuotteen myynnin edistämistä muun hyödykkeen mainonnan yhteydessä siten, että muun hyödykkeen tunnuksena käytetään sellaisenaan tai tunnistettavasti muunnettuna tuotteelle vakiintunutta tunnusta tai että muutoin välittyy mielikuva tietystä tuotteesta;

37) *tupakkasponsoroinnilla* sellaista julkista tai yksityistä tapahtumalle, toiminnalle tai henkilölle annettavaa tukea, jonka tavoitteena taikka suorana tai epäsuorana vaikutuksena on tupakkatuotteen, tupakan vastikkeen, tupakointivälineen, tupakkajäljitelmän, sähkösavukkeen tai nikotiininesteen myynnin edistäminen;

38) *tupakoinnilla* poltettavaksi tai muutoin kuumennettavaksi tarkoitettun tupakkatuotteen käyttämistä;

39) *sisätilalla* asuin-, oleskelu-, odotus- tai työskentelytilaksi tarkoitettua suljettua tilaa, jossa on katto, lattia ja seinät, sekä tällaiseen käyttöön tarkoitettua tilaa, josta yhden tasopinnan lisäämisellä voidaan muodostaa suljettu tila;

40) *tupakointitilalla* sisätilaan sijoitettua erillistä tilaa, jonka rakennusvalvontaviranomainen on hyväksynyt tupakointiin;

41) *yleisellä tilaisuudella* kokoontumislaissa (530/1999) tarkoitettua yleistä kokousta ja yleisötilaisuutta;

42) *asuntoyhteisöllä* osakeyhtiötä, johon sovelletaan asunto-osakeyhtiölakia (1599/2009), asunto-osuuskuntaa, yhteishallinnosta vuokratiloissa annetun lain (649/1990) 2 §:ssä tarkoitettua vuokratilaa sekä muuta vuokratilokantaa.

3 §

Soveltamisalan rajoitukset

Tätä lakia ei sovelleta lääkevalmisteisiin, joille on myönnetty lääkelain 21 §:ssä tarkoitettu myyntilupa tai joihin sovelletaan lääkelain 2 §:n 4 momenttia, eikä tuotteisiin, joihin sovelletaan huumausainelakia (373/2008) tai terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista annettua lakia (629/2010).

2 luku

Viranomaiset

4 §

Sosiaali- ja terveysministeriön tehtävät

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen yleinen johto ja ohjaus kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle.

HE 15/2016 vp

5 §

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtävät

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos seuraa ja tutkii tässä laissa säädettyjen toimenpiteiden ja tupakkavalmisteiden vähittäismyyntihintojen muutosten vaikutusta tupakoinnin yleisyyteen sekä tekee ja tukee tupakoinnista aiheutuvien terveysvaarojen ja -haittojen vähentämiseen liittyvää tutkimus-, seuranta- ja kehittämistyötä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos huolehtii valtakunnallisesta toiminnasta tupakoinnin lopettamiseksi ja seuraa sähkösavukkeiden ja täytösäiliöiden markkinoiden kehitystä.

6 §

Valviran tehtävät

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (*Valvira*) ohjaa aluehallintovirastoja ja kuntia niille tämän lain perusteella kuuluvien tehtävien hoitamisessa. Valvira valvoo:

1) tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden, täytösäiliöiden, nikotiinesteiden, höyrystettäväksi tarkoitettujen nikotiinittomien nesteiden ja poltettavaksi tarkoitettujen kasvipäristen tuotteiden ainesosia, päästöjä, paloturvallisuutta sekä laatua ja teknisiä ominaisuuksia koskevien säännösten noudattamista;

2) 1 kohdassa tarkoitettujen tuotteiden vähittäismyyntipakkauksia koskevien säännösten noudattamista;

3) tässä laissa tarkoitettujen tuotteiden markkinointia koko maassa;

4) 85 §:ssä tarkoitettuja varmistuslaboratorioita koskevien säännösten noudattamista.

7 §

Aluehallintoviraston tehtävät

Aluehallintovirasto ohjaa kuntia tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten toimeenpanossa toimialueellaan. Aluehallintovirasto huolehtii myös alueellisesta toiminnasta tupakoinnin lopettamiseksi.

8 §

Kunnan tehtävät

Kunta huolehtii alueellaan paikallisesta toiminnasta tupakoinnin lopettamiseksi. Kunta valvoo alueellaan:

1) tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiinesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista;

2) tässä laissa säädettyjen markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säännösten noudattamista;

3) tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista.

Kunnalla ei ole oikeutta siirtää 84 §:ssä tarkoitettua valvontasuunnitelman hyväksymistä koskevaa toimivaltaansa alaiselleen viranhaltijalle.

Kunnan tämän lain nojalla järjestämään toimintaan sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtiovastuksesta annettua lakia (733/1992), jollei lailla toisin säädetä.

9 §

Muiden viranomaisten tehtävät

Tulli valvoo tässä laissa säädettyjen maahantuontikieltojen ja -rajoitusten noudattamista. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston akkreditointiyksikkö (*FINAS-akkreditointipalvelu*) avustaa Valviraa 85 §:ssä tarkoitettujen varmistuslaboratorioiden pätevyyden ja varmistusmenetelmien pätevyyden valvonnassa.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus avustaa Valviraa nikotiininsteisiin liittyvässä valvonnassa.

Poliisi valvoo tässä laissa säädettyjen tupakointikieltojen ja -rajoitusten noudattamista yleisissä tilaisuuksissa.

Tupakointikieltojen ja -rajoitusten noudattamisen valvonnasta työyhteisössä säädetään työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetussa laissa (44/2006).

3 luku

Tupakkatuotteita koskevat vaatimukset ja ilmoitukset

10 §

Tupakkatuotteen valmistajan ja maahantuojan yleiset velvollisuudet

Tupakkatuotteen valmistaja ja maahantuoja vastaavat siitä, että elinkeinotoiminnassa myyntiin tai muuhun luovuttamiseen tarkoitettu tupakkatuote on sitä koskevien säännösten ja määräysten mukainen.

Velvoite toimittaa Valviralle ja Euroopan komissiolle (*komissio*) sekä muiden EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille tässä luvussa vaaditut tiedot on ensisijaisesti valmistajalla, jos valmistaja on sijoittautunut EU:hun. Velvoite toimittaa tiedot on ensisijaisesti maahantuojalla, jos valmistaja on sijoittautunut EU:n ulkopuolelle ja maahantuoja on sijoittautunut EU:hun. Velvoite toimittaa tiedot on yhteisesti valmistajalla ja maahantuojalla, jos sekä valmistaja että maahantuoja ovat sijoittautuneet EU:n ulkopuolelle.

11 §

Kielletyt lisäaineet ja ominaisuudet

Kuluttajalle ei saa myydä tai muutoin luovuttaa:

- 1) savuketta tai kääretupakkaa, jossa on tunnusomainen tuoksu tai maku;
- 2) tupakkatuotetta, jonka sisältämät lisäaineet ovat omiaan luomaan vaikutelman, että tuotteella on terveysvaikutuksia tai että sen aiheuttama terveysriski on vähäisempi kuin muilla tupakkatuotteilla;
- 3) tupakkatuotetta, jonka sisältämät piristeet tai muut lisäaineet ovat omiaan luomaan vaikutelman energiasta ja elinvoimasta;
- 4) tupakkatuotetta, jonka lisäaineilla on päästöjä värjääviä ominaisuuksia;
- 5) tupakkatuotetta, jonka lisäaineilla on CMR-ominaisuuksia polttamattomassa muodossa;
- 6) poltettavaksi tarkoitettua tupakkatuotetta, jonka lisäaineet edistävät nikotiinin imeytymistä tai savun hengittämistä keuhkoihin;
- 7) savuketta tai kääretupakkaa, jonka jossakin osassa on makuaineita niin, että tuotteen tuoksua, makua tai savun voimakkuutta voi muuttaa;
- 8) savuketta, jonka suodatin, paperi tai patruuna sisältää tupakkaa tai nikotiinia;

9) tupakkatuotetta, jossa on lisäaineita sellaisia määriä, että ne lisäävät merkittäväällä tai mitattavissa olevalla tavalla tupakkatuotteen toksisia tai riippuvuutta aiheuttavia vaikutuksia taikka CMR-ominaisuuksia käyttövaiheessa.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan EU:n lainsäädännön täytäntöön panemiseksi säätää enimmäismääristä sellaisille tupakkatuotteiden lisäaineille tai niiden yhdistelmille, jotka:

- 1) saavat aikaan tunnusomaisen tuoksun tai maun savukkeessa tai kääretupakassa;
- 2) lisäävät 1 momentin 9 kohdassa tarkoitetulla tavalla tupakkatuotteen toksisia tai riippuvuutta aiheuttavia vaikutuksia.

12 §

Päästöjen enimmäismäärät ja mittaaminen

Elinkeinotoiminnassa myytävästä tai muuten luovutettavasta taikka elinkeinotoiminnassa valmistettavasta savukkeesta saa poltettaessa syntyä:

- 1) tervaa enintään 10 milligrammaa;
- 2) nikotiinia enintään 1 milligrammaa;
- 3) hiilimonoksidia enintään 10 milligrammaa.

Savukkeesta poltettaessa syntyvän tervan, nikotiinin ja hiilimonoksidin määrät on mitattava ja mittausmerkintöjen paikkansapitävyys määritettävä ennen tuotteen luovuttamista vähittäismyyntiin. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä mitauksissa ja varmistamisessa käytettävistä menetelmistä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan EU:n lainsäädännön täytäntöön panemiseksi säätää:

- 1) savukkeesta poltettaessa syntyvien muiden päästöjen kuin tervan, nikotiinin ja hiilimonoksidin enimmäismääristä;
- 2) muista tupakkatuotteista kuin savukkeista poltettaessa syntyvien päästöjen enimmäismääristä.

13 §

Savukkeiden paloturvallisuusvaatimukset

Savukkeiden palamisominaisuuksien on täytettävä itsestään sammumista koskevat riittävät paloturvallisuusvaatimukset. Ne on testattava ja osoitettava ennen tuotteen luovuttamista vähittäismyyntiin. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä palamisominaisuuksien testaamisesta ja osoittamisesta käytettävistä menetelmistä.

14 §

Ainesosa-, päästö- ja paloturvallisuusilmoitukset

Ennen kuin tupakkatuotetta myydään tai muutoin luovutetaan kuluttajalle, valmistajan tai maahantuojan on toimitettava Valviralle:

1) luettelo, jossa ilmoitetaan myytävänä olevista savukkeista poltettaessa syntyvän tervan, nikotiinin ja hiilimonoksidin määrät sekä tiedot mittauksen ja varmistamisen suorittaneesta laboratorionista;

2) luettelot, joissa ilmoitetaan savukkeista poltettaessa syntyvien, muiden kuin 1 kohdassa tarkoitettujen päästöjen määrät ja niiden mittausmenetelmät sekä muista tupakkatuotteista kuin savukkeista poltettaessa syntyvien päästöjen määrät;

- 3) tiedot muista kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuista päästömääristä, jos ne ovat saatavilla;
- 4) tuotemerkki- ja tyyppikohtainen ainesosaluettelo kunkin tupakkatuotteen kaikista sen valmistamisessa käytetyistä ainesosista ja niiden määristä;
- 5) savukkeiden ja kääretupakan osalta tekninen asiakirja, jossa annetaan yleinen kuvaus tuotteesta käytetyistä lisäaineista ja niiden ominaisuuksista;
- 6) savukkeiden osalta tuotemerkkikohtaisesti paloturvallisuusvaatimusten täyttymistä osoittavat hyväksytyt varmistuslaboratorion tai tutkimuslaitoksen tutkimusselosteet ja lausunnot sekä tiedot varmistuslaboratoriosta tai tutkimuslaitoksesta.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettut tiedot tarvitsee toimittaa vain, jos säännöksessä tarkoitetuille päästöille on säädetty enimmäismääriä 12 §:n 3 momentin nojalla.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentin 15 kohdassa tarkoitettujen luetteloiden ja muiden asiakirjojen rakenteesta sekä luetteloihin liitettävistä ainesosista koskevista selvityksistä, toksikologisista tiedoista ja muista tiedoista.

15 §

Muutosilmoitukset

Tupakkatuotteen valmistajan tai maahantuojan on ilmoitettava Valviralle, jos tuotteen koostumusta muutetaan niin, että muutos vaikuttaa 14 §:n nojalla toimitettuihin tietoihin. Valmistajan tai maahantuojan on toimitettava Valviralle muuttuneet tiedot ennen kuin tuotetta aletaan myydä tai muutoin luovuttaa kuluttajille.

16 §

Markkinatutkimukset ja myyntimäärät

Tupakkatuotteen valmistajan tai maahantuojan on toimitettava Valviralle tupakkatuotteen ainesosia ja päästöjä koskien:

- 1) saatavilla olevia markkinatutkimuksia ja tutkimuksia eri kuluttajaryhmien mieltymyksistä;
- 2) tiivistelmiä kaikista markkinatutkimuksista, joita valmistaja tai maahantuoja tekee tuotessaan markkinoille uusia tupakkatuotteita.

Valmistajan tai maahantuojan on lisäksi kerran vuodessa ilmoitettava Valviralle tupakkatuotteiden tuote- ja tyyppikohtaisista myyntimääristään. Savukkeiden, sikarien ja pikkusikarien myyntimäärät on ilmoitettava kappaleina ja muiden tupakkatuotteiden myyntimäärät kilogrammoina.

17 §

Tutkimukset tärkeimmistä lisäaineista

Jos savuke tai kääretupakka sisältää lisäainetta, joka sisältyy tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden valmistamista, esittämistä ja myyntiä koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä sekä direktiivin 2001/37/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/40/EU (*tupakkatuotedirektiivi*) 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun tärkeimpien lisäaineiden luetteloon, tuotteen valmistajan tai maahantuojan on tutkittava kunkin lisäaineen osalta:

- 1) edistääkö lisäaine kyseisen tuotteen toksisuutta tai siitä riippuvuutta ja lisääkö tämä merkittävästi tai mitattavissa olevalla tavalla kyseisen tuotteen toksisuutta tai siitä riippuvuutta;
- 2) saako lisäaine aikaan tunnusomaisen tuoksun tai maun;
- 3) edistääkö lisäaine savun hengittämistä keuhkoihin tai nikotiinin imeytymistä;

4) missä määrin lisäaine johtaa CMR-ominaisuuksien muodostumiseen ja lisääkö lisäaine merkittäväällä tai mitattavissa olevalla tavalla CMR-ominaisuuksia kyseisessä tuotteessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuissa tutkimuksissa on otettava huomioon tuotteen tarkoitettu käyttö ja tarkasteltava erityisesti päästöjä, jotka johtuvat kyseisten lisäaineiden palamisprosessista. Lisäksi on tarkasteltava kyseisen lisäaineen yhteisvaikutusta tuotteen sisältämien muiden ainesosien kanssa.

Samaa lisäainetta tupakkatuotteissaan käyttävät valmistajat tai maahantuojat voivat toteuttaa yhteisen tutkimuksen, jos ne käyttävät lisäainetta tuotteissaan keskenään verrattavissa olevalla tavalla.

18 §

Tiukennettu ilmoitusvelvollisuus

Savukkeeseen tai kääretupakan valmistajan tai maahantuojan on laadittava raportti 17 §:ssä tarkoitettujen tutkimusten tuloksista. Raportissa on oltava tiivistelmä ja kattava yleiskatsaus, jossa luetellaan kutakin tutkittua lisäainetta koskeva tieteellinen kirjallisuus ja esitetään yhteenvedot lisäaineen vaikutuksia koskevista sisäisistä tiedoista.

Valmistajan tai maahantuojan on toimitettava 1 momentissa tarkoitettu raportti komissiolle sekä raportin jäljennös Valviralle ja muiden sellaisten EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille, joissa tutkittua lisäainetta sisältävä tupakkatuote on saatettu markkinoille, viimeistään 18 kuukauden kuluessa siitä, kun lisäaine on lisätty 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuun luetteloon.

Komissio ja Valvira voivat pyytää valmistajalta tai maahantuojalta lisätietoja tutkitusta lisäaineesta. Lisätiedot kuuluvat raporttiin sen osana. Komissio ja Valvira voivat lisäksi pyytää riippumatonta tieteellistä elintä tekemään raportista vertaisarvioinnin.

19 §

Pieniä ja keskisuuria yrityksiä koskeva poikkeus

Mitä 17 ja 18 §:ssä säädetään valmistajan ja maahantuojan velvollisuuksista, ei sovelleta tupakkatuotedirektiivin 6 artiklan 5 kohdassa tarkoitettuihin pieniin ja keskisuurisiin yrityksiin, jos jokin muu tupakkatuotteen valmistaja tai maahantuoja laatii raportin lisäaineesta.

20 §

Ilmoitus uudesta tupakkatuotteesta

Tupakkatuotteen valmistajan tai maahantuojan on ilmoitettava Valviralle uudesta tupakkatuotteesta, jota se aikoo alkaa myydä tai muutoin luovuttaa kuluttajille. Ilmoitus on tehtävä viimeistään kuusi kuukautta ennen kuin tuote saatetaan markkinoille. Ilmoitukseen on liitettävä yksityiskohtainen kuvaus tuotteesta, sen käyttöohjeet sekä tiedot sen ainesosista ja päästöistä 14 §:n mukaisesti.

Valmistajan tai maahantuojan on samassa ajassa toimitettava Valviralle myös:

1) saatavilla olevat tieteelliset tutkimukset tuotteen toksisuudesta, riippuvuutta aiheuttavista ominaisuuksista ja houkuttelevuudesta erityisesti tuotteen ainesosien ja päästöjen osalta;

2) saatavilla olevat tutkimukset ja niiden tiivistelmät tuotteesta sekä tuotetta koskevat markkinatutkimukset eri kuluttajaryhmien mieltymyksistä;

3) tuotetta koskeva riski-hyötyanalyysi, tuotteen odotettavissa olevat vaikutukset tupakan käytön lopettamiseen ja aloittamiseen, kuluttajien ennakoitut käsitykset tuotteesta sekä muut käytettävissä olevat ja asiaankuuluvat tuotetta koskevat tiedot.

HE 15/2016 vp

Valmistajan tai maahantuojan on toimitettava Valviralle uudet tai päivitettyt tutkimukset ja muut 2 momentissa tarkoitetut tiedot. Valvira voi vaatia valmistajaa tai maahantuojaa tekemään lisätestejä ja toimittamaan lisätietoja tuotteesta.

21 §

Tupakkatuotteita koskevien tietojen toimittamisen tapa, malli ja ajankohta

Tässä luvussa tarkoitetut ilmoitukset ja muut tiedot on toimitettava Valviralle sähköisessä muodossa. Sama koskee komissiolle ja muiden EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille 18 §:n mukaan toimitettavia tietoja.

Valmistajan ja maahantuojan on tässä luvussa tarkoitettuja tietoja toimittaessaan ilmoitettava, mitä ilmoittamia tietoja se pitää liike- tai ammatillisalaisuuksina.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 14—16 ja 18 §:ssä tarkoitettujen tietojen toimittamisen tavasta ja mallista sekä 16 ja 18 §:ssä tarkoitettujen tietojen toimittamisen ajankohdasta.

4 luku

Eräitä muita tuotteita koskevat vaatimukset ja ilmoitukset

22 §

Eräiden muiden tuotteiden valmistajan ja maahantuojan yleiset velvollisuudet

Valmistaja ja maahantuoja vastaavat siitä, että elinkeinotoiminnassa myyntiin tai muuhun luovuttamiseen tarkoitettu sähkösavuke, täyttösäiliö, nikotiinineste, höyrystettäväksi tarkoitettu nikotiiniton neste tai poltettavaksi tarkoitettu kasviperäinen tuote on sitä koskevien säännösten ja määräysten mukainen.

Velvoite toimittaa Valviralle ja komissiolle sekä muiden EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille tässä luvussa vaaditut tiedot on ensisijaisesti valmistajalla, jos valmistaja on sijoittautunut EU:hun. Velvoite toimittaa tiedot on ensisijaisesti maahantuojalla, jos valmistaja on sijoittautunut EU:n ulkopuolelle ja maahantuoja on sijoittautunut EU:hun. Velvoite toimittaa tiedot on yhteisesti valmistajalla ja maahantuojalla, jos sekä valmistaja että maahantuoja ovat sijoittautuneet EU:n ulkopuolelle.

23 §

Sähkösavukkeita ja täyttösäiliöitä koskevat vaatimukset

Sähkösavuketta saa myydä tai muutoin luovuttaa kuluttajille vain, jos nikotiini vapautuu laitteesta tasaisesti tavanomaisissa käyttöolosuhteissa. Sähkösavukkeet ja täyttösäiliöt on suojattava lapsilta ja väärinkäytöltä sekä rikkoutumiselta ja vuodoilta, ja niissä on oltava vuotamattoman täytön varmistava mekanismi.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettun täyttömekanismien teknisistä standardeista sekä standardeista, joiden mukaisesti arvioidaan muiden 1 momentissa tarkoitettujen vaatimusten täyttymistä.

24 §

Nikotiininestettä koskevat vaatimukset

Sähkösavukkeessa käytettäväksi tarkoitettua nikotiininestettä saa myydä tai muutoin luovuttaa kuluttajille vain:

- 1) täyttösäiliössä taikka kertakäyttöisessä sähkösavukkeessa tai nikotiinipatruunassa;
- 2) jos nesteellä ei ole sellaisia ominaisuuksia eikä neste sisällä sellaisia lisäaineita, joita 11 §:n 1 momentin 1—6 kohdan mukaan ei saa olla tupakkatuotteessa;
- 3) jos nesteen valmistuksessa käytetään vain puhtaita ainesosia;
- 4) jos nesteessä käytetään, nikotiinia lukuun ottamatta, vain ainesosia, jotka eivät aiheuta riskiä ihmisen terveydelle kuumennetussa eivätkä kuumentamattomassa muodossa.

Nikotiininesteessä ei saa esiintyä ainesosia, joista ei ole tehty 26 §:ssä tarkoitettua ennakoilmoitusta. Tämä ei kuitenkaan koske sellaisia jäämiä, joita ei voida teknisesti välttää valmistuksen aikana.

Täyttösäiliön tilavuus saa olla enintään 10 millilitraa ja kertakäyttöisen sähkösavukkeen säiliön ja kertakäyttöisen nikotiinipatruunan tilavuus enintään 2 millilitraa.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, miten 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen vaatimusten täyttymistä arvioidaan.

25 §

Höyrystettäväksi tarkoitettua nikotiinitonta nestettä koskevat vaatimukset

Mitä 24 §:n 1 momentin 2—4 kohdassa säädetään, sovelletaan myös höyrystettäväksi tarkoitettuun nikotiinittomaan nesteeseen.

26 §

Ennakoilmoitus sähkösavukkeista ja täyttösäiliöistä

Sähkösavukkeen tai täyttösäiliön valmistajan tai maahantuojan on ilmoitettava Valviralle tuotteesta, jota se aikoo alkaa myydä tai muutoin luovuttaa kuluttajille. Ilmoitus on tehtävä viimeistään kuusi kuukautta ennen kuin tuote saatetaan markkinoille. Vastaavasti myös tuotteeseen tehtävästä merkittävästä muutoksesta on tehtävä ilmoitus ennen kuin tuotetta aletaan myydä tai muutoin luovuttaa kuluttajille.

Ilmoituksessa on oltava:

- 1) valmistajan nimi ja yhteystiedot, tuotteesta vastaava oikeushenkilö tai luonnollinen henkilö EU:ssa sekä tuotteen maahantuoja EU:hun;
- 2) luettelo kaikista tuotteen sisältämistä ainesosista ja sen käytöstä aiheutuvista päästöistä tuotemerkin ja -tyypin mukaan sekä ainesosien ja päästöjen määrät;
- 3) tuotteen ainesosien ja päästöjen toksikologiset tiedot, myös kuumennettujen ainesosien osalta, ottaen huomioon erityisesti vaikutukset, joita niistä aiheutuu kuluttajien terveydelle niitä hengitettäessä, ja riippuvuutta aiheuttava vaikutus;
- 4) tiedot nikotiinin annostuksesta ja imeytymisestä, kun tuotetta käytetään tavanomaisissa tai kohtuudella ennakoitavissa olevissa oloissa;
- 5) kuvaus tuotteen osista;
- 6) kuvaus tuotantoprosessista ja ilmoitus siitä, että tuotantoprosessissa varmistetaan tämän lain vaatimusten noudattaminen;
- 7) ilmoitus siitä, että valmistaja tai maahantuoja kantaa täyden vastuun tuotteen laadusta ja turvallisuudesta, kun se saatetaan markkinoille ja kun sitä käytetään tavanomaisissa tai kohtuudella ennakoitavissa olevissa oloissa.

27 §

Markkinatutkimukset ja myyntimäärät sähkösavukkeista ja täyttösäiliöistä

Sähkösavukkeen tai täyttösäiliön valmistajan tai maahantuojan on toimitettava vuosittain Valviralle:

- 1) kattavat tiedot myyntimääristä tuotemerkin ja -tyypin mukaan;
- 2) tiedot eri kuluttajaryhmien mieltymyksistä;
- 3) tiedot tuotteiden myyntitavoista;
- 4) tiivistelmät 1—3 kohdassa tarkoitettuja asioita koskevista markkinatutkimuksista sekä tiivistelmien englanninkielinen käännös.

28 §

Haittavaikutusten seuranta ja korjaavat toimenpiteet

Sähkösavukkeiden tai täyttösäiliöiden valmistajan, maahantuojan ja jakelijan on perustettava järjestelmä tietojen keräämiseksi sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden epäillyistä haittavaikutuksista ihmisten terveydelle ja pidettävä tällaista järjestelmää yllä. Valmistajan, maahantuojan ja jakelijan on toimitettava järjestelmän tiedot Valviralle.

Jos jokin 1 momentissa tarkoitettu toimija katsoo tai sillä on syytä uskoa, että sen hallussa olevat ja markkinoille saatettavaksi tarkoitetut taikka markkinoille saatetut sähkösavukkeet tai täyttösäiliöt eivät ole turvallisia ja laadukkaita taikka muuten tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten mukaisia, toimijan on ryhdyttävä heti tarpeellisiin korjaaviin toimiin kyseisen tuotteen saattamiseksi säännösten mukaiseksi, sen poistamiseksi markkinoilta tai sitä koskevan palautusmenettelyn järjestämiseksi. Tällöin toimijan on myös heti ilmoitettava asiasta Valviralle sekä markkinavalvontaviranomaisille muissa sellaisissa EU:n jäsenvaltioissa, joissa tuote on asetettu tai on tarkoitus asettaa saataville. Samalla on annettava yksityiskohtaiset tiedot erityisesti ihmisen terveyttä ja turvallisuutta koskevista riskeistä sekä mahdollisista korjaavista toimista ja niiden tuloksista.

29 §

Ainesosailmoitukset poltettavaksi tarkoitetuista kasvipiperäisistä tuotteista

Poltettavaksi tarkoitettun kasvipiperäisen tuotteen valmistajan tai maahantuojan on toimitettava Valviralle tuotenimi- ja tyyppikohtainen luettelo tuotteen valmistamisessa käytetyistä ainesosista ja niiden määristä ennen kuin tuotetta myydään tai muutoin luovutetaan kuluttajille.

Valmistajan tai maahantuojan on ilmoitettava Valviralle, jos tuotteen koostumusta muutetaan niin, että muutos vaikuttaa 1 momentin mukaisesti toimitettuihin tietoihin. Valmistajan tai maahantuojan on toimitettava Valviralle muuttuneet tiedot ennen kuin tuotetta aletaan myydä tai muutoin luovuttaa kuluttajille.

30 §

Eräitä muita tuotteita koskevien tietojen toimittamisen tapa, malli ja ajankohta

Tässä luvussa tarkoitettut ilmoitukset ja muut tiedot on toimitettava Valviralle sähköisessä muodossa.

Valmistajan ja maahantuojan on tässä luvussa tarkoitettuja tietoja toimittaessaan ilmoitettava, mitä ilmoittamia tietoja se pitää liike- tai ammatissalaisuuksina.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 26 ja 27 §:ssä tarkoitettujen tietojen toimittamisen tavasta ja mallista sekä 27 §:ssä ja 28 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tietojen toimittamisen ajankohdasta.

5 luku

Vähittäismyyntipakkaukset

31 §

Vähittäismyyntipakkauksia koskeva yleissäännös

Tupakkatuotteita, sähkösavukkeita, täyttösäiliöitä ja poltettavaksi tarkoitettuja kasvipärisiä tuotteita sekä nikotiininesteitä ja höyrystettäväksi tarkoitettuja nikotiinittomia nesteitä saa myydä ja muutoin luovuttaa kuluttajille ainoastaan tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten sekä asiaa koskevan EU:n lainsäädännön mukaisissa vähittäismyyntipakkauksissa. Sikareita saa kuitenkin luovuttaa irrallisina, jos ne on varustettu 32 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisilla merkinnöillä.

32 §

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten pakolliset merkinnät

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksessa on oltava:

1) suomen- ja ruotsinkieliset varoitustekstit sekä kuvalliset varoitukset tupakkatuotteiden aiheuttamista terveyshaitoista, tupakansavun haitallisuutta koskeva tiedotusviesti sekä tupakoinnin lopettamista koskevia tietoja;

2) vähittäismyyntipakkauksen jäljittämistä varten tarkoitettu yksilöllinen tunniste sekä väärinkäytöltä suojaava turvaominaisuus, joka koostuu näkyvistä ja näkymättömistä tekijöistä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1) 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen merkintöjen tekstistä, kuvista, kirjasinlajista ja -koosta, väristä, kehystämisestä, pinta-alasta, sijoittelusta, vuorottelemisesta, kiinnittämisestä, rikkoutumattomuudesta ja muusta määrittelystä;

2) 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun yksilöllisen tunnisteen sijoittelusta ja merkitsemisestä pakkaukseen, tunnisteen avulla määritettävistä tiedoista sekä siitä, mitkä tiedot kuuluvat tunnisteeseen ja mihin tietoihin on päästävä sähköisesti sen välityksellä;

3) 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun turvaominaisuuden sijoittelusta ja merkitsemisestä pakkaukseen sekä turvaominaisuuden teknisistä standardeista ja niiden mahdollisesta vuorottelusta.

33 §

Tupakkatuotteiden ja niiden vähittäismyyntipakkausten kielletyt merkinnät

Tupakkatuotteiden tai niiden vähittäismyyntipakkausten merkinnät eivät saa:

1) edistää tuotteen myyntiä tai kannustaa tuotteen kulutukseen antamalla väärää vaikutelmaa tuotteen ominaisuuksista, terveysvaikutuksista, riskeistä tai päästöistä;

2) sisältää mitään tietoa tuotteen sisältämästä nikotiinista, tervasta tai hiilimonoksidista;

3) antaa ymmärtää, että tuote on vähemmän haitallinen kuin muut tuotteet tai että tuotteessa on pyritty vähentämään joidenkin savun haitallisten osien vaikutusta;

4) antaa ymmärtää, että tuotteella on elinvoimaa ja energiaa lisääviä, parantavia, nuorentavia, luonnollisia tai orgaanisia ominaisuuksia taikka että sen käytöstä on muuta terveyteen tai elämäntapoihin liittyvää hyötyä;

5) viitata makuun, tuoksuun, maku- tai aromiaineisiin tai muihin lisäaineisiin taikka niiden puutteeseen;

6) muistuttaa elintarviketta tai kosmeettista valmistetta;

7) antaa ymmärtää, että tuotteella on ympäristöetuja;

8) antaa ymmärtää, että tuote on paloturvallinen tai muuten luoda mielikuvaa tuotteen vaarattomuudesta tai siitä, että se on paloturvallisempi kuin muut vastaavat tuotteet.

34 §

Tupakkatuotteiden vähimmäispakkausko

Tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkauksen vähimmäiskoko on 20 savuketta, 30 grammaa kääre- tai piipputupakkaa tai 10 pikkusikaria.

Tupakkatuotteita ei saa, sikareita lukuun ottamatta, myydä tai muutoin luovuttaa kuluttajille vähittäismyyntipakkauksessa, joka sisältää pienempiä pakkauksia tai joka voidaan jakaa pienempiin pakkauksiin.

35 §

Eräiden tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksen muoto, materiaali ja avausmekanismi

Savukkeiden vähittäismyyntipakkauksen on oltava muodoltaan suorakulmainen särmiö. Kääretupakan vähittäismyyntipakkauksen on oltava muodoltaan suorakulmainen särmiö taikka lieriömäinen tai pussimainen.

Savukkeiden vähittäismyyntipakkauksen on oltava kartonkia tai pehmeää materiaalia. Siinä ei saa olla avausmekanismeja, joka voidaan sulkea tai sinetöidä ensimmäisen avauskerran jälkeen, lukuun ottamatta läppäkanta ja kovan rasian saranoitua kantta. Jos vähittäismyyntipakkauksessa on läppäkansi tai saranoitu kansi, kansi saa olla saranoitu vain vähittäismyyntipakkauksen takapuolella.

36 §

Sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkausten merkinnät

Sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkausissa on oltava:

- 1) luettelo tuotteen sisältämistä ainesosista alenevassa painojärjestyksessä;
- 2) maininta tuotteen nikotiinipitoisuudesta ja annostuksesta;
- 3) valmistajan eränumero;
- 4) suositus tuotteen pitämisestä lasten ulottumattomissa;
- 5) suomen- ja ruotsinkieliset terveysvaroitukset;
- 6) lehtinen, joka sisältää tietoja tuotteesta ja sen käytöstä sekä tarvittavat yhteystiedot.

Edellä 1 momentin 1, 2 ja 5 kohtaa ei sovelleta sähkösavukkeeseen, jota ei ole täytetty valmiiksi nikotiininesteellä.

Sähkösavukkeessa tai täyttösäiliössä taikka niiden vähittäismyyntipakkausissa ei saa olla 33 §:ssä tarkoitettuja kiellettyjä merkintöjä. Tämä ei kuitenkaan koske tietoa tuotteen nikotiinipitoisuudesta, annostuksesta ja makuaineista.

HE 15/2016 vp

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetun terveysvaroituksen tekstistä, kirjasinlajista ja -koosta, väristä, pinta-alasta, sijoittelusta ja muusta määrittelystä sekä 1 momentin 6 kohdassa tarkoitetussa lehtisessä annettavista tiedoista.

37 §

Sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden merkinnät

Nikotiininesteellä valmiiksi täytetyn sähkösavukkeen sekä täyttösäiliön merkinnöistä säädetään aineiden ja seosten luokituksesta, merkinnöistä ja pakkaamisesta sekä direktiivien 67/548/ETY ja 1999/45/EY muuttamisesta ja kumoamisesta ja asetuksen (EY) N:o 1907/2006 muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1272/2008.

38 §

Höyrystettäväksi tarkoitetun nikotiinittoman nesteen vähittäismyyntipakkauksen merkinnät

Edellä 36 §:n 1 momentin 1 kohtaa ja 3 momenttia sovelletaan myös höyrystettäväksi tarkoitettuun nikotiinittomaan nesteeseen ja sen vähittäismyyntipakkaukseen.

39 §

Polttavaksi tarkoitetun kasvipiperäisen tuotteen vähittäismyyntipakkauksen merkinnät

Polttavaksi tarkoitetun kasvipiperäisen tuotteen vähittäismyyntipakkauksessa on oltava suomen- ja ruotsinkieliset varoitukset tuotteen aiheuttamista terveyshaitoista. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä varoitusmerkintöjen tekstistä, kirjasinlajista ja -koosta, väristä, pinta-alasta, sijoittelusta ja muusta määrittelystä.

Polttavaksi tarkoitetussa kasvipiperäisessä tuotteessa tai sen vähittäismyyntipakkauksessa ei saa olla 33 §:n 1—4 tai 6 kohdassa tarkoitettuja kiellettyjä merkintöjä eikä tuotteessa tai sen vähittäismyyntipakkauksissa saa todeta, että tuotteessa ei ole lisäaineita taikka maku- tai aromiaineita.

40 §

Varoitusmerkintöjä koskeva poikkeus ulkomaanliikenteessä

Mitä 32 §:n 1 momentin 1 kohdassa, 36 §:n 1 momentin 5 kohdassa ja 39 §:n 1 momentissa säädetään suomen ja ruotsin kielen käyttämisestä varoitusmerkinnöissä, ei sovelleta tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden, täyttösäiliöiden ja polttavaksi tarkoitettujen kasvipiperäisten tuotteiden myyntiin ammattimaisessa kansainvälisessä liikenteessä olevalla vesi- tai ilmaaluksella tai lentoasemalla sijaitsevassa verottomien tavaroiden myymälässä.

6 luku

Tupakkatuotteiden jäljitettävyys

41 §

Kirjaaminen

Tupakkatuotteiden kauppaan osallistuvien elinkeinonharjoittajien, vähittäismyyjää lukuun ottamatta, on pidettävä kirjaa siitä, milloin ne ovat saaneet vähittäismyyntipakkaukset haltuunsa, vähittäismyyntipakkausten myöhemmistä liikkeistä sekä siitä, milloin vähittäismyyntipakkaukset lopullisesti poistuvat niiden hallusta. Kirjattuja tietoja ei saa muuttaa tai poistaa.

Tupakkatuotteiden toimitusketjuun osallistuvien elinkeinonharjoittajien on pidettävä täydellisesti ja tarkasti kirjaa kaikista asiaankuuluvista liiketapahtumista.

Tupakkatuotteiden valmistajien on annettava 1 momentissa tarkoitettujen elinkeinonharjoittajien käyttöön laitteet, joita tarvitaan ostettujen, myytyjen, varastoitujen, kuljetettujen tai muutoin käsiteltyjen tupakkatuotteiden kirjaamiseen. Laitteilla on voitava lukea ja siirtää kirjatut tiedot sähköisesti 42 §:ssä tarkoitettuun tiedontallennusjärjestelmään.

42 §

Tiedontallennusjärjestelmä

Tupakkatuotteiden valmistajien ja maahantuojien on tehtävä riippumattoman kolmannen osapuolen kanssa tiedontallennussopimus, jossa tämä sitoutuu huolehtimaan jäljitettävyyden kannalta merkityksellisten tietojen tiedontallennusjärjestelmästä. Tiedontallennusjärjestelmän on sijaittava fyysisesti EU:n alueella. Kolmannen osapuolen soveltuvuuden samoin kuin tiedontallennussopimuksen hyväksyy komissio.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua kolmannen osapuolen toimintaa seuraa ulkoinen tarkastaja, jota ehdottaa ja jonka maksaa tupakkatuotteiden valmistaja ja jonka hyväksyy komissio. Ulkoinen tarkastaja esittää komissiolle ja Tullille vuosikertomuksen, jossa se arvioi erityisesti tietojen luvattomaan saatavuuteen mahdollisesti kohdistuneita väärinkäytöksiä.

Edellä 2 momentissa tarkoitettulla ulkoisella tarkastajalla ja komissiolla sekä Tullilla ja muiden EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaisilla viranomaisilla on oltava täydellinen pääsy tiedontallennusjärjestelmiin. Asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa komissio tai Tulli voi antaa valmistajille tai maahantuojille pääsyn tallennettuihin tietoihin.

Liike- ja ammattisalaisuuksien ja henkilötietojen suojasta säädetään erikseen.

43 §

Tarkemmat säännökset jäljitettävyydestä

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1) teknisistä standardeista jäljitysjärjestelmien perustamista ja toimintaa varten, mukaan lukien 32 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuista yksilöllisistä tunnisteista ja kirjanpidosta sekä tietojen välityksestä, käsittelystä, tallennuksesta ja tallennettujen tietojen saatavuudesta;

2) teknisistä standardeista sen varmistamiseksi, että 32 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettussa yksilöllisessä tunnisteessa ja siihen liittyvissä toiminnoissa käytetyt järjestelmät ovat toistensa kanssa täysin yhteensopivia koko EU:ssa;

3) 42 §:ssä tarkoitettua tiedontallennussopimuksen kestosta, uusittavuudesta, säännöllisestä seurannasta, arvioinnista, siinä edellytetyistä asiantuntemuksesta ja luottamuksellisuuden määrittämisestä sekä sopimuksen muusta keskeisestä sisällöstä.

7 luku

Myynti ja muu luovuttaminen

44 §

Vähittäismyynnin luvanvaraisuus

Tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä saa myydä tai muutoin luovuttaa vähittäin vain myyntipaikan sijaintikunnan myöntämän myyntipaikka- ja luvanhaltijakohtaisen vähittäismyyntiluvan perusteella. Luvan vähittäismyyntiin liikkuvassa liikennevälineessä myöntää kuitenkin luvanhakijan kotikunta.

Vähittäismyyntilupa voidaan myöntää määräajaksi, jos toiminta on määräaikaista. Määräaikainen lupa voidaan myöntää enintään vuodeksi kerrallaan.

45 §

Vähittäismyyntiluvan myöntämisen edellytykset ja esteet

Kunta myöntää 44 §:ssä tarkoitetun vähittäismyyntiluvan hakemuksesta. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että hakija on täysi-ikäinen ja esittää hyväksyttävän 54 §:ssä tarkoitetun omavalvontasuunnitelman eikä luvan myöntämiselle ole 2 tai 3 momentista johtuvaa estettä. Lupaa ei kuitenkaan saa myöntää, jos hakemuksessa tarkoitettu toiminta olisi ilmeisesti tämän lain vastaista tai jos myyntipaikka ei ole kunnan valvottavissa.

Vähittäismyyntilupaa ei saa myöntää hakijalle, jolta on viimeksi kuluneiden kahden vuoden aikana pysyvästi peruutettu tämän lain tai tupakkalain (693/1976), jäljempänä *vanha tupakkalaki*, nojalla myönnetty vähittäismyyntilupa.

Vähittäismyyntilupaa ei saa myöntää paikkaan, joka sijaitsee:

- 1) päiväkodin tai perhepäivähoidon sisätilassa taikka päiväkodin ulkoalueella;
- 2) lastensuojelulain (417/2007) tai mielenterveyslain (1116/1990) nojalla hoitoa antavan laitoksen alle 18-vuotiaille tarkoitettussa sisätilassa tai heille tarkoitettulla ulkoalueella;
- 3) perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavan oppilaitoksen sisätilassa tai oppilasasuntolassa taikka tällaisen oppilaitoksen käytössä olevalla ulkoalueella.

46 §

Vähittäismyyntilupahakemuksen muoto ja sisältö

Vähittäismyyntilupaa koskeva hakemus on tehtävä kirjallisesti. Hakemuksessa on oltava:

- 1) hakijan nimi tai toiminimi sekä yhteystiedot Suomessa, henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus sekä tuotteiden myyntipaikan osoite;
- 2) selvitys siitä, minkä tuotteiden myyntiä lupahakemus koskee;
- 3) omavalvontasuunnitelma;
- 4) selvitys myyntipaikassa sijaitsevien myyntipisteiden lukumäärästä ja sijainnista;
- 5) selvitys tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden sijoittelusta myyntipisteessä.

Lupahakemuksen sisällöstä voidaan antaa tarkempia säännöksiä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

HE 15/2016 vp

47 §

Vähittäismyyntiluvan esilläpito

Vähittäismyyntilupa on pidettävä asiakkaiden nähtävillä myyntipisteessä. Luvan koosta ja muusta ulkoasusta sekä luvan nähtävillä pitämisestä voidaan antaa tarkempia säännöksiä sosi-aali- ja terveysministeriön asetuksella.

48 §

Ilmoitus nikotiininesteiden vähittäismyynnistä

Se, jolla on vanhan tupakkalain nojalla myönnetty tupakkatuotteiden vähittäismyyntilupa, saa myydä samassa myyntipaikassa myös nikotiininesteitä tehtyään luvan myöntäneelle kunnalle kirjallisen ilmoituksen asiasta ja toimitettuaan kunnalle päivityksen 46 §:n 1 momentissa tarkoitetuista tiedoista.

Kunnan on 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen vastaanotettuaan toimitettava ilmoituksen tekijälle viipymättä vastaanottoilmoitus.

49 §

Vähittäismyyntilupaa koskevat ilmoitukset

Vähittäismyyntiluvan haltijan on ilmoitettava kunnalle 46 §:ssä tarkoitetun hakemuksen ja 48 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tietojen muutoksista sekä myynnin lopettamisesta. Kunnan on ilmoitettava Valviralle luvan myöntämisestä ja peruuttamisesta, lupaa koskevista muutoksista, myyntirikkomuksista sekä myynnin lopettamisesta.

50 §

Tukkumyynnin ilmoituksenvaraisuus

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukkumyyntiä saa harjoittaa se, joka on tehnyt myyntipaikan sijaintikunnalle kirjallisen ilmoituksen asiasta. Ilmoituksessa on annettava 46 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot. Vastaava ilmoitus on tehtävä ennen kuin toimintaa olennaisesti muutetaan ja kun toiminta lopetetaan.

Kunnan on 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen vastaanotettuaan toimitettava ilmoituksen tekijälle viipymättä vastaanottoilmoitus.

Kunnan on ilmoitettava Valviralle 1 momentissa tarkoitetuista ilmoituksista.

51 §

Savuttoman tupakkatuotteen myyntikielto

Savutonta tupakkatuotetta ei saa myydä tai muutoin luovuttaa taikka välittää.

HE 15/2016 vp

52 §

Eräiden nikotiinia sisältävien nesteiden myyntikielto

Sähkösavukkeen avulla höyrystettäväksi tarkoitettua nikotiinia sisältävää nestettä, jonka nikotiinipitoisuus on yli 20 milligrammaa millilitrassa tai jolla on lääkelain 3 §:n 1 momentin mukainen käyttötarkoitus, ei saa myydä tai muutoin luovuttaa.

53 §

Kielto myydä alaikäiselle

Tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä ei saa myydä tai muutoin luovuttaa eikä välittää alle 18-vuotiaalle.

Tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä ja sähkösavukkeita ei saa elinkeinotoiminnassa myydä tai muutoin luovuttaa alle 18-vuotiaalle.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen tuotteiden myyntipisteessä on oltava myynnin ikärajoista kertova ilmoitus, joka on asiakkaiden hyvin havaittavissa. Ilmoituksen sisällöstä voidaan antaa tarkempia säännöksiä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

54 §

Omavalvontasuunnitelma

Tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä myyvän elinkeinonharjoittajan on kustannuksellaan laadittava ja toteutettava omavalvontasuunnitelma 53 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjen kieltojen noudattamiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä omavalvontasuunnitelman laatimisesta, sisällöstä ja toteuttamisesta.

55 §

Ostotilanteen jatkuva valvonta

Myyjän on oltava paikalla myyntipisteessä niin, että tämä pystyy jatkuvasti valvomaan tupakkatuotteen, tupakan vastikkeen, tupakointivälineen, sähkösavukkeen ja nikotiininesteen ostotilannetta.

56 §

Myyjän vähimmäisikä

Tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä elinkeinotoiminnassa myyvän henkilön on oltava vähintään 18-vuotias. Tätä nuorempi henkilö saa kuitenkin myydä mainittuja tuotteita, jos myynti tapahtuu 18 vuotta täyttäneen henkilön valvonnan alaisena.

HE 15/2016 vp

57 §

Automaattisten myyntilaitteiden kieltö

Tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiininesiteitä ei saa myydä tai muutoin luovuttaa automaattisesta myyntilaitteesta.

58 §

Etämyynnin kieltö

Tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesiteiden rajat ylittävä etämyynti on kieltetty. Myöskään Suomeen sijoittautunut elinkeinonharjoittaja ei saa myydä tai muutoin luovuttaa mainittuja tuotteita kuluttajalle kuluttajansuojalain (38/1978) 6 luvun 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua etäviestintä käyttäen.

59 §

Tullihuutokaupalla myynnin kieltö

Tupakkatuotteita, poltettavaksi tarkoitettuja kasvipärsäisiä tuotteita, sähkösavukkeita ja nikotiininesiteitä ei saa myydä tullihuutokaupalla.

60 §

Tukkumyynnin rajoitukset

Tupakkatuotteita saa myydä tukuittain vain 50 §:ssä tarkoitettun ilmoituksen tehneelle tukkukaupalle jälleenmyyntiä varten sekä sille, jolla on:

1) 44 §:ssä tarkoitettu vähittäismyyntilupa ja joka on 46 §:n 1 momentin 2 kohdan tai 49 §:n nojalla ilmoittanut myyvänsä tupakkatuotteita;

2) vanhan tupakkalain nojalla myönnetty vähittäismyyntilupa.

Nikotiininesiteitä saa myydä tukuittain vain 50 §:ssä tarkoitettun ilmoituksen tehneelle tukkukaupalle jälleenmyyntiä varten sekä sille, jolla on:

1) 44 §:ssä tarkoitettu vähittäismyyntilupa ja joka on 46 §:n 1 momentin 2 kohdan tai 49 §:n nojalla ilmoittanut myyvänsä nikotiininesiteitä;

2) vanhan tupakkalain nojalla myönnetty vähittäismyyntilupa ja joka on tehnyt 48 §:ssä tarkoitettun ilmoituksen.

Tupakkatuotteita tai nikotiininesiteitä ei saa myydä tukuittain 45 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa paikoissa.

8 luku

Maahantuonti

61 §

Maahantuonnin raja

Mitä tässä laissa säädetään maahantuonnista, sovelletaan myös Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonnisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain (1266/1996) 18 §:n 2 kohdassa tarkoitettuun tuontiin.

HE 15/2016 vp

62 §

Alaikäisiä koskeva maahantuontikielto

Alle 18-vuotias ei saa tuoda maahan tupakkatuotetta tai nikotiininesettä.

63 §

Savuttoman tupakkatuotteen maahantuontikielto

Savuttomia tupakkatuotteita ei saa tuoda maahan. Maahantuontikielto koskee myös savuttomien tupakkatuotteiden hankkimista ja vastaanottamista postitse tai muulla vastaavalla tavalla Suomen ulkopuolelta.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, yksityishenkilö saa omaa henkilökohtaista käyttöönsä varten tuoda mukanaan maahan yhteensä enintään 1 000 grammaa savuttomia tupakkatuotteita vuorokaudessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu maahantuontikielto ei koske kansainvälisessä liikenteessä käytettävän vesi- tai ilma-aluksen suljetussa myyntitilassa tai varastossa olevaa tuotetta.

64 §

Eräiden nikotiinia sisältävien nesteiden maahantuontikielto

Yksityishenkilö ei saa tuoda maahan sähkösavukkeeseen avulla höyrystettäväksi tarkoitettua nikotiinia sisältävää nestettä, jonka nikotiinipitoisuus on yli 20 milligrammaa millilitrassa tai jolla on lääkelain 3 §:n 1 momentin mukainen käyttötarkoitus. Maahantuontikielto koskee myös tällaisen nesteen hankkimista ja vastaanottamista postitse tai muulla vastaavalla tavalla Suomen ulkopuolelta.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, yksityishenkilö saa omaa henkilökohtaista käyttöönsä varten tuoda mukanaan maahan enintään 10 millilitraa tällaista nestettä.

65 §

Kielto tuoda maahan etäviestimen välityksellä hankittuja tuotteita

Yksityishenkilö ei saa hankkia tai vastaanottaa elinkeinonharjoittajalta tupakkatuotteita, sähkösavukkeita tai nikotiininesettä postitse, tavarankuljetuksena tai muulla vastaavalla tavalla Suomen ulkopuolelta.

66 §

Matkustajatuonnin aikarajat

Suomessa asuva henkilö, joka muutoin kuin lentoliikenteessä saapuu maahan Euroopan talousalueen ulkopuolelta ja jonka matka on kestänyt enintään 24 tuntia, ei saa tuoda maahan tupakkatuotteita tai nikotiininesettä.

Euroopan talousalueen ulkopuolella asuva henkilö, joka muutoin kuin lentoliikenteessä saapuu maahan Euroopan talousalueen ulkopuolelta ja jonka muu kuin kauttakulkuun liittyvä oleskelu Suomessa kestää enintään kolme vuorokautta, ei saa tuoda maahan tupakkatuotteita tai nikotiininesettä.

HE 15/2016 vp

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, henkilö saa tuoda maahan tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä, jos on ilmeistä, että ne on hankittu ennen maasta poistumista. Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, henkilö saa tuoda maahan mainittuja tuotteita, jos on ilmeistä, että ne on tarkoitettu hänen henkilökohtaiseen käyttöönsä maassa oleskelun ajaksi.

67 §

Matkustajatuonnin määrälliset rajat

Yksityishenkilö ei saa tuoda maahan:

1) tupakkatuotteita, joiden vähittäismyyntipakkauksen merkinnät poikkeavat 32 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetystä, enempää kuin 200 savuketta, 50 sikaria, 100 pikkusikaria ja 250 grammaa kääre- tai piipputupakkaa;

2) nikotiininestettä sähkösavukkeessa tai täyttösäiliössä, jonka vähittäismyyntipakkauksen merkinnät poikkeavat 36 §:n 1 momentin 5 kohdassa säädetystä, enempää kuin 10 millilitraa;

3) poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita, joiden vähittäismyyntipakkausten merkinnät poikkeavat 39 §:n 1 momentissa säädetystä, enempää kuin 200 yksikköä valmiiksi käärittyinä ja 250 grammaa irtonaisena.

Yksityishenkilö ei saa tuoda 1 momentissa tarkoitettuja tuotteita muutoin kuin omaan käyttöönsä.

9 luku

Markkinointi- ja esilläpitokiellot

68 §

Markkinointikielto

Tupakkatuotetta, tupakan vastiketta, tupakointivälinettä, tupakkajäljitelmaa, sähkösavuketta tai nikotiininestettä ei saa markkinoida.

69 §

Poikkeukset markkinointikiellosta

Mitä 68 §:ssä säädetään, ei sovelleta:

1) markkinointiin julkaisussa, joka on painettu ja julkaistu EU:n ulkopuolella, jota ei ole ensisijaisesti suunnattu EU:n markkinoille ja jonka pääasiallinen tarkoitus ei ole tupakkatuotteen, tupakan vastikkeen, tupakointivälineen, tupakkajäljitelmän, sähkösavukkeen tai nikotiininesteen markkinointi;

2) yksittäisten keräilykohteina pidettävien, muiden kuin uusien tupakointivälineiden markkinointiin, jos tuotteiden tuotemerkit eivät näy markkinoinnissa;

3) tuotetietoon, jota tuotteen valmistaja tai maahantuoja antaa tuotteen myyntiin osallistuville.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuna tuotetietona pidetään tietoja tuotteen hinnasta, koostumuksesta, ominaisuuksista, valmistamisesta, terveysvaaroista ja -haitoista, alkuperämaasta ja vähittäismyyntipakkauksesta. Kuva tuotteesta tai sen vähittäismyyntipakkauksesta voidaan antaa tuotetietona ainoastaan muuhun tuotetietoon liitettynä. Muuta kuvaa tuotetietoon ei saa liittää. Tuotetiedon on oltava sisällöltään sellaista, että tuotteen myyntiin osallistuva saa tuotteesta ja sen ominaisuuksista kokonaisvaltaisen ja oikean tiedon.

HE 15/2016 vp

70 §

Hintahyvityksen kieltö

Elinkeinonharjoittaja ei saa tarjota eikä maksa tupakkatuotteen, tupakan vastikkeen, tupakointivälineen, tupakkajäljitelmän, sähkösavukkeen tai nikotiininesteen hinnasta hyvitystä, joka määräytyy mainittujen tuotteiden tai muiden kulutushyödykkeiden ja palvelujen ostojen mukaan.

71 §

Esilläpitokieltö

Tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, sähkösavukkeita, nikotiininesteitä ja niiden tavaramerkkejä ei saa pitää esillä tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, tupakkajäljitelmien, sähkösavukkeiden tai nikotiininesteiden vähittäismyynnissä.

Edellä 1 momentissa säädetty esilläpitokieltö ei kuitenkaan koske sellaista erillisellä sisäänkäynnillä varustettua myyntipaikkaa, jossa myydään lähes yksinomaan tässä laissa tarkoitettuja tuotteita, jos tuotteita ja niiden tavaramerkkejä ei voida nähdä myyntipaikan ulkopuolelta.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske myyntiä kansainvälisessä meriliikenteessä käytettävällä aluksella.

72 §

Kuvasto ja luettelo

Sen estämättä, mitä 68 ja 71 §:ssä säädetään, vähittäismyyjä saa esittää ostajalle tämän pyynnöstä painetun kuvaston myyntipaikassa myytävänä olevista tuotteista tai niiden vähittäismyyntipakkauksista. Vähittäismyyjä saa myös luovuttaa ostajalle tämän pyynnöstä painetun luettelon mainituista tuotteista sekä niiden hinnoista. Kuvaston ja luettelon muodosta, sisällöstä ja ulkoasusta voidaan antaa tarkempia säännöksiä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

10 luku

Tupakointikiellot ja -rajoitukset

73 §

Tupakointikieltojen soveltaminen

Mitä tässä luvussa säädetään tupakoinnista ja tupakansavusta, sovelletaan myös poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen polttamiseen ja sähkösavukkeen käyttämiseen sekä niistä syntyviin savuihin, höyryihin ja hiukkasiin.

74 §

Yleiset tupakointikiellot

Tupakoida ei saa:

HE 15/2016 vp

1) rakennuksen, kulkuneuvon tai muun vastaavan paikan sisätiloissa, jotka ovat yleisön tai työntekijöiden käytettävissä taikka elinkeinotoiminnassa tuotettujen tai julkisten palvelujen tarjoamista varten asiakkaiden käytettävissä;

2) ulkotiloissa järjestettävien yleisten tilaisuuksien katoksissa tai katsomoissa taikka muissa tilaisuuden seuraamiseen välittömästi tarkoitetuissa tiloissa, joissa osallistujat oleskelevat paikoillaan;

3) päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten ulkotiloissa.

Savutonta tupakkatuotetta ei saa käyttää päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisä- tai ulkotiloissa.

75 §

Poikkeukset yleisistä tupakointikielloista

Edellä 74 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetyn estämättä tupakointi on kuitenkin sallittu:

1) asiakkaan, työntekijän tai elinkeinon- tai muun ammatinharjoittajan kodissa tai omassa käytössä olevassa kulkuneuvossa, sekä muussa sisätilassa, joka on yksinomaan saman perheen jäsenten ja muiden samassa taloudessa asuvien käytössä; mitä edellä säädetään, ei kuitenkaan koske perhepäivähoidon sisätiloja perhepäivähoidon aikana;

2) enintään yhdessä kymmenestä hotellin tai muun majoitusliikkeen asiakkaiden majoitus-huoneesta tai huoneiden lukumäärästä riippumatta enintään kolmessa majoitushuoneessa;

3) kansainvälisessä meriliikenteessä käytettävän aluksen ravitsemisliikkeen sisätilassa, jossa tarjolla olevan ruuan ja juoman nauttimiseen on varattu alle 50 neliometriä tai tätä suurem-massa tilassa enintään 50 prosentissa tilasta.

Sisätilan haltijan, joka sallii tupakoinnin 1 momentin 2 tai 3 kohdassa tarkoitettussa sisätilas-sa tai hallitsemassaan ulkotilassa, on huolehdittava siitä, etteivät sisätilan työntekijät joudu al-tistumaan tupakansavulle, sekä siitä, ettei tupakansavu pääse kulkeutumaan alueelle, jolla tu-pakointi on kielletty.

76 §

Tupakointitila

Edellä 74 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuissa sisätiloissa tupakointi voidaan sallia erillisessä tupakointitilassa, joka on hyväksytty tupakointiin maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) nojalla. Tällöin on kuitenkin huolehdittava siitä, ettei tupakansavu pääse kulkeu-tumaan alueelle, jolla tupakointi on kielletty. Tupakointitila ei saa olla sellaisen sisätilan yh-teydessä, joka on pääasiassa alle 18-vuotiaiden käytössä.

Tupakointitilassa ei saa työskennellä lukuun ottamatta järjestyksen, palo- ja pelastustoimen sekä turvallisuuden kannalta välttämätöntä työskentelyä. Tupakointitilan saa siivota vasta, kun se on huolellisesti tuuletettu.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tupakointitilan rakenteelli-sista ja toimivuutta koskevista rakennusteknisistä vaatimuksista.

77 §

Ravitsemisliikkeen tupakointitila

Jos ravitsemisliikkeeseen perustetaan 76 §:ssä tarkoitettu tupakointitila, se on mitoitettava kohtuullisen kokoiseksi suhteessa liikehuoneiston kokoon ja asiakaspaikkojen määrään. Tupa-kointitilassa ei saa tarjoilla tai nauttia ruokaa tai juomaa.

HE 15/2016 vp

Elinkeinonharjoittajan on laadittava omavalvontasuunnitelma, jossa esitetään, miten tupakointitilan toimivuus varmistetaan ja miten tupakointitilan olosuhteita ja järjestystä voidaan valvoa sen ulkopuolelta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tupakointitilan vähimmäis- ja enimmäispinta-alasta sekä tilan pinta-alan suhteesta liikehuoneiston anniskelualueen kokoon tai asiakaspaikkojen määrään.

78 §

Asuntoyhteisön tupakointikiellot

Asuntoyhteisön yhteisissä ja yleisissä sisätiloissa ei saa tupakoida.

Asuntoyhteisö saa kieltää tupakoinnin asuntoyhteisön omistamissa ja sen hallitsemissa yhteisissä ulkotiloissa rakennuksen sisäänkäyntien ja ilmanottoaukkojen läheisyydessä, lasten leikkialueella ja yhteisillä parvekkeilla.

79 §

Tupakointikiellon määrääminen asuntoyhteisöön

Asuntoyhteisö voi hakea kunnalta tupakointikiellon määräämistä asuntoyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Hakemuksessa tarkoitettujen tilojen haltijoita on kuultava ennen hakemuksen tekemistä.

Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden tai muiden olosuhteiden vuoksi kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin. Tupakointikielto saadaan määrätä asuinhuoneiston asuintilaan vain, jos savun kulkeutumista ei ole mahdollista rakenteiden korjaamisella tai muuttamisella kohtuudella ehkäistä ja asuintilan haltijalle on ennen kiellon määräämistä varattu mahdollisuus ehkäistä savun kulkeutuminen omilla toimenpiteillään. Asuinhuoneiston asuintilaa koskeva tupakointikielto ei koske sähkösavukkeen käyttämistä.

Kunnan on peruutettava määräämänsä tupakointikielto asuntoyhteisön hakemuksesta, jos kiellolle ei muuttuneiden olosuhteiden vuoksi ole enää perusteita. Tarkempia säännöksiä tupakointikieltoa ja sen peruuttamista koskevan hakemuksen tekemisestä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

80 §

Tupakointikieltoa koskevat opasteet

Sisätilan tai ulkoalueen haltijan ja yleisen tilaisuuden järjestäjän on asetettava näkyville 74 §:ssä tarkoitetun tupakointikiellon sekä 76 ja 77 §:ssä tarkoitetun tupakointiin tarkoitetun tilan osoittavat opasteet. Opasteiden on oltava sisällöltään yksiselitteisiä sekä kooltaan ja sijoittelultaan sellaisia, että ne ovat tiloihin saapuvien ja niissä oleskelevien helposti havaittavissa.

HE 15/2016 vp

81 §

Tupakointikieltojen toimeenpano

Jos joku rikkoo 74 §:ssä tarkoitettua tupakointikieltoa eikä kehotuksesta huolimatta lopeta tupakointia, paikan haltija taikka tämän edustaja saa poistaa hänet sieltä, jollei poistamista voida pitää kohtuuttomana.

82 §

Viranomaisten ilmoitukset

Työsuojeluviranomaisten, kunnan ja tarvittaessa poliisin on ilmoitettava alkoholilain (1143/1994) mukaiselle lupaviranomaiselle tupakointitilaa koskevien säännösten rikkomisesta ja rakennusvalvontaviranomaiselle tupakointitilan rakentamista, kunnossapitoa tai korjaus- ja muutostyötä koskevien säännösten ja määräysten rikkomisesta.

Alkoholilain mukaisen lupaviranomaisen on ilmoitettava työsuojeluviranomaiselle ja kunnalle havaitsemastaan tupakointitilaa ja ulkona tapahtuvaa tupakointia koskevien säännösten rikkomisesta. Työsuojeluviranomaisen ja kunnan valvontaviranomaisen on ilmoitettava toisilleen edellä tarkoitettujen säännösten ja määräysten rikkomisesta.

11 luku

Ohjaus ja valvonta

83 §

Valvontaohjelma

Valvira laatii tämän lain toimeenpanon ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi valtakunnallisen tupakkalain valvontaohjelman (*valvontaohjelma*). Valvontaohjelmassa on vähintään:

- 1) tarkastusten sisällön yleinen määrittely;
- 2) perusteet, joiden mukaan erityyppisten valvontakohteiden riskit arvioidaan ja kohteiden tarkastustiheys määrätään;
- 3) näytteenoton tarpeen arviointia ja ohjeistusta koskevat tiedot;
- 4) 84 §:ssä tarkoitettujen valvontasuunnitelmien toteutumisen arvioinnissa käytettävät menetelmät;
- 5) valvontaohjelman toteutumisen arvioinnissa käytettävät menetelmät.

Valvontaohjelma on tarkistettava tarvittaessa. Valvontaohjelma on osa ympäristöterveydenhuollon valtakunnallista valvontaohjelmaa.

Tarkempia säännöksiä valvontaohjelman laatimisesta ja sisällöstä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

84 §

Valvontasuunnitelma

Kunta laatii ja hyväksyy tämän lain noudattamisen säännöllistä valvontaa koskevan tupakkalain valvontasuunnitelman (*valvontasuunnitelma*). Valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Valvontasuunnitelmassa otetaan huomioon valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti. Valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa.

Aluehallintovirasto arvioi alueensa valvontasuunnitelmat ja niiden toteutumista.

85 §

Varmistuslaboratorion hyväksyminen

Edellä 12 §:ssä tarkoitetut päästömittaukset varmistettava ja 13 §:ssä tarkoitetut savukkeiden palamisominaisuudet osoitettava laboratoriossa, joka on Valviran hyväksymä ja valvoma. Laboratorio ei saa olla tupakkatuotteen valmistajan tai maahantuojan omistuksessa tai määräysvallassa. Valvira pitää yllä ja päivittää luetteloa hyväksytyistä laboratorioista ja toimittaa sen komissiolle.

Laboratorion on toimitettava hyväksymistä koskeva hakemuksensa Valviralle. Valvira hyväksyy laboratorion, jos laboratorio esittää hakemuksensa liitteenä todistuksen siitä, että FINAS-akkreditointipalvelu on todennut laboratorion täyttävän kansainväliset vaatimukset varmistuslaboratorioiden pätevydestä ja että 12 ja 13 §:ssä tarkoitetut menetelmät kuuluvat laboratorion pätevyysalueeseen. Laboratorio on ilmoitettava hyväksymisen edellytyksiä koskevista muutoksista Valviralle.

Laboratorio katsotaan ilman eri päätöstä hyväksytyksi, jos laboratorio toimittaa Valviralle todistuksen siitä, että EU:n toisen jäsenvaltion viranomainen on hyväksynyt laboratorion, ja ilmoittaa ne perusteet, joilla laboratorio ja käytetyt varmistusmenetelmät on hyväksytty.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tässä pykälässä tarkoitetuista laboratorioista ja niiden hyväksymisestä, hyväksymisen edellytyksenä olevasta akkreditointimenettelystä, valvonnan toteuttamisesta sekä Valviralle ja komissiolle tehtävistä ilmoituksista.

86 §

Tarkastus- ja näytteenotto-oikeus

Valviralla ja kunnalla on tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvontaa varten oikeus:

1) päästä tarkastamaan tässä laissa tarkoitettujen tuotteiden valmistus-, pakkaus-, varastointi- ja myyntipaikan ja varmistuslaboratorioiden tiloja ja toimintaa sekä valvonnassa tarvittavia asiakirjoja;

2) ottaa ja saada asianomaisen tuotteen valmistajalta, maahantuojalta ja myyjältä tutkimuksia varten korvauksetta näytteitä tässä laissa tarkoitetuista tuotteista.

Tarkastusta ei saa ulottaa pysyväisluonteiseen asumiseen tarkoitettuihin tiloihin, ellei se ole välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi ja on perusteltua syytä epäillä 109 §:ssä tarkoitettua tupakan myyntirikosta tai 111 §:ssä tarkoitettua tupakan markkinointirikosta.

Muilla osin tämän lain mukaisesta tarkastuksesta säädetään hallintolain (434/2003) 39 §:ssä.

Jos 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja näytteitä ei anneta määräajassa, Valvira tai kunta voi asettaa veloitteen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsee hallinto-oikeus uhkasakon asettajan hakemuksesta. Uhkasakkoa ei kuitenkaan saa asettaa, jos asianosaista on aihetta epäillä rikoksesta ja pyydetty aineisto liittyy rikosepäilyn kohteena olevaan asiaan.

87 §

Tiedonsaantioikeus

Valviralla ja kunnalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä tässä laissa tarkoitettujen tuotteiden valmistajilta, maahantuojilta ja myyjiltä sekä muilta viranomaisilta tietoja, jotka ovat välttämättömiä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vastaisen toiminnan selvittämiseksi.

Jos 1 momentissa tarkoitettuja tietoja ei anneta määräajassa, Valvira tai kunta voi asettaa velvoitteen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsee hallinto-oikeus uhkasakon asettajan hakemuksesta. Uhkasakkoa ei kuitenkaan saa asettaa, jos asianosaista on aihetta epäillä rikoksesta ja pyydetty aineisto liittyy rikosepäilyn kohteena olevaan asiaan.

Kunta ja aluehallintovirasto ovat pyydettyäessä velvollisia toimittamaan korvauksetta Valviralle tarkastuksia ja muita valvontatoimenpiteitä, valvontahenkilöstöä, maksuja ja valvontaa koskevia muita tietoja tämän lain mukaisen valvonnan ohjausta, seurantaa, raportointia ja tilastointia varten. Tiedot on toimitettava Valviran määrämällä tavalla.

88 §

Tietojen luovuttaminen

Salassapitosäännösten estämättä Valvira tai kunta saa luovuttaa toiselle valvontaviranomaiselle tämän lain noudattamista valvottaessa tai valvontaan liittyvää tehtävää suoritettaessa saatuja tietoja liike- tai ammattisalaisuudesta, jos tiedot ovat tarpeen kyseiselle viranomaiselle säädetyn valvontatehtävän hoitamiseksi. Tietoja saa luovuttaa myös EU:n lainsäädännön tai muun Suomea sitovan kansainvälisen velvoitteen edellyttämille ulkomaisille toimielimille ja tarkastajille kyseisen lainsäädännön tai sopimuksen niin edellyttäessä.

89 §

Virka-apu

Valviralla ja kunnalla on oikeus saada muilta viranomaisilta virka-apua tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi ja päätösten täytäntöön panemiseksi.

90 §

Hakemusten ja ilmoitusten käsittelystä perittävät maksut

Kunta perii hyväksymänsä taksan mukaisen maksun:

- 1) 44 §:ssä tarkoitettua vähittäismyyntilupaa koskevan hakemuksen käsittelystä;
- 2) 48 §:ssä tarkoitetun nikotiininesteen vähittäismyyntiä koskevan ilmoituksen käsittelystä;
- 3) 50 §:ssä tarkoitetun tukkumyynti-ilmoituksen käsittelystä;
- 4) 79 §:ssä tarkoitetun tupakointikieltoa koskevan hakemuksen käsittelystä.

Kunnan on määrättävä 1 momentissa tarkoitetuista suoritteistaan perimänsä maksut siten, että ne vastaavat määrältään enintään suoritteen tuottamisesta aiheutuvia kokonaiskustannuksia.

Valvira voi periä valmistajalta tai maahantuojalta maksun:

- 1) sen tutkimisesta, onko tupakkatuotteessa 11 §:ssä kiellettyjä ominaisuuksia tai lisäaineita;
- 2) savukkeesta poltettaessa syntyvien tervan, nikotiinin ja hiilimonoksidin määrää koskevien mittausten varmistamisesta;

HE 15/2016 vp

3) virastolle 14–16, 18, 20 ja 26–29 §:n nojalla toimitettujen tietojen vastaanottamisesta, tallentamisesta, käsittelystä, analysoinnista ja julkaisemisesta sekä niihin liittyvistä toimenpiteistä;

4) 18 §:n 3 momentissa tarkoitetuista vertaisarvioinneista.

Edellä 3 momentissa tarkoitettujen maksujen määrästä säädetään valtion maksuperustelaisissa (150/1992).

91 §

Tupakkalain valvontamaksut

Kunta perii vuosittain hyväksymänsä taksan mukaisen, myyntipistekohtaisen valvontamaksun siltä, jolla on 44 §:ssä tarkoitettu tai vanhan tupakkalain nojalla myönnetty vähittäismyyntilupa, sekä siltä, joka on tehnyt tämän lain 50 §:ssä tarkoitettua tukkumyynti-ilmoituksen.

Valvontamaksu on enintään 500 euroa myyntipistettä kohden. Jos toimija kuitenkin on 46 §:n 1 momentin 2 kohdan tai 50 §:n 1 momentin mukaisesti ilmoittanut sekä tupakkatuotteiden että nikotiininesteiden vähittäis- tai tukkumyyntistä taikka on tehnyt 48 §:ssä tarkoitettua ilmoituksen nikotiininesteiden vähittäismyyntistä, valvontamaksu peritään enintään kaksinkertaisena.

Kunta perii 1 päivänä tammikuuta voimassa olevista vähittäismyyntiluvista ja tukkumyynti-ilmoituksen perusteella harjoitettavasta toiminnasta valvontamaksun kyseiseltä vuodelta. Jos vähittäismyyntilupa myönnetään tai tukkumyynti-ilmoitus tehdään kesken vuoden tai toimintaa harjoitetaan vuotta lyhyemmän ajan, kunta voi periä toiminnan keston suhteutettua valvontamaksun.

92 §

Maksujen periminen ja korko

Tässä laissa säädetty maksut ovat suoraan ulosottokelpoisia. Niiden perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

Jos maksu viivästyy, sille on maksettava korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukainen viivästyskorko. Eräpäivä voi olla aikaisintaan kahden viikon kuluttua maksun määräytymisen perusteena olevan palvelun saamisesta. Viivästyskoron sijasta viranomaisen voi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jää tätä pienemmäksi.

93 §

Kustannusten korvaaminen kunnalle

Valtio korvaa kunnalle aiheutuneet kustannukset sellaisista tupakkavalvonnan tarkastuksista, näytteenotoista, tutkimuksista ja selvityksistä, jotka tässä laissa säädetään valviraan tehtäviksi ja jotka valvira on ohjannut kuntien toimeenpantaviksi.

94 §

Tuotevalvontaa koskevien tietojen tallentaminen ja julkaiseminen

Valvira tallentaa 14–16 ja 18 §:n nojalla saadut tiedot sähköisesti niin, että komissiolla ja muiden EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaisilla viranomaisilla on pääsy niihin. Valvira toimittaa 20 §:n nojalla saadut tiedot komissiolle. Valvira on lisäksi pyynnöstä toimitettava komissiolle ja toisen EU:n jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle 26–28 §:n nojalla saadut tiedot.

HE 15/2016 vp

Valvira asettaa 14 §:n 1 momentin 1—4 kohdan sekä 15, 18, 26 ja 29 §:n nojalla saadut tiedot liike- ja ammattisalaisuuksia lukuun ottamatta yleisön saatavilla olevalle verkkosivustolle.

Poiketen siitä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentissa säädetään, tämän lain 26 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetun luonnollisen henkilön nimi on saatettava sellaisenaan julkiseksi, kun tietoja asetetaan saataville tämän pykälän 2 momentin mukaisesti. Edellä 26 §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot on säilytettävä pysyvästi.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 2 momentissa tarkoitetun tietojen saataville asettamisen mallista.

95 §

Vähittäismyyntilupien ja tukkumyynti-ilmoitusten rekisteri

Valvira ja kunnat pitävät tässä laissa tarkoitettujen lupa- ja ilmoitusasioiden käsittelyä, valvontaa ja tilastointia varten rekisteriä elinkeinonharjoittajista:

- 1) joille on myönnetty 44 §:ssä tarkoitettu lupa tai jotka ovat hakeneet tällaista lupaa;
- 2) jotka ovat tehneet 48—50 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen.

Valvira vastaa rekisterin tietojärjestelmän toimivuudesta. Rekisteröitäviä tietoja ovat:

- 1) hakijan tai ilmoituksen tekijän nimi, toiminimi ja yhteystiedot Suomessa, henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus sekä tuotteiden myyntipaikan osoite;
- 2) lupanumero, tiedot luvan tai ilmoituksen perusteella tapahtuvasta toiminnasta ja omavalvonnasta, tiedot tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja kieltojen rikkomisesta sekä tällaisen rikkomuksen seuraamuksesta sekä tiedot valvontaviranomaisten suorittamista tarkastuksista ja näiden tuloksista;
- 3) muut lupa- ja ilmoitusasioiden käsittelyä, valvontaa ja tilastointia varten tarpeelliset tiedot.

Poiketen siitä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetään, luvanhaltijan ja ilmoituksen tekijän nimi, lupa- ja ilmoitusnumero ja yleiseen käyttöön tarkoitetut osoite- ja yhteystiedot voidaan saattaa rekisterissä sellaisinaan julkisiksi. Elinkeinoharjoittajaa koskevat tiedot säilytetään rekisterissä viisi vuotta myynnin lopettamisen tai vähittäismyyntiluvan peruuttamisen jälkeen.

12 luku

Kiellot ja vähittäismyyntiluvan peruuttaminen

96 §

Kunnan kiellot

Jos kunta valvontatehtävässään havaitsee alueellaan tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaista toimintaa, kunta voi kieltää tällaisen toiminnan.

97 §

Vähittäismyyntiluvan peruuttaminen

Kunta voi korvauksetta peruuttaa 44 §:ssä tarkoitetun vähittäismyyntiluvan vähintään viikon ja enintään kuuden kuukauden määräajaksi, jos vähittäismyyntiluvan haltija kunnan tai muun

valvontaviranomaisen kirjallisesta varoituksesta taikka rikosoikeudellisesta seuraamuksesta huolimatta:

1) myy tai muutoin luovuttaa tupakkatuotteita, sähkösavukkeita, täyttösäiliöitä, nikotiininesiteitä, höyrystettäväksi tarkoitettuja nikotiinittomia nesteitä tai poltettavaksi tarkoitettuja kasvipäisiä tuotteita, joiden vähittäismyyntipakkaukset ovat 5 luvun säännösten vastaisia;

2) jättää ilmoittamatta 49 §:ssä tarkoitettuja olennaisia tietoja;

3) 51 §:n vastaisesti myy tai muutoin luovuttaa savuttomia tupakkatuotteita;

4) 53 §:n vastaisesti myy tai muutoin luovuttaa tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä alle 18-vuotiaalle taikka 56 §:n vastaisesti sallii alle 18-vuotiaan myydä tai muutoin luovuttaa mainittuja tuotteita;

5) 57 §:n vastaisesti myy tai muutoin luovuttaa tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä automaattisesta myyntilaitteesta;

6) 58 §:n vastaisesti myy tai muutoin luovuttaa tupakkatuotteita, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä kuluttajalle etäviestintä käyttäen;

7) 68 §:n vastaisesti markkinoi tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, tupakkajäljitelmiä, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä;

8) 71 §:n vastaisesti pitää tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä taikka niiden tavaramerkkejä esillä myyntipaikassa.

Kunta voi korvauksetta peruuttaa vähittäismyyntiluvan pysyvästi, jos vähittäismyyntiluvan haltija luvan määräaikaista peruuttamisesta huolimatta jatkaa tai uudistaa 1 momentissa tarkoitettua lainvastaista toimintaa eikä tekoa ole pidettävä vähäisenä.

98 §

Myyntirikkomuksista ilmoittaminen kunnalle

Poliisin on ilmoitettava myyntiluvan myöntäneelle kunnalle tietoonsa tulleista, tämän lain vastaisista menettelyistä, jos ne voivat olla perusteena vähittäismyyntiluvan peruuttamiselle. Kunnalle on myös ilmoitettava poliisin toimista asiassa.

99 §

Markkinointia koskeva kieltö

Jos tupakkatuotetta, tupakan vastiketta, tupakointivälinettä, tupakkajäljitelmiä, sähkösavuketta tai nikotiininestettä markkinoidaan 68 §:n vastaisesti eikä menettely rajoitu yhden kunnan alueelle, Valvira voi kieltää markkinointitoimen tilaajaa, sen toimeenpanijaa sekä näiden palveluksessa olevaa jatkamasta ja uudistamasta säännösten vastaista menettelyä.

100 §

Myyntikieltö

Valvira voi kieltää tupakkatuotteen, sähkösavukkeen, nikotiininesteen, höyrystettäväksi tarkoitettua nikotiinittoman nesteen ja poltettavaksi tarkoitettua kasvipäisen tuotteen myymisen ja muun luovuttamisen, jos:

1) tupakkatuotteessa on 11 §:ssä kiellettyjä lisäaineita tai ominaisuuksia;

2) tupakkatuotteen päästöjä ei ole mitattu 12 §:ssä edellytetyllä tavalla tai varmistettu 85 §:n mukaisessa hyväksytyssä laboratoriossa taikka jos päästöt ylittävät 12 §:ssä tai sen nojalla säädetyt enimmäismäärät;

3) savukkeen palamisominaisuudet eivät täytä 13 §:ssä tai sen nojalla säädettyjä vaatimuksia taikka jos palamisominaisuuksia ei ole testattu ja osoitettu 13 §:ssä tarkoitetulla tavalla tai 85 §:n mukaisessa hyväksytyssä laboratoriossa;

4) sähkösavuke tai täyttösäiliö ei täytä 23 §:ssä tai sen nojalla taikka 24 §:n 3 momentissa säädettyjä vaatimuksia;

5) nikotiinineste ei täytä 24 §:ssä tai sen nojalla säädettyjä vaatimuksia taikka höyrystettäväksi tarkoitettu nikotiiniton neste ei täytä 25 §:ssä säädettyjä vaatimuksia;

6) sähkösavukkeen tai täyttösäiliön valmistaja, maahantuoja tai jakelija ei ole perustanut 28 §:n 1 momentissa tarkoitettua haittavaikutusten seurantarjestelmää tai pitänyt sitä yllä taikka kieltäytyy toimittamasta seurantarjestelmän tietoja Valviralle;

7) sähkösavukkeen tai täyttösäiliön valmistaja, maahantuoja tai jakelija ei ole 28 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tilanteessa ryhtynyt säännöksessä tarkoitettuihin korjaaviin toimenpiteisiin tai on jättänyt tekemättä säännöksessä tarkoitettua ilmoituksen;

8 valmistaja tai maahantuoja ei ole toimittanut Valviralle 14—16, 18, 20, 26, 27 tai 29 §:ssä tarkoitettuja tietoja säädetyllä tavalla, säädetyssä ajassa tai säädettyä mallia käyttäen taikka jos toimitetut tiedot eivät pidä paikkaansa;

9) valmistaja tai maahantuoja on jättänyt suorittamatta Valviralle 90 §:n 3 momentissa tarkoitettua maksun;

10) tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkaus on 32—35 §:n tai niiden nojalla annettujen säännösten vastainen, sähkösavuke tai täyttösäiliö taikka sen vähittäismyyntipakkaus on 36 §:n tai sen nojalla annettujen säännösten vastainen, höyrystettäväksi tarkoitettua nikotiinitoman nesteen vähittäismyyntipakkaus on 38 §:n vastainen taikka poltettavaksi tarkoitettua kasviperäisen tuotteen vähittäismyyntipakkaus on 39 §:n tai sen nojalla annettujen säännösten vastainen.

Valviran on ilmoitettava komissiolle sellaisesta 1 momentin 1 kohdan nojalla määrätystä myyntikiellosta, joka perustuu siihen, että tupakkatuote on 11 §:n 1 momentin 1 tai 9 kohdan vastainen.

Valvira voi kieltää tupakkatuotteen myynnin ja muun luovuttamisen kuluttajille myös harkitessaan 85 §:n mukaisesti sen varmistamisesta vastuussa olevan varmistuslaboratorion hyväksymisen tai 104 §:n mukaisesti hyväksymisen peruuttamisen edellytyksiä, jos virastolla on perusteltu syy epäillä laboratoriota koskevien tietojen oikeellisuutta tai laboratorion toiminnan asianmukaisuutta. Myyntikieltoa määrättäessä on otettava huomioon, onko valmistajalla tai maahantuojoilla mahdollisuus tässä laissa tarkoitettujen velvoitteiden täyttämiseksi käyttää asian käsittelyn aikana toista hyväksyttyä laboratoriota.

Valviran on peruutettava myyntikielto heti, kun sille ei enää ole perustetta.

101 §

Markkinoilta poistaminen

Edellä 99 ja 100 §:ssä tarkoitetuissa asioissa Valvira voi asettamassaan määräajassa velvoittaa valmistajan tai maahantuojan ottamaan tuotteen pois markkinoilta tämän kustannuksella. Valviran on peruutettava markkinoilta poistamista koskeva velvoite heti, kun sille ei enää ole perustetta.

102 §

Väliaikainen kieltö

Jos 99 tai 100 §:ssä tarkoitettujen säännösten vastaisen menettelyn jatkaminen tai uudistaminen on menettelyn laadun tai merkityksen johdosta tarpeen estää kiireellisesti, Valvira voi

HE 15/2016 vp

väliaikaisesti ennen asian lopullista ratkaisemista antaa tätä koskevan kiellon. Väliaikainen kieltö tulee voimaan heti, ja se voidaan peruuttaa ennen asian lopullista ratkaisemista.

Jos Valvira toteaa tai sillä on perusteltua syytä uskoa, että tietty tai tiettyntyyppinen sähkösavuke tai täyttösäiliö voi muodostaa vakavan riskin ihmisen terveydelle huolimatta siitä, että tuote täyttää tämän lain ja EU:n lainsäädännön mukaiset vaatimukset, Valvira voi väliaikaisesti kieltää tuotteen myynnin ja muun luovuttamisen kuluttajille. Valviran on heti ilmoitettava komissiolle ja muiden EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille väliaikaisesta kiellosta ja sen perusteista. Asia ratkaistaan lopullisesti, kun komissio on ilmoittanut, pitääkö se kieltöä perusteltuna.

103 §

Oikaisu

Valvira voi 99, 100 tai 102 §:ssä säädetystä kiellosta taikka 101 §:ssä säädetystä markkinoilta poistamisesta päättäessään velvoittaa kiellon tai määräyksen saaneen suorittamaan asetetussa määräajassa ja viraston määräämällä tavalla virheellisiä tai harhaanjohtavia tietoja koskevan oikaisutoimen, jos sitä säännösten vastaisesta menettelystä aiheutuvien ilmeisten haittojen vuoksi on pidettävä tarpeellisena.

104 §

Varmistuslaboratorion toiminnan keskeyttäminen ja hyväksymisen peruuttaminen

Valvira voi keskeyttää 85 §:ssä tarkoitetun varmistuslaboratorion toiminnan määräajaksi tai peruuttaa laboratorion hyväksymisen, jos:

1) FINAS-akkreditointipalvelu toteaa, ettei laboratorio täytä sen pätevyydelle tai varmistusmenetelmien pätevyydelle asetettuja vaatimuksia; tai

2) Valvira on saanut toisen jäsenvaltion viranomaiselta tai muulta taholta perustellun tiedon siitä, että laboratorio tai varmistusmenetelmät eivät täytä hyväksymiselle tai pätevyydelle asetettuja vaatimuksia tai ettei laboratorion ilmoittamia mittaustuloksia voida pitää luotettavina.

Valvira voi keskeyttää laboratorion toiminnan määräajaksi myös, jos virastolla on toiminnan kannalta olennaisessa asiassa perusteltu syy epäillä laboratoriota koskevien tietojen oikeellisuutta tai laboratorion toiminnan asianmukaisuutta eivätkä laboratoriolle annetut varoitukset ole johtaneet puutteiden korjaamiseen.

105 §

Uhkasakko ja teettämisuhka

Valvira tai kunta voi asettaa tämän lain säännösten perusteella antamansa kiellon tai määräyksen tehosteeksi uhkasakon tai uhan, että asetetun määräajan jälkeen tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella.

Valviran tai kunnan 107 §:ssä tarkoitetussa asiassa asettaman uhkasakon tuomitsee ja teettämisuhan täytäntöönpanosta päättää uhkasakon tai teettämisuhan asettajan hakemuksesta markkinaoikeus. Muutoksenhausta tällaiseen uhkasakkoon ja teettämisuhkaan säädetään 107 §:ssä.

Muilta osin uhkasakosta ja teettämisuhasta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

13 luku

Muutoksenhaku

106 §

Muutoksenhaku Valviran ja kunnan päätöksiin

Tämän lain nojalla tehtyyn päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, jollei 4 momentista tai 107 §:stä muuta johdu.

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Jos 2 momentista ei muuta johdu, Valvira saa hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, joka koskee:

1) tupakkatuotteen myynnin tai muun luovuttamisen kieltämistä 100 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla;

2) sähkösavukkeen tai täyttösäiliön myynnin tai muun luovuttamisen kieltämistä 100 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla;

3) nikotiininesteen tai höyrystettäväksi tarkoitetun nikotiinittoman nesteen myynnin tai muun luovuttamisen kieltämistä 100 §:n 1 momentin 5 kohdan nojalla.

Muutoksenhausta 84 §:ssä tarkoitettua valvontasuunnitelmaa sekä 90 ja 91 §:ssä tarkoitettuja taksoja koskeviin päätöksiin säädetään kuntalaisissa (410/2015).

107 §

Muutoksenhaku markkinaoikeudellisiin asioihin

Valittamalla ei saa hakea muutosta:

1) Valviran tai kunnan antamaan kieltopäätökseen tai muuhun päätökseen, joka perustuu 68 §:n vastaiseen markkinointiin taikka siihen, että tupakkatuotteen, sähkösavukkeen, täyttösäiliön, nikotiininesteen, höyrystettäväksi tarkoitetun nikotiinittoman nesteen tai poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen vähittäismyyntipakkaus on 5 luvun säännösten vastainen;

2) 1 kohdassa tarkoitettua päätöstä koskevaan uhkasakkoon tai teettämisuhkaan.

Se, jolle Valvira on antanut 1 momentissa tarkoitetun päätöksen tai asettanut 1 momentissa tarkoitetun uhkasakon tai teettämisuhan, voi hakemuksella saattaa asian markkinaoikeuden käsiteltäväksi 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta.

Se, jolle kunta on antanut 1 momentissa tarkoitetun päätöksen tai asettanut 1 momentissa tarkoitetun uhkasakon tai teettämisuhan, voi saattaa asian hakemuksella Valviran käsiteltäväksi 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Valviran päätöksen voi saattaa edelleen markkinaoikeuden käsiteltäväksi siten kuin 2 momentissa säädetään.

108 §

Päätöksen täytäntöönpano muutoksenhausta huolimatta

Tässä laissa tarkoitettu hallintoviranomaisen päätös voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Muutoksenhakuviranomaisella on kuitenkin oikeus kieltää tai keskeyttää päätöksen täytäntöönpano enintään siihen saakka, kunnes muutoksenhaku on lainvoimaisesti ratkaistu.

14 luku

Rangaistussäännökset

109 §

Tupakan myyntirikos

Joka tahallaan

1) 53 §:n 1 momentin vastaisesti myy tai muutoin vastiketta vastaan luovuttaa taikka välittää tupakkatuotteen tai nikotiinestettä alle 18-vuotiaalle,

2) 51 §:n vastaisesti myy tai muutoin vastiketta vastaan luovuttaa taikka välittää savuttoman tupakkatuotteen,

3) elinkeinotoiminnassa myy tai muutoin luovuttaa tupakkatuotteita tai nikotiinestettä ilman vähittäismyyntilupaa 44 §:n vastaisesti tai tekemättä nikotiinesteen vähittäismyynnistä 48 §:ssä tarkoitettua ilmoitusta taikka

4) 60 §:n vastaisesti tukkumyynnissä myy tai muutoin luovuttaa tupakkatuotteita tai nikotiinestettä muulle kuin mainitussa pykälässä tarkoitettulle toimijalle,

on tuomittava *tupakan myyntirikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

110 §

Tupakan markkinointirikkomus

Joka 68 §:n vastaisesti tahallaan markkinoi tupakkatuotetta, tupakan vastiketta, tupakointivälinettä, tupakkajäljitelmää, sähkösavuketta tai nikotiinestettä taikka 71 §:n vastaisesti tahallaan pitää tupakkatuotteita, tupakan vastikkeitä, sähkösavukkeita tai nikotiinestettä tai niiden tavaramerkkejä vähittäismyynnissä esillä, on tuomittava *tupakan markkinointirikkomuksesta* sakkoon. Mitä edellä säädetään, koskee markkinointitoimen tilaajaa ja toimeenpanijaa sekä näiden palveluksessa olevaa.

111 §

Tupakan markkinointirikos

Joka 68 §:n vastaisesti tahallaan markkinoi tupakkatuotetta, tupakan vastiketta, tupakointivälinettä, tupakkajäljitelmää, sähkösavuketta tai nikotiinestettä siten, että markkinointia on pidettävä sen toteuttamistapa, kohderyhmän ikä tai koko taikka menettelystä saatu taloudellinen hyöty huomioon ottaen myös kokonaisuutena arvostellen törkeänä, on tuomittava *tupakan markkinointirikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Mitä edellä säädetään, koskee markkinointitoimen tilaajaa ja toimeenpanijaa sekä näiden palveluksessa olevaa.

112 §

Valviran kuuleminen

Ennen 110 §:ssä tarkoitettua tupakan markkinointirikkomusta ja 111 §:ssä tarkoitettua tupakan markkinointirikosta koskevan syytteen nostamista syyttäjän on varattava Valviralle tilaisuus antaa lausuntonsa. Tuomioistuimen on tällaista asiaa käsitellessään varattava Valviralle tilaisuus tulla kuulluksi.

HE 15/2016 vp

113 §

Tupakointirikkomus

Joka tahallaan yleisen kulkuneuvon, sisätilan tai ulkoalueen haltijan tai hänen edustajansa taikka yleisen tilaisuuden järjestäjän tai siellä järjestysmiehenä toimivan taikka valvontaviranomaisen huomautuksesta huolimatta jatkaa tupakointia sisätilassa tai ulkoalueella, jossa tupakointi on 74 §:n mukaan kielletty, on tuomittava *tupakointirikkomuksesta* sakkoon.

Mitä 1 momentissa säädetään tupakoinnista, koskee myös poltettavaksi tarkoitettun kasviperäisen tuotteen polttamista ja sähkösavukkeen käyttämistä sekä savuttoman tupakkatuotteen käyttämistä 74 §:n 2 momentin vastaisesti päiväkodin taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavan oppilaitoksen sisä- ja ulkotiloissa.

114 §

Tupakansavulta suojaavien toimenpiteiden laiminlyönti

Yleisen kulkuneuvon, sisätilan tai ulkoalueen haltija tai hänen edustajansa taikka yleisen tilaisuuden järjestäjä, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) 74 §:n vastaisesti sallii tupakoinnin sisätilassa tai ulkoalueella, jossa se on kiellettyä, taikka

2) 76 §:n 2 momentin vastaisesti sallii työskentelyn tupakointitilassa tai 77 §:n 1 momentin vastaisesti ruoan tai juoman tarjoilun tai nauttimisen tupakointitilassa,

on, jollei laiminlyöntiä voida pitää vähäisenä ja jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, tuomittava *tupakansavulta suojaavien toimenpiteiden laiminlyönnistä* sakkoon.

Mitä 1 momentissa säädetään tupakoinnista, koskee myös poltettavaksi tarkoitettun kasviperäisen tuotteen polttamista ja sähkösavukkeen käyttämistä.

115 §

Viittaus rikoslakiin

Rangaistus tässä laissa tarkoitettujen tuotteiden maahantuontia koskevien kieltojen ja rajoitusten rikkomisesta säädetään rikoslain (39/1889) 46 luvun 4 ja 5 §:ssä.

116 §

Tuomitsematta jättäminen eräissä tapauksissa

Joka rikkoo uhkasakolla tehostettua tässä laissa tarkoitettua kieltoa tai muuta määräystä, voidaan jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta.

HE 15/2016 vp

15 luku

Erinäiset säännökset

117 §

Myyntipäällykset

Mitä tässä laissa säädetään tupakkatuotteen, poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen, sähkösavukkeen tai täyttösäiliön vähittäismyyntipakkauksesta, koskee myös tuotteen mahdollista myyntipäällystä lukuun ottamatta 32 §:n 1 momentin 2 kohtaa, 34 ja 35 §:ää sekä 6 lukua.

118 §

Hallussapitokielto

Alle 18-vuotias ei saa pitää hallussaan tupakkatuotetta tai nikotiinainestettä.

119 §

Hävittäminen

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa todisteellisesti hävittää tai hävityttää sellaisen tupakkatuotteen, poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen, sähkösavukkeen tai nikotiinainesteen päällyksineen, joka voidaan takavarikoida, koska on syytä olettaa, että se julistetaan menetetyksi, ja jolla ei ole sanottavaa myynti- tai käyttöarvoa.

16 luku

Voimaantulo

120 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan vanha tupakkalaki.

Jos muualla lainsäädännössä viitataan vanhaan tupakkalakiin, sen asemesta sovelletaan tätä lakia.

Lain 11 §:n 1 momentin 1 kohtaa sovelletaan tupakkatuotedirektiivin 7 artiklan 14 kohdassa tarkoitettuihin tuotteisiin 20 päivästä toukokuuta 2020.

Lain 25 §:ssä tarkoitettua tunnusomaisten tuoksujen ja makujen kieltoa sovelletaan höyrystettäväksi tarkoitettuun nikotiinittomaan nesteeseen 20 päivästä marraskuuta 2016.

Lain 32 §:n 1 momentin 2 kohtaa sekä 6 lukua sovelletaan savukkeiden ja kääretupakan vähittäismyyntipakkauksiin 20 päivästä toukokuuta 2019 ja muiden tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin 20 päivästä toukokuuta 2024. Ennen näitä ajankohtia vähittäismyyntipakkausten tunnistettavuuteen ja jäljitettävyyteen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Mitä 58 §:ssä säädetään sähkösavukkeiden ja nikotiinainesteiden rajat ylittävistä etämyynnistä, sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2017.

HE 15/2016 vp

Lain 71 §:ää sovelletaan muihin säännöksessä tarkoitettuihin tuotteisiin kuin tupakkatuotteisiin 20 päivästä marraskuuta 2016, jos tuotteessa ei ole tupakkatuotteen tavaramerkkiä. Mitä tässä momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske nikotiininesteitä eikä sähkösavukkeita, jotka on täytetty valmiiksi nikotiininesteellä.

Lain 106 §:n 3 momentti on voimassa 20 päivään toukokuuta 2026. Muutoksenhaussa ennen tämän lain voimaantuloa annettuun hallintopäätökseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, jollei tupakkalain 21 ja 35 §:n muuttamisesta annetun lain (1043/2015) voimaantulosäännöksestä muuta johdu.

121 §

Ilmoituksia koskeva siirtymäsäännös

Tupakkatuotteista, sähkösavukkeista, täyttösäiliöistä ja poltettavaksi tarkoitetuista kasviperäisistä tuotteista, joita on laillisesti myyty tai muutoin luovutettu kuluttajille Suomessa viimeistään 20 päivänä toukokuuta 2016, on toimitettava 14, 26 ja 29 §:ssä tarkoitettut ilmoitukset ja muut tiedot viimeistään 20 päivänä marraskuuta 2016.

122 §

Vähittäismyyntipakkauksia koskevat siirtymäsäännökset

Poltettavaksi tarkoitettuja tupakkatuotteita saa myydä ja muutoin luovuttaa kuluttajille tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisissa vähittäismyyntipakkauksissa 20 päivään toukokuuta 2017, jos tuotteet on valmistettu tai luovutettu vapaaseen liikkuvuuteen ennen 20 päivää toukokuuta 2016.

Sähkösavukkeita, joita ei ole täytetty valmiiksi nikotiininesteellä ja joiden vähittäismyyntipakkaukset eivät ole 36 §:n ja sen nojalla annettujen säännösten mukaisia, saa kyseisten säännösten estämättä myydä ja muutoin luovuttaa kuluttajille 20 päivään toukokuuta 2017, jos tuotteet on valmistettu tai luovutettu vapaaseen liikkuvuuteen ennen 20 päivää marraskuuta 2016.

Poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita, joiden vähittäismyyntipakkaukset eivät ole 39 §:n ja sen nojalla annettujen säännösten mukaisia, saa kyseisten säännösten estämättä myydä ja muutoin luovuttaa kuluttajille 20 päivään toukokuuta 2017, jos tuotteet on valmistettu tai luovutettu vapaaseen liikkuvuuteen ennen 20 päivää toukokuuta 2016.

Höyrystettäväksi tarkoitettuja nikotiinittomia nesteitä, joiden vähittäismyyntipakkaukset eivät ole 38 §:n mukaisia, saa kyseisten säännösten estämättä myydä ja muutoin luovuttaa kuluttajille 20 päivään marraskuuta 2016.

123 §

Vähittäis- ja tukkumyyntiä koskevat siirtymäsäännökset

Tämän lain tullessa voimaan vanhan tupakkalain nojalla myönnetyt tupakkatuotteiden vähittäismyyntiluvat jäävät voimaan. Tällaisen luvan perusteella ei kuitenkaan saa 20 päivän marraskuuta 2016 jälkeen jatkaa sellaista toimintaa, johon tämän lain nojalla ei saa myöntää lupaa.

Lain 50 §:ssä tarkoitettua tukkumyyntiä saa jatkaa 20 päivään marraskuuta 2016 tekemättä mainitussa pykälässä säädettyä ilmoitusta, jos tukkumyynti on aloitettu ennen tämän lain voimaantuloa.

HE 15/2016 vp

124 §

Savuttomia tupakkatuotteita koskeva siirtymäsäännös

Muita savuttomia tupakkatuotteita kuin suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa saa 51 §:n estämättä myydä ja muutoin luovuttaa vähintään 20 päivään toukokuuta 2017, jos tuotetta on myyty tai muutoin luovutettu kuluttajille Suomessa viimeistään 20 päivänä toukokuuta 2016.

125 §

Tupakointitilaa koskeva siirtymäsäännös

Tupakointi voidaan sallia ilman 76 §:n 1 momentissa tarkoitettua hyväksymistä vanhan tupakkalain 13 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tupakointiin varatussa huoneessa tai huoneiston tai tilan osassa 20 päivään toukokuuta 2018.

126 §

Valvontamaksua koskeva siirtymäsäännös

Kunta voi periä 91 §:ssä tarkoitettuja valvontamaksuja 1 päivästä tammikuuta 2017. Tätä ennen valvontamaksuun sovelletaan vanhan tupakkalain 25 a §:n 2 ja 3 momenttia.

2.

Laki

lääkelain 54 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lääkelain (395/1987) 54 b §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 22/2006,
seuraavasti:

54 b §

Muulla kuin apteekeissa, sivuapteekeissa ja lääkekaapeissa tapahtuvassa nikotiinivalmisteiden vähittäismyynnin valvonnassa tulee lisäksi noudattaa tupakkalain (/) 8 §:ää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain (669/2008) 2 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1637/2015, seuraavasti:

2 §

Tehtävät

Viraston tehtävänä on huolehtia:

1) terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994), sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (817/2015), kansanterveyslaissa (66/1972), työterveyshuoltolaissa (1383/2001), erikoissairaanhoidolaissa (1062/1989), terveydenhuoltolaissa (1326/2010), mielenterveyslaissa (1116/1990), yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990), tartuntatautilaissa (583/1986), terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetussa laissa (322/1987), sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa laissa (159/2007), sähköisestä lääkemääräyksestä annetussa laissa (61/2007), sosiaalihuoltolaissa (1301/2014), yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa (922/2011), kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa (519/1977), terveydensuojelulaissa (763/1994), alkoholilaissa (1143/1994), tupakkalaissa (/), geenitekniikkalaissa (377/1995), terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista annetussa laissa (629/2010) ja Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetussa laissa (1635/2015) sille säädetyistä lupahallinnosta, ohjauksesta ja valvonnasta;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

terveydenhuoltolain 21 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) 21 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa
1511/2015, seuraavasti:

21 §

Ympäristöterveydenhuolto

Ympäristöterveydenhuollosta säädetään terveydensuojelulaissa (763/1994), elintarvikelaissa
(23/2006), tupakkalaissa (/) ja eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetun lain (523/2015) 5 §:n 2 momentin
5 kohta seuraavasti:

5 §

Toimielimen tehtävänä on:

5) huolehtia siitä, että 4 kohdassa tarkoitettut kunnan toimet sovitetaan yhteen poliisin, alkoholilain (1143/1994) ja tupakkalain (/) noudattamisen valvonnan, elinkeinoelämän ja erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvien yleishyödyllisten yhteisöjen ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvien ja sitä tukevien toimien kanssa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain (100/2013) 1 luvun 6 §:n 1 momentin 12 kohta seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

6 §

Markkinaoikeudelliset asiat

Markkinaoikeus käsittelee *markkinaoikeudellisina asioina* asiat, jotka säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi:

12) tupakkalaissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

7.

Laki

tupakkaverosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tupakkaverosta annetun lain (1470/1994) 1 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1314/2011, seuraavasti:

1 §

Tupakkaveron tarkoituksena on muun ohella edistää niitä tavoitteita, joista säädetään tupakkalaisissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

8.

Laki

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain 21 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Kainuun hallintokokeilusta annetun lain (343/2003) 21 §:n 2 momentin 8 kohta,
sellaisena kuin se on laissa 508/2011, seuraavasti:

21 §

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä

Kuntayhtymä huolehtii maakunnassa tehtävistä, jotka on säädetty kunnalle tai kuntayhtymälle:

8) tupakkalaissa (/);

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) 1 §:n 1 momentin 28 kohta, sellaisena kuin se on laissa 982/2012, seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan käyttökustannuksiin myönnettävään valtionosuuteen sellaisiin kuntien tehtäviin (*valtionosuustehtävä*), joista säädetään:

28) tupakkalaissa (/);

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

10.

Laki

tietoyhteiskuntakaaren 217 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) 217 § seuraavasti:

217 §

Eräiden tuotteiden markkinointi

Tupakkatuotteiden markkinoinnista säädetään tupakkalaissa (/). Alkoholijuomien mainonnasta ja myyninedistämisestä säädetään alkoholilaissa (1143/1994). Lääkkeiden markkinoinnista säädetään lääkelaisissa (395/1987).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 25 päivänä helmikuuta 2016

Pääministeri

Juha Sipilä

Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula

2.

Laki

lääkelain 54 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lääkelain (395/1987) 54 b §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 22/2006, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

54 b §

54 b §

Muualla kuin apteekeissa, sivuapteekeissa ja lääkekaapeissa tapahtuvassa nikotiinivalmisteiden vähittäismyynnin valvonnassa tulee lisäksi noudattaa, mitä toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain (693/1976) 14 §:n 4 momentissa säädetään.

Muualla kuin apteekeissa, sivuapteekeissa ja lääkekaapeissa tapahtuvassa nikotiinivalmisteiden vähittäismyynnin valvonnassa tulee lisäksi noudattaa *tupakkalain* (/) 8 §:ää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

3.

Laki

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain (669/2008) 2 §:n
1 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1637/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Tehtävät

Tehtävät

Viraston tehtävänä on huolehtia:

1) terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994), sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (817/2015), kansanterveyslaissa (66/1972), työterveyshuoltolaissa (1383/2001), erikoissairaanhoidolaissa (1062/1989), terveydenhuoltolaissa (1326/2010), mielenterveyslaissa (1116/1990), yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990), tartuntatautilaissa (583/1986), terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetussa laissa (322/1987), sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa laissa (159/2007), sähköisestä lääkemääräyksestä annetussa laissa (61/2007), sosiaalihuoltolaissa (1301/2014), yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa (922/2011), kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa (519/1977), terveydensuojelulaissa (763/1994), alkoholilaissa (1143/1994), tupakkalaissa (693/1976), geeniteknikkalaissa (377/1995), terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista annetussa laissa (629/2010) ja Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetussa laissa (1635/2015) sille säädetystä lupahallinnosta, ohjauksesta ja valvonnasta;

Viraston tehtävänä on huolehtia:

1) terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994), sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (817/2015), kansanterveyslaissa (66/1972), työterveyshuoltolaissa (1383/2001), erikoissairaanhoidolaissa (1062/1989), terveydenhuoltolaissa (1326/2010), mielenterveyslaissa (1116/1990), yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990), tartuntatautilaissa (583/1986), terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetussa laissa (322/1987), sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa laissa (159/2007), sähköisestä lääkemääräyksestä annetussa laissa (61/2007), sosiaalihuoltolaissa (1301/2014), yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa (922/2011), kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa (519/1977), terveydensuojelulaissa (763/1994), alkoholilaissa (1143/1994), tupakkalaissa (/), geeniteknikkalaissa (377/1995), terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista annetussa laissa (629/2010) ja Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetussa laissa (1635/2015) sille säädetystä lupahallinnosta, ohjauksesta ja valvonnasta;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

4.

Laki

terveydenhuoltolain 21 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) 21 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa
1511/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

21 §

Ympäristöterveydenhuolto

Ympäristöterveydenhuollosta säädetään terveydensuojelulaissa (763/1994), elintarvikelaissa (23/2006), tupakkalaissa (693/1976) ja eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009).

Ehdotus

21 §

Ympäristöterveydenhuolto

Ympäristöterveydenhuollosta säädetään terveydensuojelulaissa (763/1994), elintarvikelaissa (23/2006), tupakkalaissa (/) ja eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009).

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .*

5.

Laki

ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetun lain (523/2015) 5 §:n 2 momentin
5 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

5 §

Toimielimen tehtävänä on:

Toimielimen tehtävänä on:

5) huolehtia siitä, että 4 kohdassa tarkoitetut kunnan toimet sovitetaan yhteen poliisin, alkoholilain (1143/1994) ja tupakkalain (693/1976) noudattamisen valvonnan, elinkeinoelämän ja erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvien yleishyödyllisten yhteisöjen ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvien ja sitä tukevien toimien kanssa.

5) huolehtia siitä, että 4 kohdassa tarkoitetut kunnan toimet sovitetaan yhteen poliisin, alkoholilain (1143/1994) ja tupakkalain (/) noudattamisen valvonnan, elinkeinoelämän ja erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvien yleishyödyllisten yhteisöjen ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvien ja sitä tukevien toimien kanssa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

6.

Laki

oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain (100/2013) 1 luvun 6 §:n 1 momentin 12 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

1 luku

Yleiset säännökset

Yleiset säännökset

6 §

6 §

Markkinaoikeudelliset asiat

Markkinaoikeudelliset asiat

Markkinaoikeus käsittelee *markkinaoikeudellisina asioina* asiat, jotka säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi:

Markkinaoikeus käsittelee *markkinaoikeudellisina asioina* asiat, jotka säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi:

12) tupakkalaissa (693/1976).

12) tupakkalaissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

tupakkaverosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tupakkaverosta annetun lain (1470/1994) 1 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1314/2011, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Tupakkaveron tarkoituksena on muun ohella edistää niitä tavoitteita, joista säädetään tupakkalaissa (693/1976).

Tupakkaveron tarkoituksena on muun ohella edistää niitä tavoitteita, joista säädetään tupakkalaissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain 21 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Kainuun hallintokokeilusta annetun lain (343/2003) 21 §:n 2 momentin 8 kohta, sellaisena kuin se on laissa 508/2011, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

21 §

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä

Kuntayhtymä huolehtii maakunnassa tehtävistä, jotka on säädetty kunnalle tai kuntayhtymälle:

8) tupakkalaissa (693/1976);

Ehdotus

21 §

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä

Kuntayhtymä huolehtii maakunnassa tehtävistä, jotka on säädetty kunnalle tai kuntayhtymälle:

8) tupakkalaissa (/);

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

9.

Laki

kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) 1 §:n 1 momentin 28 kohta, sellaisena kuin se on laissa 982/2012, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan käyttökustannuksiin myönnettävään valtionosuuteen sellaisiin kuntien tehtäviin (*valtionosuustehtävä*), joista säädetään:

Tätä lakia sovelletaan käyttökustannuksiin myönnettävään valtionosuuteen sellaisiin kuntien tehtäviin (*valtionosuustehtävä*), joista säädetään:

28) tupakkalaissa (693/1976);

28) tupakkalaissa (/);

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

10.

Laki

tietoyhteiskuntakaaren 217 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) 217 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

217 §

217 §

Eräiden tuotteiden markkinointi

Eräiden tuotteiden markkinointi

Tupakkatuotteiden mainonnasta säädetään tupakkalaissa (693/1976). Alkoholijuomien mainonnasta ja myyninedistämisestä säädetään alkoholilaissa (1143/1994). Lääkkeiden markkinoinnista säädetään lääkelaisissa (395/1987).

Tupakkatuotteiden *markkinoinnista* säädetään tupakkalaissa (/). Alkoholijuomien mainonnasta ja myyninedistämisestä säädetään alkoholilaissa (1143/1994). Lääkkeiden markkinoinnista säädetään lääkelaisissa (395/1987).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .
